

वार्षिक अहवाल

२०१५-२०१६

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ

राहुरी - ४१३ ७२२, जि. अहमदनगर (महाराष्ट्र)

www.mpkv.ac.in

वार्षिक अहवाल

२०१५-२०१६

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ
राहुरी - ४१३ ७२२, जिल्हा - अहमदनगर (महाराष्ट्र)
www.mpkv.ac.in

- संपादक** : **डॉ. किरण कोकाटे**
संचालक, विस्तार शिक्षण,
महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ,
राहुरी - ४१३ ७२२, जिल्हा - अहमदनगर (महाराष्ट्र)
- संपादकीय मंडळ** : **डॉ. प्रकाश तुरबतमठ**
डॉ. पंडित खर्डे
डॉ. संदिप पाटील
डॉ. सचिन सदाफळ
श्री. संग्राम काळे
- प्रकाशक** : **श्री. गणेश घोरपडे**
कुलसचिव
महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ,
राहुरी - ४१३ ७२२, जिल्हा - अहमदनगर (महाराष्ट्र)

मफुकृवि /विप्र/ क्र. २०१५/२०१७

डॉ. के.पी. विश्वनाथा

कुलगुरु

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ

राहुरी - ४१३ ७२२, जिल्हा - अहमदनगर (महाराष्ट्र)

प्रस्तावना

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचा सन २०१५-१६ चा वार्षिक अहवाल सादर करताना मला अतिशय आनंद होत आहे. सदरचा वार्षिक अहवाल म्हणजे एकुण कार्याचे केवळ एकत्रीकरण नसून एकुणच विद्यापीठाने केलेला विकास व त्यामध्ये विद्यापीठातील अधिकारी, प्राध्यापक, कर्मचारी, विद्यार्थी यांचे योगदान आहे. महाराष्ट्र राज्याचे महामहिम राज्यपाल व विद्यापीठाचे कुलपती यांनी वेळोवेळी केलेल्या मौलिक मार्गदर्शनाबद्दल मी त्यांचा अत्यंत ऋणी आहे. विद्यापीठाचे सन्माननीय प्रतिकुलपती तथा कृषिमंत्री, महाराष्ट्र राज्य यांचे वारंवार मिळणारे प्रोत्साहन व सहाय्य बाबतही मी त्यांचा शतशः आभारी आहे. तसेच महासंचालक, भारतीय कृषि अनुसंधान परिषद, नवी दिल्ली, विद्यापीठ कार्यकारी परिषदेचे सन्माननीय सदस्य, विद्यापरिषदेचे सदस्य आणि विद्यापीठाच्या इतर वैधानिक संस्थांचे सदस्य यांनी वेळोवेळी केलेल्या अनमोल सहकार्याबद्दल त्यांचे मी आभार व्यक्त करतो.

सन २०१५-१६ या वर्षात एकुण १९३८ विद्यार्थ्यांनी पदवीका, पदव्युत्तर पदवी व आचार्य पदवी संपादन केली आहे. शिवाय १३ विद्यार्थ्यांनी कनिष्ठ संशोधन शिष्यवृत्ती व ३ विद्यार्थ्यांनी वरिष्ठ संशोधन शिष्यवृत्ती मिळवली आहे. याचबरोबर महाराष्ट्र लोकसेवा आयोगामार्फत महाराष्ट्र शासनाच्या प्रशासकीय सेवेमध्ये विविध विभागात विविध पदांवर विद्यार्थ्यांची निवड झाली. तसेच खाजगी क्षेत्रातही अनेक विद्यार्थी विविध पदांवर नियुक्त झाले आहेत.

विद्यापीठाच्या संशोधन कार्यामध्ये यावर्षी विविध विभाग, संशोधन प्रकल्प, योजना यांचेमार्फत एकुण ९ नवीन वाण, ३ नवीन अवजारे तसेच ६९ तांत्रिक शिफारशी शेतकरी बांधवांसाठी प्रसारित केल्या गेल्या. त्याचबरोबर एकुण ६१९१.२२ क्विंटल बियाण्याचे उत्पादन करण्यात आले.

विद्यापीठाच्या विस्तार कार्यामध्ये यावर्षी एकुण २२२ प्रशिक्षण कार्यक्रम, ६७ कार्यशाळा व चर्चासत्रे शेतकरी, तरूण, महिला शेतकरी व कर्मचारी यांचेसाठी आयोजित करण्यात आली. त्याचबरोबर शेतकरी, कर्मचारी यांच्यासाठी विविध प्रकाशने त्यामध्ये कृषिदर्शनी (१५,००० प्रती), श्रीसुगी (९,००० प्रती) तसेच विविध प्रकारच्या घडीपत्रिका प्रकाशित करण्यात आल्या.

विद्यापीठाचे शास्त्रज्ञ, प्राध्यापक, अधिकारी, कर्मचारी, विद्यार्थी यांच्या समर्पित परिश्रमामुळेच दिवसेंदिवस विद्यापीठाचा नावलौकिक वाढत आहे. त्यांच्या या परिश्रमाबद्दल मी त्यांचे अभिनंदन करतो.

(के.पी. विश्वनाथा)

अनुक्रमणिका

अ. क्र.	तपशील	पृष्ठ क्र.
१.	विद्यापीठ उपलब्धी	१
	१.१ शिक्षण	१
	१.२ संशोधन	४
	१.३ विस्तार शिक्षण	५
२.	शिक्षण	६
३.	संशोधन	१६
४.	विस्तार शिक्षण	३०
५.	प्रमुख घडामोडी	४०
६.	पारितोषिके / पुरस्कार / नियुक्ती	६९
७.	मनुष्यबळ	७२
	७.१ कार्यकारी अधिकारी	७२
	७.२ कार्यकारी परिषद सदस्य	७२
	७.३ विद्या परिषद सदस्य	७४
	७.४ विद्याविषयक अधिकारी	७६
	७.५ विभाग प्रमुख व पीक विशेषज्ञ	७६
	७.६ इतर अधिकारी	७७
	७.७ विद्यापीठ मनुष्यबळ	७८
८.	पायाभुत सुविधा निर्मिती	८५
९.	विद्यापीठाचे आर्थिक समालोचन	८७

१. विद्यापीठ उपलब्धी

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाची स्थापना २० ऑक्टोबर १९६८ मध्ये झालेली असून राज्य तसेच देशाकरीता कृषि क्षेत्रात प्रशिक्षित मनुष्यबळ सातत्याने निर्माण करण्याचे हे एक प्रमुख केंद्र आहे. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरीच्या कार्यक्षेत्रामध्ये पश्चिम महाराष्ट्रातील कोल्हापुर, नाशिक, धुळे, सांगली, सातारा, सोलापुर, पुणे, अहमदनगर, जळगाव व नंदुरबार या दहा जिल्ह्यांचा समावेश आहे. महाराष्ट्रातील नऊ कृषि हवामान विभागापैकी चार कृषि हवामान विभाग विद्यापीठाच्या कार्यक्षेत्रात येतात. महाराष्ट्र राज्याच्या एकूण जमीन क्षेत्रापैकी ३७.५ टक्के जमीन क्षेत्र विद्यापीठाच्या अखत्यारितील दहा जिल्ह्यांमध्ये (११६.१२ लाख हेक्टर) आहे. यापैकी ७२.४५ लाख हेक्टर जमीन लागवडी योग्य असून बागायती क्षेत्र १३.१७ लाख हेक्टर (८० टक्के) आहे.

कृषि शिक्षण, कृषि संशोधन व विस्तार शिक्षण या तिनही क्षेत्रातील अहवाल वर्षातील ठळक वैशिष्ट्ये.

१.१ शिक्षण

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ पदविका पासून पदव्युत्तर अभ्यासक्रम घटक व विना अनुदानित तंत्र विद्यालय, तंत्र निकेतन व महाविद्यालयातून कृषि शिक्षण देत असून दरवर्षी साधारणपणे ६००० प्रशिक्षित मनुष्यबळ निर्माण केले जाते. हे मनुष्यबळ सरकारी, निमसरकारी व खाजगी संस्था तसेच कृषि निगडीत व्यवसाय व शेतीमध्ये समाविष्ट होत असते. शिक्षण क्षेत्रातील प्रमुख उपलब्धी पुढील प्रमाणे-

- महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ आठ घटक महाविद्यालयातून पदवी अभ्यासक्रमाचे शिक्षण विद्यार्थ्यांना देते. यामध्ये कृषि महाविद्यालय पुणे, धुळे, कोल्हापूर, कराड, नंदुरबार, आणि मुक्ताईनगर येथे असून डॉ. अण्णासाहेब शिंदे कृषि अभियांत्रिकी महाविद्यालय, राहुरी येथे तर उद्यानविद्या महाविद्यालय, पुणे येथे आहेत. या सर्व घटक महाविद्यालयांची प्रवेश क्षमता ७८४ विद्यार्थ्यांची आहे.
- नवीन शैक्षणिक धोरणानुसार विद्यापीठ कार्यक्षेत्रात ६४ विनाअनुदानित महाविद्यालयांना मान्यता देण्यात आलेली आहे. यामध्ये ,बी.एससी (कृषि)२७ ,बी.एससी, (उद्यान)०५, बी.एससी (अन्नशास्त्र व तंत्रज्ञान) ०८, कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन ०९, कृषि जैवतंत्रज्ञान ०६, बी. टेक (कृषि अभियांत्रिकी) ०८ व पशुसंवर्धन व दुग्धशास्त्र ०१ या महाविद्यालयांचा समावेश आहे.
- विनाअनुदानित महाविद्यालयात बी. एससी (कृषि) पदवी अभ्यासक्रमासाठी २६४०,बी एससी (उद्यान) २४०, बी.टेक (कृषि अभियांत्रिकी) ४४०, कृषि जैवतंत्रज्ञान ३६०, अन्नशास्त्र व तंत्रज्ञान ४८०, कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन ४४०, व पशुसंवर्धन व

दुग्धशास्त्र ३० असे एकूण ४६३० विद्यार्थ्यांना प्रथम वर्षात प्रवेश देण्यात आलेला आहे.

- सन २०१५-१६ साली कृषि महाविद्यालय, मुक्ताईनगर, जि. जळगांव हे नविन घटक महाविद्यालय स्थापन होवून विद्यार्थी प्रवेश क्षमता ६० इतकी आहे.
- पदव्युत्तर महाविद्यालय, राहुरी येथे आचार्य पदवी अभ्यासक्रमासाठी ७८ व एम.एस्सी (कृषि) अभ्यासक्रमासाठी २९४, उद्यानविद्या २६, ८ कृषि जैवतंत्रज्ञान, ६० एम. एस्सी. कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन, १६ कृषि अभियांत्रिकी विद्यार्थ्यांना प्रवेश देण्यात आला.
- परदेशातील दोन विद्यार्थ्यांना आचार्यपदव्युत्तर अभ्यासक्रमासाठी प्रवेश देण्यात आला.
- पदव्युत्तर महाविद्यालयात सन २०१५-१६ मध्ये १३ विद्यार्थ्यांना कनिष्ठ संशोधन शिषवृत्ती व ३ विद्यार्थ्यांना वरिष्ठ संशोधन शिषवृत्ती प्रदान करण्यात आली.
- पदव्युत्तर महाविद्यालय, राहुरीतील १३ विद्यार्थी सन २०१५-१६ मध्ये NET(नेट) परीक्षेसाठी पात्र झाले.
- सन २०१५-१६ साठीचा राज्यस्तरीय उत्कृष्ट स्वयंसेवक पुरस्कार डॉ.अ.शि.कृ.अ.म., राहुरी येथील ७ विद्यार्थ्यांना प्रदान करण्यात आला.
- डॉ.अ.शि.कृ.अ.म., राहुरी येथील श्री डी.एम. गायकवाड यांना “उत्कृष्ट कार्यक्रम स्वयंसेवक” पुरस्कार देण्यात आला.
- मा. शल्य चिकित्सक, अहमदनगर यांचे सहकार्याने मफुकृवि, राहुरी येथे दि. २६ जानेवारी, २०१६ रोजी ‘रक्तदान शिबीर’ आयोजित करण्यात आले. सदर कार्यक्रमाचे उदघाटन मा. डॉ. के.पी विश्वनाथा, कुलगुरू, मफुकृवि, राहुरी यांचे हस्ते झाले. या शिबिरात १५० विद्यार्थी आणि कर्मचा-यांनी रक्तदान केले.
- विद्यापीठ ग्रंथालय ई-ग्रंथ योजने अंतर्गत ग्रंथालयाच्या सेवा व सुविधा यांचे बळकटीकरणसाठी एक दिवसीय कार्यशाळेचे आयोजन करण्यात आले होते. मफुकृवि, राहुरी अंतर्गत कृषि महाविद्यालयांचे एकूण ७० ग्रंथपाल या कार्यशाळेमध्ये सहभागी झाले होते.
- प्रा. प्रकाश शिंदे आणि डॉ. बी.टी. मुंडे लिखित ‘ग्रंथालय आणि माहिती सेवा- एनसीसीसी पीजीएस-५०१’ या पुस्तकाचे विमोचन मा. कुलगुरू, डॉ. के.पी विश्वनाथा यांच्या हस्ते दि. १२.२.२०१६ रोजी करण्यात आले.
- मनुष्यबळ विकासामध्ये २११ शैक्षणिक कर्मचारी व २०८ विद्यार्थी यांनी सन २०१५-१६ मध्ये विविध राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय चर्चासत्र/ कृतिसत्र/परिसंवाद मध्ये सहभाग घेतला.

१५. दि. २९/१०/२०१५ ते २/११/२०१५ दरम्यान व्यक्तीमत्व विकास व तणावमुक्त व्यवस्थापन या विषयावर व्याख्यान आयोजित करण्यात आले.
१६. डॉ. बी.आर.विश्वास, प्रमुख शास्त्रज्ञ, मृदशास्त्र व कृषि रसायन विभाग, भारतीय कृषि अनुसंधान परिषद, नवी दिल्ली यांचे मफुकृवि, राहुरी येथे 'कंपोस्ट खताची संपन्नावस्था वाढविण्यासाठी पौष्टिक अन्नाचा पुरवठा' या विषयावर व्याख्यान आयोजित करण्यात आले.
१७. डॉ. पी. के. चोणकर, निष्णात शिक्षक, भारतीय कृषि अनुसंधान परिषद, नवी दिल्ली, माजी विभागप्रमुख, भाकृअप, नवी दिल्ली, माजी अध्यक्ष, भारतीय मृदशास्त्र संस्था यांनी दि. ३१/०७/२०१५ व १/०८/२०१५ रोजी डॉ. अण्णासाहेब शिंदे, सभागृह, मध्यवर्ती परिसर, राहुरी येथे खालील विषयावर व्याख्यान दिले.
- अ. विज्ञान विषयात श्रेष्ठत्व कसे प्राप्त करावे ?
- ब. कार्यक्षमता व स्थानीय वातावरण वाढीसाठी दृष्टीकोन विकास
- क. विज्ञानातील दृष्टीकोणात्मक व आचरणात्मक बाबी
१८. डॉ राम.सी.चौधरी, अध्यक्ष, पीआरडीएफ, गोरखपूर यांचे दि. ०७.०८.२०१५ रोजी दृकश्राव्य सभागृह, मफुकृवि, राहुरी येथे अतिथी व्याख्यान आयोजित करण्यात आले होते.
१९. डॉ. बी.के. नारायणास्वामी प्राध्यापक व विभाग प्रमुख, विस्तार शिक्षण विभाग, बंगलोर यांचे दि. १८.०५.२०१५ राजी दृकश्राव्य सभागृहात मफुकृवि, राहुरी येथे विद्यार्थी व प्राध्यापक यांच्या 'सर्वांगीण प्रगतीच्या दृष्टीने कौशल्यवाचा वापर' या विषयावर व्याख्यान आयोजित करण्यात आले.
२०. डॉ एस.सी.कातूर, मा. प्रमुख शास्त्रज्ञ, भारतीय उद्यान विद्या संशोधन संस्था, बंगलोर यांनी केळी मधील पोषणमुल्य व्यवस्थापन या विषयावर सेमिनार हॉल, मृदशास्त्र व कृषि रसायन शास्त्र विभाग येथे आयोजित करण्यात आले.
२१. डॉ. के. नारायणा गौडा, माजी कुलगुरू. कृषि विज्ञान विद्यापीठ, बंगलोर यांचे 'भारताच्या बळकटीकरणासाठी नैसर्गिक साधनसंपत्तीचा कार्यक्षम वापर' या विषयावरील व्याख्यान दि. २७.१०.२०१५ रोजी मफुकृवि, राहुरी येथे आयोजित करण्यात आले.
२२. उद्यानविद्या विभाग, मफुकृवि, राहुरी यांचे मार्फत दि. ९ सप्टेंबर ते २९ सप्टेंबर, २०१५ दरम्यान 'फलोत्पादन वाढविण्यासाठी काढणीपूर्व व काढणीपश्चात तंत्रज्ञान' या विषयावरील प्रशिक्षण वर्ग आयोजित करण्यात आला.
२३. १५ ऑगस्ट, २०१५ या दिवशी डॉ. अ.शि.कृ.अ.म., व पदव्युत्तर महाविद्यालय आणि सिव्हिल हॉस्पिटल, अहमदनगर यांच्या संयुक्त विद्यमाने रक्तदान शिबिर व मोफत हिमाग्लाबीन तपासणी शिबिर आयोजित केले होते. त्यात सुमारे १५६ रक्तदात्यांनी सहभाग नोंदवला होता.
२४. आंतरराष्ट्रीय मृदशास्त्र व रसायन शास्त्र विभागाने आंतरराष्ट्रीय मृदा दिन २०१५ निमित्ताने 'मृदाआरोग्य जागृती शाश्वत उत्पादनासाठी अत्यावश्यक' या विषयावर राष्ट्रीय परिसंवाद दि. २१.१२.२०१५ रोजी आयोजित करण्यात आला.
२५. डॉ. सहदेवा सिंग प.मुख्य, निती सल्लागर (ए.आय.ए.एस.ए व) श्री कुंदन सिंग उपध्यक्ष. नवी दिल्ली यांनी विद्यार्थ्यांकरिता प्रशासकीय सेवेत पुढील संधी या विषयावर डॉ. अण्णासाहेब शिंदे सभागृहात व्याख्यान आयोजित करण्यात आले.
२६. डॉ.अ.शि.कृ.अ. महाविद्यालयाचा वार्षिक पारितोषिक समारंभ २८-२९ मार्च, २०१६ रोजी मा. कुलगुरू डॉ.के.पी विश्वनाथा यांच्या अध्यक्षतेखाली आयोजित करण्यात आला. प्रसिध्द गितकार श्री.बाबासाहेब सौदागर व प्रसिध्द कलाकार सौ. कविता सौदागर हे प्रमुख पाहुणे म्हणून उपस्थित होते. डॉ.किरण कोकाटे, संचालक विस्तार शिक्षण, डॉ. बी.आर. उल्मेक, अधिष्ठाता (कृषि) व संचालक शिक्षण डॉ.प्रकाश तुरबतमठ, सहयोगी अधिष्ठाता हे उपस्थित होते. तसेच पालक, शिक्षक व विद्यार्थी मोठया संख्येने उपस्थित होते. श्री.निखील बाबर, सचिव, स्नेहसंमेलन यांनी अहवाल वाचन केले.
२७. कृषि महाविद्यालय कोल्हापूर येथे सन २०१५-१६ चे वार्षिक पारितोषिक वितरण समारंभ संपन्न झाला. पारितोषिक वितरण समारंभासाठी प्रमुख पाहुणे म्हणून श्री. संजय आवटे, संपादक साम टि.व्हि. पुणे उपस्थित होत. कार्यक्रमाचे अध्यक्षस्थान डॉ. जी.जी. खोत, सहयोगी अधिष्ठाता, कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूर यांनी भूषविले.
२८. डॉ. एस.जी. बोरकर यांच्या मार्गदर्शनाखाली वनस्पती रोग शास्त्र व कृषि अणुजीवशास्त्र विभाग यांनी भारत सरकारला पाच विषयावर पेटंट सादर केले.
२९. डॉ.एस.डी.गोरंटीवार, प्रमुख, जलसिंचन व निचरा अभियांत्रिकी यांनी 'मृदाजन्य पिकांची जल वापर क्षमता' या विषयावर व्याख्यान दि. २५.८.२०१५ रोजी खडकवासला, पुणे येथे दिले.
३०. डॉ.सुनिल कदम, सहाय्यक संशोधन अभियंता यांना या गौरवाने ४८ व्या अभियंता दिवसी अहमदनगर येथे दि.१५/९/२०१५ रोजी इंस्टिट्यूशन ऑफ इंजिनिअर्स या संस्थेकडून अभियांत्रिकी संपादन पुरस्कार देवून गौरविण्यात आले.
३१. कृषि महाविद्यालय, धुळे यांना राष्ट्रीय स्तरावरील अॅग्रोकेअर

‘उत्कृष्ट कृषि महाविद्यालय, २०१५’ या पुरस्कार प्राप्त झाला.

मफुकृवि, राहुरी यांची कृषि महाविद्यालय कोल्हापूर येथे भेट दिली.

३२. रासायनिक, भौतिक व जैव विज्ञानातील नवकारी बदल-२०१६’ या कार्यक्रमांतर्गत पदव्युत्तर महाविद्यालय, राहुरीस ‘उत्कृष्ट कार्यमान/ कृती’ पुरस्काराने सन्मानित केले

३४. इंजि.विक्रम साळी, उप जिल्हा पोलिस अधिक्षक, भंडारा यांनी दि.२१.०१.२०१६ रोजी डॉ.अ.शि.कृ. महाविद्यालयास भेट दिली.

३५. आंतर महाविद्यालयीन क्रिडा स्पर्धा - २०१५-१६

३३.दि. १५.०४.२०१५ मा. डॉ. सुभाष पुरी, माजी कुलगुरू,

अ.नं.	स्पर्धा प्रकार	आयोजक महाविद्यालय	स्पर्धा दिनांक	विजेता	उपविजेता
०१	मल्लखांब	कृषि महाविद्यालय, राजमाची	१० व ११ जुलै, २०१५	अन्न तंत्रज्ञान महाविद्यालय, मालदाड	कृषि महाविद्यालय, बारामती
०२	बुध्दीबळ (मुले)	कृषि महाविद्यालय, राजमाची	१० व ११ जुलै, २०१५	कृषि महाविद्यालय, पुणे	कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन महाविद्यालय, नारायणगांव
०३	फुटबॉल (मुले)	एम.आय.टी. कृषि अन्नतंत्रज्ञान महाविद्यालय, लोणी, काळभोर	१९ व २० ऑगस्ट, २०१५	कृषि महाविद्यालय, बारामती	कृषि अभियांत्रिकी महाविद्यालय, तळसंदे
०४	बॅडमिंटन (मुले)	कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन महाविद्यालय, लोणी	२३ व २४ जुलै, २०१५	कृषि महाविद्यालय, मालदाड	डॉ. अण्णासाहेब शिंदे कृषि अभियांत्रिकी महाविद्यालय, राहुरी
०५	बॅडमिंटन (मुले)	कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन महाविद्यालय, लोणी	२३ व २४ जुलै, २०१५	कृषि महाविद्यालय, विळदघाट	डॉ. अण्णासाहेब शिंदे कृषि अभियांत्रिकी महाविद्यालय, राहुरी
०६	टेबल टेनिस (मुले)	कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन महाविद्यालय, लोणी	२३ व २४ जुलै, ०१५	डॉ. अण्णासाहेब शिंदे कृषि अभियांत्रिकी महाविद्यालय, राहुरी	कृषि महाविद्यालय, धुळे
०७	टेबल टेनिस (मुले)	कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन, महाविद्यालय लोणी	२३ व २४ जुलै, २०१५	कृषि महाविद्यालय, पुणे	डॉ. अण्णासाहेब शिंदे कृषि अभियांत्रिकी महाविद्यालय, राहुरी
०८	फुटबॉल (मुले)	एम.आय.टी. अन्न तंत्रज्ञान महाविद्यालय, लोणी	१९ व २० ऑगस्ट, २०१५	कृषि महाविद्यालय, बारामती	कृषि अभियांत्रिकी महाविद्यालय, तळसंदे बारामती
०९	कब्बड्डी (मुले)	मध्यवर्ती परिसर, मफुकृवि, राहुरी	४ व ५ सप्टेंबर, २०१५	कृषि महाविद्यालय, सोनई	कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन महाविद्यालय
१०	कब्बड्डी (मुली)	मध्यवर्ती परिसर मफुकृवि राहुरी	४ व ५ सप्टेंबर, २०१५	कृषि महाविद्यालय, बारामती	कृषि महाविद्यालय, रेटरे
११	व्हॉलीबॉल (मुले)	लोकमंगल कृषि महाविद्यालय, वडाळा	१० आणि ११ सप्टेंबर, २०१५	कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूर	कृषि महाविद्यालय, पुणे
१२	व्हॉलीबॉल (मुले)	लोकमंगल कृषि महाविद्यालय, वडाळा	१० आणि ११ सप्टेंबर, २०१५	कृषि महाविद्यालय, वडाळा	कृषि महाविद्यालय, पुणे
१३	खो-खो (मुले)	डॉ.अ.शिंदे, कृषि अभि.महा., राहुरी	०३ सप्टेंबर व ०१ ऑक्टोबर, २०१५	डॉ.अ.शिंदे कृषि अभि.महा., राहुरी	कृषि महाविद्यालय, पानीव
१४	खो-खो (मुली)	डॉ.अ.शिंदे कृषि अभि.महा. राहुरी	०३ सप्टेंबर व ०१ ऑक्टोबर, २०१५	कृषि महाविद्यालय, बारामती	कृषि महाविद्यालय, धुळे
१५	बास्केट बॉल (मुले)	के.के.वाघ, कृषि महाविद्यालय, नाशिक	१२ व १३ सप्टेंबर, २०१५	कृषि महाविद्यालय, तळसंदे	कृषि महाविद्यालय, बारामती
१६	बास्केट बॉल (मुली)	के.के.वाघ कृषि महाविद्यालय, नाशिक	१३ व १३ सप्टेंबर, २०१५	कृषि महाविद्यालय, पुणे	व्ही.एस.बी.टी., बारामती
१७	कुस्ती	रत्नाई कृषि महाविद्यालय, अकलुज	१८ व १९ डिसेंबर, २०१५	रेठरे बु.	कृषि महाविद्यालय, सोनई
१८	वेट लिफ्टिंग अँड बेस्ट फिजीक्स	रत्नाई कृषि महाविद्यालय, अकलुज	१८ व १९ डिसेंबर, २०१५	कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूर	कृषि महाविद्यालय, अकलुज व कृषि महाविद्यालय, वडाळा

आंतर विद्यापीठ क्रीडा स्पर्धा २०१५-१६

पी.सी. अलेक्झांडर आंतरविद्यापीठ वक्तृत्व स्पर्धा सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठ, पुणे येथे २३ डिसेंबर २०१५ रोजी पार पडल्या. त्यामध्ये विद्यापीठाच्या श्री. प्रेमराज चव्हाण याने सुवर्णपदक मिळवून पहिले बक्षिस मिळविले.

अॅन्टी डाऊरी मोमेंट मुंबई आंतर विद्यापीठ वक्तृत्व स्पर्धा मुंबई येथे १२ जानेवारी, २०१६ रोजी पार पडल्या त्यामध्ये महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाच्या श्री अक्षय उगले यांनी प्रथम क्रमांक पटकावून सुवर्ण पदक मिळविले.

महाराष्ट्र राज्य आंतरविद्यापीठ संशोधन स्पर्धा अविष्कार २०१५-१६ सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठ, पुणे येथे १० ते १२ जानेवारी २०१६ रोजी पार पडले त्यामध्ये मफुकृवि राहुरीचे २७ विषयांचे सादरीकरण विद्यार्थ्यांनी केले व त्यामध्ये खालील प्रमाणे पारितोषिके मिळाले.

अ.नं.	विद्यार्थ्यांचे नांव	स्पर्धा प्रकार	विजेता
०१	श्री कृष्णा भोकरे	Agricultural & Animal Husbandary	प्रथम
०२	श्री योगेश देशमुख	Medicine & Pharmacy	द्वितीय
०३	कु. मुतम लहामगी	Commerce Management Law	तृतीय

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी आणि राष्ट्रीय सेवा योजना यांच्या संयुक्त विद्यमाने महाराष्ट्र राज्य आंतरविद्यापीठ सामाजिक व सांस्कृतिक स्पर्धा उत्कर्ष दि. ५ ते ९ फेब्रुवारी, २०१५ रोजी आयोजित करण्यात आल्या.

१४ वी अखिल भारतीय आंतर कृषि विद्यापीठ क्रीडा स्पर्धा (अॅग्रीयुनिस्पोर्ट्स) २०१५-१६ तामिळनाडू कृषि विद्यापीठ, कोईमटुर येथे २२ ते २६ फेब्रुवारी २०१६ रोजी पार पडल्या. त्यामध्ये महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाच्या खालील संघानी पारितोषिके मिळविली.

अ.नं.	स्पर्धा प्रकार	विजेता
०१	खोखो (मुली)	विजेता
०२	कब्बड्डी मुले	उपविजेता
०३	कब्बड्डी मुली	उपविजेता
०४	बॅडमिंटन मुली	तृतीय
०५	लांब उडी	नवथर मनिषा भारती (उपविजेता)

१.२ संशोधन

- महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाने अहवाल वर्षात विविध पिकांचे नऊ सुधारित वाण प्रसारित केले. प्रसारित वाण संकरित मका-फुले महर्षी, मधुमका-फुले मधू, संकरित नेपियर गवत-फुले गुणवंत, हरभरा-फुले विक्रम, कापूस-फुले श्वेतांबरी, सोयाबीन-फुले संगम, ऊस-को.व्ही.एस.आय.०३१०२, भेंडी-फुले विमुक्ता, गवार-फुले गवार.
- महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाने अहवाल वर्षात तीन कृषि यंत्रे, औजार प्रसारण व नोंदणी केलेली आहे. यात मनुष्यचलीत फुले बियाणे कवच फोडणी यंत्र, मनुष्यचलीत फुले शेवगा काढणी झेला आणि ट्रॅक्टरचलीत फुले बंदीस्त वाफे तयार करण्याचे अवजार. पीक उत्पादनामध्ये पीक पद्धती, खत व्यवस्थापन, पाणी व्यवस्थापन, पीक पद्धती, पीक संरक्षण या बाबींना अनन्यसाधारण महत्त्व आहे. याबाबत विद्यापीठाने ६९ शिफारशी अहवाल वर्षात शेतकरी बांधवांसाठी प्रसारित केल्या आहेत.
- शेतकऱ्यांना सुधारित बियाणाचा सुरळीत पुरवठा होण्याकरिता विद्यापीठात मोठ्या प्रमाणावर बिजोत्पादन कार्यक्रम राबविण्यात आला. अहवाल वर्षात १७९४.८९ किंटल मूलभूत, १३७५.४० किंटल पायाभूत व ३०२०.९३ किंटल सत्यप्रत बियाण्याचे उत्पादन करण्यात आले.
- शुद्ध बियाणे हे प्रति हेक्टरी उत्पादन वाढीकरिता अत्यंत महत्त्वाचे आहे हे लक्षात घेऊन अहवाल वर्षात विविध पिकांचे एकूण ६१९१.२२ किंटल बियाण्याचे वितरण करण्यात आले.
- फळबागांची महाराष्ट्रात जास्त प्रमाणात लागवड होत आहे. याकरिता विद्यापीठातर्फे एकूण ७५३२९२ फळझाडे, २२९८३ शोभिवंत झाडे यांची रोपे व कलमे, २११.९४ किंटल भाजीपाला बियाणे पुरविण्यात आले.
- विद्यापीठातील विविध प्रकल्पांमध्ये ४७९९४ किंटल व ५४४५ लिटर जैविक खते, जैविक कीडनाशके व मित्र किडी उत्पादन घेण्यात आले.

१.३ विस्तार शिक्षण

कृषि विद्यापीठाकडे विस्तार शिक्षण कार्यक्रमाची जबाबदारी देण्यात आलेली आहे. विस्तार कार्यक्रम सरकारी संस्था, बिगर शासकीय संस्था, सहकारी स्वयंसेवी संस्था, खाजगी संस्था इत्यादीच्या मदतीने राबविण्यात येतात.

१. विद्यापीठांतर्गत असलेली कृषि महाविद्यालये आणि संशोधन केंद्रे येथे २२२ प्रशिक्षण कार्यक्रम आयोजित करण्यात आले.
२. अहवाल वर्षात ६७ जिल्हा मासिक प्रशिक्षण वर्ग आयोजित करण्यात आले व त्याचा १८४२ लाभार्थींना फायदा झाला.
३. अहवाल वर्षात ५६ कृती प्रात्यक्षिक, २०७ परिणाम प्रात्यक्षिक व शेतकऱ्यांच्या शेतावर ६९१ चाचण्या घेण्यात आलेल्या होत्या. याचा लाभ ३६०१ शेतकऱ्यांना झाला.
४. विस्तार शिक्षणाचे १७६७ कार्यक्रमांमध्ये उदा. गटचर्चा, शिवारफेरी, शेतीदिन, शेत आणि घरांना भेटी, शेतकरी मेळावे, शेतीविषयक प्रदर्शन, शेतकऱ्यांची अभ्यास सहल, निदान चमुच्या भेटी, विद्यापीठ शास्त्रज्ञांचे विस्तार शिक्षण कार्यक्रमातून मार्गदर्शनाचा लाभ शेतकऱ्यांना, शेती खात्यातील कर्मचाऱ्यांना, बिगर सरकारी संस्थांना व कर्मचाऱ्यांना झालेला आहे.

५. विद्यापीठातील शास्त्रज्ञांच्या निदान चमूने ४३४ ठिकाणी शेतात शेतकऱ्यांच्या भेटी घेऊन मार्गदर्शन केले.
६. विद्यापीठामार्फत कृषिदर्शनीच्या १५००० प्रति, श्रीसुगीच्या ९००५ प्रति, घडीपत्रिका २०००० प्रति व शेतीविषयावरील वेगवेगळी पुस्तके, मफुकृवि वार्तापत्र, शेतकऱ्यांना उपलब्ध करून देण्यात आले आहे.
७. अहवाल वर्षात ६७२४३ प्रतिष्ठित, विद्यार्थी, शेतकरी, अधिकारी यांनी विद्यापीठास भेट दिली तर ६९१० शेतकऱ्यांनी कृषि संशोधन केंद्र व कृषि महाविद्यालयास भेटी देऊन अहवाल वर्षात शेतीविषयक माहिती मिळवली.
८. एकूण ६२५६ शेतकऱ्यांच्या प्रश्नांचे निराकरण हेल्पलाईन दूरध्वनीमार्फत करण्यात आले.
९. फिरते पीक चिकित्सालयाद्वारे शेतकऱ्यांच्या शेतावर ११३० मातीचे नमुने, ४३३ पाण्याचे नमुने, ७० रोगांचे तर ६५ किडींचे नमुने तपासून त्यांना मार्गदर्शन करण्यात आले. एकूण ६०८ मृद आरोग्य पत्रिकांचे शेतकऱ्यांना वाटप करण्यात आले.

२. शिक्षण

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठात कृषि संलग्न शिक्षण देण्याकरीता कृषि शाखा व कृषि अभियांत्रिकी अशा दोन प्रमुख शाखा आहेत.

२.१ कृषि शाखा

कृषि शाखेत विविध विषयांबद्दल ज्ञानदान करण्यात येते. यात प्रामुख्याने कृषिविद्या, उद्यानविद्या, कृषि जैवतंत्रज्ञान, अन्नशास्त्र व तंत्रज्ञान, कृषि व्यवस्थापन या शाखांचा पदवी अभ्यासक्रम राबविला जातो. कृषि शाखेत बारा विभाग असून त्यांच्यामार्फत पदवी, पदव्युत्तर पदवी व आचार्य पदवी अभ्यासक्रम राबविले जातात. कृषि शाखेच्या अंतर्गत खालील पदवी अभ्यासक्रम आहेत.

२.१.१ बी. एस्सी.(कृषि)

शाश्वत कृषि विकासासाठी प्रशिक्षित मनुष्यबळ उपलब्ध व्हावे तसेच शेतक-यांच्या तांत्रिक व अर्थिक सबळीकरणासाठी कृषि शिक्षणाचा कार्यक्रम आखण्यात आला आहे. बी. एस्सी.(कृषि) चार वर्षांचा अभ्यासक्रम ८ सत्रात शिकविला जातो. सदर पदवी अभ्यासक्रमामध्ये १६० क्रेडिट आहेत. एकूण १६० क्रेडिट पैकी १२३ क्रेडिट पहिल्या ६ सत्रात पूर्ण होतात. सातव्या सत्रात विद्यार्थ्यांना २० क्रेडिट, ग्रामीण कृषि कार्यानुभवाकरीता राखीव आहेत. या सत्रात विद्यार्थी ग्रामीण भागात शेतक-यांच्या शेतावर राहतात व शेतीचे आधुनिक तंत्रज्ञान प्रसार करण्याकरीता शेतक-यांना मार्गदर्शन करतात. तसेच शेती करताना येणा-या अडचणी समजावून घेतात. प्रत्येक विद्यार्थी हा कृषिदूत म्हणून कार्य करतो. आठव्या सत्रात विद्यार्थी कार्यानुभावधिष्ठीत शिक्षणासाठी, प्रशिक्षणार्थी म्हणून पुढील पैकी एका संस्थेत जातो. उदा. बीयाणे / खते/किटकनाशके/जैवतंत्रज्ञान उद्योग/व्यावसायिक रोपवाटिका/रेशिमउद्योग/अन्नप्रक्रिया संस्था/शेतीविषयक वित्त संस्था/बँक/पतसंस्था इ. महाराष्ट्र कृषि विद्यापीठ शिक्षण मंडळ, पुणे मार्फत प्रत्येक सत्राची लेखी परीक्षा घेतली जाते. बी. एस्सी.(कृषि) पदवीकरीता विद्यापीठाची पुणे, धुळे, कोल्हापूर, कराड, नंदुरबार व मुक्ताईनगर येथे ६ घटक कृषि महाविद्यालये व २७ विनाअनुदानीत तत्वावरील कृषि महाविद्यालये कार्यरत आहेत.

२.१.२ बी. एस्सी. (उद्यान)

सन १९७० पर्यंत उद्यानविद्या हा कृषि अभ्यासक्रमाचा एक भाग होता. उद्यानविद्याचे सुरक्षित जीवनमान, आर्थिक सबलीकरण आणि अन्न सुरक्षा यातील महत्त्व लक्षात घेता, उद्यानविद्या ही एक स्वतंत्रशाखा म्हणून उदयास आली. विद्यापीठ अंतर्गत पहिले उद्यानविद्या महाविद्यालय १९८४ साली कृषि महाविद्यालय, पुणे येथे स्थापन करण्यात आले. बी. एस्सी. (उद्यान) चार वर्षांचा अभ्यासक्रम आठ सत्रात उपलब्ध आहे. सदर अभ्यासक्रम पूर्ण करण्याकरीता १६५ क्रेडिटची आवश्यकता असते. सातव्या व आठव्या सत्रात विद्यार्थ्यांना

१४ आठवडे व ६ आठवडे कृषि उद्योग समुहात प्रशिक्षणार्थी म्हणून रोपवाटीका व्यवस्थापन व संरक्षित लागवड या विषयांमध्ये प्रशिक्षण घेतात. उद्यानविद्या पदवी घेऊन विद्यार्थी, फळे, भाजीपाला लागवड, बगीचा सुशोभिकरण, काढणी पश्चात तंत्रज्ञान आदी क्षेत्रांमध्ये तज्ञ म्हणून कार्य करतात. बी. एस्सी. (उद्यान) अभ्यासक्रम कृषि महाविद्यालय, पुणे येथे १ आणि ५ विनाअनुदानित महाविद्यालयात सुरु आहे.

२.१.३ बी. टेक. (अन्नशास्त्र व तंत्रज्ञान)

बी. टेक. (अन्नशास्त्र व तंत्रज्ञान) हा चार वर्षांचा अभ्यासक्रम आठ सत्रात शिकविला जातो. एकूण १८० क्रेडिट पैकी, १२५ क्रेडिट हे ६ व्या सत्रात पूर्ण होतात. ७ व्या सत्रात २५ (१५+१०) क्रेडिट हे ट्रेनिंगमधून त्यातील १५ क्रेडिट हे विद्यापीठाच्या प्रक्षेत्राबाहेरील अन्नशास्त्र व तंत्रज्ञान महाविद्यालयातून पूर्ण करावे लागतात. स्थानिक गरजा व औद्योगिक मागणीवर आधारित कमीत कमी दोन कार्यानुभव प्रशिक्षण महाविद्यालयाकडून विद्यार्थ्यांना देऊ केले जातात. आठव्या सत्रामध्ये ३० क्रेडिट करिता, विद्यापीठ प्रक्षेत्राबाहेर ६ महिन्यांसाठी अन्नप्रक्रिया उद्योग किंवा संस्थामध्ये विद्यार्थ्यांना प्रशिक्षण दिले जाते. व त्याची पडताळणी त्याच अन्नप्रक्रिया उद्योगाकडून केली जाते.

याचा मुख्य उद्देश व्यावसायिक अन्नप्रक्रिया उद्योग संशोधन आणि विकास विभाग, संशोधन व शिक्षण संस्था आणि दर्जा नियंत्रण विभाग यांना प्रशिक्षित मनुष्यबळ पुरविणे आणि नवीन अन्नप्रक्रिया उद्योग स्थापन करून युवकांना स्वयंरोजगाराच्या संधी निर्माण करणे हा आहे. हा कार्यक्रम विद्यापीठांतर्गत ८ विना अनुदानित महाविद्यालयामध्ये चालविला जातो.

२.१.४ बी. बी.एम. (कृषि)

बी. एस्सी. (कृषि व्यवसाय प्रशासन) चार वर्षांच्या अभ्यासक्रम आठ सत्रात उपलब्ध आहे. सदर अभ्यासक्रम, विविध संस्थातील कृषि निगडीत गरजा लक्षात घेऊन, विशेषकरून कृषि व्यवस्थापन या क्षेत्राचा जास्तीत जास्त अंतर्भाव अभ्यासक्रमात करण्यात आलेला आहे. सदर अभ्यासक्रमामुळे विद्यार्थ्यांस कृषि अर्थशास्त्र, विपणन व व्यवसाय व्यवस्थापन या मध्ये प्राविण्य मिळेल. एकूण १६० क्रेडिट पैकी, १२० क्रेडिट हे ६ व्या सत्रात पूर्ण होतात. ७ व्या सत्रात २० क्रेडिट कार्यानुभव शिक्षणाकरीता आहेत. यात एकूण पाच मोडूल तयार करण्यात आले असून, प्रत्येक मोडूलमध्ये पाच ते वीस विद्यार्थी दिले जातात. मोडूल प्रामुख्याने कृषि निगडीत उद्योगसमूह, कृषि निगडीत उद्योगसमूह व्यवस्थापन काढणी पश्चात व्यवस्थापन किंमती पिकांचे प्रकल्प तयार करणे, त्याची अंमलबजावणी व मूल्यमापन व कृषि विपणन व्यवस्थापन या विषयांवर आधारित आहेत. आठव्या सत्रात विद्यार्थी खेडेगावात प्रगतशील शेतक-यांबरोबर राहून शेतीशी निगडीत माहिती घेतात, नंतर प्रकिया उद्योग/बाजार/विपणन संस्था यात प्रत्यक्ष माहिती घेतात. यात एक आठवडा शैक्षणिक सहल

आयोजित केली जाते. सदर अभ्यासक्रम विद्यापीठांतर्गत ९ विना अनुदानित महाविद्यालयामध्ये राबविला जातो.

२.१.५ बी. एस्सी. (कृषि जैवतंत्रज्ञान)

बी. एस्सी. (कृषि जैवतंत्रज्ञान) चार वर्षांच्या अभ्यासक्रम आठ सत्रात प्रदान करण्यात आलेला आहे. सदर पदवी अभ्यासक्रम १६० क्रेडिट आहे. जैवतंत्रज्ञान हा विषय इतर कृषि विभागांशी निगडित असून, पदवी अभ्यासक्रम पाच विभाग उदा. जीवसायनशास्त्र, पीक जैवतंत्रज्ञान, काढणी पश्चात व अन्न जैवतंत्रज्ञान, पशु जैवतंत्रज्ञान व पीकशास्त्रा मध्ये उपलब्ध आहे. एकूण आठ सत्रापैकी, पहिले सहा सत्रामध्ये विद्यार्थी शैक्षणिक अभ्यासक्रम पूर्ण करतात. सातव्या सत्रात प्रात्यक्षित आधारित अभ्यासक्रम देण्यात येतो. तर आठव्या सत्रात प्रत्येक विद्यार्थ्यांस जैवतंत्रज्ञानावर आधारित प्रकल्प तयार करून त्याचे सादरीकरण करावे लागते. सध्या काळाची गरज विचारात घेऊन कृषि जैवतंत्रज्ञान अभ्यासक्रम ६ विना अनुदानित महाविद्यालयात कार्यरत आहे.

२.२ शैक्षणिक संस्था (घटक महाविद्यालय)

२.२.१ कृषि महाविद्यालय, पुणे

भारतातील पहिल्या पाच कृषि महाविद्यालयापैकी, कृषि महाविद्यालय, पुणे हे एक आहे. त्याची स्थापना १९०७ ला झाली. आद्य समाजसुधारक महात्मा जोतिबा फुले यांनी ब्रिटीश सरकारकडे देशात कृषि संशोधन आणि शिक्षण देणारी संस्था सुरु करण्याची भूमिका मांडली. त्याला अनुसरून विज्ञान महाविद्यालयात १८७९ साली कृषि विभाग सुरु करण्यात आला. याच विभागाचे पुढे रूपांतर स्वतंत्र कृषि महाविद्यालयात १९०७ मध्ये झाले. १९६९ मध्ये महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाची स्थापना झाल्यानंतर पुणे कृषि महाविद्यालय विद्यापीठाकडे हस्तांतरित झाले. या महाविद्यालयात विद्यार्थी प्रवेश क्षमता १९० व शेतजमीन ९० हेक्टर आहे. महाविद्यालयात शिक्षण व संशोधनाकरीता अनेक प्रकल्प कार्यरत असून त्यात प्रामुख्याने उच्च तंत्रज्ञान फुले व भाजीपाला उत्पादन प्रकल्प आहे तसेच, आळिंबी संशोधन प्रकल्प, एकात्मिक कीड नियंत्रण, लोकरी मावा नियंत्रण, अखिल भारतीय समन्वयित कापूस मररोग प्रकल्प, अणुजैविक प्रकल्प, बाजरी रोग

नियंत्रण प्रकल्प, संकरीत फुलांचे वाण निर्मिती प्रकल्प, मस्त्य प्रकल्प कार्यरत आहेत. तसेच कृषि व्यवस्थापन प्रशिक्षण केंद्र व अत्याधुनिक रोपवाटिका आहे. महाविद्यालयामध्ये एम.बी.एम. (कृषि) अभ्यासक्रम नव्याने सुरु करण्यात आलेला आहे.

२.२.२ कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूर

प्रगतशील शेती, शेतीपुरक उद्योग आणि सरकारी संस्था यामध्ये अग्रेसर असणा-या भारतातील अनेक जिल्हयापैकी कोल्हापूर हा एक दक्षिण महाराष्ट्रातील जिल्हा आहे. या महाविद्यालयाची स्थापना शिवाजी विद्यापीठ अंतर्गत १९६३ मध्ये झालेली आहे. १९६९ मध्ये महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरीची स्थापना झाल्यानंतर कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूर विद्यापीठाकडे हस्तांतरित झाले. महाविद्यालयाची विद्यार्थी प्रवेश क्षमता १९० आहे. महाविद्यालयाचे एकूण जमीन क्षेत्र ८५.५५ हेक्टर आहे. विद्यार्थ्यांना शिक्षण व संशोधनाकरीता गांडूळ खत प्रकल्प, जैविक खत प्रकल्प, जैविक किडनाशके उत्पादन प्रकल्प, फुले ड्रिक्स, माती व पाणी पृथक्करण, बिजोत्पादन, रोपवाटिका, जमीन व पाणी अभियांत्रिकी शेतावर, प्रयोगशाळा, क्षारपड जमीन सुधारणा प्रकल्प इत्यादी प्रकल्प कार्यरत आहे. सदर महाविद्यालय २०१३ मध्ये सुवर्ण महोत्सव वर्ष साजरे करत आहे.

२.२.३ कृषि महाविद्यालय, धुळे

मुंबई - आग्रा आणि सुरत- नागपूर या राष्ट्रीय महामार्गावर कृषि महाविद्यालय , धुळे आहे. १९६० मध्ये या कृषि महाविद्यालयाची

स्थापना झाली. प्रशस्त इमारत, नयनरम्य परिसर ही या महाविद्यालयाची वैशिष्ट्ये आहेत. उत्तर महाराष्ट्रातील कृषि शिक्षण, संशोधन व कृषि विस्तार करिता महाविद्यालय कार्यरत आहे. कोरडवाहू शेती, कापूस आणि भुईमूग यावर येथे जास्त प्रमाणात संशोधन केले जाते. महाविद्यालयाची विद्यार्थी प्रवेश क्षमता १२८ आहे. विद्यार्थ्यांना शिक्षणाकरिता प्रशस्त प्रयोगशाळा, वाचनालय बरोबरच माती व पाणी पृथःकरण प्रयोगशाळा, गांडूळ खत प्रकल्प, सेंद्रीय शेती प्रात्याक्षिके, जैविक खत प्रकल्प, जैविक किडनाशके उत्पादन प्रकल्प, बिजोत्पादन कार्यक्रम, रोपवाटीका, पाणलोट क्षेत्र विकास, प्रात्यक्षिक युनिट, शेळी-मेंढी व पशुधन प्रकल्प, पाणी व्यवस्थापन प्रात्यक्षिक प्लॉट कार्यरत आहेत.

२.२.४ उद्यानविद्या महाविद्यालय, पुणे

उद्यानविद्या अंतर्गत फळे, भाजीपाला, मसाल्याची पिके, शोभिवंत झाडे, सुगंधी वनस्पती, काढणी पश्चात तंत्रज्ञान इ. बाबींचा समावेश होतो. परंपरागत शेतीला चांगला पर्याय याद्वारे उपलब्ध झाला आहे. महाराष्ट्र राज्य मुख्यतः पश्चिम महाराष्ट्र विभाग हा उद्यान विद्यामध्ये भारतात सर्वोच्च स्थानी आहे. कृषि महाविद्यालयाच्या परिसरात १९८४ साली उद्यानविद्या महाविद्यालयाची स्थापना करण्यात आली. १९९५ मध्ये ते स्वतंत्र इमारतीमध्ये सुरू झाले. सर्वसोयी सुविधांनी परिपूर्ण असी प्रशस्त इमारत हे या महाविद्यालयाचे वैशिष्ट्ये म्हणता येईल. सर्व विभागांकरिता प्रयोगशाळा, संगणक, इंटरनेट आदी सुविधा महाविद्यालयात उपलब्ध आहे. महाविद्यालयाची विद्यार्थी प्रवेश क्षमता ३२ आहे.

२.२.५ कृषि महाविद्यालय, कराड

स्वर्गीय यशवंतराव चव्हाण, यांचे जन्मशताब्दी वर्ष २०१२-१३ साजरे करण्याच्या निमित्ताने शासनाने निर्णय क्रमांक मकृवि, २०११/प्र क. १०/७ अे दिनांक १६.०७.२०१३ कराड येथे महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी अंतर्गत कृषि महाविद्यालय मंजूर केले या महाविद्यालयाचे अभ्यास क्रमांचे कामकाज हे शैक्षणिक वर्ष २०१३-१४ पासून कृषि संशोधन केंद्र, कराड येथे दिनांक १६.०८.२०१५

पासून नियमित पणे सुरू झाले. विद्यार्थ्यांची प्रवेश क्षमता ६० इतकी आहे.

२.२.६ कृषि महाविद्यालय, नंदुरबार

नंदुरबार जिल्ह्याची निर्मिती दिनांक १.७.१९९८ रोजी धुळे जिल्ह्यातून झाली आहे. नंदुरबार जिल्ह्यामध्ये एकूण सहा तालुके आहेत. महाराष्ट्राच्या उत्तरेला आदिवासी भागामध्ये नंदुरबार जिल्हा वसलेला आहे. नंदुरबार जिल्ह्यातील २८.३० टक्के जमीन ओलीताखाली आहे. कृषि महाविद्यालय, नंदुरबारची स्थापना सन २०१३-१४ साली होऊन विद्यार्थ्यांची प्रवेश क्षमता ६० टक्के इतकी आहे. प्रवेश प्रक्रियेमध्ये भटक्या जमातीतील विद्यार्थ्यांसाठी ८० टक्के प्रवेश राखीव आहेत.

२.२.७ कृषि महाविद्यालय, मुक्ताईनगर

सन २०१५-१६ साली कृषि महाविद्यालय, मुक्ताईनगर, जि. जळगांव हे नविन घटक महाविद्यालय स्थापन झाले आहे. विद्यार्थी प्रवेश क्षमता ६० इतकी आहे. या महाविद्यालयात बी. एस्सी (कृषि) हा पदवी अभ्यासक्रम शिकविला जातो.

२.२.८ विना अनुदानित कृषि महाविद्यालय

कृषि क्षेत्रातील प्रशिक्षित मनुष्यबळाची कमतरता लक्षात घेऊन सन २००१ पासून महाराष्ट्र शासनाने विना अनुदानित तत्वावर कृषि व संलग्न पदवी महाविद्यालयांना मान्यता दिलेली आहे. अहवाल वर्षात विद्यापीठांतर्गत कृषि- २७, उद्यानविद्या -०५, अन्नशास्त्र व तंत्रज्ञान

-०८, कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन -०९, कृषि जैवतंत्रज्ञान -०६, कृषि अभियांत्रिकी -०८, पशुसंवर्धन महाविद्यालय ०१ असे एकूण ६४ विना अनुदानित कृषि व कृषि संलग्न पदवी महाविद्यालयांमधून विद्यार्थ्यांना प्रवेश दिला जातो.

२.३ पदव्युत्तर शिक्षण कार्यक्रम

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ अंतर्गत पदव्युत्तर कार्यक्रम राहुरी, पुणे, धुळे व कोल्हापूर येथे आहे. विद्यापीठात एम. एस्सी (कृषि) व आचार्य (पी.एच.डी) अभ्यासक्रम उपलब्ध आहे. एम. एस्सी. (कृषि) प्रवेशाकरीता महाराष्ट्र कृषि विद्यापीठ परीक्षा मंडळ, पुणे मार्फत सामुदायिक प्रवेश परीक्षा घेतली जाते.

२.३.१ एम. एस्सी.(कृषि)

एम. एस्सी.(कृषि) दोन वर्षांचा अभ्यासक्रम असून चार सत्रात विभागलेला आहे. एम. एस्सी.(कृषि) करिता एकूण ५५ क्रेडिट आहेत. यातील ३५ क्रेडिट विषय अभ्यासक्रमाकरीता व २० क्रेडिट संशोधना करिता आहेत. या अभ्यासक्रमात प्रत्येक विद्यार्थी त्यास मिळालेल्या विषयात प्राविण्य मिळवतो. प्रत्येक विद्यार्थ्याकरीता ४-५ प्राध्यापकांची एक विद्यार्थी सल्लागार समिती असून ती विद्यार्थ्यांना संशोधनाचा विषय निवडण्यास व संशोधनाकरीता मार्गदर्शन करते. सर्व क्रेडिट पूर्ण केल्यानंतर व संशोधन प्रबंध सादर केल्यानंतर विद्यार्थी एम. एस्सी.(कृषि) पदवीकरीता पात्र ठरतो. एम. एस्सी. पदवी पदव्युत्तर महाविद्यालय, राहुरी येथे १८ विषयात, कृषि महाविद्यालय, पुणे येथे १० विषयात, कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूर येथे ९ विषयात व कृषि महाविद्यालय, धुळे येथे ७ विषयात, एम.एस्सी पदवी कार्यक्रम घेण्यात येतो.

२.३.२ आचार्य (पीएच.डी.)

आचार्य पदवी अभ्यासक्रम ३ वर्षांचा असून सहा सत्रात विभागलेला आहे. पीएच.डी. करिता एकूण ७० क्रेडिट आहेत. यातील ३० क्रेडिट विषय अभ्यासक्रमाकरीता व ४५ क्रेडिट संशोधना करिता आहेत. आचार्य पदवी मध्ये संशोधन हा मुख्य गाभा असून विद्यार्थी प्रयोगशाळेत, शेतावर विविध पिकांवर संशोधन कार्य हाती घेतात तसेच काही विषयात शेतक-यांच्या शेतावर सर्वेक्षण करून माहिती जमा करतात. विद्यार्थ्यांस मार्गदर्शन करण्याकरीता पाच प्राध्यापकांची एक विद्यार्थी सल्लागार समिती असते. विद्यार्थ्यांचा संशोधन प्रबंध भारतातील कृषि विद्यापीठातील संबंधित विषयातील दोन कृषि तज्ज्ञांकडे मुल्यांकनासाठी पाठविण्यात येतो. पीएच.डी. अभ्यासक्रम पदव्युत्तर महाविद्यालय, राहुरी येथे १७ विषयात, कृषि महाविद्यालय, पुणे येथे ०१ विषयात उपलब्ध आहे.

२.४ पदव्युत्तर महाविद्यालय, राहुरी

पदव्युत्तर महाविद्यालयाची स्थापना १९७२ मध्ये झाली. या

संस्थेत कृषि संलग्न १८ विषयांमध्ये एम.एस्सी. (कृषि) अभ्यासक्रम उपलब्ध आहेत. त्याचबरोबर पीएच.डी. अभ्यासक्रम उपलब्ध आहे. पदव्युत्तर अभ्यासक्रम कृषि विद्या, अनुवंश व रोप पैदास शास्त्र, वनस्पती शरीर क्रिया शास्त्र, बियाणे शास्त्र व तंत्रज्ञान, कृषि जैवतंत्रज्ञान, मृदशास्त्र व कृषि रसायन, कृषि अर्थशास्त्र, विस्तार शिक्षण, कृषि कीटकशास्त्र, उद्यानविद्या, (फळशास्त्र, भाजीपालाशास्त्र) वनस्पती रोगशास्त्र, कृषि अनुजीवशास्त्र, पशुविज्ञान व दुग्धशास्त्र, अन्नशास्त्र, जीवरसायन शास्त्र, आंतरविद्याशाखा जलसिंचन या विषयात उपलब्ध आहे. प्रत्येक विषयाकरीता सोयी सुविधा युक्त प्रशस्त प्रयोगशाळा आहे. विद्यार्थी संशोधनाकरीता जैवतंत्रज्ञान संशोधन केंद्र, सुक्ष्म अन्नद्रव्य प्रयोगशाळा, अखिल भारतीय उर्वरित कीडनाशक अंश पृथःकरण प्रयोगशाळा, काढणी पश्चात प्रयोगशाळा, बेकरी प्रकल्प, जैविक कीडनाशक उत्पादन प्रकल्प, उन्नीसंवर्धन, जैविक खत उत्पादन प्रयोगशाळा, गोठीत वीर्य प्रयोगशाळा इत्यादींचा वापर करतात. या व्यतिरिक्त शेतावर संशोधन करण्याकरीता संस्थेकडे ५६.२१ हेक्टर क्षेत्र आहे. तसेच उद्यानविद्या, औषधी व सुगंधी वनस्पती, जलसिंचन व्यवस्थापन प्रक्षेत्राचा उपयोग संशोधनाकरीता विद्यार्थी करतात

२.५ कृषि महाविद्यालय, पुणे

पदव्युत्तर अभ्यासक्रम सन १९८४ पासून सुरु करण्यात आला. एम.एस्सी (कृषि) करिता ५४ व एम.एस्सी. (उद्यानविद्या) करिता ६ विद्यार्थ्यांना प्रवेश दिला जातो.

२.६ कृषि महाविद्यालय, धुळे

कृषि महाविद्यालय, धुळे येथे २००९-१० पासून पदव्युत्तर अभ्यासक्रम सुरु करण्यात आला. एम.एस्सी. (कृषि) करिता २४ व एम.एस्सी. (उद्यानविद्या) करिता ४ विद्यार्थ्यांना प्रवेश दिला जातो.

२.७ कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूर

कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूर येथे २००९-१० पासून पदव्युत्तर अभ्यासक्रम सुरु करण्यात आला. एम.एस्सी (कृषि) करिता ४८ व एम.एस्सी. (उद्यानविद्या) करिता ४ विद्यार्थ्यांना प्रवेश दिला जातो.

२.८ कृषि अभियांत्रिकी शाखा

कृषि अभियांत्रिकी शाखामार्फत विविध क्षेत्रातील शैक्षणिक गरज भागविली जाते. यात प्रामुख्याने सुक्ष्म जलसिंचन, कृषि यंत्रे व शक्ति, मृद व जलसंधारण, कृषि प्रक्रिया, फळे व भाजीपाला साठवणूक व प्रक्रिया, पाणलोट क्षेत्र व्यवस्थापन, हरितगृह, पॉलिहाउस उभारणी व देखभाल, संगणकाचा कार्यक्षम वापर, रिमोट सेन्सिंग, इत्यादी बाबींवर ज्ञानदान करण्यात येते. या शाखेअंतर्गत एक घटक व तीन विनाअनुदानित महाविद्यालय कार्यरत आहेत. या सर्व महाविद्यालयात चार वर्षांचा बी.टेक (कृषि अभियांत्रिकी) अभ्यासक्रम उपलब्ध आहे. सदर अभ्यासक्रम १८३ क्रेडिटचा आहे. या व्यतिरिक्त घटक महाविद्यालयामध्ये चार शाखांमध्ये पदव्युत्तर अभ्यासक्रम एम. टेक. (कृषि अभियांत्रिकी) उपलब्ध आहे.

२.८.१ डॉ. अण्णासाहेब शिंदे कृषि अभियांत्रिकी महाविद्यालय, राहुरी

कृषि अभियांत्रिकी महाविद्यालय, राहुरी १९६९ मध्ये स्थापन झाले. कृषि अभियांत्रिकी हा अभ्यासक्रम चार वर्षांचा असून तो आठ सत्र पध्दतीमध्ये घेतला जातो. सन १९९६ मध्ये या महाविद्यालयास माजी केंद्रीय राज्यमंत्री, कृषि व हरित क्रांतीचे शिल्पकार कै. डॉ. अण्णासाहेब शिंदे यांचे नाव देण्यात आले. सुरुवातीस या अभ्यासक्रमाची विद्यार्थी प्रवेश क्षमता २० होती. कृषि अभियांत्रिकी, मृद व जलसंधारण विभाग, पाणी व्यवस्थापन, शेतीचे यांत्रिकीकरण, काढणी पश्चात तंत्रज्ञान इत्यादी क्षेत्रातील मनुष्यबळाची कमतरता लक्षात घेऊन विद्यार्थी संख्या ३२ करण्यात आली व सध्या विद्यार्थी प्रवेश क्षमता ६४ आहे. या व्यतिरिक्त सन १९८२ पासून कृषि यंत्रे व शक्ती विभाग, मृद व जलसंधारण अभियांत्रिकी विभाग, जलसिंचन व निचरा अभियांत्रिकी विभाग, व कृषि प्रक्रिया अभियांत्रिकी या चार विभागांमध्ये एम.टेक. (कृषि अभियांत्रिकी) पदव्युत्तर अभ्यासक्रम उपलब्ध आहे. या व्यतिरिक्त महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांना शिक्षणाकरीता खालील प्रकल्पांचा उपयोग होतो. अखिल भारतीय जमिनीखालील पाण्याचा विहिरी व पंपसेट व्दारे वापर, कृषि यंत्रे व औजार प्रकल्प, रिमोट

सेन्सिंग प्रयोगशाळा, ट्रॅक्टर प्रशिक्षण प्रयोगशाळा, शाश्वत शेती सुधार प्रकल्प इत्यादी.

२.८.१ विना अनुदानित कृषि अभियांत्रिकी महाविद्यालये

बी. टेक.(कृषि अभियांत्रिकी) पदवी अभ्यासक्रम विद्यापीठ कार्यक्षेत्रात ८ विनाअनुदानित कृषि अभियांत्रिकी महाविद्यालयात उपलब्ध आहे.

२.९ कृषि तंत्र पदविका अभ्यासक्रम

कृषि क्षेत्रात झपाट्याने होत असलेल्या स्थित्यंतरामुळे कृषि पदविका अभ्यासक्रमामध्ये आमुलाग्र बदल करणे गरजेचे आहे. त्यामुळे विषयांच्या अभ्यासक्रमामध्ये मुलभुत बदल करण्यात आले. पीक संरक्षण, कृषि अभियांत्रिकी, माहिती तंत्रज्ञान व कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन या नवीन विषयांचा अभ्यासक्रमामध्ये समावेश करण्यात आलेला आहे. या शिक्षणामधून उत्कृष्ट शेती करण्यासाठी खते, बीयाणे, औषधे यांच्या कारखानदारीसाठी लागणारे कुशल मनुष्यबळ तयार होत आहे. तसेच स्वयंरोजगार निर्मिती साठीच्या आत्मविश्वास या कृषि पदविकाधारकांमध्ये निर्माण झाला आहे. या विद्यापीठ अंतर्गत १० जिल्ह्यांमध्ये १० घटक कृषि तंत्रविद्यालय व ८१ विनाअनुदानित कृषि तंत्रविद्यालय आणि कृषि तंत्रनिकेतन अशी एकूण ९१ कृषि तंत्रविद्यालये आणि कृषि तंत्रनिकेतन आहेत. त्यामध्ये एकूण प्रवेश क्षमता ५४६० आहे.

२.९.० प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम

एक वर्षांचा माळी प्रशिक्षण प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम विद्यापीठांतर्गत एक शासकीय व चार विनाअनुदानित ठिकाणी शिकविला जात असून त्याची एकूण प्रवेश क्षमता २०० आहे.

• कृषि ज्ञान व्यवस्थापन केंद्र

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ राहुरीच्या कार्यक्षेत्रात मध्यवर्ती परिसर, घटक कृषि महाविद्यालय व संशोधन केंद्र येथे व्ही - सेंट व लिज लाईन १ जी.बी. क्षमतेची संचार सेवा उपलब्ध आहे. यामध्ये ई- पुस्तकालय सेवा आठरा तास विद्यार्थ्यांना चारशे नोट्स मधून अव्याहत पणे टेबल सेवा उपलब्ध आहे. तसेच मध्यवर्ती परिसर येथे व्हीडीओ कॉन्फरन्सिंग ३ व इतर ८ ठिकाणी (कृषि महाविद्यालय, पुणे, धुळे, कोल्हापूर विभागीय कृषि संशोधन केंद्र इगतपूरी व सोलापूर व कृषि संशोधन केंद्र कसबे डिग्रज, पाडेगाव व जळगाव) उपलब्ध आहे. संपूर्ण प्रकल्प महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी येथून कृषि ज्ञान व्यवस्थापन केंद्रातील एकात्मिक संगणकाने नियंत्रित केला जातो. कृषि ज्ञान व्यवस्थापन केंद्र पूर्णतः विद्यापीठ आखत्यारीत असल्याने कोणत्याही वेळी ५०० शास्त्रज्ञ / शेतकरी प्रशिक्षित करता येतात. याच केंद्रामधून विद्यार्थ्यांना संगणकीय शिक्षण व संशोधनात्मक उपयोगिता वाढविता येते. वरील सर्व सेवा अद्यावत, गतिमान व प्रसारमाध्यमात

सांगड घालणा-या आहेत. या सर्व सेवा भारतीय कृषि अनुसंधान परिषद, नवी दिल्ली येथून विशेष अनुदान प्राप्त आहे.

• **विद्यापीठ ग्रंथालय**

विद्यार्थ्यांना व वाचकांच्या शिक्षण, संशोधन व प्रसारण कार्यामध्ये ज्ञानदान व माहिती पुरविण्याचे महत्वाचे कार्य ग्रंथालय करते. वाचकांच्या गरजा पुरविण्यासाठी सन १९७१ पासून मध्यवर्ती परिसरात ग्रंथालय कार्यरत झाले. गेल्या चार दशकापासून मा. अध्यक्ष, ग्रंथपाल सल्लागार समिती यांच्या मार्गदर्शनाखाली ग्रंथालयाची समृद्धी होत असून शास्त्रज्ञ, वाचक, शिक्षक व विद्यार्थी यांना अविरत सेवा देत आहे. सध्याच्या माहिती व तंत्रज्ञान युगात ग्रंथालयाच्या सेवेमध्ये आमलाग्र बदल झालेले आहेत. पारंपारिक सेवेसोबत सध्या ग्रंथालयाच्या इंटरनेट, ई-मेल सेवा, साडी रोम शोध सेवा, ई नियतकालिके, सेरा, माहिती व तंत्रज्ञानावर आधारित सेवा देण्यात येतात.

• **ग्रंथालय अनुदान-**

मध्यवर्ती परिसर, राहुरी येथील ग्रंथालयासाठी सन २०१५-१६ मध्ये महाराष्ट्र शासनाकडून वेतनसाठी रू. ४१.५१ लक्ष व आकस्मिक खर्चासाठी रू. ०२.१४ लक्ष इतके अनुदान प्राप्त झाले तसेच कृषि अनुसंधान परिषद, नवी दिल्ली यांच्याकडून ४४.०० लक्ष असे एकूण रू. ८७.६५ लक्षचे अनुदान ग्रंथालयास अहवाल वर्षात उपलब्ध झाले.

• **नियतकालिके व पुस्तक खरेदी :**

चालू आर्थिक वर्षात ५८० पुस्तके, २४९ प्रबंधे यांची ग्रंथ संग्रहात भर पडली आणि ३१.३.२०१६ रोजी एकूण ग्रंथ संख्या १,१६,९३६ इतकी झाली ग्रंथालयाने १२६ भारतीय नियतकालिकांची वर्गणी भरली. जर्नल ऑफ महाराष्ट्र अॅग्रीकल्चरल युनिव्हर्सिटीच्या

अदलाबदल कार्यक्रमांतर्गत १८ नियतकालिके प्राप्त झाली आहेत. तसेच ४० नियतकालिके भेट म्हणून प्राप्त झाली आहेत.

ग्रंथालय सेवा

मुक्तद्वार पध्दत

ग्रंथालयाने मुक्तद्वार पध्दत अवलंबिली असून त्यामध्ये वाचकांना ग्रंथसंग्रह हाताळण्यास संपूर्ण स्वातंत्र्य देण्यात आले आहे.

वाचनासाठी पुस्तके

अहवाल वर्षात ६,६७२ पुस्तके वाचकांना घरी वाचनासाठी देण्यात आली तसेच ग्रंथालयात ७७,८८२ पुस्तके हाताळण्यात आली.

आंतर ग्रंथालयीन आदान - प्रदान

आंतर ग्रंथालयीन पुस्तकांची देवाणघेवाणा, सुविधा उपलब्ध करण्यात आली. त्याअंतर्गत उपलब्ध नसलेली पुस्तके दुस-या ग्रंथालयाकडून तात्पुरत्या स्वरूपात उपलब्ध करून घेता येतात.

पुनआलेख सेवा (झेरॉक्स)

विद्यापीठ ग्रंथालयात गरजूंना सवलतीच्या दरात झेरॉक्स सेवा उपलब्ध करून देण्यात येते. अहवाल वर्षात १५,४०४ छायांकित प्रती काढून देण्यात आल्या व त्यापोटी रू. ५,१२७/- महसूली रक्कम जमा करण्यात आली.

वाचन कक्ष

विद्यार्थ्यांनी वाचनकक्ष सेवेस चांगला प्रतिसाद दिला. अहवाल वर्षात १,३७,८९६ वाचकांनी भेट या देऊन सेवेचा लाभ घेतला.

माहिती तंत्रज्ञान सेवेअंतर्गत खालील सुविधा उपलब्ध आहेत.

- इंटरनेट सेवा -
- सीडी रोम डेटाबेसेस
- सेरा (कन्सारशियम ऑफ इ-रिसोर्ससेस इन अॅग्रीकल्चर)
- ई- जर्नल्स, ऑनलाईन ई-जर्नल्स
- सांख्यिकी डेटाबेस
- ई-थेसीस अॅबस्ट्रॅक्ट्स डेटाबेस
- दुरदर्शन संच/ कव्ह.सी.आर
- कृषि प्रभा
- कोर्स
- पदमश्री डॉ. एस.आर. रंगनाथन स्मृतीदिन
- एक दिवसीय कार्यशाळेचे आयोजन

विद्यापीठाच्या शैक्षणिक संस्था

अ.क्र	संस्थेचे नाव	अभ्यासक्रम	प्रवेश क्षमता
अ) घटक महाविद्यालय			
१.	पदव्युत्तर महाविद्यालय, राहुरी	पी.एच.डी. (कृषि)	७२
		एम.एस्सी. (कृषि)	१६८
		एम.एस्सी. (उद्यानविद्या)	१२
		एम.एस्सी. (जैव तंत्रज्ञान)	८
२.	कृषि महाविद्यालय, पुणे	एम.एस्सी. (कृषि)	५४
		एम.एस्सी. (उद्यानविद्या)	६
		एम.बी.ए. (कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन)	३०
		बी.एस्सी. (कृषि)	१९०
३.	कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूर	एम.एस्सी. (कृषि)	४८
		एम.एस्सी. (उद्यानविद्या)	४
		बी.एस्सी. (कृषि)	१९०
४.	कृषि महाविद्यालय, धुळे	एम.एस्सी. (कृषि)	२४
		एम.एस्सी. (उद्यानविद्या)	४
		बी.एस्सी. (कृषि)	१२८
५.	कृषि महाविद्यालय, कराड	बी.एस्सी. (कृषि)	६०
६.	कृषि महाविद्यालय, नंदुरबार	बी.एस्सी. (कृषि)	६०
७.	कृषि महाविद्यालय, मुक्ताईनगर	बी.एस्सी. (कृषि)	६०
८.	उद्यानविद्या महाविद्यालय, पुणे	बी.एस्सी. (उद्यानविद्या)	३२
९.	डॉ. अण्णासाहेब शिंदे कृषि अभियांत्रिकी महाविद्यालय, राहुरी	पी.एच.डी. (कृषि अभियांत्रिकी)	६
		एम.टेक (कृषि अभियांत्रिकी)	१२
		बी.टेक (कृषि अभियांत्रिकी)	६४
ब) विना अनुदानीत महाविद्यालये			
१.	कृषि महाविद्यालय, शिक्षण प्रसारक मंडळ, अकलूज, ता.माळशिरस, जि.सोलापूर	बी.एस्सी.(कृषि)	१२०
२.	कृषि महाविद्यालय, कृषि विकास प्रतिष्ठान, बारामती, मु.पो. शारदानगर, ता. बारामती, जि. पुणे	बी.एस्सी.(कृषि)	१२०
३.	कृषि महाविद्यालय, भारती विद्यापीठ, कडेगांव, जि.सांगली.	बी.एस्सी.(कृषि)	१२०
४.	कृषि महाविद्यालय, कर्मयोगी दुलाजी सिताराम पाटील मराठा विद्या प्रसारक, नाशिक,शिवाजीनगर, गंगापूर रोड, नाशिक	बी.एस्सी.(कृषि)	१२०
५.	कृषि महाविद्यालय, कृष्णा सहकारी साखर कारखाना लि.रेठे बु.११, मु.पो. शिवनगर, ता. कराड, जि.सातारा	बी.एस्सी.(कृषि)	१२०
६.	कृषि महाविद्यालय, मूळा एज्युकेशन सोसायटी, सोनई, ता.नेवासा, जि.अहमदनगर	बी.एस्सी.(कृषि)	१२०
७.	कर्मवीर काकासाहेब वाघ कृषि महाविद्यालय, अमृतधाम, पंचवटी, नाशिक	बी.एस्सी.(कृषि)	१२०
८.	कृषि महाविद्यालय, राजमाची, ता.कराड, जि.सातारा.	बी.एस्सी.(कृषि)	१२०

९.	डॉ. उल्हास पाटील कृषि महाविद्यालय, जळगांव, जि. जळगांव	बी.एस्सी.(कृषि)	१२०
१०.	डॉ. डी.वाय. पाटील एज्युकेशन सोसायटी, कृषि महाविद्यालय, आंबी, ता. मावळ, जि.पुणे	बी.एस्सी.(कृषि)	१२०
११.	कृषि महाविद्यालय, पुज्य साने गुरुजी शिक्षण प्रसारक मंडळ, शहादा, ता.शहादा, जि.नंदूरबार	बी.एस्सी.(कृषि)	१२०
१२.	कृषि महाविद्यालय, श्रीराम ग्रामीण व विकास प्रतिष्ठाण, मु.पो.वडाळा, ता.उत्तर सोलापूर, जि.सोलापूर	बी.एस्सी.(कृषि)	१२०
१३.	डॉ. डी.वाय. पाटील एज्युकेशन सोसायटी, कृषि महाविद्यालय, तळसंदे ता.हातकणंगले, जि.कोल्हापूर	बी.एस्सी.(कृषि)	१२०
१४.	कृषि महाविद्यालय, फलटण एज्युकेशन सोसायटी, फलटण, जि. सातारा	बी.एस्सी.(कृषि)	१२०
१५.	कृषि महाविद्यालय, नवलभाऊ प्रतिष्ठाण, नवलनगर, मु.पो. अमळनेर, जि. जळगांव	बी.एस्सी.(कृषि)	६०
१६.	कृषि महाविद्यालय, सेवा संस्कार संस्था, श्रमीक प्रतिष्ठाण, मु.पो. मालदाड, ता. संगमनेर, जि. अहमदनगर	बी.एस्सी.(कृषि)	१२०
१७.	कृषि महाविद्यालय, श्री. संत गजानन महाराज ग्रामिण विकास प्रतिष्ठाण, मु.पो. मिरजगांव, ता. कर्जत, जि. अहमदनगर	बी.एस्सी.(कृषि)	१२०
१८.	कृषि महाविद्यालय, दोंडाईचा, जि. धुळे	बी.एस्सी.(कृषि)	१२०
१९.	कृषि महाविद्यालय, बाभुळगाव, ता.येवला, जि. नाशिक	बी.एस्सी.(कृषि)	६०
२०.	कृषि महाविद्यालय, प्रवरा ग्रामीण शिक्षण संस्था, लोणी, ता.राहाता, जि.अहमदनगर	बी.एस्सी.(कृषि)	६०
२१.	साईकृपा कृषि महाविद्यालय, घारगाव, ता. श्रीगोंदा, जि. अहमदनगर	बी.एस्सी.(कृषि)	६०
२२.	कृषि महाविद्यालय, जैनापूर, जि. कोल्हापूर	बी.एस्सी.(कृषि)	६०
२३.	कृषि महाविद्यालय, पानीव, ता. माळशिरस, जि. सोलापूर	बी.एस्सी.(कृषि)	६०
२४.	डॉ. विठकृषि महाविद्यालय, विळदघाट, जि. अहमदनगर	बी.एस्सी.(कृषि)	६०
२५.	रोशनजी शमनजी कृषि महाविद्यालय, नेसरी, ता. गडहिंग्लज, जि.कोल्हापूर	बी.एस्सी.(कृषि)	६०
२६.	कृषि महाविद्यालय, मालेगांव, जि. नाशिक	बी.एस्सी.(कृषि)	६०
२७.	कृषि महाविद्यालय, भानसहिवरा, नेवासा, अहमदनगर	बी.एस्सी.(कृषि)	६०
२८.	उद्यानविद्या महाविद्यालय, फलटण एज्युकेशन सोसायटी ता.फलटण, जि.सातारा	बी.एस्सी. (उद्यानविद्या)	८०
२९.	उद्यानविद्या महाविद्यालय, कडेगाव, जि. सांगली	बी.एस्सी. (उद्यानविद्या)	४०
३०.	क.का. वाघ उद्यानविद्या महाविद्यालय, नाशिक	बी.एस्सी. (उद्यानविद्या)	४०
३१.	मुरलीधर स्वामी उद्यानविद्या महाविद्यालय, मालेगांव, जि. नाशिक	बी.एस्सी. (उद्यानविद्या)	४०
३२.	उद्यानविद्या महाविद्यालय, ऋष्यवल्कर, ता. माळशिरस, जि. सोलापूर	बी.एस्सी. (उद्यानविद्या)	४०
३३.	कृषि अभियांत्रिकी महाविद्यालय, गोदावरी फौंडेशन जळगांव, गोदावरी हॉस्पिटल बिल्डींग, ता.जि. जळगांव	बी.टेक. (कृषि अभियांत्रिकी)	८०
३४.	कृषि अभियांत्रिकी महाविद्यालय, पद्मश्री डॉ.डी.वाय. पाटील एज्युकेशन सोसायटी, तळसंदे ता.हातकणंगले, जि.कोल्हापूर.	बी.टेक. (कृषि अभियांत्रिकी)	८०
३५.	कृषि अभियांत्रिकी महाविद्यालय, कर्मवीर काकासाहेब वाघ एज्युकेशन सोसायटी, नाशिक, हिराबाई हरिदास विद्यानगरी, अमृतधाम, पंचवटी, नाशिक	बी.टेक. (कृषि अभियांत्रिकी)	८०
३६.	सह्याद्री कृषि अभियांत्रिकी महाविद्यालय, यशवंतनगर, कराड, जि. सातारा	बी.टेक. (कृषि अभि.)	४०
३७.	कृषि अभियांत्रिकी महाविद्यालय, मिरजगांव, ता कर्जत. जि. अहमदनगर	बी.टेक. (कृषि अभि.)	४०

३८.	कृषि अभियांत्रिकी महाविद्यालय, पानीव, ता. माळशिरस, जि. सोलापूर	बी.टेक. (कृषि अभि.)	४०
३९.	कृषि अभियांत्रिकी महाविद्यालय, सेवा संस्कार संस्था, श्रमीक प्रतिष्ठाण, मु.पो. मालदाड, ता. संगमनेर, जि. अहमदनगर	बी.टेक. (कृषि अभियांत्रिकी)	४०
४०.	कृषि अभियांत्रिकी महाविद्यालय, राजमाची, ता. कराड. जि. सातारा	बी.टेक. (कृषि अभि.)	४०
४१.	मीराज एम आय टी अन्न तंत्रज्ञान महाविद्यालय, लोणी काळभोर, जि.पुणे	बी.टेक. (अन्न व तंत्रज्ञान)	८०
४२.	मोकाशी अन्न तंत्रज्ञान महाविद्यालय, राजमाची, ता. कराड, जि.सातारा	बी.टेक.(अन्न व तंत्रज्ञान)	८०
४३.	अन्न तंत्रज्ञान महाविद्यालय, के.के. वाघ एज्युकेशन सोसायटी, अमृतधाम, पंचवटी, नाशिक	बी.टेक. (अन्न व तंत्रज्ञान)	८०
४४.	अन्न तंत्रज्ञान महाविद्यालय, सेवा संस्कार संस्था, श्रमीक प्रतिष्ठाण, मु.पो. मालदाड, ता. संगमनेर, जि. अहमदनगर	बी.टेक. (अन्न व तंत्रज्ञान)	८०
४५.	डॉ. उल्हास पाटील अन्न तंत्रज्ञान महाविद्यालय, जळगांव. जि. जळगांव.	बी.टेक. (अन्न व तंत्रज्ञान)	४०
४६.	अन्न तंत्रज्ञान महाविद्यालय, दिवानमळा (लळींग), धुळे, जि. धुळे	बी.टेक. (अन्न व तंत्रज्ञान)	४०
४७.	अन्न तंत्रज्ञान महाविद्यालय, वाघोली, ता. मोहळ, जि.सोलापूर	बी.टेक. (अन्न व तंत्रज्ञान)	४०
४८.	अन्न तंत्रज्ञान महाविद्यालय, घारगांव, ता.श्रीगोंदा, जि. अहमदनगर	बी.टेक. (अन्न व तंत्रज्ञान)	४०
४९.	जैवतंत्रज्ञान महाविद्यालय, प्रवरा ग्रामीण शिक्षण संस्था, लोणी, ता.राहाता, जि.अहमदनगर	बी.टेक. (जैवतंत्रज्ञान)	८०
५०.	जैवतंत्रज्ञान महाविद्यालय, के.के. वाघ शिक्षण संस्था, हिराबाई हरिदास विद्यानगरी, अमृतधाम, पंचवटी, जि. नाशिक	बी.टेक. (जैवतंत्रज्ञान)	८०
५१.	कृषि जैवतंत्रज्ञान महाविद्यालय, श्रीराम ग्रामीण व विकास प्रतिष्ठाण, मु.पो. वडाळा, जि. सोलापूर	बी.टेक. (जैवतंत्रज्ञान)	४०
५२.	कृषि जैवतंत्रज्ञान महाविद्यालय, प्रोग्रेसिव्ह एज्युकेशन सोसायटी, मु.पो. पौड, ता. मुळशी, जि. पुणे	बी.टेक. (जैवतंत्रज्ञान)	४०
५३.	कृषि जैवतंत्रज्ञान महाविद्यालय, राजलक्ष्मी फाउंडेशन, मदडगाव, पो. भातोडी, जि. अहमदनगर	बी. टेक. (जैवतंत्रज्ञान)	८०
५४.	कृषि जैवतंत्रज्ञान महाविद्यालय, विद्या प्रतिष्ठाण, विद्यानगरी, भिगवण रोड, बारामती, जि.पुणे	बी.टेक. (जैवतंत्रज्ञान)	४०
५५.	कृषि पणन व्यवसाय व्यवस्थापन महाविद्यालय, डॉ.डी.वाय. पाटील प्रतिष्ठान, आकुर्डी, जि. पुणे	बी.एस्सी.(कृषि पणन व्यवसाय व्यवस्थापन)	८०
५६.	कृषि पणन व्यवसाय व्यवस्थापन महाविद्यालय, मु.पो. नारायणगांव, ता. जुन्नर, जि. पुणे	बी.एस्सी.(कृषि पणन व्यवसाय व्यवस्थापन)	८०
५७.	कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन महाविद्यालय, डेक्कन एज्युकेशन सोसायटी, विलींगडन कॉलेज कॅम्पस, विश्राम बाग, सांगली	बी.एस्सी.(कृषि पणन व्यवसाय व्यवस्थापन)	४०
५८.	कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन महाविद्यालय, गुंजाळवाडी, ता. संगमनेर, जि. अहमदनगर	बी.एस्सी.(कृषि पणन व्यवसाय व्यवस्थापन)	४०

५९.	कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन महाविद्यालय, लोणी, ता. राहाता, जि. अहमदनगर	बी.एस्सी.(कृषि पणन व्यवसाय व्यवस्थापन)	४०
६०.	कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन महाविद्यालय, के.के. वाघ शिक्षण संस्था, हिराबाई हरिदास विद्यानगरी, अमृतधाम, पंचवटी, नाशिक	बी.एस्सी.(कृषि पणन व्यवसाय व्यवस्थापन)	४०
६१.	कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन महाविद्यालय, श्रीराम ग्रामीण व विकास प्रतिष्ठाण वडाळा, जि. सोलापूर	बी.एस्सी.(कृषि पणन व्यवसाय व्यवस्थापन)	४०
६२.	कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन महाविद्यालय, बारामती, जि. पुणे	बी.एस्सी.(कृषि पणन व्यवसाय व्यवस्थापन)	४०
६३.	कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन महाविद्यालय, क्वब्यब्ल्त्रब, ता. माळशिरस, जि. सोलापूर	बी.एस्सी.(कृषि पणन व्यवसाय व्यवस्थापन)	४०
६४.	पशुसंवर्धन महाविद्यालय, बारामती जि.पुणे	बी.एस्सी.(पशुसंवर्धन)	३०

क) कृषि पदविका

१.	घटक कृषि तंत्र विद्यालय, मांजरीफार्म (पुणे), कोल्हापूर, धुळे, बोरगांव (सातारा), सोलापूर, डिग्रस (सांगली), पुणतांबा (अहमदनगर), मालेगाव (नाशिक), जळगांव	कृषि पदविका	६० (प्रत्येकी)
२.	कृषि तंत्र विद्यालय, मांजरी (पुणे) (मुर्लीचे)	कृषि पदविका	६०
३.	मान्यता प्राप्त खाजगी कृषि तंत्रविद्यालय / तंत्रनिकेतने, (एकूण - ८१)	कृषि तंत्र पदविका / कृषि तंत्रज्ञान पदविका	६० (प्रत्येकी)
४.	माळी प्रशिक्षण केंद्र, गणेशखिंड, पुणे	प्रमाणपत्र	४०
५.	मान्यता प्राप्त माळी प्रशिक्षण केंद्र, (एकूण - ५) एक शासकीय, चार विनाअनुदानित	प्रमाणपत्र	४० (प्रत्येकी)

पदव्युत्तर अभ्यासक्रम, कृषि तंत्र आणि कृषि तंत्रज्ञान पदविका उत्तिर्ण विद्यार्थी संख्या

अ.क्र.	अभ्यासक्रम	उत्तिर्ण विद्यार्थी संख्या
१	पी.एचडी	७२
२	एम.एस्सी. (कृषि)	२५८
३	एम.एस्सी. (उद्यानविद्या)	२८
४	एम.टेक (कृषि अभियांत्रिकी)	१७
५	एम.बी.एम.	४२
६	एम.एस्सी. (जैवतंत्रज्ञान)	१०
७	कृषि पदविका	९१८
८	कृषि तंत्रज्ञान पदविका	१०२०
	एकूण	१९३८

३. संशोधन

पश्चिम महाराष्ट्रातील दहा जिल्हे हे महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे कार्यक्षेत्र असून ते कोकणालगतचा पश्चिम घाट, पूर्वे कडील डोंगरउताराचा उपपर्वतीय विभाग, मैदानी विभाग आणि सोलापूरपासून धुळ्यापर्यंत विखुरलेला अवर्षणप्रवण विभाग असे चार कृषि हवामान विभाग आहेत. शिवाय मध्यवर्ती पठारी विभागातील हमखास पावसाचा जळगांव जिल्हा या विद्यापीठाच्या कार्यक्षेत्रात येतो. या दहा जिल्ह्यातील जमीन, हवामान, पीक पद्धती, पशुधन आणि शेतीशी निगडित इतर जोडधंध्यांसंबंधीच्या समस्यांवरील कृषि हवामान विभागातील २७ संशोधन केंद्रांवर संशोधन केले जाते, या विद्यापीठाच्या मध्यवर्ती परिसराशिवाय चार विभागीय कृषि संशोधन केंद्रे, इगतपूरी, पुणे, कोल्हापूर व सोलापूर, ४ राज्यस्तरीय विषय विशेषज्ञ जळगाव-तेलबिया, पाडेगांव-ऊस, निफाड-गहू आणि सोलापूर-मृद आणि इतर १८ संशोधन केंद्रे आणि कृषि महाविद्यालये येथे राज्य शासन अनुदानित ७६ योजनेतर योजना राबविल्या जात आहेत. तसेच अखिल

भारतीय समन्वीत योजनेअंतर्गत एकूण ४७ संशोधन प्रकल्प विद्यापीठात कार्यरत आहेत. शिवाय भारतीय कृषि अनुसंधान परिषदेकडून १०० टक्के अनुदान मिळणारे २ नेटवर्क संशोधन प्रकल्प, केंद्र पुरस्कृत १०० टक्के अनुदानित १ संशोधन प्रकल्प या विद्यापीठात चालू आहेत.

गेल्या ४७ वर्षात महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाने भरीव संशोधन करून विविध अन्नधान्ये, कडधान्ये, गळीतधान्ये या पिकांचे तसेच कापूस, ऊस, भाजीपाला, फळे, फुले आणि चारा पिकांचे अनेक वाण (२४६ पेक्षा जास्त) विकसित केले आहेत. यापैकी अनेक वाण राज्यातच नव्हे तर राज्याबाहेरही प्रसारित करण्यात आले. मृद व जलसंधारण, विविध पिके आणि पीक लागवड पध्दती, खते आणि पाणी व्यवस्थापन, आंतरमशागत, तण,रोग आणि किडींचे एकात्मिक व्यवस्थापन, सुधारीत औजार, हरीतगृहातील शेती, प्रक्रिया आणि विपणन याविषयी सखोल संशोधन करून अनेक शिफारशी देण्यात आल्या. राज्यातील मर्यादित सिंचन सुविधा लक्षात घेऊन कोरडवाहू शेती तंत्रज्ञान विकसित करण्यावर भर देण्यात आला. मृद आणि जलसंधारणाच्या पध्दती, जमीन, पाऊसमान आणि हंगामानुसार पीक व्यवस्थापन, मध्य हंगाम दुरुस्ती, पडणाऱ्या पाऊस पाण्याचा अधिक कार्यक्षमतेने वापर करणाऱ्या पिकांचे सुधारित वाण आणि पीक पध्दती विकसित करणे आणि पाणलोट क्षेत्रातील पाणी आडवून त्याचा उत्पादन वाढीसाठी जास्तीत जास्त क्षमतेने वापर करणे याविषयी बहुमोल संशोधन करण्यात आले.

विद्यापीठाने जैवतंत्रज्ञान क्षेत्रात भरीव कार्य केले असून वनस्पती ऊती संवर्धन, अणुजीवशास्त्र, जैविक कीड नियंत्रण व जीवाणू खते यामध्ये जैवतंत्रज्ञानाचा वापर करण्याकडे विशेष लक्ष देण्यात येत आहे.

अहवाल वर्षात विद्यापीठाने विकसित केलेले निरनिराळ्या ९ पिकांचे वाण व ३ कृषि औजारे विकसित केले असून शेतकऱ्यांकरीता वेगवेगळ्या पिकांवर पिक पध्दतीवर, संरक्षण आणि प्रक्रियावर आधारित ६९ सुधारीत तंत्रज्ञानाच्या शिफारशी दिल्या.

विद्यापीठात कार्यरत विभागीय, राज्य पातळीवरील प्रमुख कृषि संशोधन केंद्रे व तपासणीसाठीची संशोधन केंद्रे

अ. क्र.	कृषि संशोधन केंद्र	मुख्य कार्य	तपासणी कार्य
अ) पश्चिम घाट विभाग			
१.	विभागीय कृषि संशोधन केंद्र, इगतपूरी, जि. नासिक	भात, कारळा, वनीय कुरण, मृद व जलसंधारण	रबी कडधान्ये, फलोद्यान, रागी, कॉफी, हळद
२.	कृषि संशोधन केंद्र, लोणावळा, जि. पुणे	भात (रोग व निदान)	-
३.	कृषि संशोधन केंद्र, महाबळेश्वर, जि. सातारा	गहू (तांबेरा रोग)	भाजीपाला
४.	कृषि संशोधन केंद्र, राधानगरी, जि.कोल्हापूर	कोरडवाहू भात	गहू, वाल

ब) उप-पर्वतीय विभाग			
१.	विभागीय कृषि संशोधन केंद्र, कोल्हापूर	ऊस, मका, पंढरपुरी म्हैस	गवत, कोरडवाहू फळे, भाजीपाला, सोयाबीन, भुईमूग, सेंद्रीय भाजीपाला शेती
२.	विभागीय ऊस व गुळ संशोधन केंद्र, कोल्हापूर	ऊस, गुळ	ऊस आधारीत पीक पध्दती
३.	कृषि संशोधन केंद्र, गडहिंग्लज, जि. कोल्हापूर	सेंद्रीय शेती, बासमती भात	खरीप ज्वारी, कडधान्य, मिरची व गळीत धान्य
४.	कृषि संशोधन केंद्र, कराड, जि. सातारा	एकात्मिक अन्नद्रव्य व्यवस्थापन, पिक पध्दती	कडधान्य, मका, खरीप ज्वारी, सोयाबीन, सुर्यफुल, भुईमूग
५.	कृषि संशोधन केंद्र, वडगांव मावळ, जि. पूणे	भात	भात आधारीत पीक पध्दती
क) मैदानी प्रदेश विभाग			
१.	विभागीय कृषि संशोधन केंद्र, गणेशखिंड, पुणे	फळे, भाजीपाला, फुले, राजमाबीन, मसाल्याचे पदार्थ	कडधान्य, गळीत धान्य, गहू
२.	कृषि संशोधन केंद्र, डियज, जि. सांगली	हळद, सोयाबीन, भुईमूग, पानवेल, खारवट जमीन सुधारणा	खरीप ज्वारी, कडधान्य, ऊस, शर्करा कंद
३.	कृषि संशोधन केंद्र, निफाड, जि. नासिक	गहू, गहू आधारीत पीक पध्दती	बाजरी, कडधान्य व तेलबिया
४.	कृषि संशोधन केंद्र, पिंपळगांव बसवंत, जि. नासिक	द्राक्षे, कांदा व लसूण	डाळिंब, भाजीपाला
ड) अवर्षण प्रवण विभाग			
१.	विभागीय कृषि संशोधन केंद्र, सोलापूर	कोरडवाहू शेती, सुर्यफुल, करडई व कृषि हवामान शास्त्र	रबी ज्वारी, कडधान्य, बाजरी
२.	कृषि संशोधन केंद्र, मोहोळ, जि. सोलापूर	रबी ज्वारी	कडधान्य व तेलबिया
३.	कृषि संशोधन केंद्र, जेऊर, जि. सोलापूर	सेंद्रीय शेती पध्दती	रबी ज्वारी, कडधान्य
४.	कृषि संशोधन केंद्र, पंढरपूर, जि. सोलापूर	कडधान्य व तेलबिया	कोरडवाहू फळपिके
५.	कृषि संशोधन केंद्र, चास, जि. अहमदनगर	-	बाजरी, कडधान्य (खरीप), रबी ज्वारी व कोरडवाहू शेती
६.	मध्यवर्ती ऊस संशोधन केंद्र, पाडेगांव, जि. सातारा	ऊस व ऊस आधारीत शेती आणि पीक पध्दती	शर्करा कंद
७.	मध्यवर्ती परिसर, राहुरी	ज्वारी, कडधान्य, बागायती कापूस, चारा पिके, गवत, उन्हाळी भुईमूग, फळे, भाजीपाला, पिक पध्दती, पाणी व्यवस्थापन, सेंद्रीय शेती, एकात्मिक अन्नद्रव्य व्यवस्थापन, जैवतंत्रज्ञान, काढणी पश्चात तंत्रज्ञान, शेती औजार, शेळी, मेंढी, गाय	-

८.	कृषि संशोधन केंद्र, सावळविहीर फार्म, ता.कोपरगांव, जि.अहमदनगर	सुर्यफुल	बाजरी, कडधान्य, सोयाबीन, कापूस व गहू
९.	कृषि संशोधन केंद्र, श्रीरामपूर, जि.अ.नगर	लिंबूवर्गीय फळे	-
१०.	कृषि संशोधन केंद्र, धुळे	कोरडवाहू शेती, बाजरी, गवत	खरीप ज्वारी, कडधान्य, तेलबिया, जिरायती कापूस, कोरडवाहू फळ पिके
११.	अखिल भारतीय समन्वित अंजीर व सिताफळ संशोधन केंद्र, जाधववाडी, जि. पुणे	अंजीर व सिताफळ	अंजीर व सिताफळ
१२.	डालिंब संशोधन प्रकल्प, लखमापूर ता. सटाणा जि. नासिक	डालिंब	डालिंब

इ) मध्य महाराष्ट्र पठारी विभाग

१.	तेलबिया संशोधन केंद्र, जळगांव	तेलबिया, केळी, पानवेल व जिरायती कापूस	कडधान्य, ज्वारी खरीप, सोयाबीन, सुर्यफुल
----	-------------------------------	---------------------------------------	---

भौगोलिकदृष्ट्या महाराष्ट्र राज्य, कोकण, पश्चिम महाराष्ट्र, विदर्भ आणि मराठवाडा या चार विभागात विभागले आहे. हे चारही विभाग जमीन, पाऊस, हवामान आणि पर्यायाने पीकपध्दतीनुसार वेगवेगळे आहेत. वास्तविक पाहता, जमीन व कृषि हवामानानुसार राज्याचे नऊ विभाग पडतात. उत्तर कोकण, दक्षिण कोकण, पर्वतीय विभाग, उपपर्वतीय विभाग, मैदानी प्रदेश, अवर्षणप्रवण विभाग, मध्य पठारीप्रदेश, पश्चिम विदर्भ आणि पूर्व विदर्भ असे हे विभाग आहेत. या विभागांतर्गत विविध कृषि हवामान गटांचा अंतर्भाव होतो. हया कृषि हवामान विभागानुसार आणि पाट पाण्याच्या उपलब्धतेनुसार त्या त्या भागातील शेती विकसित करणे विशेषतः अल्प आणि अत्यल्प भूधारकास शेती करणे किफायतशीर ठरावे या दृष्टीने त्या त्या विभागातील नैसर्गिक साधन संपत्तीचा उपयोग आणि विकास करून कृषि संबंधी नियोजन करणे गरजेचे आहे.

शाश्वत शेती उत्पादनासाठी शेती पध्दतीमध्ये शेळी-मेंढी, कुक्कुट, मधुमक्षिका, ससे आणि मत्स्य पालन, रेशिम उद्योग इत्यादींचा अंतर्भाव करून त्यास चालना देणे आवश्यक आहे.

अधिक उत्पादकता असलेल्या पिकांची लागवड जास्त क्षमता असलेल्या विभागात घेणे फायदेशीर आहे. उदा. ऊस लागवड - कोल्हापूर, सांगली, पुणे, अहमदनगर, द्राक्षे -नाशिक, सांगली, पुणे, सोलापूर, फळपिके- पुणे, अहमदनगर, सांगली, सोलापूर याच भागात घेतल्यास आर्थिक मोबदला जास्त मिळू शकेल.

शेती उत्पादन वाढीमध्ये शुध्द व चांगली गुणवत्ता असणाऱ्या बियाण्याच्या वापरास अनन्य साधारण महत्व असून तो हमखास असा उपाय आहे. पिकांच्या संकरीत व सुधारीत वाणांचे बीजोत्पादन मोठ्या प्रमाणात घेऊन शेतकऱ्यांना रास्त दरात वितरीत करणे आवश्यक आहे.

शेत पिके वाण प्रसारण

प्रसारित वाण

शेती पिके

१. संकरीत मका - फुले महर्षी

अधिक उत्पादन देणारा, मध्यम कालावधीचा संकरीत वाण. मेडिस लीफ ब्लॉईट, प्युजारीयम स्टॉकरॉट, टर्सिकम लिफ ब्लॉईट, चारकोल रॉट व खोडकिडीस प्रतिकारक वाण. महाराष्ट्रात खरीप व रब्बी हंगामात लागवडीसाठी प्रसारीत करण्यात आला आहे.

२. मधुमका - फुले मधू

संकरीत मधुमकेचा फुले मधु हा अधिक उत्पादन देणारा वाण आहे. हा वाण टर्सिकम लिफ ब्लॉईट, मेडिस लिफ, चारकोल रॉट, प्युजारीयम स्टॉक रॉट रोगास मध्यम प्रतिकारक असल्याने महाराष्ट्रात लागवडीसाठी प्रसारीत करण्यात आला आहे.

३. संकरीत नेपियर गवत

फुले गुणवंत फुले गुणवंत (आर.बी.एन.-२०११-१२) या बाजरी नेपिअर संकरीत बहुवार्षिक गवत वाणाची उच्च दर्जाच्या पौष्टिक हिरव्या चा-याच्या अधिक उत्पादनासाठी महाराष्ट्रातील बागायती भागासाठी प्रसारित केला आहे.

४. हरभरा - फुले विक्रम

राज्यात प्रथमच यांत्रिक पद्धतीने काढणीस योग्य असा हा वाण महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाने विकसीत केला आहे. फुले विक्रम हा उंच वाढणारा व अधिक उत्पादन देणारा वाण आहे. फ्युजारियमर या रोगास प्रतिकारक आहे. महाराष्ट्रात रब्बी हंगामासाठी प्रसारीत करण्यात आला आहे.

५. कापूस - फुले श्वेतांबरी

अधिक उत्पादन, मध्यम लांब धागा जिवानुजन्य करपा व अल्टरनेरिया करपा या रोगांस प्रतिकारक्षम, रस शोषक किडी व बोंड अळीस सहनशील वाण असून महाराष्ट्रातील बागायती क्षेत्रात लागवडीसाठी प्रसारीत करण्यात आला आहे.

६. सोयाबीन - फुले संगम

अधिक उत्पादन देणारा फुले संगम हा वाण दक्षिण महाराष्ट्र व दक्षिण भारतातील सोयाबीन क्षेत्रासाठी प्रसारीत करण्यात आला आहे.

७. ऊस - को.व्ही.एस.आय.०३१०२

मध्यम उशिरा पक्व होणारा हा वाण महाराष्ट्रातील ऊस पिकविणा-या अतिपर्जन्य विभागात पुर्वहंगाम व सुरु हंगामात लागवडीसाठी प्रसारीत करण्यात आला आहे.

फळ पिके

१. भेंडी - फुले विमुक्ता

विषाणूजन्य हळदया या रोगास पूर्ण प्रतिबंधक. प्रचलीत जातीपेक्षा जास्त उत्पन्न, आकर्षक, चमकदार हिरव्या

रंगाची फळे, पांढरी माशी, तुडतुडे फळे पोखरणारी अळी या किडीस प्रतिकारक्षम हा वाण आहे. या वाणात कॅल्शियम व फॉस्फोरसचे भरपूर प्रमाण आहे. महाराष्ट्रात लागवडीसाठी प्रसारीत करण्यात आला आहे.

२. गवार - फुले गवार

हा वाण अधिक उत्पादन देणारा, फिकट हिरव्या शेंगा, उत्तम चव आणि भुरी रोगास मध्यम प्रतिकारकारक्षम आहे. हा वाण पश्चिम महाराष्ट्रात लागवडीसाठी प्रसारीत करण्यात आला आहे.

कृषि यंत्रे व औजारे

१. मनुष्यचलीत फुले बियाणे कवच फोडणी यंत्र

हिरडा व रिठा औषधी बियाणांचे कवच फोडण्यासाठी १ अश्वशक्ती सिंगल फेजवर चालणारे फुले बियाणे कवच फोडणी यंत्र प्रसारीत करण्यात आले आहे.

२. मनुष्यचलीत फुले शेवगा काढणी झेला

फुले शेवगा काढणी झेल्याच्या साहाय्याने एका तासात २५० ते २८० शेंगा काढता येतात. शेंगाना इजा होत नाही. शेवगा काढण्यासाठी हा झेला प्रसारीत करण्यात आला आहे.

३. ट्रॅक्टरचलीत फुले बंदीस्त वाफे तयार करण्याचे अवजार

पश्चिम महाराष्ट्रातील अवर्षण प्रवन विभागामध्ये खरीप पीक न घेतल्यास रब्बी ज्वारीस पावसाचे पाणी जमिनीत मुरविण्यासाठी ६ मि. x २ मि. बंदीस्त वाफे तयार करण्यासाठी ट्रॅक्टरचलीत फुले बंदीस्त वाफे तयार करणारे अवजार प्रसारीत करण्यात आले आहे.

जैवीक व अजैवीक ताण सहन करणारे स्रोत नोंदणी प्रस्ताव

- भाताच्या टेटेप या प्रजातीचा बहुरोग प्रतिकारक्षम प्रजाती म्हणून करण्यात आली असून टेटेप ही प्रजाती पान व मानेवरील करपा, पर्ण करपा आणि पतकिरी ठिपके या रोगांस सातत्याने प्रतिकारक्षम आढळली आहे.
- एन.एल.आर. -२०१०४ या प्रजातीची बहुरोग प्रतिकारक्षम प्रजाती म्हणून निवड करण्यात आली असून एन.एल.आर. -२०१०४ ही प्रजाती पान व माने वरील करपा आणि तपकिरी ठिपके या रोगांस प्रतिकारक्षम दिसून आली.

पीक उत्पादन तंत्रज्ञान शिफारशी

नैसर्गीक साधनसंपत्ती व्यवस्थापन

- पश्चिम महाराष्ट्रातील मध्यम खोल जमिनीत बीटी कपाशी- गहू या पिक पद्धतीपासून कपाशीचे समकक्ष उत्पादनाचे सातत्यासाठी हेक्टरी १० टन शेणखत देऊन, कपाशीची लागवड ९० से.मी. x ६० से.मी. अंतरावर करून, कपाशीला नत्राची मात्रा ५ समान हप्त्यात (प्रत्येकी २५ किलो प्रति हेक्टर) लागवडीच्या वेळी, लागवडीनंतर ३०,४५,६० व ७५ दिवसांनी, स्फुरदाची पुर्ण मात्रा लागवडीच्या वेळी (६५ किलो प्रति हेक्टर) आणि पालाशची मात्रा ३ हप्त्यात, ५० टक्के लागवडीच्या वेळी (३३ किलो प्रति हेक्टर) आणि प्रत्येकी २५ टक्के लागवडीनंतर ३० व ६० दिवसांनी (१६ किलो प्रति हेक्टर) देवून त्यानंतर गव्हाचे पिकास ७५ टक्के शिफारशीत अन्नद्रव्याची मात्रा (९०:४५:३० नत्र, स्फुरद व पालाश किलो प्रति हेक्टर) देण्याची शिफारस करण्यात आली आहे.
- पश्चिम महाराष्ट्रातील मध्यम खोल जमिनीत संकरीत नेपीअरच्या गुणवत्तापूर्ण अधिक हिरव्या चाऱ्याचे उत्पन्न व आर्थिक फायद्यासाठी लागवडीपूर्वी १० टन शेणखत आणि २५० ग्रॅम अझोटोबॅक्टर प्रती १००० ठोंबासाठी प्रक्रिया करून १८०:६०:६० किलो नत्र: स्फुरद: पालाश प्रती हेक्टर प्रती वर्ष अन्नद्रव्यांची मात्रा द्यावी. यापैकी नत्र (३०किलो/हे) लागवडीच्या वेळेस व प्रत्येक कापणी नंतर असे सहा समान हप्त्यात आणि अर्धे स्फुरद व पालाश (३०किलो प्रत्येकी) लागवडीच्या वेळेस व लागवडी नंतर सहा महिन्यांनी बांधणीच्या वेळी द्यावे.
- पश्चिम महाराष्ट्रातील मध्यम खोल जमिनीत रब्बी हंगामामध्ये दुहेरी उपयोगासाठी ओट (फुले हरिता) पिकाची हिरवा चारा, बिजोत्पादन आणि आर्थिक फायद्यासाठी पेरणी नंतर ५० दिवसांनी हिरव्या चाऱ्यासाठी जमिनीपासून १० सेंमी. उंचीवर कापणी करून त्यानंतर बियाणे उत्पादन घेण्याची शिफारस करण्यात आली आहे.

- पश्चिम महाराष्ट्रात मध्यम ते खोल काळ्या जमिनीत पुर्व हंगामी उसासाठी कोएम- ०२६५ ह्या उसाच्या वाणाची लागवड उत्पादनातील घट टाळून अधिकतम साखरेच्या उत्पादनासाठी १५ ऑक्टोबर ते ३० नोव्हेंबर दरम्यान करण्याची शिफारस करण्यात आली आहे.
 - महाराष्ट्र राज्यातील मैदानी व हमखास पाऊस पडणाऱ्या विभागात अधिक उत्पादन आणि आर्थिक फायद्यासाठी ३:१ किंवा ४:१ भुईमुग + तीळ आंतरपीक घेण्याची शिफारस करण्यात आली आहे.
 - ज्युट (सी. ओलीटोरियस) पिकाच्या अधिक बिजोत्पादनासाठी बागायत पेरणी २४ व्या हवामान आठवड्यात (११- १७ जून), ६० सेमी. x १५ सेमी. अंतरावर करून ४५ दिवसांनी शेंडा खुडण्याची शिफारस करण्यात आली आहे.
 - पश्चिम महाराष्ट्रातील मध्यम खोल काळ्या जमिनीत संकरीत टोमॅटोचे हेक्टरी ५५ ते ६५ टन अपेक्षित उत्पादनासाठी प्रति हेक्टर २० टन शेणखताबरोबर उत्पादन उद्येष्ट समिकरणानुसार नत्र, स्फुरद आणि पालाश या संतुलित अन्नद्रव्यांची जमिनीची सुपिकता टिकविण्यासाठी शिफारस करण्यात आली आहे.
- शेणखतासोबत अपेक्षित उत्पादन समिकरण**
- खतामधुन द्यावयाचे नत्र, कि / हे. = (४.१३ x अपेक्षित उत्पादन, टन/हे) - (०.४३ x जमिनीतील उपलब्ध नत्र, कि/हे) - (१.१३ x शेणखत, टन / हे.)
- खतामधुन द्यावयाचे स्फुरद ऑक्साईड, कि/हे. = (२.५ x अपेक्षित उत्पादन, टन / हे) - (२.७८ x जमिनीतील उपलब्ध स्फुरद, कि/हे) - (०.५७ x शेणखत, टन / हे.)
- खतामधुन द्यावयाचे पालाश ऑक्साईड, कि/हे. = (३.४४ x अपेक्षित उत्पादन, टन/हे) - (०.२२ x जमिनीतील उपलब्ध स्फुरद, कि/हे) - (०.५७ x शेणखत, टन / हे.)
- पश्चिम महाराष्ट्रातील मैदानी भागातील मध्यम खोल काळ्या जमिनीत फुले रजनी निशिंगंधास २० टन प्रति हेक्टर शेणखतासोबत ३०० किलो नत्र, २०० किलो स्फुरद आणि ३०० किलो पालाश निशिंगंध फुलांचे व कंदाचे अधिक दर्जेदार उत्पादनासाठी आणि आर्थिक फायद्यासाठी शिफारस करण्यात आली आहे.
 - गंधकाची २० किलो प्रति हेक्टर मात्रा सोयाबीन पिकाच्या १ महिना पेरणीपूर्वी शेणखतात मिसळून शिफारशीत अन्नद्रव्यांच्या मात्रेसह गंधकाची कमतरता असलेल्या जमिनीत पश्चिम महाराष्ट्राच्या उपपर्वतीय विभागात सोयाबीन-गहू या पीक पध्दतीत अधिक उत्पादन व आर्थिक फायद्याकरिता शिफारस करण्यात आली आहे.

शिफारशीत खते

- सोयाबीन पिकासाठी ५ टन प्रती हेक्टर शेणखत अधिक ५०:७५ नत्र:स्फुरद किलो प्रती हेक्टर द्यावे.
 - सोयाबीनची रायझोबीअम जापोनिकम व स्फुरद विरघळविणारे जीवाणू संवर्धनाची प्रत्येकी २५ ग्रॅम प्रती किलो बीज प्रक्रिया करावी.
 - गव्हाच्या पिकासाठी ५ टन प्रती हेक्टर शेणखत अधिक १२०:६०:४० नत्र:स्फुरद:पालाश किलो प्रती हेक्टर द्यावे.
 - गव्हाची बीज प्रक्रिया अझोटोबॅक्टर क्रोकोकम व स्फुरद विरघळविणारे जीवाणूने (प्रत्येकी २५ ग्रॅम प्रती किला) बीज प्रक्रिया करावी.
१०. ऊस लागवडीनंतर किंवा खोडवा ठेवल्यानंतर ६० दिवसांनी मल्टिमॅक्रोन्युट्रियंट (नत्र ८%, स्फुरद ८%, पालाश ८%) आणि मल्टिमायक्रोन्युट्रियंट (ग्रेड २: लोह २.५%, मॅंगनीज १%, जस्त ३%, कॉपर १%, मॉलिब्डेनम ०.१%, बोरॉन ०.५%) या द्रवरूप खतांची प्रत्येकी ५ लीटर ५०० लीटर पाणी आणि ९० दिवसांनी प्रत्येकी ७.५ लीटर ७५० लीटर पाणी या प्रमाणात मिसळून पानांवर फवारणी करून ऊस पिकाच्या शिफारशीत अन्नद्रव्येमात्रेसह उसाच्या अधिक उत्पादनासाठी शिफारस करण्यात आली आहे.

११. ऊस पिकास सिलीकॉन मुलद्रव्याच्या उपलब्धतेसाठी आणि उसाच्या व साखरेच्या अधिक उत्पादनाकरीता, १.५ टन बर्गसच्या राखेमध्ये २.५ लि. / हे. सिलिकेट विरघळविणा-या जीवाणूंच्या द्रवरूप समूहखताची, २५ टन /हे. कंपोस्ट खतात मिसळून शिफारशीत अन्नद्रव्यमात्रा ऊस लागवडीच्या वेळी वापरण्याची शिफारस करण्यात आली आहे.
१२. महाराष्ट्रातील पश्चिम घाट विभागात पुनर्लागवड भात पिकाचे अधिक उत्पादन व आर्थिक फायद्यासाठी हेक्टरी ५६किलो नत्र, ३० किलो स्फुरद व ३० किलो पालाश, युरिया-डिएपी-एमओपी खतांच्या ब्रिकेट (२२० किलो ब्रिकेट्स/हे.) स्वरूपात देण्याची शिफारस करण्यात आली आहे.
१३. केळीच्या अधिक दर्जेदार उत्पादनासाठी पश्चिम महाराष्ट्रातील मध्यम खोल काळ्या जमिनीत स्फुरदाची एकूण ६० ग्रॅम प्रति झाड ही मात्रा ३.७५ ग्रॅम प्रति झाड प्रति आठवडा याप्रमाणे १ ते १६ आठवड्यांपर्यंत मोनो अमोनियम फॉस्फेटद्वारे (१२:६१:००) विभागून, शिफारशीत नत्र व पालाशच्या मात्रेसह (१५० ग्रॅम नत्र व १५० ग्रॅम पालाश प्रति झाड) ठिबक सिंचनातून देण्याची शिफारस करण्यात आली आहे.

केळीसाठी रासायनिक खतांचा ठिबक सिंचनातून वापर करण्याचे वेळापत्रक

अ. क.	खतमात्रा देण्याची वेळ	आठवडे	अन्नद्रव्यांची/ (खतांची) मात्रा ग्रॅम प्रति झाड प्रति आठवडा		
			नत्र (युरिया)	स्फुरद (मोनो अमोनियम फॉस्फेट)	पालाश (म्युरेट ऑफ पोटॅश)
१	१ ते १६ आठवडे	१६	२.१ (४.५५)	३.७५ (६.२०)	२.० (३.१५)
२	१७ ते २८ आठवडे	१२	६.२ (१३.५)	..	५.० (८.३५)
३.	२९ ते ४० आठवडे	१२	२.५ (५.४५)	..	४.० (६.७०)
४.	४१ ते ४४ आठवडे	४	३.० (५.०)

१४. पश्चिम महाराष्ट्रातील जस्ताची कमतरता असलेल्या मध्यम खोल काळ्या जमिनीत रब्बी ज्वारीस पेरणीच्या वेळी शिफारशीत अन्नद्रव्ये मात्रा (८०:४०:४० किलो नत्र:स्फुरद:पालाश अधिक ५ टन शेणखत प्रति हेक्टर) देऊन ३० दिवसांनी झिंक सल्फेट २० किलो प्रति हेक्टरी शेण काल्यात (१:४ प्रमाणात : ताजे शेण + पाणी) एक आठवडा मुरवून सिंचनाच्या पाण्यातून दिल्यास ज्वारीचे अधिक धान्य उत्पादन, सूक्ष्मअन्नद्रव्यांचे शोषण, अन्नद्रव्यांच्या कार्यक्षमतेत वाढ, आर्थिक फायदा आणि जमिनीची सुपिकता वाढविण्यासाठी

शिफारस करण्यात आली आहे.

तंत्रज्ञान

- शिफारसीतील अर्धे नत्र, पुर्ण स्फुरद आणि पालाश पेरणीच्या वेळी आणि उर्वरीत नत्राची अर्धी मात्रा पेरणीनंतर ३० दिवसांनी द्यावी.
- झिंक सल्फेट २० किलो प्रति हेक्टरी शेण काला १:४ प्रमाण (१२५ किलो ताजे शेण + ५०० लिटर पाणी प्रति हेक्टर) एक आठवडा मुरवून पेरणीनंतर ३० दिवसांनी सिंचनाच्या पाण्यासोबत द्यावे.

१५. पश्चिम महाराष्ट्रातील लोह आणि जस्त यांची कमतरता असणा-या मध्यम खोल काळ्या जमिनीत कोबीपासून अधिक उत्पादन, आर्थिक फायदा तसेच लोह आणि जस्ताची पातळी राखण्यासाठी कोबीच्या पुनर्लागवडीच्या वेळी शिफारशीत अन्नद्रव्यमात्रेबरोबर फेरस सल्फेट अधिक झिंक सल्फेट प्रत्येकी २० किलो प्रति हेक्टर (१०० किलो शेणखतात १५ दिवस मुखलेले) जमिनीतून देण्याची शिफारस करण्यात आली आहे.
१६. पश्चिम महाराष्ट्राच्या मैदानी प्रदेशातील लोहाची कमतरता असणा-या जमिनीमध्ये गव्हाचे अधिक उत्पादन, आर्थिक फायदा व जमिनीतील लोहाची पातळी राखण्यासाठी शिफारशीत अन्नद्रव्यांसोबत (१२०:६०:४० नत्र:स्फुरद:पालाश किलो प्रति हेक्टर अधिक १० टन शेणखत प्रति हेक्टर) मुखलेले हिराकस २० किलो प्रति हेक्टर (१०० किलो शेणखतात १५ दिवस मुखून) जमिनीतून देण्याची शिफारस करण्यात आली आहे.
१७. पश्चिम महाराष्ट्रातील घाट विभागात बोरॉनची कमतरता असलेल्या जमिनीत पुनर्लागवड भात पिकाचे अधिक उत्पादन व आर्थिक फायद्यासाठी हेक्टरी ५ किलो बोरॅक्स पुनर्लागवडीच्या वेळी शिफारशीत अन्नद्रव्य मात्रेसह (हेक्टरी १० टन शेणखत, ५६ किलो नत्र व ३० किलो स्फुरद युरिया-डिएपी ब्रिकेट स्वरूपात (१७० किलो) अधिक ५० किलो पालाश) देण्याची शिफारस करण्यात आली आहे.
१८. पश्चिम महाराष्ट्राच्या मध्यम खोल काळ्या जमिनीत, केळीच्या अधिक दर्जेदार उत्पादनासाठी, लागवडीनंतर दुस-या व चौथ्या महिन्यात इडीटीए-जस्त आणि इडीटीए-लोह यांच्या प्रत्येकी ०.५ टक्केतीव्रतेची फवारणी द्यावी तसेच पाचव्या व सातव्या महिन्यात जमिनीमधून झिंक सल्फेट आणि फेरस सल्फेट प्रत्येकी १५ ग्रॅम प्रति झाड शेणखतात मुखून शिफारशीत अन्नद्रव्यमात्रेसह वापरण्याची शिफारस करण्यात आली आहे.
१९. महाराष्ट्रातील मध्यम खोल जमिनीत रब्बी कांद्याचे अधिक उत्पादन, पाण्याची बचत, साठवण क्षमता वाढविण्यासाठी व आर्थिक फायद्यासाठी रब्बी कांद्याची लागवड सपाट वाफ्यावर १० टन प्रति हेक्टर शेणखत जमिनीत मिसळून शिफारशीत खतमात्रा १००:५०:५० किलो नत्र, स्फुरद व पालाश प्रती हेक्टरी देऊन बाष्पोपणोत्सर्जनाच्या १००% पाणी दिवसाआड ठिबक सिंचनाव्दारे देण्याची शिफारस करण्यात आली आहे.
२०. मध्यम खोल जमिनीत सुरु ऊस पिकाच्या अधिक उत्पादन आणि फायद्यासाठी ठिबक सिंचनाव्दारे शिफारशीत नत्र, स्फुरद आणि पालाश अन्नद्रव्याच्या ६०% मात्रा अनुक्रमे युरिया, फॉस्फोरीक अॅसिड आणि म्युरेट ऑफ पोटॅश खताव्दारे लागवडीपासून ९ महिन्यांपर्यंत १९ हप्त्यात दर १५ दिवसाच्या अंतराने खालील तक्त्यानुसार देण्याची शिफारस करण्यात आली आहे.

लागवडी नंतरचा कालावधी (आठवडे)	नत्र		स्फुरद		पालाश	
	%	किलो ग्रॅम / हे.	%	किलो ग्रॅम / हे.	%	किलो ग्रॅम / हे.
लागवड	१	१.५	१	०.७	१	०.७
२	२	३.०	२	१.४	२	१.४
४	२	३.०	२	१.४	२	१.४
६	४	६.०	४	२.८	२	१.४
८	६	९.०	६	४.२	३	२.१
१०	६	९.०	६	४.२	४	२.८
१२	८	१२.०	८	५.६	५	३.५
१४	८	१२.०	८	५.६	६	४.२

लागवडी नंतरचा कालावधी (आठवडे)	नत्र		स्फुरद		पालाश	
	%	किलो ग्रॅम / हे.	%	किलो ग्रॅम / हे.	%	किलो ग्रॅम / हे.
१६	८	१२.०	८	५.६	७	४.९
१८	९	१३.५	९	६.३	५	३.५
२०	९	१३.५	९	६.३	५	३.५
२२	१०	१५.०	१०	७.०	८	५.६
२४	९	१३.५	९	६.३	९	६.३
२६	६	९.०	६	४.२	८	५.६
२८	४	६.०	४	२.८	७	४.९
३०	३	४.५	३	२.१	७	४.९
३२	२	३.०	२	१.४	७	४.९
३४	२	३.०	२	१.४	६	४.२
३६	१	१.५	१	०.७	६	४.२
एकुण	१००	१५०	१००	७०	१००	७०

२१. बटाटयाच्या इष्टतम उत्पादन व आर्थिक फायदा मिळविण्यासाठी बाष्पोपणोत्सर्जनाच्या १००% पाणी ३-४ दिवसातून एकदा तसेच शिफारशीत खताची मात्रा (१२०:८०:१२० कि. नत्र : स्फुरद : पालाश /हे) विद्राव्य स्वरूपात ८०% अतिव्यापन (ओव्हरलॅपींग) असलेल्या सुक्ष्म तुषार सिंचन पध्दतीव्दारे देण्याची शिफारस करण्यात येत आहे. सुक्ष्म तुषार तोटीमधील अंतर ठरविण्यासाठी खालील सुत्राचा वापर करण्यात यावा.

$$\text{तोटीमधील अंतर} = \frac{\text{सुक्ष्म तुषार तोटीतून पाणी फेकण्याची त्रिज्या}}{०.८०}$$

२२. पश्चिम महाराष्ट्रातील मध्यम खोल जमिनीत पेर भाताचे अधिक उत्पादन, पाण्याचा व खताचा कार्यक्षम वापर तसेच आर्थिकदृष्ट्या फायदेशीर उत्पन्न मिळविण्यासाठी भाताची लागवड गादी वाफ्यावर ठिबक सिंचनाखाली करून १००% बाष्पपणोत्सर्जना इतके पाणी दर दिवसाआड तसेच शिफारशीत खत मात्रा (१२०:६०:६० कि. नत्र, स्फुरद, पालाश /हे) विद्राव्य स्वरूपातील खतांमधून खालील तक्त्याप्रमाणे १२ आठवडयाच्या हप्त्यातून ठिबक सिंचनातून देण्याची शिफारस करण्यात केली आहे.

तक्ता : ठिबक सिंचनातून भात पिकास लागणाऱ्या पाण्याची गरज

अ.क्र.	महिने	पाण्याची गरज (लिटर/दिन/तोटी)
१	जून	१.७
२	जुलै	२.५
३	ऑगस्ट	२.९
४	सप्टेंबर	२.५
५	ऑक्टोबर	२.७

तक्ता : ठिबक सिंचनातून अन्नद्रव्ये देण्याचे प्रमाण

लागवडी नंतरचा कालावधी (आठवडे)	नत्राने प्रमाण		स्फुरदचे प्रमाण		पालाशचे प्रमाण	
	%	कि. / हे.	%	कि. / हे.	%	कि. / हे.
१-२१ (३ आठवडे)	४०	४८	४०	२४	३५	२१
२२-४२ (३ आठवडे)	३०	३६	३०	१८	२५	१५
४३-६३ (३ आठवडे)	१५	१८	२०	१२	२५	१५
६४-९१ (३ आठवडे)	१५	१८	१०	६	१५	९
एकुण	१००	१२०	१००	६०	१००	६०

२३. पश्चिम महाराष्ट्रातील मध्यम खोल जमिनीसाठी खरीप मका-रब्बी बटाटा आणि उन्हाळी भुईमूग या पीक पध्दतीपासून अधिक उत्पादन व उत्पन्न आणि पाणी व खत वापर कार्यक्षमता वाढविण्यासाठी या पिकांची लागवड अनुक्रमे ६० x २० सें.मी., ४५ x २० सें.मी. आणि २२.५ x १५ सें.मी. अंतरावर रुंद वाफा सरी पध्दतीने (बी.बी.एफ.) (९० सें.मी. माथा व १२० सें.मी. तळ) व प्रती वाफा एक ठिबक उपनळी वापरून १००% बाष्पपर्णोत्सर्जना इतके पाणी दर दिवसाआड आणि शिफारशीत रासायनिक खत मात्रा पाण्यात विद्राव्य स्वरूपातून ठिबक सिंचनाव्दारे देण्याची शिफारस करण्यात आली आहे.
२४. पश्चिम महाराष्ट्रातील मध्यम खोल जमिनीसाठी खरीप बी.टी. कापूस-रब्बी गहू या पीक पध्दतीपासून अधिक उत्पादन, आर्थिक फायदा आणि पाणी व खत वापर कार्यक्षमता वाढविण्यासाठी या पिकांची लागवड अनुक्रमे ७५-१५० x ७५ सें.मी. जोड ओळ पध्दतीने आणि १५ x १५ सें.मी. अंतरावर गहू या पिकाच्या सहा ओळीची लागवड रुंद वाफा सरी पध्दतीने (बी.बी.एफ.) (९० सें.मी. माथा व १२० सें.मी. तळ) व प्रती वाफा एक ठिबक उपनळी वापरून १००% बाष्पपर्णोत्सर्जना इतके पाणी दर दिवसा

- आड आणि शिफारशीत रासायनिक खत मात्रा पाण्यात विद्राव्य स्वरूपातून ठिबक सिंचनाव्दारे देण्याची शिफारस करण्यात आली आहे.
२५. पश्चिम महाराष्ट्रातील मध्यम खोल काळया जमिनीत उन्हाळी झेंडू व रब्बी ज्वारी या पीक पध्दतीपासून अधिक उत्पादन, पाण्याची बचत, पाणी वापर कार्यक्षमता आणि आर्थिक फायदा मिळण्यासाठी वरील पिकांची लागवड जोडओळ पध्दतीने (३०-६० x १५ सें.मी.) करून दोन उपनळ्यातील अंतर ९० सें.मी. ठेवावे व उन्हाळी झेंडू पिकास ठिबक सिंचनाव्दारे बाष्पीभवनाच्या ४०% पाणी व रब्बी ज्वारी पिकास बाष्पपर्णोत्सर्जनाच्या ७०% पाणी दिवसाआड देण्याची शिफारस करण्यात आली आहे.
२६. पश्चिम महाराष्ट्राच्या मध्यम खोल काळया जमिनीमध्ये आल्याच्या अधिक उत्पादनासाठी आणि जमिनीची सुपिकता टिकविण्यासाठी २५ टन/हेक्टर शेणखत आणि शिफारशीत खतमात्रेच्या ७५ टक्के मात्रा (९०:५७:५७ अनुक्रमे नत्र, स्फुरद आणि पालाश किलो/हेक्टर) विद्राव्य खताव्दारे ठिबक सिंचन पध्दतीतून खालील तक्त्याप्रमाणे देण्याची शिफारस करण्यात आली आहे.

अ. क्र.	पिकवाढीच्या अवस्था	आले लागवडीपासूनचा कालावधी	अन्नद्रव्यांची मात्रा (किलो/हे.)			अन्नद्रव्यांची मात्रा (किलो/आठवडा)		
			नत्र	स्फुरद	पालाश	नत्र	स्फुरद	पालाश
१	लागवड ते उगवण	३ ते ४ आठवडे (२ समान हप्ते)	९.००	११.२५	५.६३	४.५०	५.६३	२.८२
२	शाखीय वाढ	५ ते १४ आठवडे (१० समान हप्ते)	४५.००	१६.८९	११.२५	४.५०	१.६९	१.१३
३	कंदवाढीची सुरुवात	१५ ते २६ आठवडे (१२ समान हप्ते)	२२.५०	१६.८८	१६.८८	१.८८	१.४१	१.४१
४	कंद तयार होणे	२७ ते ३२ आठवडे (६ समान हप्ते)	१३.५०	११.२५	२२.५०	२.२५	१.८८	३.७५
	एकुण	३० आठवडे	९०	५७	५७			

२७. कपाशीवरील मावा : कपाशीवरील माव्या चा प्रादुर्भाव व वातावरणातील घटक ह्यांचा परस्पर संबंध दर्शविणार्या खालील सूत्राची शिफारस करण्यात येत आहे.

सूत्र : मावा प्रादुर्भाव = १०७.७३४ - ३.०८५ x कमाल तापमान + ०.७१३ किमान तापमान - ०.५५१ x वाऱ्याचा वेग - ०.०८१ x पर्जन्यमान. (याठिकाणी, मावा = माव्याची संख्या (सूत्रामध्ये), कमाल तापमान (अंश सें. ग्रे.), किमान तापमान (अंश सें. ग्रे.),

वाऱ्याचा वेग (कि.मी./तास) आणि पर्जन्यमान (मिमि) सदर सूत्राद्वारे मिळणारी ऋणात्मक संख्या माव्याच्या प्रादुर्भावाची अनुपस्थिती आणि धनात्मक संख्या प्रादुर्भाव येण्याची शक्यता दर्शविते.)

२८. कपाशीवरील तुडतुडे : कपाशीवरील तुडतुड्यांचा प्रादुर्भाव व वातावरणातील घटक ह्यांचा परस्पर संबंध दर्शविणार्या खालील सूत्राची शिफारस करण्यात आली आहे.

- सूत्र:तुडतुडे प्रादुर्भाव = $१५४.४८ - १.८७ \times$ कमाल तापमान + १.२१ किमान \times तापमान - १.३० सकाळची आर्द्रता (या ठिकाणी, तुडतुडे = तुडतुड्यांची संख्या (सूत्रामध्ये), कमाल तापमान (अंश सें. ग्रे.), किमान तापमान (अंश सें. ग्रे.), सकाळची आर्द्रता (टक्के) सदर सूत्राद्वारे मिळणारी ऋणात्मक संख्या तुडतुड्यांच्या प्रादुर्भावाची अनुपस्थिती आणि धनात्मक संख्या प्रादुर्भाव येण्याची शक्यता दर्शविते.)
२९. कपाशीवरील फुलकिडे : कपाशीवरील फुलकिड्यांचा प्रादुर्भाव व वातावरणातील घटक ह्यांचा परस्पर संबंध दर्शविणाऱ्या खालील सूत्राची शिफारस करण्यात आली आहे.
सूत्र : फुलकिडे प्रादुर्भाव = $१९८.५५ - ३.२३ \times$ कमाल तापमान + $१.४४ \times$ किमान तापमान - $१.३३ \times$ सकाळची आर्द्रता + ०.४७ वाऱ्याची गती (या ठिकाणी, फुलकिडे = फुलकीड्यांची संख्या (सूत्रामध्ये), कमाल तापमान (अंश सें. ग्रे.), किमान तापमान (अंश सें. ग्रे.), सकाळची आर्द्रता (टक्के) आणि वाऱ्याची गती (कि.मी./तास) सदर सूत्राद्वारे मिळणारी ऋणात्मक संख्या फुलकिड्यांच्या प्रादुर्भावाची अनुपस्थिती आणि धनात्मक संख्या प्रादुर्भाव येण्याची शक्यता दर्शविते.)
३०. कपाशीवरील पांढरी माशी : कपाशीवरील पांढरी माशीचा प्रादुर्भाव व वातावरणातील घटक ह्यांचा परस्पर संबंध दर्शविणाऱ्या खालील सूत्राची शिफारस करण्यात येत आहे.
सूत्र : पांढरी माशी प्रादुर्भाव = $४१.९७ - ०.६८ \times$ कमाल तापमान - $०.१८ \times$ सकाळची आर्द्रता - $०.१८ \times$ प्रखर सूर्यप्रकाशाचे तास (याठिकाणी, पांढरी माशी = पांढऱ्या माश्यांची संख्या (सूत्रामध्ये), कमाल तापमान (अंश सें. ग्रे.), सकाळची आर्द्रता (टक्के) आणि प्रखर सूर्यप्रकाशाचे तास (तास /दिवस) सदर सूत्राद्वारे मिळणारी ऋणात्मक संख्या पांढऱ्या माशीच्या प्रादुर्भावाची अनुपस्थिती आणि धनात्मक संख्या प्रादुर्भाव येण्याची शक्यता दर्शविते.)
३१. कपाशीवरील 'अल्टरनेरिया' करपारोग : कपाशीवरील 'अल्टरनेरिया' करपा रोगाचा प्रादुर्भाव व वातावरणातील घटक ह्यांचा परस्पर संबंध दर्शविणाऱ्या खालील सूत्राची शिफारस करण्यात आली आहे.
रोगाची तीव्रता (%) = $-५९.६७ - २.५८ \times$ किमान तापमान (अंश से.) + $१.३१ \times$ सकाळची सापेक्ष आर्द्रता (%) + $०.१५ \times$ पडलेला पाऊस (मि.मी.) (सदर सूत्राद्वारे मिळणारी ऋणात्मक संख्या 'अल्टरनेरिया' करपा रोगाच्या प्रादुर्भावाची अनुपस्थिती आणि धनात्मक संख्या प्रादुर्भाव येण्याची शक्यता दर्शविते.)
३२. सूर्यफुलावरील फुल किडे : सूर्यफुलावरील फुलकिड्यांचा प्रादुर्भाव वातावरणातील घटक ह्यांचा परस्पर संबंध दर्शविणाऱ्या खालील सूत्राची शिफारस करण्यात आली आहे. सूत्र: फुल किडे प्रादुर्भाव = $३२७.७४ - ३.९५ \times$ कमाल तापमान - $१.९७ \times$ सकाळची आर्द्रता - $०.४२ \times$ संध्याकाळची आर्द्रता + $०.११ \times$ पर्जन्यमान (याठिकाणी, फुलकिडे = फुलकिड्यांची संख्या (सूत्रामध्ये), कमाल तापमान (अंश सें. ग्रे.), सकाळची आर्द्रता (टक्के), संध्याकाळची आर्द्रता (टक्के) आणि पर्जन्यमान (मिमी) सदर सूत्राद्वारे मिळणारी ऋणात्मक संख्या फुलकिड्यांच्या प्रादुर्भावाची अनुपस्थिती आणि धनात्मक संख्या प्रादुर्भाव येण्याची शक्यता दर्शविते.)
३३. वांग्यावरील शेंडा व फळे पोखरणारी अळी : वांग्यावरील शेंडा व फळे पोखरणारी अळीचा प्रादुर्भाव वातावरणातील घटक ह्यांचा परस्पर संबंध दर्शविणाऱ्या खालील सूत्राची शिफारस करण्यात आली आहे.
सूत्र: शेंडा व फळे पोखरणारी अळी प्रादुर्भाव = $- २७९.०६ + ७.७८ \times$ कमाल तापमान - $१.६७ \times$ किमान तापमान + $०.९४ \times$ सापेक्ष आर्द्रता - $१ + ०.४८ \times$ सापेक्ष आर्द्रता - $२ + ०.१० \times$ पर्जन्यमान - $१.५७ \times$ प्रखर सूर्यप्रकाशाचे तास (याठिकाणी, शेंडा व फळे पोखरणारी अळी = शेंडा व फळे पोखरणारी अळीच्या संख्या (सूत्रामध्ये), कमाल तापमान (अंश सें. ग्रे.), किमान तापमान (अंश सें. ग्रे.), सकाळची आर्द्रता (टक्के), संध्याकाळची आर्द्रता (टक्के), पर्जन्यमान (मिमी.) आणि प्रखर सूर्यप्रकाशाचे तास (तास/दिवस) सदर सूत्राद्वारे मिळणारी ऋणात्मक संख्या वांग्यावरील शेंडा व फळे पोखरणारी अळीच्या प्रादुर्भावाची अनुपस्थिती आणि धनात्मक संख्या प्रादुर्भाव येण्याची शक्यता दर्शविते.)
३४. ज्वारी वरील खोडमाशी : ज्वारीवरील खोड माशीचा प्रादुर्भाव वातावरणातील घटक ह्यांचा परस्पर संबंध दर्शविणाऱ्या खालील सूत्राची शिफारस करण्यात आली आहे.
सूत्र: खोड माशी प्रादुर्भाव = $११८.६२ + १.३४ \times$ कमाल तापमान + २.१० किमान तापमान - $१.७७ \times$ सकाळची आर्द्रता - $०.०४ \times$ संध्याकाळची आर्द्रता + $०.३७ \times$ पर्जन्यमान (याठिकाणी, खोड माशी = खोड माश्यांची संख्या (सूत्रामध्ये), कमाल तापमान (अंश सें. ग्रे.), किमान तापमान (अंश सें. ग्रे.), सकाळची आर्द्रता (%), संध्याकाळची आर्द्रता (%) आणि पर्जन्यमान (मिमी.) सदर सूत्राद्वारे मिळणारी ऋणात्मक संख्या ज्वारीवरील खोडमाशीच्या प्रादुर्भावाची अनुपस्थिती आणि धनात्मक संख्या प्रादुर्भाव येण्याची शक्यता दर्शविते.)

उद्यानविद्या

३५. अधिक दर्जेदार केळी उत्पादनासाठी व अधिक उत्पन्नासाठी ग्रॅन्ड नैन जातीच्या ऊतीसंवर्धित रोपांची जुन व ऑक्टोबर लागवड हंगामा व्यतिरिक्त बदलत्या हवामान परिस्थितीत फेब्रुवारी महिन्याच्या पहिल्या आठवड्यात खान्देश भागासाठी (जळगांव, नंदुरबार आणि धुळे)लागवड करण्याची शिफारस करण्यात आली आहे.
३६. बोर फळाचे अधिक उत्पादन, उत्कृष्ट आंबट गोड चव व चांगली साठवण क्षमता यासाठी नॅट्र बोर-१ या वाणाची महाराष्ट्रातील कोरडवाहू भागात लागवडीसाठी शिफारस करण्यात आली आहे.
३७. महाराष्ट्राच्या उप-पर्वतीय विभागातील मध्यम खोल जमिनीत जिरायती शेतीतून मिरचीच्या अधिक उत्पादन व अर्थिक फायद्यासाठी ५० पी पी एम एन ए ए या संजिवकाचा पुनर्लागवडी नंतर ६,८ आणि १० आठवड्यांनी फवारणी करण्याची शिफारस करण्यात आली आहे.
३८. डाळींबामध्ये दर्जेदार फळांचे उत्पादन घेण्यासाठी बहार व्यवस्थापन करताना पानगळ झाल्यानंतर बाहेरील फांद्यांची शेंडयापासून २० से.मी. अंतरावर छाटणीसह मध्यवर्ती भागात भरपूर सूर्यप्रकाश पोहोचण्यासाठी आतील फांद्यांची विरळणी करण्याची शिफारस करण्यात आली आहे.
३९. महाराष्ट्रातील मैदानी विभागातील शेवरकंद लागवडीच्या क्षेत्रासाठी शेवरकंदाच्या अधिक उत्पादनासाठी एच-२२६ या वाणाची शिफारस करण्यात आली आहे.

मूलभूत शाखे, अन्नशाखे आणि तंत्रज्ञान

४०. कांद्याच्या फुले सफेद वाणापासून उत्कृष्ट प्रतीचे अधिक उत्पादन (८७%) आणि पाणी शोषण क्षमता असलेले (१:६) वाळवलेले काप मिळविण्यासाठी खालील पध्दतीचा अवलंब करावा.
- कांद्याचे २.५ ते ३.५ मि.मि. जाडीचे काप करावेत.
 - कापांना ०.२ % पोटॅशियम मेटाबायसल्फाइटची प्रकिया देवून ते वाळवणी यंत्रात (ड्रायरमध्ये) ५५° से. तापमानास ८ ते ९ तास वाळवावेत.
 - काप सामान्य तापमानास ९० दिवसापर्यंत सुस्थितीत साठविण्यासाठी लॅमिनेटेड परिवेष्टनाचा वापर करावा.
४१. माल्टोडेक्सट्रीनचा वापर करून बीटा कॅरोटीनच्या कणावर आवरण केल्यास, बटाट्याचा स्टार्च आणि जिलेटीन पेक्षा उत्तम आवरण क्षमतेमुळे (७५%) आणि कमी खर्चात ६० दिवसापर्यंत बीटा कॅरोटीन (७५ व ८१ % अनुक्रमे सामान्य तापमानास व थंड तापमानास) साठवण्यासाठी माल्टोडेक्सट्रीनच्या सुक्ष्मावरणाची शिफारस करण्यात आली आहे.

४२. लोह (४ मि.ग्रॅ./१०० ग्रॅ.) आणि बीटा कॅरोटीन (२.५ मि.ग्रॅ./१०० ग्रॅ.) युक्त उत्कृष्ट प्रतीची कुकीज करण्याकरिता खालील पध्दतीचा अवलंब करावा अशी शिफारस करण्यात केली आहे.
- बाजरीच्या धनशक्ती जातीचे ४०% पीठ व ६०% मैदा आणि ४% मायक्रोएनकॅप्सुलेटेड बीटा कॅरोटीनचा वापर करावा.
 - २. कुकीज सहा महिन्यापर्यंत चांगल्या स्थितीत राहण्यासाठी लॅमिनेटेड परिवेष्टनाचा वापर करावा.
४३. पुना फिग या अंजिर वाणापासून उत्तम प्रतीचा जाम तयार करण्यासाठी १कि. ग्रॅम गर, ८०० ग्रॅम साखर, २.५ ग्रॅम पेक्टिन, ४.७५ ग्रॅम सायट्रीक आम्ल आणि ३५० मिली ग्रॅम सोडियम बेन्झोएट या मिश्रणास एकूण विद्राव्य घटक ७३° ब्रिक्स येईपर्यंत उष्णता देऊन आणि स्टॅन्डी पाऊच मध्ये सहा महिन्यापर्यंत साठविण्याची शिफारस केली आहे.
४४. पानांचे क्षेत्रफळ, पानाच्या क्षेत्रफळांचा निर्देशांक, हरितद्रव्याचे प्रमाण, पानातील तापमानाचा फरक, झाडांची ऊंची, रसातील गोडवा, उष्णतेच्या कार्यक्षमतेचे एकक , झाडाचा हिरवेपणा टिकवून राहण्याचे प्रमाण आणि काढणी निर्देशांक या विशिष्ट वनस्पती शरीरक्रिया निकषांवर गोड ज्वारीचा आरएसएसव्ही ३१३ हा वाण अधिक जैविक उत्पादनक्षम दाता म्हणून पीक सुधारणा कार्यक्रमांमध्ये वापरण्यासाठी शिफारस केली आहे.
४५. उसाच्या प्रजनन सुधार कार्यक्रमांमध्ये, लवकर, जलद व अचुक रित्या क्षार सहनशिल वाणांची निवड करणे करिता, एसएसएससीएम १ व एसएसएससीएम ३ हे विकसित व सत्यापित केलेले स्कार मार्कर वापरण्याची शिफारस केली आहे.

पीक संरक्षण

४६. गहू पिकावरील मावा,तुडतुडे आणि खोडमाशी या किडींच्या नियंत्रणासाठी थायामेथोक्झाम ३०% एफ.एस. ७.५ मिली प्रति १० किलो बियाणे या प्रमाणात प्रतिबंधात्मक उपाय म्हणून बीजप्रक्रिया करण्याची शिफारस करण्यात आली आहे.
४७. भातावरील सुरळीतील अळीच्या नियंत्रणासाठी बव्हेरिया बसियाना १.१५% डब्ल्यू.पी. ४० ग्रॅम प्रति १० लिटर पाण्यात मिसळून दोन फवारण्या, पहिली फवारणी अर्थिक नुकसान संकेत पातळी ओलांडताच व दुसरी फवारणी तदनंतर १५ दिवसांच्या अंतराने करण्याची शिफारस करण्यात आली आहे.
४८. खरीप कारले पिकावरील केवडा रोगाच्या प्रभावी नियंत्रणासाठी आणि अधिक उत्पादन मिळवण्यासाठी लागवडीनंतर रोगाची लक्षणे दिसताच सायमोक्झोनील ८% + मॅन्कोझेब ६४% डब्ल्यू. पी. या संयुक्त बुरशीनाशकाची ३० ग्रॅम अधिक चिकट द्रव्य १० मिली. प्रति १० लिटर पाणी या प्रमाणात १० दिवसांच्या अंतराने

तीन फवारण्या करण्याची शिफारस करण्यात आली आहे.
४९. केळी पिकाचे अधिक उत्पादन, आर्थिक फायदा आणि नत्र अन्नद्रव्याच्या मात्रेमध्ये २५ टक्के बचत करण्याकरिता, खालील

तक्त्यामध्ये दिल्याप्रमाणे प्रति झाडासाठी खतांची शिफारस करण्यात आली आहे.

खते देण्याची वेळ	खते			
	जैविक खते	रासायनिक अन्नद्रव्ये (ग्रॅम)		
		नत्र	स्फुरद	पालाश
लागवडीची वेळ	१० किलो शेणखत + २५ ग्रॅम अॅसेटोबॅक्टर + २५ ग्रॅम स्फुरद विरघळविणारे जिवाणू.	--	४०	५०
लागवडीनंतर (दिवस)	--	--	--	--
३०	--	३०	--	--
७५	--	३०	--	--
१२०	--	३०	--	--
१६५	--	३०	--	५०
२१०	--	१०	--	--
२५५	--	१०	--	५०
३००	--	१०	--	५०
एकूण	--	१५०	४०	२००

५०. पश्चिम महाराष्ट्रातील मध्यम खोल काळया जमिनीत रब्बी कांद्याचे अधिक उत्पादन घेण्यासाठी गादीवाफयावर लागवड करून पीक बाष्पपर्णोत्सर्जनाच्या ८०% पाणी ठिबक सिंचन पध्दतीव्दारे एक दिवसाआड देण्याची शिफारस करण्यात आली आहे.
५१. नैसर्गिक वायूवीजन हरितगृहात कुंडयामध्ये कोकोपीटचा वापर करून लागवड केलेल्या जर्बेरा फुलांच्या चांगल्या प्रतीच्या अधिक उत्पादनासाठी ठिबक सिंचनाव्दारे दररोजच्या पीक बाष्पपर्णोत्सर्जनाच्या १००% पाणी देण्याची शिफारस केली आहे.
५२. झेंडू पिकाच्या (ऑगष्ट लागवड) अधिक उत्पादन, आर्थिक फायदा व पाण्याच्या कार्यक्षम वापरासाठी ५०% सावली गुणांक असलेल्या लाल शेडनेट गृहात ६५ x ३० सें.मी. अंतरावर लागवड करून ठिबक सिंचनाव्दारे प्रती दिन संदर्भीय बाष्पपर्णोत्सर्जनाच्या ८५% सिंचन देण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.
५३. काकडी पिकाच्या (फेब्रुवारी लागवड) अधिक उत्पादन, आर्थिक फायदा व पाण्याच्या कार्यक्षम वापरासाठी ५० % सावली गुणांक असलेल्या लाल शेडनेट गृहात लागवड करून चंदेरी काळया प्लास्टिक आच्छादनाचा वापर करून ठिबक सिंचन पध्दतीने प्रतीदिन पीक बाष्पपर्णोत्सर्जनाच्या ६०% सिंचन देण्याची शिफारस केली आहे.
५४. महाराष्ट्रातील भारी काळया-पाणथळ आणि जास्त खोलीवर अभेद्य थर असणा-या जमिनीमध्ये भूमिगत निचरा पध्दतीचे आरेखन करण्यासाठी (निचरा पाईपचे अंतर व खोली काढण्यासाठी) वॅनशिल्फगारडे (अनस्टेडीस्टेट) या सुत्राची शिफारस केली आहे.
५५. नंदुरबार, धुळे, जळगांव, पूणे व कोल्हापूर जिल्हयांतील भुपृष्ठीय निचरा-प्रणालीचे आरेखन करण्याकरिता महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाने विकसित केलेल्या तालुकानिहाय निचरा गुणांकाचा वापर करण्याची शिफारस केली आहे. तसेच भौगोलिक माहिती प्रणाली (जीआयएस) मध्ये विकसित केलेले नकाशे वापरण्याची शिफारस केली आहे.
५६. पश्चिम महाराष्ट्राच्या तालुक्यांसाठी वेगवेगळ्या पिकांची पाण्याची गरज काढण्यासाठी महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाने विकसित केलेले आठवडानिहाय सरासरी संदर्भीय बाष्पपर्णोत्सर्जन वापरण्याची शिफारस केली आहे. तसेच, विशिष्ट आठवडयासाठी ठराविक ठिकाणी सरासरी संदर्भीय बाष्पपर्णोत्सर्जन काढण्यासाठी भौगोलिक माहिती प्रणाली (जीआयएस) मध्ये विकसित केलेले नकाशे वापरण्याची शिफारस केली आहे.
५७. पश्चिम महाराष्ट्रातल्या तालुक्यांसाठी ऊस (आडसाली, पुर्व हंगामी व सुरु) पिकाची प्रवाही व ठिबक सिंचन पध्दतीव्दारे

- आठवडानिहाय पाण्याची व सिंचनाची गरज काढण्यासाठी महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाने विकसित केलेले तक्ते वापरण्याची शिफारस केली आहे. तसेच विशिष्ट आठवडयासाठी ठराविक ठिकाणी पाण्याची व सिंचनाची गरज काढण्यासाठी भौगोलिक माहिती प्रणाली (जीआयएस) मध्ये विकसित केलेले नकाशे वापरण्याची शिफारस केली आहे.
५८. पश्चिम महाराष्ट्रातल्या तालुक्यांसाठी गहू (वेळेवर, उशीरा व लवकर पेरणी) पिकाची प्रवाही व तुषार सिंचन पध्दतीद्वारे आठवडानिहाय पाण्याची व सिंचनाची गरज काढण्यासाठी महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाने विकसित केलेले तक्ते वापरण्याची शिफारस केली आहे. तसेच विशिष्ट आठवडयासाठी ठराविक ठिकाणी पाण्याची व सिंचनाची गरज काढण्यासाठी भौगोलिक माहिती प्रणाली (जीआयएस) मध्ये विकसित केलेले नकाशे वापरण्याची शिफारस केली आहे.
५९. सिंचनाचे वेळापत्रक निश्चित करण्यासाठी लागणारे संदर्भीय बाष्पपर्णोत्सर्जन वेगवेगळ्या पध्दतीने काढण्यासाठी फुले जल या मोबाईल ॲपचा वापर करण्याची शिफारस केली आहे.
६०. प्रवाही, तुषार व ठिबक सिंचन पध्दतीने वेगवेगळ्या पिकांची सिंचनाची गरज तसेच संच चालविण्याचा कालावधी काढण्यासाठी फुले इरीगेशन शेड्यूलर या संगणकीय प्रणालीचा वापर करण्याची शिफारस केली आहे.
६१. प्रवाही, तुषार व ठिबक सिंचन पध्दतीने वेगवेगळ्या पिकांची सिंचनाची गरज तसेच संच चालविण्याचा कालावधी काढण्यासाठी फुले इरीगेशन शेड्यूलर या मोबाईल ॲपचा वापर करण्याची शिफारस केली आहे.
- सामाजिक शास्त्रे**
६२. आवळा कॅंडी, जामुन ज्युस व आंबा फुले पेय या पदार्थांच्या प्रक्रियेपासुन वाढीव खर्च - उत्पन्न गुणोत्तर अनुक्रमे १.९६, १.२३ व १.१५ हे प्रत्यक्ष फळ विक्रीपेक्षा जास्त मिळाले आहे. म्हणून शेतकरी व कृषि उद्योजकांनी आवळा कॅंडी, जामुन ज्युस व आंबा फुले पेय यांची मोठया प्रमाणावर प्रक्रीया करून जास्त नफा मिळविण्यासाठी शिफारस केली आहे.
६३. अधिक भांडवल गुंतवणूकीद्वारे शिमला (ढोबळी) मिरची पॉलीहाऊस व शेड - नेट मधिल लागवडीपासून उत्पन्न - खर्च गुणोत्तर अनुक्रमे १.९५ व २.०४ आल्यामुळे आणि अंतर्गत परतावा अनुक्रमे ३८.८४ व ३६.१३ टक्के आहे. म्हणून शेतक-यांना जास्त फायद्यासाठी ढोबळी मिरचीची लागवड पॉलीहाऊस व शेड-नेटमध्ये करण्यास प्रोत्साहित करण्याची शिफारस केली आहे.
६४. अधिक भांडवल गुंतवणूकीद्वारे जरबेरा या फुलाच्या सर्व आकारमानाच्या पॉलीहाऊस मधिल लागवडीपासून उत्पन्न - खर्च गुणोत्तर हे १.१० व १.२४ आणि अंतर्गत परतावा २५ व ४२ टक्के आहे. म्हणून शेतक-यांनी अधिक उत्पन्नासाठी जरबेरा फुलाची लागवड पॉलीहाऊसमध्ये करावी.
६५. रोपांची निवड आणि पाणी व्यवस्थापन अयोग्य पध्दतीने केल्यामुळे डाळिंब बागा मर रोगास बळी पडत असल्याने याबाबतचे सुधारित तंत्रज्ञान कृषि विभाग, कृषि विद्यापीठे आणि डाळिंब म हासंध यांच्या समन्वयाने शेतक-यांपर्यंत पोहचविण्याची शिफारस केली आहे.
६६. धनशक्ती या उच्च लोहयुक्त (८१ पीपीएम) वाणाबाबत शेतकऱ्यांचे ज्ञान व अवलंबन कमी असल्याने बाजरी संशोधन योजना आणि खाजगी बियाणे कंपन्यांनी सार्वजनिक खाजगी भागीदारी तत्वावर संयुक्तपणे प्रसार माध्यमांचा वापर करून जनजागृती करावी. रक्तक्षय ग्रस्त महिला व लहान मुलांसाठी बचत गटांनी या वाणापासून तयार होणारे पदार्थ बाजारात उपलब्ध करावेत.
६७. विद्यापीठाने प्रसारित केलेल्या कांदा वाणांच्या बियाण्याची उपलब्धता वाढविण्याकरीता गाव समूहामध्ये बीजोत्पादन कार्यक्रम राबविण्याची शिफारस केली आहे. त्याचप्रमाणे बीजप्रक्रीया, खत मात्रा, कांदा सुकविणे व कांदा चाळीमध्ये बुरशीनाशकांचा वापर या बाबींचे अवलंबन वाढविण्याकरीता कृषि विद्यापीठ व कृषि विभाग यांनी मोठया प्रमाणात प्रशिक्षणे, प्रात्यक्षिके व गटचर्चांचे आयोजन करावे
६८. हरभरा पिकाला तुषार सिंचन पध्दतीद्वारे संरक्षित पाणी देणे व एकात्मिक कीड नियंत्रण करणे इत्यादी तंत्रज्ञानाचे शेतकऱ्यांनी अवलंबन करण्याकरीता अशी शिफारस केली आहे कि, कृषि विद्यापीठ व कृषि विभाग यांनी प्रशिक्षण कार्यक्रम, आद्यरेखा प्रात्यक्षिक, परिणाम प्रात्यक्षिक व गटचर्चा इत्यादी कार्यक्रमांचे आयोजन मोठया प्रमाणात करावे. तुषार सिंचन पध्दतीचा प्रसार करण्यासाठी कृषि विद्यापीठ व कृषि विभाग यांनी विविध प्रसार माध्यमांचा वापर करून जनजागृती मोहिम हाती घ्यावी.
६९. गहू उत्पादकांचे वेळेवर तसेच उशिरा पेरणीसाठीचा समाधान वाण व मर्यादित सिंचनासाठीचा नेत्रावती वाण याबाबत ज्ञान व प्राधान्य असूनदेखील बियाणे अनुपलब्धतेमुळे अवलंबन कमी आहे. ते वाढविण्याकरीता या वाणांचा मोठया प्रमाणात बिजोत्पादन कार्यक्रम राबविण्यात येऊन बियाणे उपलब्धता वाढविण्याची शिफारस केली आहे.

बियाणे उत्पादन आढावा

अ) बियाणे उत्पादन क्विंटल (२०१५-१६)							
बियाणे प्रकार	तृण धान्य	कडधान्य	तेलबिया	तंतुमय पिके	चारापिके	हिरवळीचे पिके	एकुण
प्रक्रिया पुर्व							
मुलभूत	३९४.७७	५०१.४८	८५८.०१	०.९७	३९.६६		१७९४.८९
पायाभुत	४३०.०६	२५६.२३	६८१.७९		७.३२		१३७५.४०
प्रमाणित/ सत्यप्रत	१८८८.६२	८६८६.३९	४१२.३६	५.८०	२१.७६	६.००	३०२०.९३
एकुण	२७१३.४५	१४४४.१०	१९५२.९६	६.७७	६८.७४	६.००	६१९१.२२

ब) कलम रोप व भाजीपाल बियाणे उत्पादन २०१५ -१६)					
फळांची कमले/रोपे (संख्या)	शोभेची रोपे/(संख्या)	एकुण	भाजीपाला बियाणे (क्विंटल)		एकुण (क्विंटल)
			मुलभूत	सत्यप्रत	
७५३२९२	२२९८३	७७६२७५	८.४० (प्रक्रिया पुर्व)	२०३.५४ (प्रक्रिया पुर्व)	२११.९४ (प्रक्रिया पुर्व)

क) जैविक खते, किडनाशके उत्पादन आढावा (२०१५-१६)		
जीवाणू खताचे नाव	२०१५-१६	
	उत्पादन (मे.टन)	विक्री (लाख)
रायझोबिअम	४.६७२	१.८६९
अझोटोबॅक्टर	६.९१८	२.७६८
अझोस्फिरीलम	०.८५७	०.३४४
असेटोबॅक्टर	३.८३९	१.४९४
पी.एस.बी.	१३,०८२	५.२३२
निळे/हिरवे शेवाळ	०.२६	०.०६५
कंपोस्ट कल्चर	३,१३४	२.२४१
ट्रायकोडर्मा	१४,५३२	१४.५१२
द्रवरूप जीवाणूखते	५४४५ लि.	७.०५२
एकुण	४७.२९४	३५.५७७
	५४४५ लि.	

४. विस्तार शिक्षण

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी यांच्या कार्यक्षेत्रात पश्चिम महाराष्ट्रातील १० जिल्ह्यांचा समावेश होतो. यामध्ये अहमदनगर, पुणे, सोलापूर, सातारा, कोल्हापूर, सांगली, नाशिक, धुळे, जळगाव आणि नंदुरबार हे जिल्हे येतात. विद्यापीठाची कृषि शिक्षण, कृषि संशोधन आणि कृषि विस्तार शिक्षण ही प्रमुख तीन उद्दिष्ट्ये आहेत.

कृषि विद्यापीठामध्ये विकसीत झालेले तंत्रज्ञान हे शेतकऱ्यांपर्यंत परिणामकारकरित्या पोहचविण्यासाठी विस्तार शिक्षण संचालनालयाची स्थापना १९८१ साली करण्यात आले. विद्यापीठात विकसीत झालेल्या कृषि तंत्रज्ञानाच्या विस्ताराची जबाबदारी ही शासनाच्या कृषि खात्याकडे आहे. कृषि विद्यापीठाकडे विस्तार शिक्षणाचा महत्वाचा भाग असून त्याद्वारे विस्तार कार्यकर्ते, ग्राम विस्तारक, विषय विशेषज्ञ, विविध खात्यातील अधिकारी, शेतकरी आणि शेतकरी महिला यांना प्रशिक्षण दिले जाते. प्रसार माध्यमे, लिखित साहित्य, विविध संपर्क पद्धतीद्वारे प्रशिक्षित करून त्यांना कृषि विषयक माहिती दिली जाते.

सद्यस्थितीत विस्तार शिक्षण संचालनालयाद्वारे खालील उद्दिष्टे ठेवून कार्यक्रम राबविले जातात

- विविध कृषि हवामान परिस्थितीत शेतकऱ्यांच्या फायद्यासाठी अल्प व दीर्घ मुदतीचे व्यवसायभिमुख प्रशिक्षण वर्ग आयोजित करणे
- अत्याधुनिक कृषि तंत्रज्ञानाचे आद्यरेखा प्रात्यक्षिकाद्वारे चाचणी करून व्यापक क्षेत्रावर तंत्राचा प्रसार करणे.
- विविध विस्तार कार्यक्रमाद्वारे शेतकऱ्यांना कृषि तंत्रज्ञानाबद्दल माहिती उपलब्ध करणे.
- सुधारीत तंत्रज्ञानाचा लाभ आणि त्यापासून मिळणारे फायदे कृषि/परिणाम प्रात्यक्षिकांद्वारे शेतकऱ्यांना प्रत्यक्ष समजावून सांगणे
- स्थानिक पातळीवर प्रश्न, संशोधन शिफारशीच्या आधारे सोडविणे आणि संशोधन बळकटीकरण करण्यासाठी प्रत्याभरण करणे. या व्यतिरिक्त विस्तार संचालनालयामार्फत खालील उपक्रम राबविले जातात.
- विद्यापीठाच्या कार्यक्षेत्रात होणाऱ्या विस्तार शिक्षण कार्यक्रमांचे संयोजन व समन्वय साधणे.
- प्रसारण केंद्र, विभागीय विस्तार केंद्र, जिल्हा विस्तार केंद्र आणि कृषि तंत्रज्ञान माहिती केंद्र यामध्ये समन्वय साधणे.
- प्रशिक्षणाचे आयोजन करणे.

- शेतकरी मेळावे, कृषि प्रदर्शने आयोजन करणे.

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठात विस्तार शिक्षणाचे कार्य

१) कृषि विज्ञान केंद्र

कृषि विद्यापीठाचे चार कृषि विज्ञान केंद्रे आहेत. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी अंतर्गत धुळे जिल्ह्यासाठी मे १९८३ मध्ये कृषि विज्ञान केंद्राची स्थापना करण्यात आली. यानंतर सन २०११-१२ ला कृषि विज्ञान केंद्रे मोहोळ (सोलापूर), बोरगाव (सातारा) आणि ममूराबाद फार्म (जळगाव) यांची स्थापना महात्मा फुले कृषि विद्यापीठांतर्गत करण्यात आली. या केंद्राची प्रमुख उद्दिष्ट्ये पुढीलप्रमाणे.

१. शेतकरी, शेतकरी महिला, ग्रामीण तरुण आणि विस्तार कार्यकर्ते यांच्यासाठी त्यांच्या गरजेवर आधारीत कृषि क्षेत्रात व त्यांच्याशी संबंधीत उद्योगावर प्रशिक्षण वर्ग आयोजित करणे.

२. जिल्ह्यामधील महत्वाच्या पिकांच्या उत्पादन तंत्रज्ञानावर आद्यरेखा प्रात्यक्षिके शेतकऱ्यांच्या शेतावर आयोजित करणे.

३. स्थानिक विशेष अडचणीवर आधारीत कृषि क्षेत्रातील चाचणी प्रयोग आयोजित करणे.

४. कृषि तंत्रज्ञानाचा प्रसार करण्यासाठी विविध विस्तार कार्यक्रमांचे आयोजन करणे.

५. इतर जिल्ह्यातील खाजगी कृषि विज्ञान केंद्रांना सुध्दा प्रशिक्षण, मार्गदर्शन व त्यांचा आढावा घेण्यात येतो.

२) कृषि महाविद्यालय विस्तार गट

कृषि महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांना कृषि विस्तार विषयाचे प्रात्यक्षिकाद्वारे प्रशिक्षण देण्यासाठी कृषि महाविद्यालय पुणे, धुळे, कोल्हापूर यांना प्रत्येकी ६० ते १०० खेड्यांचा एक विस्तार गट जोडलेला आहे. या विस्तार गटाचा उपयोग विस्तार शिक्षणाची प्रयोगशाळा म्हणून करण्यात येतो. विद्यापीठात विकसित केलेले तंत्रज्ञान शेतकऱ्यांपर्यंत या विस्तार गटामार्फत पोहचविले जाते. हे तंत्रज्ञान शेतकऱ्यांना क्लिष्ट वाटते का आणि त्याची उपयुक्तता याची पडताळणी या गटामार्फत केली जाते. या गटातील अधिकारी शेतकऱ्यांना वेळोवेळी भेट देतात व शेतीच्या विविध समस्यांवर मार्गदर्शन करतात. या गटात विस्तार कार्यक्रमाचे नियोजन व अमलबजावणी विस्तार प्रशिक्षण अधिकारी,

कृषि पर्यवेक्षक यांचे समवेत कृषि सहाय्यकांच्या मदतीने करतात. विस्तार गटातील कार्यामुळे या शेतकऱ्यांच्या सामाजिक व आर्थिक परिस्थितीत काही बदल झाला आहे काय? याचाही अभ्यास केला जातो. विस्तार गटातील विविध कार्यक्रमाचे नियोजन व त्याची अमलबजावणी महाविद्यालयाचे विस्तार शिक्षण विभागातर्फे केली जाते.

३) विभागीय विस्तार शिक्षण केंद्रे/जिल्हा विस्तार केंद्रे

आधुनिक तंत्रज्ञानाची चाचणी घेण्यासाठी व ती ताबडतोब शेतकऱ्यांपर्यंत पोहचविण्यासाठी विद्यापीठाचे कृषि महाविद्यालयामध्ये विभागीय विस्तार केंद्र सुरु करण्यात आलेले आहेत. कृषि महाविद्यालय, पुणे, धुळे, कोल्हापूर आणि मध्यवर्ती परिसर राहुरी येथे ही केंद्रे कार्यन्वीत आहेत. कृषि विद्या, उद्यान विद्या, पशुविज्ञान व पीक संरक्षण या चार विषयांचे विशेषज्ञ या विस्तार केंद्रामध्ये असतात. या केंद्राचे प्रमुख विस्तार कृषि विद्या वेत्ता असून ते संचालक विस्तार शिक्षण यांच्या तांत्रिक नियंत्रणाखाली काम करत असतात. या व्यतिरिक्त विस्तार शिक्षण कार्यक्रम अधिक परिणामकारक करण्यासाठी या विद्यापीठाने जळगाव, पाडेगांव (सातारा), सोलापूर, डिग्रज (सांगली) आणि निफाड (नाशिक) येथे पाच जिल्हा विस्तार केंद्रे स्थापन केलेली आहेत.

या केंद्राचे प्रमुख उद्दिष्ट्ये पुढील प्रमाणे

१. सद्यस्थितीला अस्तित्वात असलेल्या कृषि कर्मचाऱ्यांची ज्ञान पातळी उंचविण्यासाठी अल्पमुदतीचे प्रशिक्षण वर्ग आयोजित करणे.
 २. शेतकऱ्यांचे शेती विषयक प्रश्न सोडविण्यासाठी विविध प्रशिक्षणाचे आयोजित करणे.
 ३. संशोधन निष्कर्षांच्या प्रत्याभरणाकरीता शेतकरी व शास्त्रज्ञ यांच्यामध्ये सुसंवाद घडुन आणणे.
 ४. शेतकऱ्यांचे दैनंदिन प्रश्न सोडविण्यासाठी तालुकानिहाय मासिक सभा आयोजित करणे.
 ५. कृषि संशोधन आणि विस्तार शिक्षण कार्यक्रम आयोजित करणे.
- आधुनिक कृषि तंत्रज्ञान त्यांच्या कार्यक्षेत्रात पोहचविण्याचे काम त्या विभागातील संबंधित विस्तार केंद्रांचे आणि जिल्हा विस्तार केंद्रांचे कर्मचारी करतात यामध्ये मासिक जिल्हा चर्चासत्र, पंधरवाडा प्रशिक्षण, शेतकऱ्यांच्या शेतावर प्रात्यक्षिके, शेतकरी मेळावे आणि तांत्रिक मार्गदर्शन यांचा समावेश असतो.

या विभागीय विस्तार व जिल्हा विस्तार केंद्रांचे काम परिणामकारक होण्यासाठी आणि विद्यापीठाचे संशोधन शेतकऱ्यांपर्यंत पोहचविण्यासाठी विद्यापीठाने या प्रत्येक केंद्रास एक वाहन (फिरते चिकित्सालय) दिले आहे. या फिरत्या चिकित्सालयामध्ये माती आणि पाणी पृथःकरण, रोगांचे निदान किडी आणि रोग या विषयावर शेतकऱ्यांना त्याच ठिकाणी माहिती देण्यासाठी सुविधा उपलब्ध करण्यात आलेल्या आहे. या फिरत्या चिकित्सालयाचा कार्यक्रम भेट देण्याच्या आगोदर शेतकऱ्यांना प्रसार माध्यमाद्वारे कळविला जातो. आणि त्यानुसार शेतकऱ्यांचे प्रश्न त्याच ठिकाणी सोडविले जातात.

४) प्रसारण केंद्र

कृषि अनुसंधान परिषद, नवी दिल्ली यांचे वित्तीय पुरवठ्याने १९८२ मध्ये महात्मा फुले कृषि विद्यापीठात प्रसारण केंद्राची स्थापना करण्यात आली होती. तथापी कृषि अनुसंधान परिषदेचा वित्तीय पुरवठा बंद झाल्यानंतर विद्यापीठाने स्वखर्चाने हे केंद्र चालविले आहे. तंत्रज्ञानाचा प्रसार करण्यासाठी, प्रसार माध्यमांचा परिणामकारक वापर करण्यासाठी हे केंद्र स्थापन करण्यात आलेले आहे. हे केंद्र विविध लिखित साहित्ये उदा. घडिपत्रिका, बुलेटीन, कृषिदर्शनी, कृषिवार्ता, श्रीसुगी हे शेतकऱ्यांसाठी आणि विस्तार कार्यकर्त्यांसाठी तयार करून विक्री करित असतात. विद्यापीठातील कृषि विषयक कार्यक्रम व घटना यांना विद्यापीठाच्या वार्तापत्रात सातत्याने प्रसिद्धी दिली जाते. शेतीविषयक माहिती संकलन करून ती दुरदर्शन तसेच आकाशवाणीच्या विविध केंद्रावर, नभोवाणी आणि शेतीशाळा या कार्यक्रमातून प्रसारीत केली जाते.

५) कृषि तंत्रज्ञान माहिती केंद्र, राहुरी

कृषि तंत्रज्ञान माहिती केंद्र हे कृषि विद्यापीठातील संशोधनाबद्दल एकाच ठिकाणी माहिती मिळण्याचे एकमेव ठिकाण आहे. हे केंद्र ऑगस्ट २००१ मध्ये सुरु झालेले आहे. संशोधन संस्था व शेतकरी यांच्यामधील दरी कमी करून कृषि सेवा सल्ला देणे हा या केंद्राचा प्रमुख उद्देश आहे.

१. कृषि माहिती व तंत्रज्ञान मिळविण्यासाठी शेतकऱ्यांना सबळ करणे.
२. संशोधन विभाग/गट आणि तंत्रज्ञानाचा उपयोग करणाऱ्यांमध्ये

सशक्त समन्वय तयार करणे.

३. शेतकऱ्यांना निर्णय घेण्यासाठी आणि त्यांच्या कृषि विषयक समस्या सोडविण्यासाठी योग्य मार्गदर्शन/मदत करणे.

४. प्रत्याभरण यंत्रणा/सक्षमिकरण करण्यास चालना देणे.

५. पीक आणि पशुविकास आणि उत्पानातील दरी भरून काढणे.

६. विक्री व सेवा यांच्या साह्याने आर्थिक फायदा मिळवीणे.

७. शेतकरी मेळावे,शिवार फेरी आणि कृषि प्रदर्शनाद्वारे शेतकऱ्यांपर्यंत कृषि तंत्रज्ञानाचा प्रसार करणे.

कृषि तंत्रज्ञान माहिती केंद्राचे नियंत्रण व्यवस्थापक करतात. कृषि विज्ञान, पीक संरक्षण, पशुविज्ञान, उद्यानविद्या व मृदशास्त्र या पाच विषयांचे विशेषज्ञ त्यांना मदत करतात. जनसंपर्क अधिकारी शेतकऱ्यांशी हितगुज साधण्याचे कामी त्यांना सहाय्य करतात.

दूरभाष्य सेवा, किसान कॉल सेंटर (१८००-१८०-१५५५) हे नवीन उपक्रम केंद्रामार्फत राबविले जातात.

६) शास्त्रज्ञ, प्राध्यापक यांचा विस्तार कार्यक्रमात सहभाग

विद्यापीठातील शास्त्रज्ञ व प्राध्यापक वेळोवेळी स्वतः अथवा गटाने निरनिराळ्या विषयांवर विस्तार कार्यक्रमात सहभागी होतात. शेती प्रात्यक्षिके,शेतकऱ्यांच्या शेतावरील भेटी, प्रायोगिक शेती प्रयोगास भेटी,गटचर्चा, शेतकरी मेळावे,कृषि प्रदर्शने, शेतकऱ्यांच्या प्रश्नांना उत्तरे,शेतीविषयक मासिकातून लेख, वर्तमानपत्रातून लेख, रेडिओ व दूरदर्शन या कार्यक्रमातून शेतकऱ्यांसाठी उपयुक्त माहिती दिली जाते.

७) विभागीय कृषि संशोधन आणि विस्तार सल्लागार समिती

या समितीमध्ये महत्वाचे संशोधन निष्कर्ष व आधुनिक तंत्रज्ञानाबद्दल शिफारशी शेतकऱ्यांपर्यंत पोहचविण्यासाठी चर्चा केली जाते. ही समिती शेतकऱ्यांच्या गरजेनुसार व प्रत्याभरणानुसार संशोधन आराखडा तयार करत असते.

८) इतर खात्याशी समन्वय

कृषि विस्तार विद्यावेत्ता यांनी आयोजित केलेल्या जिल्हा मासिक चर्चासत्र आणि प्रक्षेत्रभेट यात विद्यापीठ शास्त्रज्ञांचा सहभाग

असतो. राष्ट्रीय कृषि संशोधन प्रकल्प आणि कृषि संशोधन केंद्रामधील शास्त्रज्ञांचा सदरच्या मासिक जिल्हा चर्चासत्रात, संयुक्त प्रक्षेत्र भेटीत आणि चाचणी प्रयोगात प्रामुख्याने सहभाग असतो. मासिक जिल्हा चर्चासत्रात जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी,कृषि खात्यातील अधिकारी वनविभागाचे अधिकारी,मत्स्यपालन विभागाचे अधिकारी, पाटबंधारे विभागातील अधिकारी उपस्थित असतात. या चर्चासत्रामध्ये शेतकऱ्यांसाठी निविष्ठा, रोपे पुरवठा, पाहणी आणि तपासणी इ.विषयांवर उहापोह केला जातो.

विस्तार शिक्षण कार्यक्रम

किसान कॉल सेंटरच्या अधिका-यांसाठी प्रशिक्षण वर्ग संपन्न

पुणे येथील कृषि महाविद्यालयाच्या विस्तार शिक्षण विभागांतर्गत मॅनेज (MANAGE), हैद्राबाद व कृषि विद्यापीठ यांच्या संयुक्त विद्यमाने किसान कॉल सेंटरच्या अधिका-यांसाठी दोन दिवसांचा प्रशिक्षण वर्ग आयोजित करण्यात आला होता. या प्रशिक्षण वर्गाचे उद्घाटन संचालक विस्तार शिक्षण डॉ. किरण कोकाटे यांचे हस्ते झाले. यावेळी व्यासपीठावर कृषि परिषदेचे माजी संशोधन संचालक डॉ. मारोतराव लांडे, विस्तार शिक्षण विभागाचे प्राध्यापक डॉ. विठ्ठल शिर्के उपस्थित होते. या दोन दिवसांच्या प्रशिक्षणामध्ये किसान कॉल सेंटरच्या २ बॅचेस मधील ५० प्रशिक्षणार्थींना विद्यापीठाने विकसित केलेल्या रब्बी हंगामातील तंत्रज्ञानाविषयक विविध विषयांवरील मार्गदर्शन करण्यात आले.

आढावा बैठक संपन्न

विभागीय विस्तार केंद्र, जिल्हा विस्तार केंद्र, कृषि तंत्रज्ञान माहिती केंद्र, प्रसारण केंद्र आणि कृषि विज्ञान केंद्रे यांच्या अधिकारी आणि कर्मचाऱ्यांची आढावा बैठक आयोजित करण्यात आली होती. सर्व विस्तार शास्त्रज्ञांनी मागील वर्षाचा विस्तार कार्याचा आढावा सादर केला. या बैठकीला ७० हून अधिक शास्त्रज्ञ उपस्थित होते.

कृषि विज्ञान केंद्रांची वार्षिक कार्यशाळा

कृषि विद्यापीठ आणि विभागीय प्रकल्प संचालनालय विभाग-५, हैद्राबाद यांच्या संयुक्त विद्यमाने कृषि विद्यापीठाच्या कार्यक्षेत्रातील १६ कृषि विज्ञान केंद्रांच्या दोन दिवसीय कार्यशाळेचे आयोजन करण्यात आले होते. या कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी कुलगुरु डॉ. तुकाराम

मोरे होते. याप्रसंगी व्यासपीठावर हैद्राबाद येथील विभागीय प्रकल्प संचालनालयाचे विभागीय प्रकल्प संचालक डॉ.एन.सुधाकर, संचालक विस्तार शिक्षण डॉ. किरण कोकाटे, अधिष्ठाता (कृषि) डॉ. भीमराव उल्मेक, हैद्राबाद येथील विभागीय प्रकल्प संचालनालयाचे वरिष्ठ शास्त्रज्ञ डॉ. राजेंद्र रेड्डी, प्रसारण केंद्र प्रमुख डॉ. गोरक्ष ससाणे उपस्थित होते. या कार्यशाळेच्या उद्घाटन प्रसंगी विद्यापीठातील सर्व विभाग प्रमुख, विद्यापीठाच्या कार्यक्षेत्रातील एकूण १६ कृषि विज्ञान केंद्राचे कार्यक्रम समन्वयक, विशेष विशेषज्ञ, फार्म मॅनेजर, कार्यक्रम सहाय्यक (संगणक) असे एकूण २७० हून अधिक शास्त्रज्ञ, कर्मचारी उपस्थित होते. या दोन दिवसीय कार्यशाळेत कृषि विज्ञान केंद्रांचा मागील वर्षाचा कार्याचे सादरीकरण व पुढील वर्षाचे संशोधन व विस्ताराचे नियोजन निर्धारित केले.

कृषि यांत्रिकीकरण दिवस साजरा

कृषि विज्ञान केंद्र, बोरगांव व कृषि आयुक्तालय, पुणे यांच्या संयुक्त विद्यमाने कराड येथे कृषि यांत्रिकीकरण दिवस साजरा करण्यात आला. या निमित्त विद्यापीठाने व शेतक-यांनी बनविलेल्या कृषि अवजारांचे प्रदर्शन व प्रात्यक्षिके भरविण्यात आली होती. या कार्यक्रमाचे उद्घाटन संचालक विस्तार शिक्षण डॉ. किरण कोकाटे यांनी केले. अध्यक्षस्थानी कोल्हापूर विभागाचे कृषि सहसंचालक एन.टी. शिसोदे होते. याप्रसंगी विद्यापीठाचे कार्यकारी परिषद सदस्य श्री. तुषार पवार, डॉ. अण्णासाहेब शिंदे कृषि अभियांत्रिकी महाविद्यालयाचे सहयोगी अधिष्ठाता डॉ.प्रकाश तुरबतमठ, पुणे कृषि महाविद्यालयाचे सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. दशरथ ठवाळ, कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूरचे सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. गजानन खोत, जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी जे.पी.शिंदे, यांची प्रमुख उपस्थिती होती.

कृषि तंत्रज्ञान सप्ताहाचे आयोजन

कृषि विज्ञान केंद्र, धुळे आणि कृषि विज्ञान केंद्र, मोहोळ यांनी कृषि तंत्रज्ञान सप्ताहाचे आयोजन करण्यात आले होते. या तंत्रज्ञान सप्ताहामध्ये अध्यरेखा प्रात्यक्षिके, कृषि प्रदर्शनाचे आयोजन करण्यात आले होते. या कृषि तंत्रज्ञान सप्ताहाचे उद्घाटन संचालक विस्तार शिक्षण डॉ. किरण कोकाटे यांच्या हस्ते करण्यात आले. या सप्ताहा दरम्यान विविध शास्त्रज्ञांची व्याख्याणे आयोजित करण्यात आली

होती. या कृषि तंत्रज्ञान सप्ताहाला शेतकरी, विद्यार्थी यांनी भेटी दिल्या आणि तंत्रज्ञान जाणून घेतले.

कृषि विज्ञान केंद्र, धुळे येथे राष्ट्रीय शेतकरी दिन साजरा

कृषि विज्ञान केंद्र, धुळे व राष्ट्रीय केमिकल्स अॅण्ड फर्टिलायझर्स, धुळे यांच्या संयुक्त विद्यमाने राष्ट्रीय शेतकरी दिन कार्यक्रमाचे आयोजन केले होते. राष्ट्रीय शेतकरी दिनानिमित्त प्रगतशील शेतक-यांचे प्रशिक्षण व चर्चासत्राचे आयोजन यावेळी करण्यात आले होते. याप्रसंगी कृषि महाविद्यालय, धुळे चे सहयोगी अधिष्ठाता डॉ.प्रमोद रसाळ, जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी डॉ. बी.एन. पाटील, आत्मा धुळेचे प्रकल्प संचालक श्री. मिलींद शेंडे, कार्यक्रम समन्वयक डॉ.मिलींद अहिरे, राष्ट्रीय केमिकल्स अण्ड फर्टिलायझर्स, धुळेचे उपजिल्हा व्यवस्थापक श्री.विजय बाविस्कर, कृषि विस्तार केंद्राचे डॉ.मुरलीधर महाजन, जिल्हा माहिती अधिकारी कार्यालयाचे प्रतिनिधी श्री. धाकड व धुळे जिल्हयातील प्रगतशील शेतकरी मोठया संख्येने उपस्थित होते.

विभागीय कृषि संशोधन आणि विस्तार सल्लागार समितीची बैठक संपन्न

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी आणि कृषि विभाग, महाराष्ट्र शासन यांच्या संयुक्त विद्यमाने दि. २४ जून, २०१५ रोजी विभागीय कृषि संशोधन आणि विस्तार सल्लागार समितीची खरीप हंगाम २०१५ साठीची बैठक पुणे येथील कृषि महाविद्यालयाच्या डॉ. शिरनामे सभागृहात संपन्न झाली. या बैठकीच्या अध्यक्षस्थानी कुलगुरु डॉ. तुकाराम मोरे तर प्रमुख पाहुणे म्हणून कृषि आयुक्त श्री. विकास देशमुख होते. याप्रसंगी व्यासपीठावर विस्तार शिक्षण संचालक डॉ. किरण कोकाटे, संचालक संशोधन डॉ राजेंद्र पाटील, विद्यापीठाच्या कार्यकारी परिषदेचे सदस्य श्री. तुषार पवार, कृषि विभागाचे मृद संधारण संचालक श्री. सुरेश अम्बुलगेकर, फलोत्पादन संचालक श्री. सुदाम आडसूळ, विभागीय कृषि सहसंचालक श्री. विजयकुमार इंगळे उपस्थित होते. याप्रसंगी श्रीसुगी खरीप-२०१५ चे विमोचन मान्यवरांच्या हस्ते करण्यात आले. यावेळी श्री. नारायण शिसोदे, श्री. कैलाश मोते, श्री. जयंत देशमुख, कृषि परिषदेचे संशोधन संचालक श्री. प्रकाश शिनगारे, विद्यापीठ कार्यक्षेत्रातील दहा जिल्हयांचे जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी, उपविभागीय कृषि अधिकारी, तसेच विद्यापीठाच्या

अंतर्गत असणारे मैदानी, उपपर्वतीय, पश्चिम घाट आणि अवर्षण प्रवण विभागातील राष्ट्रीय संशोधन प्रकल्पाचे सहयोगी संशोधन संचालक, विभाग प्रमुख, शास्त्रज्ञ, कृषि विज्ञान केंद्राचे कार्यक्रम समन्वयक, तसेच सर्व विभागीय आणि जिल्हा विस्तार केंद्राचे अधिकारी, शास्त्रज्ञ उपस्थित होते.

विभागीय कृषि संशोधन व विस्तार सल्लागार समितीच्या (रब्बी व उन्हाळी २०१५-१६) बैठकीचे आयोजन

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी आणि कृषि विभाग महाराष्ट्र शासन यांच्या संयुक्त विद्यमाने कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूर येथे दि. ११ सप्टेंबर, २०१५ रोजी विभागीय कृषि संशोधन व विस्तार सल्लागार समिती (रब्बी व उन्हाळी २०१५-१६) बैठक आयोजित करण्यात आली होती. या बैठकीच्या अध्यक्षस्थानी कुलगुरु डॉ. तुकाराम मोरे होते. प्रमुख पाहुणे म्हणून कृषि विभागाचे संचालक विस्तार व प्रशिक्षण डॉ. कृष्णराव देशमुख उपस्थित होते. यावेळी व्यासपीठावर संचालक विस्तार शिक्षण, डॉ. किरण कोकाटे, संचालक संशोधन डॉ. राजेंद्र पाटील उपस्थित होते. या प्रसंगी श्री सुगी रब्बी २०१५ या विद्यापीठाच्या त्रैमासिकाचे विमोचन मान्यवरांचे हस्ते करण्यात आले. या बैठकीस महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ कार्यकारी परिषद सदस्य श्री. तुषार पवार, डॉ. प्रकाश शिणगारे, संचालक (संशोधन) महाराष्ट्र कृषि शिक्षण व संशोधन परिषद पुणे सर्व विभाग प्रमुख, सर्व सहयोगी संशोधन संचालक, पीक विशेषज्ञ, कृषि विद्यापीठातील प्राध्यापक, शास्त्रज्ञ, कृषि विभागातील अधिकारी, कर्मचारी व शेतकरी उपस्थित होते.

शास्त्रीय सल्लागार समिती बैठक

कृषि विज्ञान केंद्र, बारामती येथे १६ जून, २०१५ रोजी शास्त्रीय सल्लागार समितीची बैठक आयोजित केली होती. कृषि विज्ञान केंद्राचा आढावा घेण्यासाठी आणि पुढील दिशा निश्चित करण्यासाठी या बैठकीचे आयोजन करण्यात आले होते. या बैठकीला अध्यक्षीय मार्गदर्शन संचालक विस्तार शिक्षण डॉ. किरण कोकाटे यांचे लाभले.

कुलगुरु परिषदेचे आयोजन

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी आणि भारतीय कृषि विद्यापीठ संघ, नवी दिल्ली यांचे संयुक्त विद्यमाने राहुरी येथे दिनांक

२१ ते २३ जुलै, २०१५ दरम्यान आयोजित केलेल्या नाविन्यपूर्ण पद्धतीद्वारे समाजासाठी कृषिशास्त्रज्ञ या विषयावर दहाव्या राष्ट्रीय परिसंवादाचे आणि कुलगुरु परिषदेचे उद्घाटन उत्साहात संपन्न झाले. यावेळी प्रमुख पाहुणे म्हणून इम्फाळ येथील केंद्रीय कृषि विद्यापीठाचे माजी कुलगुरु व महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे माजी कुलगुरु डॉ. एस.एन. पुरी उपस्थित होते. याप्रसंगी व्यासपीठावर गुजरात येथील कामधेनू कृषि विद्यापीठाचे कुलगुरु तथा वरिष्ठ उपाध्यक्ष भारतीय कृषि विद्यापीठ संघ डॉ. एम.सी. वाष्णेय, कार्यकारी सचिव भारतीय कृषि विद्यापीठ संघ डॉ. आर.पी. सिंग, महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. टी.ए. मोरे, विस्तार शिक्षण संचालक व परिसंवादाचे संयोजक डॉ. किरण कोकाटे हे उपस्थित होते. सदर परिसंवादांमध्ये कुलगुरु डॉ. ए.के.मिश्रा, डॉ. पी. राजेंद्रन, डॉ. व्ही.एस. ठाकुर, डॉ. के.के. कटोज, डॉ.बी. व्यंकटेश्वरलु, डॉ.एस.एल. गोस्वामी इत्यादि उपस्थित आहे. या कार्यक्रमाचे आभार संचालक विस्तार शिक्षण आणि राष्ट्रीय परिसंवादाचे संयोजक डॉ. किरण कोकाटे यांनी मानले. याप्रसंगी देशातील विविध कृषि विद्यापीठांचे संचालक, शास्त्रज्ञ, कर्मचारी, विद्यार्थी मोठ्या संख्येने उपस्थित होते.

कृषि विद्यापीठ आणि कृषि विभाग यांची आपत्कालीन परिस्थितीतील पीक नियोजन आढावा बैठक

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी आणि कृषि विभाग यांचे संयुक्त विद्यमाने १७ जुलै, २०१५ रोजी अहमदनगर जिल्हा आपत्कालीन परिस्थितीतील पीक नियोजनाची आढावा बैठक संपन्न झाली. या बैठकीच्या अध्यक्षीय स्थानी संचालक विस्तार शिक्षण डॉ. किरण कोकाटे होते. या प्रसंगी अहमदनगर जिल्हयाचे जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी श्री. अंकुश माने, आत्माचे प्रकल्प उपसंचालक श्री.संभाजी गायकवाड उपस्थित होते. यावेळी कृषि विद्या विभाग प्रमुख डॉ. मधुकर धोंडे, आंतरविद्या शाखा जलसिंचन व्यवस्थापन विभाग प्रमुख डॉ. दिलीप पवार, डॉ. रामचंद्र पेरणे, डॉ. शरद गडाख, डॉ. अजित सोनोने, डॉ. मधुकर बेडीस, डॉ. विजू आमोलीक, डॉ. विनायक जोशी, डॉ. गरड, डॉ. संजय मंडकमाले, डॉ. रवि आंधळे, जिल्हा विकास कृषि अधिकारी श्री. विलास नलगे यांनी मार्गदर्शन केले.

या बैठकीला विद्यापीठाचे सर्व विभाग प्रमुख, कर्जतचे उपविभागीय कृषि अधिकारी श्री. सोपानराव विखे, अहमदनगर तालुक्याचे

उपविभागीय कृषि अधिकारी श्री. सुधाकर बोराळे, श्रीरामपूर तालुक्याचे उपविभागीय कृषि अधिकारी श्री. गोरक्ष लोखंडे, अहमदनगर कृषि उपसंचालक श्री.आर.के. गायकवाड, तंत्र अधिकारी श्री. बाळासाहेब नितनवरे, महाबीजचे श्री. सी.एस. शिंदे, तालुका कृषि अधिकारी श्री. नामदेव रोकडे, शास्त्रज्ञ उपस्थित होते.

राष्ट्रीय प्रशिक्षण वर्ग संपन्न

कृषि विद्यापीठातील उद्यानविद्या विभागांतर्गत ९ ते २९ सप्टेंबर, २०१५ रोजी 'फलोत्पादन वाढविण्यासाठी काढणीपूर्व व काढणीपश्चात तंत्रज्ञान या विषयावर २१ दिवसाचे राष्ट्रीय प्रशिक्षण वर्गाचे उद्घाटन कुलगुरु डॉ. तुकाराम मोरे यांचे हस्ते झाले. यावेळी व्यासपीठावर संचालक, विस्तार शिक्षण, डॉ. किरण कोकाटे, अधिष्ठाता (कृषि) डॉ. भीमराव उल्मेक, समशीतोष्ण फळे संशोधन केंद्र, बंगलोरचे प्रकल्प समन्वयक डॉ. प्रकाश पाटील, उद्यानविद्या विभागप्रमुख डॉ. श्रीमंत रणपिसे, कुलसचिव श्री. प्रकाश पवार उपस्थित होते. या कार्यक्रमास विविध विभागांचे विभाग प्रमुख, शास्त्रज्ञ, विद्यार्थी उपस्थित होते. या २१ दिवसीय राष्ट्रीय प्रशिक्षण वर्गात पंजाब, सिक्कीम, गुजरात इत्यादी राज्यातून पंधराहून अधिक शास्त्रज्ञ सहभागी झाले आहेत.

राज्यस्तरीय बैठक संपन्न

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी आणि दूरदर्शन केंद्र, मुंबई यांच्या संयुक्त विद्यमाने दि. ४ सप्टेंबर, २०१५ रोजी कृषि कार्यक्रम सल्लागार समितीची बैठक विद्यापीठात आयोजित करण्यात आली होती. यावेळी व्यासपीठावर कुलगुरु डॉ. तुकाराम मोरे, संचालक, विस्तार शिक्षण डॉ. किरण कोकाटे, केंद्रीय कृषि मंत्रालयातील सह-संचालक (प्रसार माध्यम) डॉ. उमाशंकर सिंग, मुंबई दूरदर्शन केंद्राचे उपमहासंचालक (कार्यक्रम) श्री. शिवाजी फुलसुंदर, पुणे येथील महाराष्ट्र कृषि संशोधन व शिक्षण परिषदेचे संचालक संशोधन डॉ. प्रकाश शिनगारे, प्रभारी आधिकारी, प्रसारण केंद्र डॉ. जी.के. ससाणे उपस्थित होते. याप्रसंगी दूरदर्शन केंद्र पुणे, नागपूर, आकशवाणी केंद्रांचे अधिकारी, सर्व कृषि विद्यापीठाचे प्रतिनिधी, कृषि, पशुसंवर्धन, रेशीम उद्योग, मत्स्य, विभागीय हवामान केंद्र, नाबार्ड, पणन मंडळ, खादी ग्रामउद्योग, फलोत्पादन विविध खात्यांचे अधिकारी-पदाधिकारी आणि प्रगतशील शेतकरी उपस्थित होते.

फळे व भाजीपाला प्रक्रिया प्रशिक्षण वर्गाचे उद्घाटन संपन्न

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठातील अन्नशास्त्र व तंत्रज्ञान विभागांतर्गत ऑगस्ट महिन्यात तीस दिवसांचे फळे व भाजीपाला प्रक्रिया प्रशिक्षण वर्गाचे उद्घाटन डॉ. किरण कोकाटे यांचे हस्ते झाले. व्यासपीठावर अन्नशास्त्र व तंत्रज्ञान विभागाचे विभाग प्रमुख डॉ. सुरेश थोरात, डॉ. कोटेजा उपस्थित होते.यावेळी प्रास्ताविक करतांना डॉ. सुरेश थोरात यांनी केले. कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन डॉ. कोटेजा यांनी तर आभार प्रा. सुधीर लांडे यांनी मानले. प्रशिक्षणाच्या नियोजनामध्ये डॉ. राजू गायकवाड यांनी मोलाचे योगदान दिले.

कार्यशाळेचे आयोजन

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठातील विस्तार शिक्षण विभाग आणि विस्तार शिक्षण संस्था, आनंद, गुजरात यांचे संयुक्त विद्यमाने अधिकारी, कर्मचारी आणि विस्तार कार्यकर्त्यांची कार्यक्षमता वाढविण्यासाठी वेळ आणि तणाव व्यवस्थापनाच्या तीन दिवसीय कार्यशाळेचे आयोजन करण्यात आले होते. या कार्यशाळेचे उद्घाटन संचालक, विस्तार शिक्षण, डॉ. किरण कोकाटे यांचे हस्ते झाले. याप्रसंगी व्यासपीठावर आनंद येथील सहाय्यक विस्तार शिक्षण अधिकारी, डॉ. एम.आर.पटेल, विस्तार शिक्षण विभाग प्रमुख डॉ. एस.बी. शिंदे उपस्थित होते. या कार्यशाळेमध्ये ४० हून अधिक कर्मचारी व अधिकारी सहभागी झाले होते.

शेळीपालन तंत्रज्ञान प्रशिक्षण वर्ग संपन्न

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठातील पशुसंवर्धन व दुग्धशास्त्र विभागाच्या अखिल भारतीय समन्वयित संगमनेरी सुधार प्रकल्प, आत्मा, अहमदनगर आणि आयएमएस, अहमदनगर यांचे संयुक्त विद्यमाने तीन दिवसीय किफायतशीर शेळीपालन तंत्र या प्रशिक्षणाचे आयोजन करण्यात आले होते. या कार्यक्रमाचे उद्घाटन संचालक, विस्तार शिक्षण डॉ. किरण कोकाटे यांच्या हस्ते झाले. याप्रसंगी व्यासपीठावर पशुसंवर्धन व दुग्धशास्त्र, विभाग प्रमुख डॉ. यशवंत फुलपगारे, अहमदनगर आत्माचे प्रकल्प संचालक श्री.संभाजी गायकवाड, आयएमएस संस्थेचे सरसंचालक डॉ. शरद कोलते, नाबार्ड, अहमदनगर जिल्हा व्यवस्थापक श्री. राकेश पांगत, कृषिविद्या विभाग प्रमुख डॉ. मधुकर धोंडे, विस्तार शिक्षण विभाग प्रमुख डॉ. सुभाषचंद्र शिंदे उपस्थित होते. या प्रशिक्षण वर्गात नगर जिल्ह्यातील ३० हून अधिक शेतकरी सहभागी झाले आहेत.

फार्मस् प्रोड्युसर कंपनीचे उद्घाटन संपन्न

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, आत्मा अहमदनगर, महाराष्ट्र स्पर्धाक्षम कृषि विकास प्रकल्प, गर्भगिरी फार्मस् प्रोड्युसर कंपनी लि., वांबोरी आणि समृद्धी प्रा.लि. यांचे संयुक्त विद्यमाने दि. २२ सप्टेंबर, २०१५ रोजी शेतकरी उत्पादन कंपनी लि. साठी मार्केट लिंकेज कार्यशाळा आणि माती, पाणी परिक्षण प्रयोगशाळाचे उद्घाटन संचालक, विस्तार शिक्षण, डॉ. किरण कोकाटे यांचे हस्ते करण्यात आले. यावेळी व्यासपीठावर अहमदनगर आत्माचे प्रकल्प संचालक, श्री. भाऊसाहेब बन्हाटे, म.स्प.कृ.वि.प्र., पुणे चे नोडल अधिकारी श्री. अनिलकुमार शितोळे, वांबोरीचे संरपच सौ. शोभाताई ढोकणे, आत्माचे श्री. संभाजी गायकवाड, कृषि तंत्रज्ञान माहिती केंद्राचे व्यवस्थापक डॉ. आनंद सोळंके, मृदशास्त्रज्ञ डॉ. अनिल दुरगुडे, प्रोड्युसर कंपनीचे अध्यक्ष प्रा. गंगाधर चिंधे उपस्थित होते. या कार्यक्रमास शेतकरी मोठ्या संख्येने उपस्थित होते.

प्रशिक्षणवर्ग संपन्न

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठातील विस्तार शिक्षण विभाग आणि कृषि विभाग, केंद्र सरकार यांचे संयुक्त विद्यमाने दि. २६ नोव्हेंबर, २०१५ रोजी विद्यापीठामध्ये इलेक्ट्रॉनिक माध्यमांचा प्रभावी संपर्कातून ग्रामीण समाजाचे स्तर उचविणे या आठदिवसीय प्रशिक्षण कार्यशाळेचे आयोजन करण्यात आले होते. या प्रशिक्षण कार्यशाळेच्या उद्घाटन प्रसंगी अध्यक्षीयस्थान संचालक विस्तार शिक्षण डॉ. किरण कोकाटे यांनी भुषविले. यावेळी व्यासपीठावर अधिष्ठाता (कृषि) डॉ. भीमराव उल्मेक, विस्तार शिक्षण विभाग प्रमुख डॉ. सुभाषचंद्र शिंदे, अन्न तंत्रज्ञान विभागप्रमुख डॉ. सुरेश थोरात उपस्थित होते. या कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक व स्वागत विस्तार शिक्षण विभाग प्रमुख डॉ. सुभाषचंद्र शिंदे यांनी केले. या कार्यशाळेसाठी पश्चिम महाराष्ट्र, मराठवाडा, विदर्भ, कोकण विभागातील विस्तार अधिकारी सहभागी झाले होते.

खरीप हंगामपूर्व जिल्हास्तरीय कार्यशाळा संपन्न

कृषि विद्यापीठ आणि कृषि विभाग यांच्या संयुक्त विद्यमाने खरीप हंगाम पूर्व कार्यशाळा डॉ. नानासाहेब पवार सभागृहात संपन्न झाली. सदर कार्यशाळेचे अध्यक्षस्थानी संचालक, विस्तार शिक्षण डॉ. किरण कोकाटे, प्रमुख पाहुणे म्हणून जिल्हाधिकारी डॉ. अनिल कवडे उपस्थित होते. यावेळी व्यासपीठावर संचालक, संशोधन डॉ. राजेंद्र

पाटील, पुणे येथील विभागीय कृषी सहसंचालक, श्री. विजयकुमार इंगळे, ज्वारी पैदासकार डॉ. शरद गडाख, जिल्हा अधीक्षक कृषी अधिकारी श्री. अंकुश माने, कृषि तंत्रज्ञान माहिती केंद्राचे व्यवस्थापक डॉ. आनंद सोळंके, प्रकल्प संचालक, आत्मा श्री. शिवाजी आमले उपस्थित होते. या प्रसंगी उपविभागीय कृषी अधिकारी, तालुका कृषी अधिकारी, मंडळ कृषी अधिकारी, कृषी सहाय्यक, कृषी पर्यवेक्षक व कर्मचारी उपस्थित होते.

रब्बीपूर्व शेतकरी मेळावा व कृषि प्रदर्शन

कृषि विज्ञान केंद्र ममुराबाद फार्म येथे रब्बीपूर्व शेतकरी मेळावा व कृषि प्रदर्शनाचे उद्घाटन जळगांव खासदार श्री. ए. टी. नानापाटील यांचे हस्ते झाला. या कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी संचालक विस्तार शिक्षण डॉ. किरण कोकाटे होते. यावेळी सेंद्रिय शेतीचे अभ्यासक कृषिभूषण विश्वासराव पाटील, कृषि अभियांत्रिकी महाविद्यालयाचे सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. पी. ए. तुरबतमठ, वसुंधरा पाणलोट प्रकल्पाचे संचालक श्री. अनिल भोकरे, तेलबिया संशोधन केंद्राचे कृषिविद्यावेत्ता डॉ. बी. बी. मुळीक, कापूस पैदासकार डॉ. संजीव पाटील, कृषी तंत्र विद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. ए. एस. पाटील, केळी संशोधन केंद्राचे प्रा. एस. आर. परदेशी, जैन इरिगेशनचे तज्ञ श्री. बी. डी. जडे आदी उपस्थित होते. यावेळी प्रयोगशील शेतक-यांचा सत्कार मान्यवरांच्या हस्ते करण्यात आला.

विस्तार शिक्षण संचालनालयाची आढावा बैठक संपन्न

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ राहुरी येथे विस्तार शिक्षण संचालनालयाची आढावा बैठक संपन्न झाली. या बैठकीला प्रमुख पाहुणे म्हणून कुलगुरु डॉ. के.पी. विश्वनाथा उपस्थित होते. या बैठकीच्या अध्यक्षस्थानी संचालक विस्तार शिक्षण डॉ. किरण कोकाटे होते. यावेळी संचालक विस्तार शिक्षण डॉ. किरण कोकाटे यांनी विस्तार शिक्षण संचालनालयांतर्गत सुरु असलेल्या विस्तार कार्याचा आढावा सादर केला. याप्रसंगी प्रसारण केंद्र प्रमुख डॉ. जी.के.ससाणे, कृषि तंत्रज्ञान माहिती केंद्राचे व्यवस्थापक डॉ. आनंद सोळंके, सर्व विभागीय विस्तार केंद्राचे विस्तार कृषि विद्यावेत्ता, सर्व जिल्हा विस्तार केंद्राचे प्रभारी अधिकारी, सर्व कृषि विज्ञान केंद्राचे कार्यक्रम समन्वयक उपस्थित होते.

वाकोद येथे कृषि प्रदर्शन

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, कृषि विभाग आणि गौराई कृषि तंत्र महाविद्यालयातर्फे वाकोद येथे दि. १३ जानेवारी, २०१६ रोजी कृषि प्रदर्शन आणि शेतकरी मेळाव्याचे आयोजन करण्यात आले होते. संचालक विस्तार शिक्षण तथा संचालक संशोधन डॉ. किरण कोकाटे, यांच्या हस्ते कृषि प्रदर्शन आणि शेतकरी मेळाव्याचे उद्घाटन करण्यात आले. या प्रसंगी जैन इरिगेशनचे कृषि शास्त्रज्ञ श्री. के.बी. पाटील, डॉ. अण्णासाहेब शिंदे कृषि अभियांत्रिकी महाविद्यालयाचे सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. पी.ए. तुरबतमठ, जिल्हा अधीक्षक कृषि अधिकारी श्री. विवेक सोनवणे, तालुका कृषि अधिकारी श्री.रमेश जाधव, प्राचार्य देवेंद्र चौधरी, गौराई कृषि तंत्रनिकेतनचे वरिष्ठ कृषितज्ज्ञ डॉ. अनिल ढाके उपस्थित होते. यावेळी शिवार फेरीचे आयोजन करण्यात आले होते. या शेतकरी मेळाव्यास व कृषि प्रदर्शनास शेतकरी मोठया संख्येने उपस्थित होते.

मागोवा - २०१५ चे आयोजन

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचा मागोवा-२०१५ आणि छायाचित्र प्रदर्शनाचे आयोजन दि. २५ फेब्रुवारी, २०१६ रोजी करण्यात आले होते. कार्यक्रमाचे उद्घाटन नवी दिल्ली येथील पीक वाण संरक्षण आणि शेतकरी हक्क प्राधिकरणाचे अध्यक्ष डॉ. आर.आर. हंचीनाळ आणि पीक वाण संरक्षण आणि शेतकरी हक्क प्राधिकरणाचे रजिस्ट्रार जनरल डॉ. आर.सी. आग्रवाल यांचे हस्ते संपन्न झाले.या कार्यक्रमाचे अध्यक्षस्थान कुलगुरू डॉ. के.पी. विश्वनाथा यांनी भुषविले. याप्रसंगी व्यासपीठावर विस्तार शिक्षण संचालक आणि संचालक संशोधन डॉ. किरण कोकाटे, अधिष्ठाता (कृषि) डॉ. भीमराव उल्मेक, बिजापुर कृषि महाविद्यालयाचे अधिष्ठाता डॉ. एन.के. बीरादार, कुलसचिव श्री. सोपान कासार, नियंत्रक श्री. बी.जी. निर्मळ, विद्यापीठअभियंता श्री. मिलिंद ढोके, नवी दिल्ली येथील पिक वाण संरक्षण आणि शेतकरी हक्क प्राधिकरणाचे अधिकारी श्री. रवि प्रकाश, कृषि अभियांत्रिकी महाविद्यालयाचे सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. प्रकाश तुरबतमठ, कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूरचे डॉ. जे.जी. खोत, कृषि महाविद्यालय, धुळे व नंदूरबारचे सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. प्रमोद रसाळ, कृषि महाविद्यालय कराडचे डॉ. पिसाळ उपस्थित होते. यावेळी विद्यापीठामधील दहा जिल्ह्यातील शिक्षण, संशोधन,विस्तार, विकास कामे, कार्यासंदर्भातील प्रदर्शनाचे प्रमुख पाहुण्याचे हस्ते उद्घाटन करण्यात आले. यावेळी प्रमुख पाहुण्याचे

स्वागत, परिचय, प्रास्तावीक, विस्तार शिक्षण संचालनालयाचा आणि संशोधन संचालनालयाचा गत वर्षाचा आढावा संचालक विस्तार शिक्षण डॉ. किरण कोकाटे यांनी सादर केला. अधिष्ठाता डॉ. भीमराव उल्मेक यांनी गत वर्षाचा शिक्षणाचा, श्री. सोपान कासार यांनी प्रशासन विभागाचा, श्री. बी.जी. निर्मळ यांनी वित्त विभागाचा आणि श्री मिलिंद ढोके यांनी बांधकाम विभागाचा गतवर्षाचा आढावा सादर केला. या निमित्ताने विद्यापीठाचे लोकप्रिय प्रकाशन 'कृषिदर्शनी २०१६' चे मान्यवरांच्या हस्ते विमोचन करण्यात आले. या कार्यक्रमात विद्यापीठाच्या कार्यक्षेत्रातील दहाही जिल्ह्यातील अधिकारी,शास्त्रज्ञ, कर्मचारी आणि विद्यार्थी मोठया संख्येने उपस्थित होते.

जय किसान जय विज्ञान

कृषि विद्यापीठाच्या कार्यक्षेत्रातील कृषि विज्ञान केंद्राची २३-२८ डिसेंबर, २०१५ दरम्यान जय किसान जय विज्ञान आठवडा साजरा केला. या वेळी शेतकऱ्यांसाठी विविध कृषि विस्तार उपक्रम राबविण्यात आले. एकूण २४ विस्तार कार्यक्रम आयोजित करण्यात आले होते.

जागतिक मृदा दिन

कृषि विद्यापीठाच्या कार्यक्षेत्रातील कृषि विज्ञान केंद्राची ५ डिसेंबर, २०१५ रोजी जागतिक मृदा दिन साजरा केला. या प्रसंगी शेतकऱ्यांना मृदा आरोग्य पत्रिकेचे वाटप करण्यात आले. एकूण १०१५ मृदा आरोग्य पत्रिका वाटप करण्यात आल्या.

विस्तार शिक्षण कार्यक्रम (२०१५-१६)

अ.क्र.	तपशिल	विभागीय आणि जिल्हा विस्तार केंद्र		कृषि विज्ञान केंद्र	
		कार्यक्रम	एकुण लाभार्थी संख्या	कार्यक्रम	एकुण लाभार्थी संख्या
१.	प्रशिक्षण कार्यक्रम				
	१. शेतकरी, शेतकरी महिला व युवकांसाठी प्रशिक्षण	५१	१६३९	१७१	६८३१
	२. कृषि व विकास खात्यातील कर्मचाऱ्यांसाठी प्रशिक्षण	३८	२५१९	१७	७५९
	३. शेतकरी व शास्त्रज्ञ यांच्यामध्ये चर्चासत्र-प्रशिक्षण वर्ग	३०	१४५६	२५	३१२५
२.	चर्चासत्र/परिसंवाद				
	१. मासिक जिल्हा चर्चासत्र	५४	१६४०	१२	२०२
	२. संयुक्त कृषि संशोधन व विस्तार सल्लागार समिती बैठक	४	५२६	०२	--
	३. विद्यापीठ शास्त्रज्ञांचा परिसंवाद/चर्चासत्रात सहभाग	३६	१५६४	०२	७४
३.	प्रात्यक्षिके/चाचणी प्रयोग				
	१. कृषि प्रात्यक्षिके	२८	१०७१	२८	६२०
	२. परिणाम प्रात्यक्षिके	१९३	१९३	१४	१४५
	३. आद्यरेखीय प्रात्यक्षिके	६६७	१०७२	२४	५००
४.	इतर विस्तार शिक्षण कार्यक्रम				
	१. सभा/ गटचर्चा	१३०	६००३	६०	३३५६
	२. प्रक्षेत्र भेटी/शिवार फेरी			२६	१८८१
	३. शेतीदिन	६०७	३५०२	०७	१३३
	४. प्रक्षेत्र व गृह भेटी			८३	५९०
	५. शेतकरी मेळावे	८८	६१७४	०१	४०
	६. कृषि प्रदर्शने	९	--	०१	--
	७. निदान चमुच्या भेटी व रोग आणि किड पहाणी पथक	१६२	६५२	१७०	७४९
	८. विद्यापीठ शास्त्रज्ञांचे कृषि खाते व इतर सेवाभावी संस्थेने आयोजित केलेल्या विस्तार कार्यक्रमात व्याख्याने	१६४	७८३६	११०	५३०२
५.	भेटी				
	१. शेतकरी		५३९७३		२४१६
	२. विद्यार्थी		७६२४		१९५
	३. प्रशिक्षक		३४२८		३९२६
	४. अधिकारी		२२१८		३७३

६.	विस्तार प्रकाशने	४		३३	
७.	प्रसिध्दी				
	१. वर्तमानपत्रात/मासिकात प्रसिध्द झालेले लेख	७४		९२	
	२. आकाशवाणी कार्यक्रम	६१		४२	
	३. दूरदर्शन आणि इतर टि.व्ही.च्या वाहिन्यांवर प्रसारीत झालेले कार्यक्रम	२५		०७	
८.	इतर विस्तार उपक्रम				
	१. कृषि सल्ला	१९२	६७८	५५६	२०५८७
	२. पाणी परिक्षण	४०५	४०५	२८	२८
	३. माती परिक्षण	९४०	९४०	१९०	१९०
	४. किड नमुने तपासणी	६५	६५	--	--
	५. रोग नमुने तपासणी	७०	७०	--	--
	६. दुरभाष्य/दूरध्वनीव्दारे दिलेली उत्तरे	५२६४	५२६४	९९२	९९२
	७. मृद आरोग्य पत्रिका वाटप	२३०	२३०	३७८	३७८
९.	इतर (स्वच्छ भारत अभियान, जय जवान जय किसान, किसान संम्मेलन इ.)	०१	१००	०४	७५०
१०.	वनमहोत्सव	०३	२७५	०३	३००

७. प्रमुख घडामोडी

४३ व्या संयुक्त कृषि संशोधन व विकास समिती बैठकीचे उद्घाटन संपन्न

महाराष्ट्र कृषि शिक्षण व संशोधन परिषद, पुणे आणि महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी यांच्या संयुक्त विद्यमाने ४३ व्या संयुक्त कृषि संशोधन व विकास समितीची बैठक राहुरी विद्यापीठात आयोजित करण्यात आली होती. या बैठकीच्या उद्घाटन प्रसंगी प्रमुख पाहुणे म्हणून राज्यमंत्री कृषि व फलोत्पादन, गृह (ग्रामीण), पणन तथा पालक मंत्री अहमदनगर जिल्हा ना.श्री. राम शिंदे उपस्थित होते. यावेळी व्यासपीठावर अप्पर मुख्य सचिव (कृषि) डॉ. सुधीरकुमार गोयल, महाराष्ट्र कृषि शिक्षण व संशोधन परिषदेचे उपाध्यक्ष ना. डॉ. राम खर्चे खा.श्री. दिलीप गांधी, महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. तुकाराम मोरे, अकोला येथील डॉ. पंजाबराव देशमुख कृषि विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. आर.जी. दाणी, परभणी येथील डॉ. वसंतराव नाईक मराठवाडा कृषि विद्यापीठाचे व दापोली येथील डॉ. बाळासाहेब सावंत कोकण कृषि विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. बी. व्यंकटेश्वरलू, संचालक, विस्तार शिक्षण डॉ. किरण कोकाटे, संचालक संशोधन डॉ. राजेंद्र पाटील, अधिष्ठाता (कृषि) डॉ. भीमराव उल्मेक उपस्थित होते.

प्रमुख मार्गदर्शन करताना ना. श्री. राम शिंदे म्हणाले, महाराष्ट्रातील शेतक-यांसाठी येणारा खरीप हंगाम शासन व शास्त्रज्ञ यांच्या समन्वयाने सूक्ष्म नियोजन करून यशस्वी करण्याची गरज आहे. महाराष्ट्रातील बहुतांश शेती निसर्गावर अवलंबून आहे. गेले वर्षभर अवकाळी पाऊस, गारपीट यामुळे शेतक-यांचे बरेच नुकसान झाले आहे. भविष्यात शेतक-यांना आत्मनिर्भर बनविण्यासाठी कृषि विद्यापीठांचा सिंहाचा वाटा असणार आहे.

कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक कुलगुरु डॉ. तुकाराम मोरे यांनी केले. ते पुढे म्हणाले की, महाराष्ट्रातील सर्व कृषि विद्यापीठांनी सन १९७३ पासून २०१४ पर्यंत गेल्या बेचाळीस वर्षात संयुक्त कृषि संशोधन व विकास समिती बैठकीमार्फत शेतपिके, उद्यानविद्या पिके यांचे ६०८

वाण प्रसारित केले आहे. तर ४१९० कृषि तंत्रज्ञान शिफारशी व ९२ औंजारे व यंत्रे प्रसारित केले आहेत. कृषि विद्यापीठामार्फत शाश्वत शेती विकासाकरिता प्रयत्न करण्यात येत आहेत. डॉ. सुधीरकुमार गोयल, अप्पर मुख्य सचिव (कृषि) आपले मनोगत व्यक्त करताना म्हणाले की, पीक उत्पादनात वाढ होण्यासाठी विद्यापीठांचा सिंहाचा वाटा असणार आहे. तसेच विद्यापीठ शास्त्रज्ञांनी जास्तीत जास्त विस्तार कार्यक्रमांमध्ये सहभाग घेणे गरजेचे आहे. ना. डॉ. राम खर्चे, म्हणाले भविष्यात शेती विकासाकरिता शेतक-यांचे मनोधैर्य वाढविण्याची गरज आहे. या कार्यक्रमाच्या सुरुवातीस डॉ. राजेंद्र पाटील, संशोधन संचालक यांनी उपस्थितांचे स्वागत केले. तसेच मान्यवरांच्या हस्ते विद्यापीठ आयोजित कृषि प्रदर्शनाचे उद्घाटन करण्यात आले व मान्यवरांच्या हस्ते विविध प्रकाशनांचे विमोचन करण्यात आले. सदर कार्यक्रमासाठी सर्व कृषि विद्यापीठांचे अधिष्ठाता (कृषि), संचालक विस्तार शिक्षण, संचालक शिक्षण, संचालक संशोधन, शास्त्रज्ञ, अधिकारी व कृषि विभागाचे सर्व संचालक व अधिकारी मोठ्या संख्येने उपस्थित होते. कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन डॉ. आनंद सोळंके तर आभार संचालक संशोधन कृषि परिषद, पुणे डॉ. प्रकाश शिनगारे यांनी मानले.

महात्मा जोतिबा फुले आणि डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांची जयंती साजरी

कृषि विद्यापीठात महात्मा जोतिबा फुले आणि डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांची जयंती उत्साहात साजरी करण्यात आली. याप्रसंगी

प्रमुख पाहुणे म्हणून सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठाचे लोकशाहीर अण्णाभाऊ साठे अध्यासनाचे प्रमुख डॉ. रामनाथ चव्हाण उपस्थित होते. या कार्यक्रमाचे अध्यक्षस्थान संचालक, विस्तार शिक्षण डॉ. किरण कोकाटे यांनी भूषविले. या प्रसंगी व्यासपीठावर संचालक संशोधन डॉ. राजेंद्र पाटील, सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. प्रकाश तुरबतमठ, कुलसचिव श्री. सुनिल वानखेडे, विद्यापीठ अभियंता श्री. मिलींद ढोके उपस्थित होते. प्रथम महात्मा जोतीबा फुले आणि भारतरत्न डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचे प्रतिमेला मान्यवरांनी पुष्प अर्पण केले.

प्रमुख मार्गदर्शन करताना प्रा. रामनाथ चव्हाण म्हणाले हा देश विविध भाषा, संस्कृतीने नटलेला आहे. या देशाला ५००० वर्षांची परंपरा आहे. या देशाला थोर संताचा, महापुरुषांचा वारसा लाभलेला आहे. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांनी माणसे जोडण्याचे काम केले आहे.

अध्यक्षीय मार्गदर्शन करताना संचालक, विस्तार शिक्षण डॉ. किरण कोकाटे म्हणाले हा देश विविध संस्कृती, भाषा, आचार आणि विचाराने संपन्न आहे. पिडीत समाजात नवचैतन्य जागविण्याचे काम व शिक्षणाची दिशा देण्याचे काम डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांनी केले. जीवन हे सुंदर आहे, थोर पुरुषांपासून जगण्याची कला शिका असे आव्हान केले. या कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक संचालक संशोधन डॉ. राजेंद्र पाटील यांनी केले. प्रमुख पाहुण्यांची ओळख कुलसचिव श्री. सुनिल वानखेडे यांनी करून दिली. आभार डॉ. प्रकाश तुरबतमठ यांनी मानले. या कार्यक्रमास सर्व विभागाचे विभाग प्रमुख, शास्त्रज्ञ, विद्यार्थी मोठ्या संख्येने उपस्थित होते.

कृषी शिक्षण दिन, मार्गदर्शन व चर्चासत्र उत्साहात संपन्न

कृषि विद्यापीठातील डॉ. अण्णासाहेब शिंदे कृषि अभियांत्रिकी महाविद्यालयातर्फे कृषि शिक्षण दिन, मार्गदर्शन व चर्चासत्राचे आयोजन करण्यात आले होते. या कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी डॉ. अण्णासाहेब शिंदे कृषि अभियांत्रिकी महाविद्यालयाचे सहयोगी अधिष्ठाता डॉ.

प्रकाश तुरबतमठ उपस्थित होते. याप्रसंगी व्यासपीठावर विद्यापीठाचे कुलसचिव श्री. सुनिल वानखेडे, अन्नतंत्रज्ञान विभाग प्रमुख डॉ. सुरेश थोरात, डॉ. अतुल अत्रे, प्रा. ए.पी. पाटील, डॉ. आर.डी. बनसोड, कार्यालय अधीक्षक श्री. एकनाथ बांगर उपस्थित होते.

प्रमुख मार्गदर्शन करताना सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. प्रकाश तुरबतमठ म्हणाले कृषि आणि कृषि अभियांत्रिकी पदवीधरांना मोठ्या प्रमाणावर नोकरी, उद्योजकता आणि स्वयंरोजगाराच्या संधी उपलब्ध आहेत. कृषि व कृषि अभियांत्रिकी पदवीधर विद्यार्थी कधीच अयशस्वी होत नाही असा आमचा अनुभव आहे.

या कार्यक्रमाच्या माध्यमातून बारावी शास्त्र उत्तीर्ण विद्यार्थ्यांना व त्यांच्या पालकांना, कुलसचिव श्री. सुनिल वानखेडे आणि इतर प्राध्यापकांनी मार्गदर्शन करण्यात आले. कार्यक्रमासाठी विविध जिल्ह्यांमधून विद्यार्थी व पालक मोठ्या संख्येने उपस्थित होते. या कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन डॉ. आर. एन. केंघे यांनी केले तर प्रा. सौ. एम. एस. पटवर्धन यांनी आभार मानले.

वार्षिक पारितोषिक वितरण समारंभ संपन्न

कोल्हापूर येथील कृषि महाविद्यालयाचा सन २०१४-१५ या वर्षाचा पारितोषिक वितरण समारंभ उत्साहात संपन्न झाला. या कार्यक्रमाला प्रमुख पाहुणे म्हणून कृषि विद्यापीठाचे कार्यकारी परिषद सदस्य श्री. तुषार पवार तर अध्यक्षस्थानी कृषि महाविद्यालयाचे सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. गजानन खोत उपस्थित होते. यावेळी मान्यवरांच्या हस्ते ३८व्या मृदगंध या नियतकालिकेचे विमोचन करण्यात आले. प्रमुख मार्गदर्शन करताना श्री. तुषार पवार म्हणाले, या युगात कृषि व कृषि आधारीत उद्योग हे एक मोठे विस्तारीत क्षेत्र बनत आहे. त्यामुळे कृषि विद्यार्थ्यांनी प्रक्रिया उद्योग, दुग्धोत्पादन, हरीतगृह तंत्रज्ञान, रोपवाटीका, बिजोत्पादन, कुक्कुटपालन, विविध पीक सल्लागार सेवा इ. महत्वाच्या क्षेत्रामध्ये यश संपादन करावे असे आव्हान केले.

अध्यक्षीय मार्गदर्शन करताना सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. गजानन

खोत म्हणाले, महाविद्यालयात शिक्षण घेत असताना नियम व कडक शिस्त पाळली तर प्रत्येक कामामध्ये यश आपलेच असते. विविध स्पर्धेमध्ये यश प्राप्त केलेल्या विद्यार्थ्यांचे त्यांनी कौतुक केले.

यावेळी प्रमुख पाहुण्याचे स्वागत व ओळख उपाध्यक्ष, विद्यार्थी परिषद डॉ. आर.आर. सुर्यवंशी, पारितोषिक वाचन श्री. प्रितम पलंगे व कु. अमृता खांडेकर, क्रीडा अहवाल वाचन कु. स्नेहा पोबार, विद्यार्थी परिषद अहवाल वाचन निमंत्रक क्रीडा समिती श्री. सुशांत लव्हटे, वार्षिक पारितोषिक अहवाल वाचन कार्याध्यक्ष विद्यार्थी परिषद श्री. किशोर चव्हाण यांनी केले. यावेळी यश मिळवलेल्या विद्यार्थ्यांचा स्मृतीचिन्ह देऊन सत्कार करण्यात आला. कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन श्री. विनोद ठाकरे व कु. सायली जोशी यांनी केले तर कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक कु. श्वेता गायकवाड यांनी केले तर आभार डॉ. ए.जी. भोईटे, विद्यार्थी कल्याण अधिकारी यांनी मानले. कार्यक्रमाला विभाग प्रमुख, प्राध्यापक, सहयोगी प्राध्यापक, सहाय्यक प्राध्यापक, कर्मचारी, विद्यार्थी व विद्यार्थिनी मोठ्या संख्येने उपस्थित होते.

पुणे कृषी महाविद्यालयाच्या विशेष सेवा शिबिराचे उद्घाटन संपन्न

पुणे कृषी महाविद्यालयाच्या राष्ट्रीय सेवा योजनेच्या विशेष सेवा शिबिराचे उद्घाटन कृषी महाविद्यालयाचे सहयोगी अधिष्ठाता आणि प्राचार्य डॉ. दशरथ ठावळ यांच्या हस्ते झाले. या प्रसंगी आपल्या अध्यक्षीय भाषणात त्यांनी विद्यार्थ्यांना राष्ट्रीय सेवा योजनेच्या विशेष सेवा शिबिराद्वारे ग्रामीण जीवन जवळून अनुभवण्याची संधी असून या निमित्ताने ग्रामीण जीवनातील अडचणी समजून घ्या असा सल्ला दिला. या विशेष सेवा शिबिराचा भर निर्मलग्राम व जलयुक्त शिवार अभियानावर असल्याचेही त्यांनी प्रतिपादन केले.

कार्यक्रमाचे प्रमुख पाहुणे व काड सिद्धेश्वर आश्रमाचे प.पू.संत श्री. भीष्माचार्य स्वामी म्हणाले, समाजासाठी शिक्षण संस्था आणि विद्यार्थी हे मोलाचे योगदान देऊ शकतात व ही भावी पिढीच भारताची जडणघडण करू शकते असे प्रतिपादन केले.

या प्रसंगी विस्तार विभाग प्रमुख डॉ. विठ्ठल शिर्के तसेच तांत्रिक अधिकारी डॉ. बाळासाहेब पवार उपस्थित होते. या शिबिरात सुमारे १२५ विद्यार्थी सहभागी झाले. कार्यक्रम अधिकारी प्रा. अजय जाधव, प्रा. चंद्रकांत पालवे, प्रा. अतुल गायकवाड आणि डॉ. राणी निंबाळकर यांचे या शिबिरास मार्गदर्शन लाभले.

कृषि अवजारे चाचणी प्रशिक्षण व उत्पादन केंद्राचे उद्घाटन संपन्न

राष्ट्रीय कृषि विकास योजनेतून विद्यापीठात अवजारे संग्रहालयासाठी ५८ लाख तर कृषि अवजारे चाचणी प्रशिक्षण व उत्पादन केंद्रासाठी ५८ लाख रुपयांचा निधी मिळाला आहे. या दोन्ही केंद्राचे भूमिपूजन कुलगुरु डॉ. तुकाराम मोरे यांचे हस्ते झाले यावेळी संचालक, विस्तार शिक्षण डॉ. किरण कोकाटे, नियंत्रक श्री.विश्वासराव जाधव, सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. प्रकाश तुरबतमठ, कुलसचिव श्री. सुनील वानखेडे, विद्यापीठ अभियंता श्री. मिलिंद ढोके व विविध विभागांचे विभाग प्रमुख उपस्थित होते.

या केंद्रामध्ये हायड्रोलिक मशिन, सीएनसी मशिन, ट्रॉब मशिन आदी यंत्रणा खरेदी करण्यात आली आहे. शेतकऱ्यांनी एखादे अवजार संशोधित केले तर त्याची चाचणी घेवून प्रमाणपत्र दिले जाईल. तसेच खाजगी कंपन्यांनी विकसीत केलेल्या अवजारांची ही चाचणी या केंद्रात केली जाणार आहे. या संग्रहालयात विद्यापीठे, खासगी कंपन्या, उद्योजक अथवा शेतकऱ्यांनी संशोधित केलेली अवजारे ठेवण्यात येणार आहे.

विभागीय कृषि संशोधन आणि विस्तार सल्लागार समितीची बैठक संपन्न

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी आणि कृषि विभाग, महाराष्ट्र शासन यांच्या संयुक्त विद्यमाने विभागीय कृषि संशोधन आणि विस्तार सल्लागार समितीची खरीप हंगाम २०१५ साठीची बैठक कृषि महाविद्यालयाच्या डॉ. शिरनामे सभागृहात संपन्न झाली. या बैठकीच्या अध्यक्षस्थानी कुलगुरु डॉ. तुकाराम मोरे तर प्रमुख पाहुणे म्हणून

कृषि आयुक्त श्री. विकास देशमुख होते. अध्यक्षीय मार्गदर्शन करताना कुलगुरु डॉ. तुकाराम मोरे म्हणाले बदलते वातावरण, भविष्यातील आव्हाने आणि गरज लक्षात घेता कृषि हवामानाधारित संशोधनावर विद्यापीठ भर देत आहे. तसेच वाढत्या लोकसंख्येची अन्नधान्याची गरज लक्षात घेता कमीत कमी उत्पादन खर्चात अधिकाधिक उत्पादन आणि जनुकीय सुधारित वाणांची निर्मिती व वापर करणे आवश्यक आहे.

प्रमुख मार्गदर्शन करताना राज्याचे कृषि आयुक्त श्री. विकास देशमुख म्हणाले कृषि संशोधन आणि विस्तार ही शेतक-यांसाठी एकाच गाडीची दोन चाके असल्याने या दोघांच्या समन्वयातूनच शेतक-यांचा उत्कर्ष शक्य आहे.

याप्रसंगी व्यासपीठावर विस्तार शिक्षण संचालक डॉ. किरण कोकाटे, संचालक संशोधन डॉ. राजेंद्र पाटील, विद्यापीठाच्या कार्यकारी परिषदेचे सदस्य श्री. तुषार पवार, कृषि विभागाचे मृद संधारण संचालक श्री. सुरेश अम्बुलगेकर, फलोत्पादन संचालक श्री. सुदाम आडसूळ, विभागीय कृषि सहसंचालक श्री. विजयकुमार इंगळे उपस्थित होते.

यावेळी महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे विस्तार शिक्षण संचालक डॉ. किरण कोकाटे यांनी विस्तार कार्याचे सादरीकरण करून पिकांची सध्याची उत्पादकता आणि उत्पादनक्षमता यातील तफावत दूर करणे हे कृषि विस्तार कार्यकर्त्यांपुढील सर्वात मोठे आव्हान असल्याचे नमूद केले. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे संशोधन संचालक डॉ. राजेंद्र पाटील यांनी सदर बैठकीत सन २०१५ मध्ये कृषि विद्यापीठाने प्रसारित केलेले विविध पिकांचे वाण, कृषि अवजारे व यंत्रे तसेच कृषि तंत्रज्ञान शिफारशींचे सादरीकरण केले.

याप्रसंगी श्रीसुगी खरीप-२०१५ चे विमोचन मान्यवरांच्या हस्ते करण्यात आले. यावेळी श्री. नारायण शिसोदे, श्री. कैलाश मोते, श्री. जयंत देशमुख, कृषि परिषदेचे संशोधन संचालक श्री. प्रकाश शिनगारे, विद्यापीठ कार्यक्षेत्रातील दहा जिल्ह्यांचे जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी, उपविभागीय कृषि अधिकारी, तसेच विद्यापीठाच्या

अंतर्गत असणारे मैदानी, उपपर्वतीय, पश्चिम घाट आणि अवर्षण प्रवण विभागातील राष्ट्रीय संशोधन प्रकल्पाचे सहयोगी संशोधन संचालक, विभाग प्रमुख, शास्त्रज्ञ, कृषि विज्ञान केंद्राचे कार्यक्रम समन्वयक, तसेच सर्व विभागीय आणि जिल्हा विस्तार केंद्राचे अधिकारी, शास्त्रज्ञ उपस्थित होते. सदर कार्यक्रमाचे आभारप्रदर्शन सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. दशरथ ठवाळ यांनी तर सूत्रसंचालन विस्तार विभाग प्रमुख डॉ. विठ्ठल शिर्के यांनी केले.

राज्यस्तरीय कार्यशाळेचे आयोजन

कृषि विद्यापीठात शेतकरी उत्पादक कंपनीच्या प्रतिनिधीच्या राज्यस्तरीय कार्यशाळेचे आयोजन करण्यात आले होते. या कार्यशाळेचे प्रमुख पाहुणे म्हणून राज्याचे अप्पर मुख्य सचिव डॉ. सुधिर कुमार गोयल, अध्यक्षस्थानी जिल्हाधिकारी डॉ. अनिल कवडे तसेच व्यासपीठावर संचालक विस्तार शिक्षण डॉ. किरण कोकाटे, संचालक संशोधन डॉ. राजेंद्र पाटील आदि मान्यवर उपस्थित होते.

प्रमुख मार्गदर्शन करताना डॉ. सुधिर कुमार गोयल म्हणाले गट शेतीच्या माध्यमातून आधुनिक तंत्रज्ञान आत्मसात करून उत्पादित मालाला योग्य भाव मिळावा, म्हणून शेतकऱ्यांनी सामुहिकपणे स्वतःचे उद्योगधंदे स्थापन करावेत, शेतीत पिकविलेल्या शेतीमालाला स्वमालकीच्या उद्योगधंद्यात वापर करून शेतीमालातून सर्वाधिक नफा मिळावा.

जिल्हाधिकारी डॉ. अनिल कवडे म्हणाले, शेतकऱ्यांची बुद्धी, विश्वास आणि तंत्रज्ञानाचा अवलंब केलाच पाहिजे. या तिन्ही गोष्टींचा सामूहिक शेतीत अधिक लाभ मिळतो. यावेळी संचालक, विस्तार शिक्षण डॉ. किरण कोकाटे, संचालक, संशोधन डॉ. राजेंद्र पाटील आणि इतर मान्यवरांनी मार्गदर्शन केले. कार्यशाळेत पंढरपूर येथील विठ्ठल शेतकरी बचत गट, वामनाथ शेतकरी कृषि विज्ञान मंडळ, जि. वाशिम आदींसह इतर कंपनीच्या प्रतिनिधींनी मनोगत व्यक्त केले. या

कार्यशाळेत ७०० ते ८०० शेतकरी कंपन्यांच्या प्रतिनिधींसह शेतकरी वर्गाने सहभाग नोंदविला. उपस्थित अधिकाऱ्यांकडून सामूहिक शेती व्यवस्थापनाची माहिती घेऊन उद्योग व्यवसाय स्थापनेच्या दृष्टीने मार्गदर्शन मिळविले.

खरीप हंगामपूर्व जिल्हास्तरीय कार्यशाळा संपन्न

कृषि विद्यापीठ आणि कृषि विभाग यांच्या संयुक्त विद्यमाने खरीप हंगाम पूर्व कार्यशाळा डॉ. नानासाहेब पवार सभागृहात संपन्न झाली. सदर कार्यशाळेचे अध्यक्षस्थानी संचालक, विस्तार शिक्षण डॉ. किरण कोकाटे, प्रमुख पाहुणे म्हणून जिल्हाधिकारी डॉ. अनिल कवडे उपस्थित होते. यावेळी व्यासपीठावर संचालक, संशोधन डॉ.राजेंद्र पाटील, पुणे येथील विभागीय कृषी सहसंचालक, श्री. विजयकुमार इंगळे, ज्वारी पैदासकार डॉ. शरद गडाख, जिल्हा अधीक्षक कृषी अधिकारी श्री. अंकुश माने, कृषि तंत्रज्ञान माहिती केंद्राचे व्यवस्थापक डॉ. आनंद सोळंके, प्रकल्प संचालक, आत्मा श्री. शिवाजी आमले उपस्थित होते.

डॉ. किरण कोकाटे यांनी सादरीकरण करून कृषी विद्यापीठाने शेतकऱ्यांसाठी राबविण्यात येणारे वेगवेगळे उपक्रम, संशोधन व खरीप हंगामातील महत्वाचे पीक लागवड तंत्रज्ञान, उत्पादकता, उत्पादन वाढीचे मूलतंत्र या विषयावर मार्गदर्शन केले.जिल्हाधिकारी डॉ. अनिल कवडे यांनी उपस्थितांना जलयुक्त शिवार अभियान, खरीप हंगामातील शेतकऱ्यांसाठी बियाणे, खते वेळेवर पुरवठा, पाणी वापराचे नियोजन, पीक पद्धती, कृषी खात्याच्या योजना संदर्भात मार्गदर्शन केले. संशोधन संचालक, डॉ. राजेंद्र पाटील यांनी विद्यापीठाने केलेले संशोधन, प्रसारीत केलेले पिकांचे नवीन वाण, संशोधन शिफारशी याबाबत माहिती दिली.डॉ. विजू अमोलिक, डॉ. अशोक मुसमाडे डॉ. अत्रे, डॉ.दत्तात्रय पाचारणे, डॉ.सुधिर दहिवाळकर, डॉ. मधुकर बेडीस, उपविभागीय कृषी अधिकारी, तालुका कृषी अधिकारी, मंडळ कृषी अधिकारी, कृषी सहाय्यक, कृषी पर्यवेक्षक व कर्मचारी उपस्थित होते.

योगा कार्यशाळेचे आयोजन

कृषि विद्यापीठात आंतरराष्ट्रीय योगा दिवसाच्या पूर्वसंधेला योगशास्त्रावर कार्यशाळेचे आयोजन करण्यात आले होते. या कार्यशाळेच्या अध्यक्षस्थानी संचालक, विस्तार शिक्षण डॉ. किरण कोकाटे होते. प्रमुख पाहुणे म्हणून योग अभ्यासक व प्रचारक श्री. सुरेश सावंत होते. याप्रसंगी व्यासपीठावर संचालक संशोधन डॉ. राजेंद्र पाटील, सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. प्रकाश तुरबतमठ, कुलसचिव श्री. सुनिल वानखेडे, नियंत्रक श्री. बी.जी. निर्मळ, अन्नशास्त्र तंत्रज्ञान विभाग प्रमुख डॉ. सुरेश थोरात, विस्तार शिक्षण विभाग प्रमुख डॉ. सुभाषचंद्र शिंदे, विद्यार्थी कल्याण अधिकारी प्रा. शरद पाटील उपस्थित होते.

अध्यक्षीय मार्गदर्शन करताना संचालक विस्तार शिक्षण डॉ. किरण कोकाटे म्हणाले, आपल्या देशाचे योगशास्त्र हे संपूर्ण जगासाठी मोठी भेट आहे. संयुक्त राष्ट्र संघाने योगाच्या प्रचारासाठी २१ जून हा आंतरराष्ट्रीय योगा दिवस म्हणून जाहीर केला आहे. विश्वशांतीसाठी योगा गरजेचा आहे. मन:शांती आणि निरोगी जीवनासाठी योगा गरजेचे आहे.

प्रमुख पाहुणे श्री. सुरेश सावंत मार्गदर्शन करताना म्हणाले, मानव निर्मित सर्व व्याधी सोडविण्याची क्षमता योगामध्ये आहे. याप्रसंगी त्यांनी अष्टांगयोगाची माहिती देवून महत्वाच्या योगासनांचे प्रात्यक्षिक करून दाखविले व त्याचे महत्व सांगितले.संचालक संशोधन डॉ. राजेंद्र पाटील यांनी प्रमुख पाहुण्यांचा परिचय करून दिला. या कार्यक्रमाचे आभार कुलसचिव श्री. सुनिल वानखेडे यांनी मानले. या कार्यशाळेसाठी विद्यापीठाचे सर्व विभाग प्रमुख, अधिकारी, कर्मचारी आणि विद्यार्थी मोठ्या संख्येने उपस्थित होते. या कार्यक्रमाचे सुत्रसंचालन श्री.सुमित निर्मळ यांनी केले.

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठात आंतरराष्ट्रीय योगा दिवस उत्साहात साजरा

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. तुकाराम मोरे यांच्या मार्गदर्शनाखाली आंतरराष्ट्रीय योगा दिनानिमित्त कृषि विद्यापीठ आणि सावित्रीबाई फुले माध्यमिक व उच्च माध्यमिक महाविद्यालय आणि प्राथमिक विद्यालय यांचे संयुक्त विद्यमाने मोठ्या प्रमाणावर योगाचे प्रात्यक्षिक आयोजित करण्यात आले होते. याप्रसंगी विद्यापीठाचे संचालक विस्तार शिक्षण डॉ. किरण कोकाटे, संचालक संशोधन डॉ. राजेंद्र पाटील, कुलसचिव श्री. सुनिल वानखेडे, राहुरी तालुक्याच्या तहसिलदार सौ. राजश्री अहिरराव, गटशिक्षण अधिकारी श्री. धनवे उपस्थित होते.

यावेळी संचालक विस्तार शिक्षण डॉ. किरण कोकाटे यांनी मार्गदर्शन केले व आपल्या दैनंदिन जीवनात योगा करण्याची शपथ दिली. या निमित्ताने सकाळी ६ ते ८ वा. या वेळेत योग प्रात्यक्षिकांचे आयोजन करण्यात आले होते. या योग प्रात्यक्षिकास विद्यार्थी आणि कर्मचा-यांनी उत्स्फूर्त प्रतिसाद दिला.या योग दिनाची सुरुवात प्रार्थनेने झाली. यावेळी विविध योगासने आणि प्राणायाम घेण्यात आले. या योगदिनाचा समारोप विश्वशांतीच्या प्रार्थनेने झाला.

शेतकरी-शास्त्रज्ञ मंचाच्या शेतकऱ्यांच्या प्रक्षेत्रास भेट

कोल्हपुरातील मौजे अंबप येथील शेतकरी-शास्त्रज्ञ मंचाचे सदस्य श्री विश्वनाथ पाटील यांच्या प्रक्षेत्राला संचालक विस्तार शिक्षण डॉ. किरण कोकाटे यांनी भेट दिली. या भेटी दरम्यान डॉ. किरण कोकाटे म्हणाले, कृषि विद्यापीठ विविध माध्यमांद्वारे शेतीविषयक कार्यक्रमांचे प्रसारण करत असते.याच बरोबर शेतीविषयक विविध माहितीपुस्तके, शेतकरी मेळावे, चर्चासत्रे, कृषि अभ्यास दौरे इ. माध्यमांद्वारे कृषि विस्ताराचे कार्य होत असते. प्रगतीशील शेतकऱ्यांनी एकत्र येवून काम केल्यास शेतकरी-शास्त्रज्ञ मंचाच्या कार्याला बळकटी येईल असे म्हणाले.

डॉ.किरण कोकाटे यांनी अंबप येथील शेतकरी-शास्त्रज्ञ मंचाचे सभासद श्री. विश्वनाथ पाटील यांच्या शेतावरील केळी तसेच खोडवा ऊसामध्ये भुईमुग, तिळ, हरभरा, खपली गहू , मुग व उडीद या आंतरपिकांची पाहणी केली. कणेरी मट येथे कृषि क्षेत्रात नाविन्यपूर्ण प्रयोग होत आहेत. त्याची व गोशाळा प्रकल्पाची माहिती त्यांनी घेतली. यावेळी त्यांनी कोल्हापूर येथील ऊस व गुळ संशोधन केंद्रातील गुन्हाळ प्रकल्पास भेट देऊन रसायनविरहीत गुळ बनवण्याच्या प्रक्रियेची माहिती घेतली व उपस्थिताना मार्गदर्शन केले. या वेळी ऊस व गुळ संशोधन केंद्राचे सहयोगी संशोधन संचालक डॉ. एस.एम. मोरे यांनी संशोधन केंद्राची माहिती दिली. विस्तार गट हातकणंगले अंतर्गत वाठार येथील भिमा कृषि पशु पक्षी प्रदर्शनात आदर्श शेतकरी पुरस्कार प्राप्त श्री. आण्णासो मगदूम यांच्या प्रक्षेत्रास भेट दिली.

कृषि महाविद्यालयाचे सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. गजानन खोत, विस्तार शिक्षण विभाग प्रमुख डॉ. विजय तरडे, विभागीय विस्तार केंद्राचे कृषि विद्यावेत्ता डॉ. अशोक पिसाळ, विस्तार गटप्रमुख प्रा. नंदकिशोर टाले व प्रा. उत्तम कदम, श्री. हिंदुराव ताटे श्री. बजरंग चव्हाण व प्रगतशील शेतकरी उपस्थित होते.

राष्ट्रीय कार्यशाळा संपन्न

कृषि विद्यापीठ आणि नवी दिल्ली येथील भारतीय कृषि आकडेवारी

संशोधन संस्था यांच्या संयुक्त विद्यमाने कृषि महाविद्यालय, पुणे येथे भारतातील कृषि शिक्षण नेटवर्क संबधित राष्ट्रीय माहिती प्रणाली या विषयावर एक दिवसीय कार्यशाळेचे आयोजन करण्यात आले होते.

या कार्यक्रमाच्या उद्घाटनप्रसंगी पुणे कृषी महाविद्यालयाचे सहयोगी अधिष्ठाता आणि प्राचार्य डॉ. दशरथ ठवाळ म्हणाले कृषि शिक्षण संबंधित माहिती प्रणाली अतिशय उपयुक्त आहे. भविष्यात कृषि शिक्षण, संशोधन आणि विस्तार कार्याचे धोरणे आखण्यासाठी या प्रकारच्या माहितीचाउपयोग होणार आहे.

या माहिती प्रणाली प्रकल्पाचे संशोधक आणि वरिष्ठ शास्त्रज्ञ डॉ. सुदीप मारवाह यांनी या प्रकल्पासंबंधी माहिती दिली. या माहिती प्रणालीच्या योगाने देशभरातील सर्व कृषि शिक्षण संबंधीत माहिती एकत्र केल्यास विद्यापीठे, शास्त्रज्ञ आणि विद्यार्थी या सर्वांना त्याचा लाभ घेता येईल असे म्हणाले.

कार्यक्रमाची प्रास्ताविक या प्रकल्पाचे विद्यापीठ समन्वयक डॉ. अशोक शिवगजे यांनी केली तर आभार सहाय्यक कुलसचिव श्री. सय्यद यांनी मानले. या कार्यशाळेचा लाभ सर्व विभागप्रमुख, शास्त्रज्ञ, अधिकारी व कर्मचारी यांनी घेतला.

कृषि महाविद्यालय पुणेच्या वतीने कृषिदिन व कृषि जागृती सप्ताहाचे आयोजन

कृषि महाविद्यालय, पुणे मार्फत पुणे जिल्ह्यातील भोर, बेलहा, पुरंदर, बारामती आणि दौंड तालुक्यामध्ये ग्रामीण कृषि कार्यानुभव कार्यक्रमांतर्गत विविध गावांमध्ये कृषिदिन व कृषि जागृती सप्ताहाचे आयोजन करण्यात आले होते. या कृषिदिन व कृषि जागृती सप्ताहाचे उद्घाटन पुणे येथील महाराष्ट्र कृषि शिक्षण आणि संशोधन परिषदेचे उपाध्यक्ष डॉ. राम खर्चे यांचे हस्ते करण्यात आले. या प्रसंगी पुणे कृषि महाविद्यालयाचे सहयोगी अधिष्ठाता व प्राचार्य डॉ. दशरथ ठवाळ, ग्रामीण कृषि कार्यानुभव कार्यक्रमाचे समन्वयक व विस्तार विभाग प्रमुख डॉ. विठ्ठल शिर्के, कटकशास्त्र विभाग प्रमुख डॉ. एस.बी. खरबडे,

विभागीय विस्तार केंद्राचे प्रमुख डॉ. हनुमंत घाडगे उपस्थित होते. प्रमुख मार्गदर्शन करतांना डॉ. राम खर्चे म्हणाले जगामध्ये भारताला संपन्न व प्रगतशील देश म्हणून प्रस्थापित व्हायचे असेल तर युवकांनी कृषि व कृषि संलग्न क्षेत्रामध्ये सहभाग नोंदविला पाहिजे. तसेच गाव पातळीवर शेतकरी गट निर्माण करून शासनाच्या विविध योजनांचा लाभ घेण्याचे आवाहन केले. मार्गदर्शन करतांना सहयोगी अधिष्ठाता व प्राचार्य डॉ. दशरथ ठवाळ यांनी महाविद्यालयाच्या विस्तार गटामध्ये राबविण्यात येणाऱ्या विविध कृषि तंत्रज्ञानाची माहिती विषद केली. यानिमित्ताने मान्यवरांचे हस्ते विविध फळझाडांचे वृक्षारोपण करण्यात आले. तसेच कृषिकन्यांनी प्राथमिक शाळेतील मुलांच्या सहभागाने वृक्षदिंडीचे आयोजन केले. कृषिकन्यांनी पथनाट्याद्वारे जनजागृती केली. याप्रसंगी पंचक्रोशीतील शेतकरी उपस्थित होते.

कृषि विद्यापीठ आणि कृषि विभाग यांची आपत्कालीन परिस्थितीतील पीक नियोजन आढावा बैठक

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी आणि कृषि विभाग यांचे संयुक्त विद्यमाने अहमदनगर जिल्हा आपत्कालीन परिस्थितीतील पीक नियोजनाची आढावा बैठक संपन्न झाली. या बैठकीच्या अध्यक्षीय स्थानी संचालक विस्तार शिक्षण डॉ. किरण कोकाटे होते. या प्रसंगी अहमदनगर जिल्हयाचे जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी श्री. अंकुश माने, आत्माचे प्रकल्प उपसंचालक श्री.संभाजी गायकवाड उपस्थित होते.

अध्यक्षिय मार्गदर्शन करतांना डॉ. किरण कोकाटे म्हणाले, जून महिन्यात चांगला पाउस झाल्यामुळे सर्वच क्षेत्रावर पेरण्या झाल्या. पण पावसाने पाठ फिरविल्याने पेरलेले पीक वाया जाण्याची शक्यता आहे. अशा परिस्थितीमध्ये कृषि विद्यापीठाने विकसित केलेले आपत्कालीन पीक व्यवस्थापन तंत्रज्ञानाचा शेतकरी-यांपर्यंत प्रसार होणे गरजेचे आहे. या प्रसंगी अहमदनगर जिल्हयाचे जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी श्री. अंकुश माने यांनी अहमदनगर जिल्हयातील शेतीची व सिंचनाची सद्य परिस्थितीचे सादरीकरण केले.

यावेळी कृषि विद्या विभाग प्रमुख डॉ. मधुकर धोंडे, आंतरविद्या शाखा जलसिंचन व्यवस्थापन विभाग प्रमुख डॉ. दिलीप पवार डॉ. रामचंद्र पेरणे यांनी, डॉ. शरद गडाख, डॉ. अजित सोनोने, डॉ. मधुकर बेडीस, डॉ. विजू आमोलीक, डॉ. विनायक जोशी, डॉ. गरड, डॉ. संजय मंडकमाले, डॉ. रवि आंधळे, जिल्हा विकास कृषि अधिकारी श्री. विलास नलगे यांनी मार्गदर्शन केले.

या बैठकीला विद्यापीठाचे सर्व विभाग प्रमुख, कर्जतचे उपविभागीय कृषि अधिकारी श्री. सोपानराव विखे, अहमदनगर तालुक्याचे उपविभागीय कृषि अधिकारी श्री. सुधाकर बोराळे, श्रीरामपूर तालुक्याचे उपविभागीय कृषि अधिकारी श्री. गोरक्ष लोखंडे, अहमदनगर कृषि उपसंचालक श्री.आर.के. गायकवाड, तंत्र अधिकारी श्री. बाळासाहेब नितनवरे, महाबीजचे श्री. सी.एस. शिंदे, तालुका कृषि अधिकारी श्री. नामदेव रोकडे, शास्त्रज्ञ उपस्थित होते.या बैठकीचे सूत्रसंचालन डॉ. आनंद सोळंके आणि आभार डॉ.योगेश कांदळकर यांनी मानले.

कुलगुरु परिषदेचे आयोजन

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी आणि भारतीय कृषि विद्यापीठ संघ, नवी दिल्ली यांचे संयुक्त विद्यमाने राहुरी येथे दिनांक २१ ते २३ जुलै, २०१५ दरम्यान आयोजित केलेल्या नाविन्यपूर्ण पद्धतीद्वारे समाजासाठी कृषिशस्त्रज्ञ या विषयावर दहाव्या राष्ट्रीय परिसंवादाचे आणि कुलगुरु परिषदेचे उद्घाटन उत्साहात संपन्न झाले. यावेळी प्रमुख पाहुणे म्हणून इम्फाळ येथील केंद्रीय कृषि विद्यापीठाचे माजी कुलगुरु व महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे माजी कुलगुरु डॉ. एस.एन. पुरी उपस्थित होते. याप्रसंगी व्यासपीठावर गुजरात येथील कामधेनू कृषि विद्यापीठाचे कुलगुरु तथा वरिष्ठ उपाध्यक्ष भारतीय कृषि विद्यापीठ संघ डॉ. एम.सी. वाष्ण्य, कार्यकारी सचिव भारतीय कृषि विद्यापीठ संघ डॉ. आर.पी. सिंग, महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. टी.ए. मोरे, विस्तार शिक्षण संचालक व परिसंवादाचे संयोजक डॉ. किरण कोकाटे हे उपस्थित होते.

प्रमुख मार्गदर्शन करतांना कुलगुरु डॉ. एस.एन. पुरी म्हणाले, संपूर्ण देशात हवामान बदल हि सध्याची सर्वात मोठी समस्या बनलेली आहे. हवामान बदलामुळे काही ठिकाणी कोरडा दुष्काळ, अति वृष्टी, गारपीट, पुर अशा नैसर्गिक आपत्तींना सामोरे जावे लागत आहे. त्यामुळे शेतकऱ्यांच्या पिकांचे आतोनात नुकसान होऊन शेतकरी आत्महत्यासाठी प्रवृत्त होत आहे. विस्तार कार्यकर्ता आणि शेतकऱ्यांचा सुसंवाद वाढणे गरजेचे आहे. कृषि विस्तार योजनांचे बळकटीकरण करणे गरजेचे असल्याचे म्हणाले.

अध्यक्षीय मार्गदर्शन करताना कामधेनू कृषि विद्यापीठाचे कुलगुरु तथा वरिष्ठ उपाध्यक्ष भारतीय कृषि विद्यापीठ संघ प्रा. एम.सी. वाष्ण्य म्हणाले कृषि विद्यापीठांमध्ये कुलगुरु हे पद फार महत्वाचे असून विद्यापीठाची सुधारणा करणे व दिशा देणे हे कुलगुरुचे कार्य आहे. प्राथमिक शिक्षणापासून कृषि शिक्षणाचा समावेश केला तर शेतीचे व शेतकऱ्यांचे आधुनिक चित्र पाहवयास मिळेल. छोट्या व अल्प भुधारक शेतकऱ्यांना एकात्मिक पीक पद्धतीचे मॉडेल देणे गरजेचे आहे. यासाठी शास्त्रज्ञांनी असे तंत्रज्ञान विकसित करावे की देशातील शेतकरी सुखी संपन्न होईल.

भारतीय कृषि विद्यापीठ संघाचे कार्यकारी सचिव डॉ. आर.पी. सिंग म्हणाले, देशातील भाजीपाला व फळबाग उत्पादनापैकी ४० ते ४५ टक्के उत्पादन नाश पावते, तसेच दुध व दुग्धजन्य पदार्थांचे ३० ते ३५ टक्के, कडधान्य पिकांच्या उत्पादनाचे ३० टक्के असा कृषि उत्पादनाचा नाश होतो. याचा फटका शेतकऱ्यांना बसतो. यासाठी काढणी पश्चात तंत्रज्ञान आणि मुल्यवर्धनावर शेतकरी भीमुख योजना शासनाकडून राबविणे गरजेचे आहे.

या कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक आणि स्वागत करताना कुलगुरु डॉ. तुकाराम मोरे यांनी राज्यातील सर्व कृषि विद्यापीठांचा शिक्षण, संशोधन आणि विस्तार कार्याचा आढावा घेतला. सदर परिसंवादामध्ये कुलगुरु डॉ. ए.के.मिश्रा, डॉ. पी. राजेंद्रन, डॉ. व्ही.एस. ठाकुर, डॉ. के.के. कटोज, डॉ.बी. व्यंकटेश्वरलु, डॉ.एस.एल. गोस्वामी इत्यादि उपस्थित आहे. या कार्यक्रमाचे आभार संचालक विस्तार शिक्षण आणि राष्ट्रीय

परीसंवादाचे संयोजक डॉ. किरण कोकाटे यांनी मानले. याप्रसंगी देशातील विविध कृषि विद्यापीठांचे संचालक, शास्त्रज्ञ, कर्मचारी, विद्यार्थी मोठ्या संख्येने उपस्थित होते. या कार्यक्रमाचे सुत्रसंचालन डॉ.सुनिल गोरंटीवार यांनी केले.

कृषि विद्यापीठ आणि जॉन डिअर इंडिया प्रा. लिमिटेड कंपनीबरोबर सामंजस्य करार

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी आणि जॉन डिअर इंडिया प्रा. लिमिटेड यांच्यात यांत्रिकीकरणाच्या संशोधन आणि विकासासाठी पुणे येथे जॉन डिअर कंपनीच्या सभागृहात सामंजस्य करार करण्यात आला. यावेळी कृषि विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. टी. ए. मोरे, संचालक विस्तार शिक्षण डॉ. किरण कोकाटे, अधिष्ठाता (कृषि) डॉ. भीमराव उल्मेक, संचालक संशोधन डॉ. राजेंद्र पाटील, कृषि अभियांत्रिकी महाविद्यालयाचे सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. प्रकाश तुरबतमठ आणि सर्व विभागांचे विभाग प्रमुखांनी जॉन डिअर कंपनीचा पुणे, सनसवाडी येथील ट्रॅक्टर बनविण्याच्या युनिटला भेट दिली. यावेळी त्यांनी कंपनीतील अभियंत्यांबरोबर चर्चा केली.

डाळिंबावरील कीड व रोग सर्वेक्षण, सल्ला व व्यवस्थापन प्रकल्पाचे (हॉर्टसॅप) दोन दिवसीय प्रशिक्षण संपन्न

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी येथील वनस्पती रोगशास्त्र व कृषि अणुजीवशास्त्र विभागांतर्गत राष्ट्रीय कृषि विकास योजनेच्या डाळिंबावरील कीड व रोग सर्वेक्षण सल्ला व व्यवस्थापन प्रकल्पाची (हॉर्टसॅप) दोन दिवसीय कार्यशाळा संपन्न झाली. या कार्यशाळेचे उद्घाटन संचालक संशोधन डॉ. राजेंद्र पाटील यांचे हस्ते झाले. या प्रसंगी व्यासपीठावर पुणे येथील संचालक, फलोत्पादन श्री. एस.एस. आडसुळ, पुणे येथील विभागीय फलोत्पादन संचालक श्री. विजयकुमार राऊत, वनस्पती रोगशास्त्र व कृषि अणुजीवशास्त्र विभाग प्रमुख, डॉ. एस.जी. बोरकर, कितक शास्त्र विभाग प्रमुख डॉ. एस.एस. जाधव उपस्थित होते. अध्यक्ष मार्गदर्शन करताना संचालक संशोधन डॉ. राजेंद्र पाटील म्हणाले, बदलत्या हवामानात डाळिंबावरील कीड व रोगांचे व्यवस्थापन अत्यंत महत्वाचे व निकडीचे बनले आहे. सर्व प्रक्षिणार्थींनी डाळिंबावरील कीड व रोग व्यवस्थापनाची माहिती घेऊन शेतकऱ्यापर्यंत पोहचविण्याचे आवाहन केले.

फलोत्पादन संचालक, श्री. एस.एस. आडसूळ, विभाग प्रमुख डॉ. एस.जी. बोरकर यांनी यावेळी मार्गदर्शन केले. यावेळी कीड सर्वेक्षक व पर्यवेक्षक यांना सर्वेक्षण करणे, प्लॉट निवडणे, तसेच डाळिंबावरील कीड व रोग यांची ओळख व निरक्षण घेणे व व्यवस्थापन या विविध विषयावर शास्त्रज्ञांनी मार्गदर्शन केले. या प्रशिक्षण कार्यक्रमात प्रकल्पातील कीड सर्वेक्षक, कीड पर्यवेक्षक, कृषि विभाग व विद्यापीठातील १८० अधिकारी व कर्मचाऱ्यांनी सहभाग घेतला होता. कार्यक्रमाचे प्रस्ताविक डॉ. सी.डी. देवकर यांनी केली व उपस्थितांचे आभार डॉ. किरण रघुवंशी यांनी मानले.

६९ वा स्वातंत्र्य दिन उत्साहात साजरा

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठात ६९ वा भारतीय स्वातंत्र्य दिन उत्साहात साजरा करण्यात आला. यावेळी कुलगुरु डॉ. तुकाराम मोरे यांचे हस्ते ध्वजारोहण करण्यात आले. ध्वजारोहण प्रसंगी कुलगुरु म्हणाले महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाने शिक्षण, संशोधन आणि

विस्तारात भरीव कार्य केलेले आहे. यावर्षी विद्यापीठातील शेतक-यांसाठी पिकांचे अकरा नविन वाण, तीन अवजारे आणि ६४ पीक उत्पादन तंत्रज्ञान शिफारशी प्रसारित केल्या आहे. हे सर्व शास्त्रज्ञ आणि कर्मचारी यांच्या कष्टाचे फलित आहे. विद्यापीठातील सर्व विद्यार्थी व शास्त्रज्ञांनी स्वच्छ भारत अभियानामध्ये सक्रीय सहभाग घ्यावा असे कुलगुरुंनी आवाहन केले.

या प्रसंगी संचालक विस्तार शिक्षण डॉ. किरण कोकाटे, संचालक संशोधन डॉ. राजेंद्र पाटील, अधिष्ठाता डॉ. भिमराव उल्मेक, कुलसचिव डॉ. दिलीप पवार, नियंत्रक श्री. बी.जी. निर्मळ, डॉ.अ.शि.कृषि अभियांत्रिकी महाविद्यालयाचे सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. प्रकाश तुरबतमठ, विद्यापीठ अभियंता श्री. मिलींद ढोके उपस्थित होते. याप्रसंगी डॉ.अण्णासाहेब शिंदे कृषि अभियांत्रिकी महाविद्यालय आणि जिल्हा रुग्णालय, अहमदनगर यांच्या संयुक्त विद्यमाने रक्तदान शिबीराचे आयोजन करण्यात आले होते. विद्यापीठ परिसरामध्ये कुलगुरु, संचालक आणि अधिका-यांच्या हस्ते विविध ठिकाणी वृक्षारोपण करण्यात आले. या प्रसंगी विविध विभागांचे विभाग प्रमुख, अधिकारी, शास्त्रज्ञ, विद्यार्थी आणि कर्मचारी मोठ्या संख्येने उपस्थित होते. डॉ. राजेंद्र केंघे यांच्या मार्गदर्शनाखाली एन.सी.सी. च्या विद्यार्थ्यांनी मानवंदना दिली. या कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन सुरक्षा अधिकारी डॉ. यु.के. कदम यांनी केले.

फळे व भाजीपाला प्रक्रिया प्रशिक्षण वर्गाचे उद्घाटन संपन्न

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठातील अन्नशास्त्र व तंत्रज्ञान विभागांतर्गत तीस दिवसांचे फळे व भाजीपाला प्रक्रिया प्रशिक्षण वर्गाचे उद्घाटन डॉ. किरण कोकाटे यांचे हस्ते झाले. यावेळी अध्यक्षीय मार्गदर्शन करतांना संचालक विस्तार शिक्षण डॉ. किरण कोकाटे म्हणाले शेतकऱ्यांच्या कष्टामुळे देशाने अन्नाधान्याच्या उत्पादनात उच्चांक गाठला असून देश अन्नाधान्यात स्वयंपूर्ण झाला आहे. या अन्नधान्य उत्पादनाला प्रक्रिया उद्योगाची जोड दिली तर, शेतकरी

स्वयंपूर्ण होईल. शेतकऱ्यांनी शेती आणि शेतीपुरक उद्योग करतांना कौशल्यावर भर द्यावा असे आवाहन त्यांनी केले.

व्यासपीठावर अन्नशास्त्र व तंत्रज्ञान विभागाचे विभाग प्रमुख डॉ. सुरेश थोरात, डॉ. कोटेचा उपस्थित होते. यावेळी प्रास्ताविक करतांना डॉ. सुरेश थोरात यांनी केले. कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन डॉ. कोटेचा यांनी तर आभार प्रा. सुधीर लांडे यांनी मानले. प्रशिक्षणाच्या नियोजनामध्ये डॉ. राजू गायकवाड यांनी मोलाचे योगदान दिले.

शासकीय कृषि महाविद्यालयास मान्यता

राज्य शासनाने कृषि विद्यापीठास मुक्ताईनगर ता. जळगांव येथे शासकीय कृषि महाविद्यालयास परवानगी दिली. या कृषि महाविद्यालयाचे उद्घाटन आणि कोनशिलेचे अनावरण राज्याचे कृषिमंत्री आणि महसूल मंत्री श्री. एकनाथराव खडसे यांच्या हस्ते करण्यात आले. यावेळी मार्गदर्शन करतांना ना. श्री. एकनाथराव खडसे म्हणाले, पश्चिम महाराष्ट्रातील ७२ कृषि महाविद्यालयांपैकी फक्त आठ शासकीय कृषि महाविद्यालये आहेत. या कृषि महाविद्यालयांची प्रवेश क्षमता १५००० असून ५४००० विद्यार्थी दरवर्षी कृषि पदवीच्या प्रवेशासाठी प्रयत्न करतात. विद्यार्थ्यांचा कृषि शिक्षणाकडे कल वाढत आहे. कुलगुरु डॉ. तुकाराम मोरे म्हणाले, १९६० नंतर पहिल्यांदाच उत्तर महाराष्ट्रात शासकीय कृषि महाविद्यालयाला मंजूरी मिळाली आहे. या प्रसंगी सौ. मंदाताई खडसे, सौ. रोहिणी खडसे, कृषि विभागाचे अपर सचिव श्री. डि. के. जैन, महाराष्ट्र कृषि शिक्षण आणि संशोधन परिषदेचे उपाध्यक्ष डॉ. राम खर्चे, संचालक विस्तार शिक्षण डॉ. किरण कोकाटे, अधिष्ठाता (कृषि) डॉ. भीमराव उल्मेक, निवड मंडळाचे अध्यक्ष डॉ. जे. व्ही. पाटील आणि इतर मान्यवर उपस्थित होते.

राष्ट्रीय कार्यशाळेचे आयोजन

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी आणि भारतीय कृषि अनुसंधान परिषद, नवी दिल्ली यांच्या संयुक्त विद्यमाने कृषि विद्यापीठ

राहुरी येथे अखिल भारतीय समन्वयित चारापिके संशोधन आणि उपयोगिता योजनेच्या रूबी २०१५-१६ करिता राष्ट्रीय कार्यशाळेचे उद्घाटन उत्साहात संपन्न झाले. या कार्यक्रमाच्या अध्यक्षीयस्थानी नवी दिल्ली येथील भारतीय कृषि अनुसंधान परिषदेचे सहाय्यक महासंचालक (अन्नधान्य व चारापिके) डॉ. आय.एस.सोळंकी उपस्थित होते. यावेळी व्यासपीठावर संशोधन संचालक, डॉ. राजेंद्र पाटील, संचालक भारतीय मिलेट संशोधन संस्था, डॉ. टी.जी. नागेश्वरराव, अखिल भारतीय चारा अनुसंधान संस्था, झाशी, प्रकल्प समन्वयक, डॉ. ए.के.रॉय, वनस्पतीशास्त्र विभाग प्रमुख, डॉ. रावसाहेब भारुड, चारापैदासकार प्रा. अजित सोनोने उपस्थित होते.

अध्यक्षीय मार्गदर्शन करतांना डॉ.आय.एस.सोळंकी म्हणाले, चारापिकाचे उत्पादन वाढवायचे असले तर चारापिकांचे नविन वाण संशोधीत होणे आणि त्यासाठी देशामध्ये अधिक संशोधन केंद्रे उभारणे गरजेचे आहे तसेच चारापैदासकारांची संख्या वाढविणे सुद्धा आवश्यक आहे. कमी पाण्यात जास्त उत्पादन देणारे कमी कालावधीचे चारापिकांचे वाण आणि शेतकरीभिमुख तंत्रज्ञान विकसित करणे गरजेचे आहे. विद्यापीठाचे संशोधन संचालक, डॉ. राजेंद्र पाटील म्हणाले राहुरी विद्यापीठाने विकसित केलेले चान्याचे वाण संपूर्ण देशात वापरले जातात. देशातील पशुधन वाचवायचे असतील तर चारापिके संशोधनावर आणि चारापिके लागवडीला चालना देणे आवश्यक आहे.याप्रसंगी डॉ. टी.जी.नागेश्वरराव, डॉ.ए.के.रॉय यांनी उपस्थितांना मार्गदर्शन केले. याप्रसंगी चारापिकावर विविध प्रकाशनांचे विमोचन मान्यवरांच्या हस्ते करण्यात आले. यावेळी विद्यापीठाचे चारापिकाचे माजी शास्त्रज्ञ डॉ. जे.एस. देसले आणि डॉ. मारुतराव मांजरे यांचा चारापिकातील योगदानाबद्दल सत्कार करण्यात आला. कार्यशाळेला देशातून साठहून अधिक चारापिकाचे संशोधक सहभागी झाले आहेत. या कार्यक्रमाचे आभार डॉ. रावसाहेब भारुड यांनी मानले तर सुत्रसंचालन डॉ. आर. जे. देसले यांनी केले.

राज्यस्तरीय बैठक संपन्न

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी आणि दूरदर्शन केंद्र, मुंबई यांच्या संयुक्त विद्यमाने कृषि कार्यक्रम सल्लागार समितीची बैठक विद्यापीठात नुकतीच संपन्न झाली. यावेळी व्यासपीठावर कुलगुरु डॉ. तुकाराम मोरे, संचालक, विस्तार शिक्षण डॉ. किरण कोकाटे, केंद्रीय कृषि मंत्रालयातील सह-संचालक (प्रसार माध्यम) डॉ.उमाशंकर सिंग, मुंबई दूरदर्शन केंद्राचे उपमहासंचालक (कार्यक्रम) श्री. शिवाजी फुलसुंदर, पुणे येथील महाराष्ट्र कृषि संशोधन व शिक्षण परिषदेचे संचालक संशोधन डॉ. प्रकाश शिनगारे, प्रभारी अधिकारी, प्रसारण केंद्र डॉ. जी.के.ससाणे उपस्थित होते.

अध्यक्षीय मार्गदर्शन करतांना डॉ. तुकाराम मोरे म्हणाले शेतीत काम करणाऱ्या लोकसंख्येपैकी ६९ टक्के वाटा हा महिलांचा आहे. महिला शेतकऱ्यांमुळे शेती समृद्ध झाली आहे. म्हणून दूरदर्शन आणि आकाशवाणीवरून महिला शेतकरी केंद्रभुत ठेऊन शेतीविषयक कार्यक्रम बनवावे. यावेळी मार्गदर्शन करताना संचालक, विस्तार शिक्षण, डॉ. किरण कोकाटे म्हणाले कृषि विस्तार यंत्रणेद्वारे आणि प्रसार माध्यमांनी शेतकऱ्यांमध्ये आत्मविश्वास वृद्धिंगत करणे गरजेचे आहे.सह-संचालक (प्रसार माध्यम) डॉ. उमाशंकर सिंग म्हणाले, शेतकरी केंद्रभुत ठेऊन प्रसार माध्यमांनी कृषि विषयक कार्यक्रम प्रक्षेपित करणे गरजेचे आहे. दुष्काळ परिस्थितीत शेतकऱ्याबरोबर सुसंवाद वाढविणे गरजेचे आहे. उप-महासंचालक श्री. शिवाजी फुलसुंदर यांनी यावेळी मार्गदर्शन केले. याप्रसंगी दूरदर्शन केंद्र पुणे, नागपूर, आकाशवाणी केंद्रांचे अधिकारी, सर्व कृषि विद्यापीठाचे प्रतिनिधी, कृषि, पशुसंवर्धन, रेशीम उद्योग, मत्स्य, विभागीय हवामान केंद्र, नाबाई, पणन मंडळ, खादी ग्रामउद्योग, फलोत्पादन विविध खात्यांचे अधिकारी-पदधिकारी आणि प्रगतशील शेतकरी उपस्थित होते. या कार्यक्रमाचे आभार डॉ. जी.के.ससाणे यांनी मानले तर सुत्रसंचालन डॉ. सचिन सदाफळ यांनी केले.

राष्ट्रीय प्रशिक्षण वर्ग संपन्न

कृषि विद्यापीठातील उद्यानविद्या विभागातर्गत 'फलोत्पादन वाढविण्यासाठी काढणीपूर्व व काढणीपश्चात तंत्रज्ञान या विषयावर २१ दिवसाचे राष्ट्रीय प्रशिक्षण वर्गाचे उद्घाटन कुलगुरु, डॉ. तुकाराम मोरे यांचे हस्ते झाले. यावेळी व्यासपीठावर संचालक, विस्तार शिक्षण, डॉ. किरण कोकाटे, अधिष्ठाता (कृषि) डॉ. भीमराव उल्मेक, समशीतोष्ण फळे संशोधन केंद्र, बंगलोरचे प्रकल्प समन्वयक, डॉ. प्रकाश पाटील, उद्यानविद्या विभागप्रमुख डॉ. श्रीमंत रणपिसे, कुलसचिव श्री. प्रकाश पवार उपस्थित होते.

यावेळी अध्यक्षीय मार्गदर्शन करतांना कुलगुरु, डॉ. तुकाराम मोरे म्हणाले आपल्या देशामध्ये फक्त दोन टक्के फळे व भाजीपाल्यावर प्रक्रिया केली जाते. विकसीत देशामध्ये हेच प्रमाण ६० ते ८५ टक्क्यापर्यंत आहे. त्यामुळे आपल्या देशात प्रक्रिया उद्योगांना मोठा वाव आहे. शेतकऱ्यांच्या दृष्टीकोनातून काढणीपूर्व व काढणीनंतर व्यवस्थापन, प्रक्रिया आणि विपणन हे सर्व घटक महत्वाचे आहे.

यावेळी मनोगत व्यक्त करतांना संचालक, विस्तार शिक्षण डॉ. किरण कोकाटे म्हणाले, आपला देश अन्नधान्य उत्पादनात जगात दुसरा आहे. फळांची मागणी भागवितांना जास्त पोषणमूल्य असलेले फळे ग्राहकांना कसे मिळतील याकडे लक्ष देणे गरजेचे आहे. याप्रसंगी अधिष्ठाता डॉ. भीमराव उल्मेक, बंगलोर येथील समशीतोष्ण फळे संशोधन केंद्राचे प्रकल्प समन्वयक डॉ. प्रकाश पाटील, कुलसचिव, श्री. प्रकाश पवार यांनी आपले मनोगत व्यक्त केले. या कार्यक्रमाची प्रस्ताविक उद्यानविद्या विभाग प्रमुख, डॉ. श्रीमंत रणपिसे यांनी केले. या कार्यक्रमास विविध विभागांचे विभाग प्रमुख, शास्त्रज्ञ, विद्यार्थी उपस्थित होते. २१ दिवसीय राष्ट्रीय प्रशिक्षण वर्गात पंजाब, सिक्कीम, गुजरात इत्यादी राज्यातून पंधराहून अधिक शास्त्रज्ञ सहभागी झाले आहेत. या कार्यक्रमाचे सुत्रसंचालन डॉ. श्रीकांत कुलकर्णी यांनी केले तर आभार डॉ. अशोक मुसमाडे यांनी मानले.

शेळीपालन तंत्रज्ञान प्रशिक्षण वर्ग संपन्न

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठातील पशुसंवर्धन व दुग्धशास्त्र विभागाच्या अखिल भारतीय समन्वयित संगमनेरी सुधार प्रकल्प, आत्मा, अहमदनगर आणि आयएमएस, अहमदनगर यांचे संयुक्त विद्यमाने तीन दिवसीय किफायतशीर शेळीपालन तंत्र या प्रशिक्षणाचे उद्घाटन संचालक, विस्तार शिक्षण डॉ. किरण कोकाटे यांच्या हस्ते झाले. याप्रसंगी व्यासपीठावर पशुसंवर्धन व दुग्धशास्त्र, विभाग प्रमुख डॉ. यशवंत फुलपगारे, अहमदनगर आत्माचे प्रकल्प संचालक श्री. संभाजी गायकवाड आयएमएस संस्थेचे सरसंचालक डॉ. शरद कोलते, नाबार्ड, अहमदनगर जिल्हा व्यवस्थापक श्री. राकेश पांगत, कृषिविद्या विभाग प्रमुख डॉ. मधुकर धोंडे, विस्तार शिक्षण विभाग प्रमुख डॉ. सुभाषचंद्र शिंदे उपस्थित होते. अध्यक्षीय मार्गदर्शन करतांना संचालक विस्तार शिक्षण डॉ. किरण कोकाटे म्हणाले आता हे कौशल्येचे युग असल्याने कौशल्येवर भर देणे गरजेचे आहे. कृषि विद्यापीठात शेतकऱ्यांसाठी कौशल्येवर आधारीत विविध प्रशिक्षण वर्ग आयोजित केले जातात. या कौशल्येवर आधारीत प्रशिक्षण वर्गातून उद्योजक तयार व्हावेत असा हेतू असतो. कोणताही कृषि पुरक व्यवसाय करताना त्यातील कौशल्ये आत्मसात करणे गरजेचे आहे.

याप्रसंगी आयएमएस चे सरसंचालक डॉ. शरद कोलते, आत्मा, अहमदनगरचे प्रकल्प संचालक श्री. संभाजी गायकवाड, नाबार्डचे जिल्हा व्यवस्थापक श्री. राकेश पांगत, प्रगतशील शेतकरी आणि माजी सभापती श्री. बन्सीभाऊ म्हस्के यांनी आपले मनोगत व्यक्त केले. या कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक पशुसंवर्धन व दुग्धशास्त्र, विभाग प्रमुख डॉ. यशवंत फुलपगारे यांनी केले. या प्रशिक्षण वर्गात नगरजिल्ह्यातील ३०हून अधिक शेतकरी सहभागी झाले आहेत. कार्यक्रमाचे सुत्रसंचालन डॉ. राहुल देसले तर आभार डॉ. संजय मंडकमाले यांनी मानले.

फार्मस् प्रोड्युसर कंपनीचे उद्घाटन संपन्न

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, आत्मा, अहमदनगर, महाराष्ट्र स्पर्धाक्षम कृषि विकास प्रकल्प, गर्भगिरी फार्मस् प्रोड्युसर कंपनी लि., वांबोरी आणि समृद्धी प्रा.लि. यांचे संयुक्त विद्यमाने शेतकरी उत्पादन कंपनी लि. साठी मार्केट लिंकेज कार्यशाळा आणि माती, पाणी परिक्षण प्रयोगशाळेचे उद्घाटन संचालक, विस्तार शिक्षण, डॉ. किरण कोकाटे यांचे हस्ते करण्यात आले. यावेळी व्यासपीठावर अहमदनगर आत्माचे प्रकल्प संचालक, श्री. भाऊसाहेब बन्हाटे, म.स्प.कृ.वि.प्र., पुणे चे नोडल अधिकारी श्री. अनिलकुमार शितोळे, वांबोरीचे संरपच सौ. शोभाताई ढोकणे, आत्माचे श्री. संभाजी गायकवाड, कृषि तंत्रज्ञान माहिती केंद्राचे व्यवस्थापक डॉ. आनंद सोळंके, मृदशास्त्रज्ञ, डॉ. अनिल दुरगुडे, प्रोड्युसर कंपनीचे अध्यक्ष प्रा. गंगाधर चिंधे उपस्थित होते.

अध्यक्षिय मार्गदर्शन करताना संचालक, विस्तार शिक्षण डॉ. किरण कोकाटे म्हणाले, शेतकऱ्यांनी एकत्र येऊन फार्मस् प्रोड्युसर कंपनी स्थापन केली तर ते स्वतःची बाजारपेठ निर्माण करू शकतात. त्यामुळे शेतकऱ्यांना मोठा फायदा होऊ शकतो. या फार्मस् प्रोड्युसर कंपन्यांना कृषि विद्यापीठ तांत्रिक ज्ञान देण्यासाठी सदैव सहकार्य करेल असे प्रतिपादन यांनी केले. यावेळी म.स्प.कृ.वि.प्र., पुणे चे नोडल अधिकारी श्री. अनिलकुमार शितोळे, समृद्धीचे श्री. शैलेंद्र कुमार, मार्केट कमिटीचे संचालक, श्री. दत्तात्रय गव्हाणे यांनी आपले मनोगत व्यक्त केले. या कार्यक्रमास शेतकरी मोठ्या संख्येने उपस्थित होते. कार्यक्रमाचे सुत्रसंचालन श्री. गंगाधर चिंधे यांनी केले. तर आभार श्री. संभाजी गायकवाड यांनी मानले.

कार्यशाळेचे आयोजन

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठातील विस्तार शिक्षण विभाग आणि विस्तार शिक्षण संस्था, आनंद, गुजरात यांचे संयुक्त विद्यमाने अधिकारी, कर्मचारी आणि विस्तार कार्यकर्त्यांची कार्यक्षमता वाढविण्यासाठी वेळ आणि तणाव व्यवस्थापनाच्या तीन दिवसीय

कार्यशाळेचे उद्घाटन संचालक, विस्तार शिक्षण, डॉ. किरण कोकाटे यांचे हस्ते झाले. याप्रसंगी व्यासपीठावर आनंद येथील सहाय्यक विस्तार शिक्षण अधिकारी डॉ. एम.आर.पटेल, विस्तार शिक्षण विभाग प्रमुख डॉ. एस.बी. शिंदे उपस्थित होते. अध्यक्षिय मार्गदर्शन करताना संचालक, विस्तार शिक्षण डॉ. किरण कोकाटे म्हणाले, या धकाधकीच्या जीवनात ताण-तणाव वाढत आहे. माणसाचा समाजाकडे आणि कामाकडे बघण्याचा दृष्टीकोन सकारात्मक हवा. मन हे उद्यानासारखे आहे. त्याची जेवढी जास्त मशागत करणार तेवढेच त्याच्यात सकारात्मक विचार येणार. वेळ आणि ताण व्यवस्थापनातुन अधिकारी व कर्मचाऱ्यांची कार्यक्षमता नक्कीच वाढू शकते असे म्हणाले.

डॉ. एम.के.पटेल यांनी आपले मनोगत व्यक्त केले. या कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक आणि स्वागत विस्तार शिक्षण विभाग प्रमुख, डॉ. एस.बी. शिंदे यांनी केले. या कार्यशाळेमध्ये ४० हून अधिक कर्मचारी व अधिकारी सहभागी झाले होते. या कार्यक्रमाचे सुत्रसंचालन डॉ. जयप्रकाश गायकवाड आणि आभार डॉ. पंडित खर्डे यांनी मानले.

फळे व भाजीपाला प्रक्रिया प्रशिक्षण वर्गाचे आयोजन

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी येथील अन्नशास्त्र व तंत्रज्ञान विभागात फळे व भाजीपाला प्रक्रिया प्रशिक्षण वर्गाचे आयोजन करण्यात आले होते. या प्रशिक्षण कार्यक्रमाच्या समारोपप्रसंगी विद्यापीठाचे कुलगुरु, डॉ. तुकारामजी मोरे अध्यक्षस्थानी

तर अधिष्ठाता तथा संचालक शिक्षण डॉ. भीमराव उल्मेक प्रमुख पाहुणे म्हणून उपस्थित होते. याप्रसंगी अन्नशास्त्र व तंत्रज्ञान विभागाचे प्रमुख डॉ. सुरेश थोरात, कृषि विस्तार विभागाचे प्रमुख डॉ. सुभाष शिंदे, उद्यानविद्या विभागाचे प्रमुख डॉ. श्रीमंत रणपिसे तसेच विद्यापीठ ग्रंथपाल श्री. प्रकाश शिंदे हे मान्यवर उपस्थित होते.

अध्यक्षीय मार्गदर्शन करताना विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. तुकाराम मोरे म्हणाले ग्रामीण भागातील महिला व युवकांनी तांत्रिक ज्ञान व आत्मविश्वासाच्या बळावर कष्ट करण्याची तयारी ठेवल्यास प्रक्रिया उद्योगामध्ये ते स्वतःचा ब्रॅन्ड निर्माण करू शकतात.

डॉ. भीमराव उल्मेक म्हणाले की, सध्या शेतीतून उत्पादित होणा-या शेतमालास बाजारातील चढ उतारामुळे मोठे नुकसान सोसावे लागते, अशावेळी प्रक्रिया उद्योगातून निश्चित व हमखास फायदा मिळू शकतो, त्यासाठी प्रक्रिया उद्योजक निर्माण होणे गरजेचे आहे. या प्रसंगी विभागप्रमुख डॉ. सुरेश थोरात यांनी मान्यवरांचे स्वागत करून प्रास्ताविक केले. या कार्यक्रमासाठी विभाग प्रमुख, अधिकारी, कर्मचारी, विद्यार्थी आणि प्रशिक्षणार्थी उपस्थित होते. कार्यक्रमाचे सुत्रसंचालन डॉ. प्रमोद कोटेचा यांनी तर आभार श्री. सुधीर लांडे यांनी मानले.

विभागीय कृषि संशोधन व विस्तार सल्लागार समितीच्या (रब्बी व उन्हाळी २०१५-१६) बैठकीचे आयोजन

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी आणि कृषि विभाग, महाराष्ट्र शासन यांच्या संयुक्त विद्यमाने कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूर येथे विभागीय कृषि संशोधन व विस्तार सल्लागार समिती (रब्बी व उन्हाळी २०१५-१६) बैठक आयोजित करण्यात आली होती. या बैठकीच्या अध्यक्षस्थानी कुलगुरु डॉ. तुकाराम मोरे होते. प्रमुख पाहुणे म्हणून कृषि विभागाचे संचालक विस्तार व प्रशिक्षण डॉ. कृष्णराव देशमुख उपस्थित होते. यावेळी व्यासपीठावर संचालक विस्तार शिक्षण डॉ. किरण कोकाटे, संचालक संशोधन डॉ. राजेंद्र पाटील उपस्थित होते.

अध्यक्षीय मार्गदर्शन करताना कुलगुरु, डॉ. तुकाराम मोरे म्हणाले, हवामान निहाय बदलाचे सुधारित तंत्रज्ञान शेतकऱ्यांपर्यंत पोहचविणे गरजेचे आहे. सन २०१५ या वर्षासाठी महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाने ६४ तंत्रज्ञान शिफारशी, आठ वाणाच्या शिफारशी व सहा अवजारांच्या शिफारशी दिल्या आहेत.

प्रमुख मार्गदर्शन करताना डॉ. कृष्णराव देशमुख म्हणाले, कृषि जागृती सप्ताह मध्ये गावामध्ये जावून बैठका घेणे व शेतकऱ्यांच्या समस्या जाणून घेणे व त्यानुसार कृषि हवामान निहाय बदलाच्या संदेशामध्ये अमूलाग्र बदल करणे गरजेचे आहे. संचालक विस्तार शिक्षण डॉ. किरण कोकाटे यांनी कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक केले व विद्यापीठातील विस्तार कार्यक्रम उपक्रम यांचे सादरीकरण केले. संचालक संशोधन डॉ. राजेंद्र पाटील यांनी विद्यापीठाचे सन २०१५ मधील प्रसारीत वाण व शिफारशींचे सादरीकरण केले. विभागीय कृषि सहसंचालक, कोल्हापूर डॉ. नारायण शिसोदे, विभागीय कृषि सहसंचालक पुणे श्री. विजय इंगले व विभागीय कृषि सहसंचालक नाशिक डॉ. कैलास मोते यांनी विभागीय रब्बी व उन्हाळी अहवाल सादरीकरण केले.

या प्रसंगी श्री सुगी रब्बी २०१५ या विद्यापीठाच्या त्रैमासिकाचे विमोचन मान्यवरांचे हस्ते करण्यात आले. तसेच सौ.मिनाक्षी मदन चौगुले व श्री. मच्छिंद्र शिवराम कुंभार या शेतकऱ्यांचा सत्कार मा. कुलगुरु यांचे हस्ते करण्यात आला. या बैठकीस महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ कार्यकारी परिषद सदस्य मा. श्री. तुषार पवार, डॉ. प्रकाश शिणगारे, संचालक (संशोधन), महाराष्ट्र कृषि शिक्षण व संशोधन परिषद पुणे सर्व विभाग प्रमुख, सर्व सहयोगी संशोधन संचालक, पिक विशेषज्ञ, कृषि विद्यापीठातील प्राध्यापक शास्त्रज्ञ कृषि विभागातील अधिकारी, कर्मचारी व शेतकरी उपस्थित होते.

कार्यक्रमाचे सुत्रसंचालन प्रा.चंद्रकांत कुंभार यांनी केले. मान्यवरांचे स्वागत सहयोगी संशोधन संचालक डॉ. नागनाथ पाटील यांनी केले, तर उपस्थितांचे आभार कृषि महाविद्यालयाचे सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. गजानन खोत यांनी मांडले.

प्रशिक्षणवर्ग संपन्न

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठातील विस्तार शिक्षण विभाग आणि कृषि विभाग, केंद्र सरकार यांचे संयुक्त विद्यमाने विद्यापीठामध्ये इलेक्ट्रॉनिक माध्यमांचा प्रभावी संपर्कातून ग्रामीण समाजाचे स्तर उंचविणे या आठ दिवसीय प्रशिक्षण कार्यशाळेचे आयोजन करण्यात आले होते.या प्रशिक्षण कार्यशाळेच्या उद्घाटन प्रसंगी अध्यक्षीयस्थान संचालक विस्तार शिक्षण डॉ. किरण कोकाटे यांनी भुषविले. यावेळी व्यासपीठावर अधिष्ठाता (कृषि) डॉ. भीमराव उल्मेक, विस्तार

शिक्षण विभागप्रमुख डॉ. सुभाषचंद्र शिंदे, अन्न तंत्रज्ञान विभागप्रमुख डॉ. सुरेश थोरात उपस्थित होते. अध्यक्षीय मार्गदर्शन करताना संचालक विस्तार शिक्षण डॉ. किरण कोकाटे म्हणाले, सन २०१३-१४ पर्यंत देशाचे अन्नधान्याचे उत्पादन २१४ दशलक्ष टन होते तर २०२० पर्यंत २८० दशलक्ष टन अन्नधान्याची गरज लागणार आहे. शेतीच्या विकासाचावृद्धीदर ४ टक्के वाढविण्याबाबत सरकारने निर्णय घेतला आहे. दुरदर्शनची किसानवाहिनी, इलेक्ट्रॉनिक मिडीयाचे कृषि विषयक कार्यक्रम, कृषिविषयक वृत्तपत्रे, मासिके, इंटरनेट, स्मार्ट फोन यामुळे कृषि विषयक तंत्रज्ञानाचा प्रसार वेगाने होत आहे. अन्नधान्याचे उत्पादन आणि विकासाचा वृद्धी दरवाढविण्यामध्ये इलेक्ट्रॉनिक आणि प्रिंट मिडीयाचा मोठा वाटा असणार आहे. शेतकरी स्मार्ट फोनचा उपयोग करून स्मार्ट होत आहे. यासाठी विस्तार कार्यकर्त्यांनी माहिती तंत्रज्ञानामध्ये अद्ययावत ज्ञान संपादन करणे गरजेचे आहे.

अधिष्ठात (कृषि) डॉ. भीमराव उल्मेक आपले मनोगत व्यक्त केले.या कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक व स्वागत विस्तार शिक्षण विभागप्रमुख डॉ. सुभाषचंद्र शिंदे यांनी केले. या कार्यशाळेसाठी पश्चिम महाराष्ट्र, मराठवाडा, विदर्भ, कोकण विभागातील विस्तार अधिकारी सहभागी झाले होते. या कार्यक्रमाचे सुत्रसंचालन डॉ. जयप्रकाश गायकवाड आणि आभार डॉ. पंडित खर्डे यांनी मानले.

कृषि विज्ञान केंद्राद्वारे कृषि निविष्टा पुरवठादारांचे प्रशिक्षण संपन्न

कृषि विज्ञान केंद्र, मोहळ आणि कृषि तंत्रज्ञान व्यवस्थापन यंत्रणा (आत्मा), सोलापूर यांच्या संयुक्त विद्यमाने करमाळा, माढा व मोहळ तालुक्यातील कृषि निविष्टा पुरवठादारांसाठी तीन दिवसीय तांत्रिक प्रशिक्षणवर्गाचे आयोजन करण्यात आले होते. सदर प्रशिक्षण कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी जि.प. सोलापूरचे कृषि विकास अधिकारी श्री. मदन मुकणे, प्रमुख मार्गदर्शक म्हणून विभागीय कोरडवाहू कृषि संशोधन केंद्र, सोलापूरचे किटकशास्त्रज्ञ डॉ. व्ही.बी. आकाशे, कृषि विज्ञान केंद्राचे कार्यक्रम समन्वयक डॉ. दिनेश नांद्रे उपस्थित होते. अध्यक्षीय भाषणात श्री. मदन मुकणे यांनी कृषि निविष्टा पुरवठाधारकांना रासायनिक घटकांचा वापर करतांना शेतकऱ्यांना सेफ्टी किट चा वापर अनिवार्य करून त्याची उपलब्धता करून द्यावी अशा सूचना दिल्या.

याप्रसंगी बोलताना डॉ.आकाशे यांनी कृषि निविष्टा पुरवठाधारकांना लेबल क्लेम असलेल्या व औषधांची परिपूर्ण माहिती असलेल्याच औषधांची विक्री करावी असे आवाहन केले.यावेळी जिल्हागुणवता नियंत्रण निरीक्षक श्री. आर.एस.माळी, प्रकल्प उपसंचालक, आत्मा श्री. विजय बरबडे यांनी मार्गदर्शन केले. कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक व स्वागतकृषि विज्ञान केंद्राचे कार्यक्रम समन्वयक डॉ. दिनेश नांद्रे यांनी केले. कार्यक्रम यशस्वीपणे पारपाडण्यासाठी कृषि विज्ञान केंद्राचे विषय विशेषज्ञ डॉ. प्रविण चव्हाण, श्री. अजय दिघे, श्री. दिनेश क्षीरसागर यांनी विशेष परिश्रम घेतले. या कार्यक्रमास उपविभागीय कृषि अधिकारी, कुर्डवाडी, तालूका कृषि अधिकारी करमाळा, माढा व मोहळ व कृषि अधिकारी, पं.स. करमाळा, माढा व मोहळ उपस्थित होते.

शेतकऱ्यांना बियाणे वाटप

कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूर अंतर्गत विस्तार गटातील शेतकऱ्यांना कृषि महाविद्यालयाचे सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. गजानन खोत यांच्या हस्ते गहू त्र्यंबक व हरभरा दिग्विजय या वाणाचे सत्यप्रत बियाणे वाटप करण्यात आले. विस्तार गट केंद्र साजणी, आठते, वाठार, पाडळी, गारगोटी व तुरंबे या ठिकाणी हरभरा पिकांचे ३२

परिणाम प्रात्यक्षिक प्लॉट व गहू पिकांचे २८ परिणाम प्रात्यक्षिक प्लॉट शेतकऱ्यांच्या शेतावर घेण्यात येणार आहेत. आधुनिक शास्त्रीय शेती नेहमीच फायदेशीर ठरते असे प्रतिपादन कृषि महाविद्यालयाचे सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. गजानन खोत यांनीकेले.

कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक व नियोजन विस्तार शिक्षण विभागप्रमुख डॉ. विजय तरडे यांनी केले. सदर कार्यक्रमास सहाय्यक प्राध्यापक डॉ. यु.डी. जगदाळे, कृषि सहाय्यक श्री. आर. जी. पाटील, श्री. बी.टी. चव्हाण, श्री. एच. के. ताटे, श्री. बी. डी. आवळे, श्री. एस. डी. सुर्यवंशी, सौ. एस. यु. पाटील व विस्तार गटातील शेतकरी उपस्थित होते.

जुन्नर येथे शेतकरी मेळाव्याचे आयोजन

राहुरी येथील महात्मा फुले कृषि विद्यापीठातर्गत कार्यरत असलेल्या मृदविज्ञान व कृषि रसायनशास्त्र विभागातर्फे जुन्नर येथे शेतकरी मेळाव्याचे आयोजन केले होते. आदिवासी उपयोजनेच्या माध्यमातून जुन्नर तालुक्यातील गोद्रे व राजुर नं. १ या गावांमध्ये आदिवासी शेतकऱ्यांच्या शेतावर खरीप २०१५ मध्ये भात पिकावर अपेक्षित उत्पादन तंत्रानुसार माती परीक्षणावर आधारीत खतमात्रा याविषयी विविध उपक्रम राबविण्यात येत आहेत. या योजनेचा भाग म्हणून पंचायत समिती जुन्नरच्या जिजामाता सभागृहामध्ये आदिवासी शेतकऱ्यांसाठी शेतकरी मेळाव्याचे आयोजन केले होते. कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी मृदविज्ञान व कृषि रसायनशास्त्र विभाग प्रमुख डॉ. अशोक फरांदे उपस्थित होते. या कार्यक्रमाच्या प्रमुख पाहुण्या पुणे जिल्हा परिषद सदस्या मा. सुरेखाताई मुंढे होत्या. याप्रसंगी श्री. पंडीत मेमाणे, पंचायत समिती सदस्य, जुन्नर, श्री. महेंद्र सदकाळ, पंचायत समिती, जुन्नर डॉ. बिरबलसिंग राजपुत, कार्यक्रम समन्वयक, कृषि विज्ञान केंद्र, नारायणगाव उपस्थित होते. माती परीक्षणानुसार खतांचा वापर करणे महत्वाचे असल्याचे मत विभाग प्रमुख डॉ. अशोक फरांदे यांनी व्यक्त केले. डॉ. अशोक कडलग, मृदरसायनशास्त्रज्ञ डॉ. अशोक

कडलग, विश्लेषक रसायनशास्त्रज्ञ डॉ. अनिल दुरगुडे, विषय विशेषज्ञ (मृदशास्त्र) श्री. योगेश यादव, यांनी शेतक-यांना मार्गदर्शन केले. श्री. संजय तोडमल, वरिष्ठ संशोधन सहाय्यक यांनी कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन केले. श्री. योगेश यादव यांनी आभार मानले.

किसान संमेलन संपन्न

भरतगाववाडी (ता. सातारा) येथे कृषि विज्ञान केंद्र, बोरगांव व राष्ट्रीय केमिकल्स अॅण्ड फर्टिलायझर्स यांच्या संयुक्त विद्यमाने किसान संमेलनाचे आयोजन केले होते. या कार्यक्रमाला प्रमुख पाहुणे म्हणून कुलगुरु डॉ. तुकाराम मोरे उपस्थित होते. याप्रसंगी व्यासपीठावर संचालक विस्तार शिक्षण डॉ. किरण कोकाटे, डॉ. अशोक पिसाळ उपस्थित होते. प्रमुख मार्गदर्शन करताना डॉ. तुकाराम मोरे म्हणाले सध्याचे बदलते हवामान, जमीन, पाणी व इतर निविष्टांची उपलब्धता बघता शेतकऱ्यांनी सामूहिक शेतीकडे वळणे ही काळाची गरज आहे. शेतकऱ्यांना लागणाऱ्या शुध्द बियाण्याचा पुरवठा करण्यासाठी विद्यापीठ दर वर्षी १५ हजार क्विंटलपेक्षा जास्त बियाणे उत्पादित करित आहे. शेतकऱ्यांनी एकत्रित बियाण्याची मागणी केल्यास पुरवठा करणे सोयीचे होईल, डॉ. कोकाटे यांनी कृषि विज्ञान केंद्राची संकल्पना व उद्दिष्टे सांगितली.

याप्रसंगी डॉ. जितेंद्र कदम, डॉ. धर्मेंद्र फाळके, डॉ. राजेंद्र कदम, मोहन शिर्के, सूर्यकांत पडवळ, प्रवीण धस्के, वनिता पोतेकर, सुनिल काटकर यांनी शेतक-यांना मार्गदर्शन केले. डॉ. मोहन शिर्के यांनी प्रास्ताविक केले. प्रा. महेश पाचारणे यांनी सूत्रसंचालन केले. डॉ. महेश बाबर यांनी आभार मानले.

महात्मा ज्योतीबा फुलेंचा स्मृतीदिन साजरा

कृषि विद्यापीठात महात्मा ज्योतीबा फुलेंचा १२५ वा स्मृतीदिन साजरा करण्यात आला. यावेळी प्रमुख पाहुणे म्हणून स्वामी रामानंद तीर्थ मराठवाडा विद्यापीठ, नांदेडचे प्रा. डॉ.दिलीप चव्हाण उपस्थित

होते. या कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी संचालक विस्तार शिक्षण डॉ. किरण कोकाटे होते. याप्रसंगी व्यासपीठावर कृषि अभियांत्रिकी महाविद्यालयाचे डॉ. प्रकाश तुरबतमठ, कृषि विद्या विभाग प्रमुख डॉ. मधुकर धोंडे, क्रिडा अधिकारी प्रा. दिलीप गायकवाड उपस्थित होते.

प्रमुख मार्गदर्शन करताना डॉ. दिलीप चव्हाण म्हणाले महात्मा ज्योतिबा फुले यांना समाजसुधारक संबोधले तर त्यांच्या कार्याचे किरकोळीकरण होईल म्हणून त्यांना बऱ्याच विचारवंतानी भारतीय समाज क्रांतीकारक असे संबोधले आहे. महात्मा फुलेंच्या कार्यावर वज्रसृती, कबीर आणि शिवाजी महाराजांच्या विचारांचा मोठा प्रभाव होता. अठराशे शतकात फक्त महात्मा फुलेंनी शेतीविषयक आणि शेतकऱ्यांच्या समस्यांवर पुस्तक लिहिले व त्यासाठी लढा दिला असे प्रतिपादन त्यांनी केले.

अध्यक्षीय मार्गदर्शन करताना डॉ. किरण कोकाटे म्हणाले, शेतीच्या भेडसवनाच्या समस्यांवर पहिले लिखान महात्मा फुलेंनी केले. शेतीमधील संध्याच्या आव्हाणांना सामोरे जाण्यासाठी महात्मा फुलेंचे विचार अजून मार्गदर्शक आहेत. याप्रसंगी विद्यापीठाचे अधिकारी, कर्मचारी, विद्यार्थी मोठ्या संख्येने उपस्थित होते. या कार्यक्रमाचे सुत्रसंचालन कु. पद्मकुमार पाटील यांनी केले तर आभार डॉ. राहुल देसले यांनी मानले.

रब्बीपुर्व शेतकरी मेळावा व कृषि प्रदर्शन

कृषि विज्ञान केंद्र, ममुराबाद फार्म येथे रब्बीपुर्व शेतकरी मेळावा व कृषि प्रदर्शनाचे उद्घाटन जळगांवचे खासदार श्री. ए. टी. नानापाटील यांचे हस्ते झाला. या कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी संचालक विस्तार शिक्षण डॉ. किरण कोकाटे होते.

याप्रसंगी खा. श्री. ए. टी. नानापाटील म्हणाले, प्रतिकूल हवामानाची स्थिती लक्षात घेता पारंपारिक शेतीत बदल करून आधुनिक शेतीची कास धरणे आवश्यक झाले आहे. शेतीसोबत दुग्ध व्यवसाय, कुक्कुटपालन, शेळीपालन यासारखे जोडधंदे सुरू केल्यास

शेतकऱ्यांची आर्थिक स्थिती सुधारू शकेल. यावेळी संचालक विस्तार शिक्षण डॉ. किरण कोकाटे म्हणाले, जिल्ह्यातील शेतीमध्ये केळी पिकाखालील क्षेत्र मोठ्या प्रमाणात आहे. यासाठी कृषि विज्ञान केंद्र, जळगाव आणि महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ केळी प्रक्रिया या विषयी संशोधन करित आहे. दुष्काळी परिस्थिती, हवामान बदल यासारख्या कठिण परिस्थितींवर मात करण्यासाठी शेतकऱ्यांनी कृषि विज्ञान केंद्राच्या तज्ञांचे मार्गदर्शन घ्यावे असे आवाहन केले. यावेळी सेंद्रिय शेतीचे अभ्यासक कृषिभूषण विश्वासराव पाटील, कृषि अभियांत्रिकी महाविद्यालयाचे सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. पी. ए. तुरबतमठ, वसुंधरा पाणलोट प्रकल्पाचे संचालक श्री. अनिल भोकरे, तेलबिया संशोधन केंद्राचे कृषिविद्यावेत्ता डॉ. बी. बी. मुळीक, कापूस पैदासकार डॉ. संजीव पाटील, कृषि तंत्र विद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. ए. एस. पाटील, केळी संशोधन केंद्राचे प्रा. एस. आर. परदेशी, जैन इरिगेशनचे तज्ञ श्री. बी. डी. जडे आदी उपस्थित होते. यावेळी प्रयोगशील शेतकऱ्यांचा सत्कार मान्यवरांच्या हस्ते करण्यात आला.

कार्यशाळेचे आयोजन

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी आणि उस्स विकास संचालनालय लखनऊ, भारत सरकार यांच्या संयुक्त विद्यमाने उस्स उत्पादकता वाढविणे या विषयावर एक दिवसीय कार्यशाळेच्या आयोजन करण्यात आले होते. कार्यक्रमाचे अध्यक्षीयस्थान कुलगुरु, डॉ. तुकाराम मोरे यांनी भूषविले. यावेळी प्रमुख पाहुणे म्हणून लखनऊ येथील उस्स विकास संचालनालयाचे संचालक डॉ. एम.सी. दिवाकर उपस्थित होते. या प्रसंगी व्यासपीठावर संचालक विस्तार शिक्षण डॉ. किरण कोकाटे, संचालक संशोधन डॉ. राजेंद्र पाटील, अधिष्ठाता डॉ. भीमराव उल्मेक, वनस्पतीशास्त्र विभाग प्रमुख डॉ. रावसाहेब भारूड उपस्थित होते.

अध्यक्ष मार्गदर्शन करताना कुलगुरु डॉ. तुकाराम मोरे म्हणाले, राहुरी कृषि विद्यापीठाचे पाडेगाव उस्स संशोधन केंद्र स्थापन होउन

८२ वर्षे झाले आहे. या संशोधन केंद्राने अत्तापर्यंत उन्हाचे १३ वाण विकसित केले आहे. राज्या मध्ये उन्हाखालील ८५ % क्षेत्र विद्यापीठाने विकसित केलेल्या वाणांचे आहे. विद्यापीठाच्या फुले २६५ या वाणाला राज्या बाहेरूनही मागणी वाढत आहे. जैवतंत्रज्ञानाद्वारे पाण्याचा ताण सहन करणा-या जणुकाचा अंतर्भाव उन्हात केला तर उन्हा उत्पादनात क्रांती होउन पाण्याची बचत होईल असे प्रतिपादन कुलगुरु डॉ. तुकाराम मोरे यांनी केले.

प्रमुख मार्गदर्शन करतांना संचालक डॉ.एम.सी. दिवाकर म्हणाले तृणधान्य पिकांपेक्षा जास्त नफा देणारे हे पीक आहे. उसामधील अंतरपिकामुळे शेतक-यांना अधिक उत्पन्न मिळते म्हणून अंतरपिकाला प्रोत्साहन देणे गरजेचे आहे. या कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक संचालक संशोधन डॉ. राजेंद्र पाटील यांनी केले.

या प्रसंगी संचालक विस्तार शिक्षण डॉ. किरण कोकाटे, संचालक संशोधन डॉ. राजेंद्र पाटील, अधिष्ठाता डॉ. भीमराव उल्मेक यांनी आपले मनोगत व्यक्त केले. या कार्यशाळेमध्ये कर्नाटका व महाराष्ट्र राज्यातील अधिकारी सहभागी झालेले आहेत. या एक दिवसीय कार्यशाळेत उन्हामधील विविध विषयांवर शास्त्रज्ञांनी मार्गदर्शन केले. या कार्यक्रमाचे सुत्रसंचालन डॉ. आनंत सोळंके यांनी केले तर आभार डॉ. रावसाहेब भारूड यांनी मानले.

राज्यस्तरीय परिसंवादाचे आयोजन

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाच्या मृदशास्त्र व कृषिरसायन विभागातर्गत भारतीय मृदविज्ञान संस्था शाखा, राहुरी यांचा मृदआरोग्य जागृती: शाश्वत उत्पादनासाठी अत्यावश्यक या विषयाचा राज्यस्तरीय परिसंवादाचे आयोजन करण्यात आले होते. कार्यक्रमाचे अध्यक्षस्थानी संचालक संशोधन डॉ. राजेंद्र पाटील होते. यावेळी प्रमुख पाहुणे म्हणून पश्चिम बंगाल, मोहनपुर येथील बिधान चंद्र कृषि विद्यापीठाचे माजी उपकुलगुरु आणि संचालक संशोधन प्राध्यापक डॉ. बिस्वापती मंडल उपस्थित होते. याप्रसंगी व्यासपीठावर मृदशास्त्र व कृषिरसायन

विभागप्रमुख डॉ. अशोक फरांदे, अभियांत्रिकी महाविद्यालयाचे सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. प्रकाश तुरबतमठ, कृषि अर्थशास्त्र विभाग डॉ. दादाभाऊ यादव, कृषिविद्या विभाग प्रमुख डॉ. मधुकर धोंडे, डॉ. पोपट कडु, श्री. एस.आर. शेळके उपस्थित होते.

अध्यक्ष मार्गदर्शन करतांना संचालक संशोधन डॉ. राजेंद्र पाटील म्हणाले, सन २०१५ हे आंतरराष्ट्रीय मृदावर्ष आहे. शाश्वत कृषि उत्पादनासाठी जमिनीचे आरोग्य अत्यंत महत्वाचे आहे. अति पाण्याचा वापर अति प्रमाणात रासायनिक खतांचा वापर आणि चुकीच्या पीकपद्धतीमुळे जमिनीचे आरोग्य धोक्यात आले आहे. जमिनीच्या एकात्मिक व्यवस्थापनातुन जमिनीचे आरोग्य सुधारणे शक्य आहे. प्रमुख मार्गदर्शन करताना डॉ. बिस्वापती मंडल म्हणाले, महाराष्ट्र राज्याला विविध प्रकारच्या जमिनीची निसर्गाकडून भेट मिळालेली आहे. याविविध प्रकारच्या जमिनींसाठी वेगवेगळे व्यवस्थापन असणे गरजेचे आहे. चुकीच्या व्यवस्थापनामुळे जमिनी खराब झालेल्या आहे त्यासाठी जमिनीचे पुनःजीवन होणे गरजेचे आहे.

या कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक आणि स्वागत डॉ. अशोक फरांदे यांनी केले. याप्रसंगी मान्यवरांच्या हस्ते सोवीनीअर चे विमोचन करण्यात आले. याकार्यक्रमाचे सुत्रसंचालन डॉ. बापुसाहेब भाकरे यांनी तर आभार डॉ. पोपट कडु यांनी मानले. या राज्यस्तरीय परिसंवादाला राज्यातुन मृदा शास्त्रज्ञ मोठ्या संख्येने उपस्थित होते.

स्वागत व निरोप समारंभ संपन्न

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे नवनियुक्त कुलगुरु डॉ.के. पी. विश्वनाथा यांचे स्वागत आणि माजी कुलगुरु डॉ.तुकाराम मोरे यांचा निरोप समारंभ महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाच्या डॉ. नानासाहेब पवार सभागृहात संपन्न झाला. या प्रसंगी व्यासपीठावर नवनियुक्त कुलगुरु डॉ. के. पी. विश्वनाथा, माजी कुलगुरु डॉ.तुकाराम मोरे, संचालक विस्तार शिक्षण डॉ. किरण कोकाटे, संचालक संशोधन डॉ. राजेंद्र पाटील, अधिष्ठाता (कृषि) डॉ. भीमराव उल्मेक, कुलसचिव

श्री.सोपानराव कासार, सौ. रेखाताई मोरे, कर्नल श्री.ओंकार मुर्ती, सौ. अनुपमा मुर्ती उपस्थित होते.

कुलगुरु डॉ. के. पी. विश्वनाथा म्हणाले, मनुष्यबळ कोणत्याही संस्थेची जमेची बाजू असते. या विद्यापीठामध्ये ४० टक्के रिक्त पदे असून देखील या विद्यापीठाचे कार्य मोठे आहे. आपण सर्व मिळून पारदर्शक व प्रामाणिक काम करून विद्यापीठाला नविन उंचीवर नेवून ठेवू. विद्यापीठ एक कुटुंब आहे, या कुटुंबाचा सेवक म्हणून सदैव सेवा करत राहिन. आपल्या सत्काराला उत्तर देतांना माजी कुलगुरु डॉ. तुकाराम मोरे म्हणाले माझ्या कार्यकाळामध्ये तीन महाविद्यालये, तीन कृषि विज्ञान केंद्रे, चार नवीन संशोधन केंद्रांची स्थापना झाली. गेल्या पाच वर्षात कृषि विद्यापीठाने शिक्षण संशोधन आणि विस्तारामध्ये भरीव कार्य केले आहे. याचे सर्व श्रेय विद्यापीठातील शास्त्रज्ञ व कर्मचारी यांना जाते.

यावेळी संचालक विस्तार शिक्षण डॉ. किरण कोकाटे, संचालक संशोधन डॉ. राजेंद्र पाटील, अधिष्ठाता (कृषि) डॉ. भिमराव उल्मेक, कुलसचिव श्री. सोपानराव कासार यांनी आपले मनोगत व्यक्त केले. संचालक संशोधन डॉ. राजेंद्र पाटील यांनी कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक केले, सुत्र संचालन डॉ. आनंद सोळंके यांनी केले तर आभार डॉ. दादाभाऊ यादव यांनी मानले.शास्त्रज्ञ, कर्मचारी, नातेवाईक आणि विद्यार्थी यांनी आपले मनोगत व्यक्त केले. या प्रसंगी सर्व कृषि महाविद्यालयाचे सहयोगी अधिष्ठाता, सर्व विभाग प्रमुख, सर्व सहयोगी संशोधन संचालक, शास्त्रज्ञ, कर्मचारी व विद्यार्थी मोठया संख्येने उपस्थित होते.

सामंजस्य करार

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठातील डॉ. आण्णासाहेब शिंदे, कृषि अभियांत्रिकी महाविद्यालयाचा जर्मनी येथील स्थिल कंपनी बरोबर अभियांत्रिकी शिक्षणाचा सामंजस्य करार संपन्न झाला. या कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी संचालक विस्तार शिक्षण डॉ. किरण

कोकाटे होते. यावेळी व्यासपीठावर स्थिल कंपनीचे संस्थापक श्री. हंस पीटर स्थिल, अधिष्ठाता डॉ. भीमराव उल्मेक, अभियांत्रिकी कृषि महाविद्यालयाचे सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. प्रकाश तुरबतमठ, स्थिल कंपनीचे संचालक श्री. निकोलस स्थिल, श्री नोबर्ट पिक, श्री. पीटर वेस्टर, श्री. परिंद प्रभुदेसाई, श्री. प्रविण कुलकर्णी उपस्थित होते.

या प्रसंगी आध्यक्षिय मार्गदर्शन करतांना संचालक विस्तार शिक्षण डॉ. किरण कोकाटे म्हणाले कृषि शिक्षण,संशोधन आणि विस्ताराला चालना देण्यासाठी सरकारी आणि खाजगी क्षेत्रातील संस्थांनी एकत्र काम करणे गरजेचे आहे.कृषि क्षेत्रात पी.पी.पी.मोड(सरकारी आणि खाजगी भागीदारी) मुळे कार्यक्षम कृषि उत्पादन आणि नाविन्यपूर्ण संशोधनाला प्रोत्साहन मिळेल. या प्रसंगी स्थिल कंपनीचे संचालक श्री. निकोलस स्थिल यांनी मनोगत व्यक्त केले. स्थिल कंपनी द्वारे डॉ. आण्णासाहेब शिंदे कृषि अभियांत्रिकी महाविद्यालयातील पदवी शिक्षणातील विद्यार्थ्यांना रुपये ५०००/- प्रति महिना आणि पदयुत्तर शिक्षणातील विद्यार्थ्यांना रुपये ७५००/- प्रति महिना शिष्यवृत्ती सुरु करणार असल्याची घोषणा करण्यात आली. या कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक आणि स्वागत डॉ. प्रकाश तुरबतमठ, यांनी केले. कार्यक्रमाचे सुत्रसंचालन डॉ. विश्वास देशमुख आणि आभार डॉ. रणजीत पाटील यांनी मानले.या प्रसंगी सर्व विभागांचे विभाग प्रमुख, प्राध्यापक, कर्मचारी आणि विद्यार्थी मोठया संख्येने उपस्थित होते.

६६ वा प्रजासत्ताक दिन साजरा

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी येथे भारतीय प्रजासत्ताक दिनाचा ६६वा वर्धापन दिन उत्साहात साजरा करण्यात आला. याप्रसंगी कुलगुरु डॉ. के.पी. विश्वनाथा यांचे हस्ते ध्वजारोहण करण्यात आले. मार्गदर्शन करतांना कुलगुरु म्हणाले महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाने शिक्षण, संशोधन आणि विस्तारामध्ये भरीव कार्य केलेले आहे. विद्यापीठाने विविध पिकांचे पंधरा हजार क्विंटल बियाण्याचे उत्पादन केले आहे. राज्यात प्रथमच फामर्स फस्ट हा प्रकल्प आपण

राबवित आहेत. दुष्काळाला सामोरे जाऊन देखील मागिल वर्षी शेतीचे चांगले उत्पादन निघले आहे. समृद्ध शेतकरी घडविण्यासाठी कृषि विद्यापीठे आणि सरकारी विस्तार यंत्रणांनी एकत्र काम करणे गरजेचे असल्याचे म्हणाले.

यावेळी विद्यापीठाचे कुलसचिव श्री.सोपानराव कासार यांनी सर्व कर्मचारी व विद्यार्थ्यांना स्वच्छ भारत अभियानाची शपथ दिली.विद्यापीठ प्रक्षेत्रावर विविध ठिकाणी स्वच्छता अभियान राबविण्यात आले.या कार्यक्रमास विस्तार शिक्षण संचालक डॉ. किरण कोकाटे,अधिष्ठाता (कृषि) डॉ. भीमराव उल्मेक, संशोधन संचालक डॉ. राजेंद्र पाटील, सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. प्रकाश तुरबतमठ, कुलसचिव श्री. सोपानराव कासार, नियंत्रक श्री.बी.जी. निर्मळ, विद्यापीठ अभियंता श्री. मिलींद ढोके, विविध विभागांचे विभाग प्रमुख, शास्त्रज्ञ, प्राध्यापक, कर्मचारी आणि विद्यार्थी उपस्थित होते. कार्यक्रमाचे सुत्रसंचालन सुरक्षा अधिकारी डॉ. उत्तम कदम यांनी केले तर डॉ. राजेंद्र केंघे यांच्या मार्गदर्शनाखाली डॉ. आण्णासाहेब शिंदे कृषि अभियांत्रिकी महाविद्यालयाच्या राष्ट्रीय छात्र सेनेच्या विद्यार्थ्यांनी मानवंदना दिली. यावेळी प्रजासत्ताक दिनाचा ६६ वा वर्धापन दिनाचे औचित्य साधून पदव्युत्तर महाविद्यालय, डॉ. अण्णासाहेब शिंदे कृषि अभियांत्रिकी महाविद्यालयआणि जिल्हा रूग्णालय अहमदनगर यांच्या संयुक्त विद्यमाने राष्ट्रीय सेवा योजना व राष्ट्रीय छात्र सेना अंतर्गत रक्तदान शिबीराचे आयोजन करण्यात आले होते.

पुणे कृषि महाविद्यालयात सुशासन दिन साजरा

कृषि महाविद्यालय पुणे, येथे माजी पंतप्रधान श्री. अटलबिहारी वाजपेयी यांचा जन्मदिन तसेच सुशासन दिनानिमित्त माहिती अधिकार कायदा या विषयावरील एक दिवसीय प्रशिक्षण वर्ग आयोजित करण्यात आला होता. या कार्यक्रमाला प्रमुख पाहुणे म्हणून माहिती अधिकार तज्ञ श्री. सुनिल पाटील होते. मार्गदर्शन करतांना श्री. सुनिल पाटील म्हणाले सुशासन म्हणजेच कर्तव्यदक्षपणे अधिकारांचा वापर करत कार्य तत्परतेने विशिष्ट कालमर्यादेत उत्तरदायित्व निभाविणे. या

प्रशिक्षणादरम्यान श्री. पाटील यांनी माहिती अधिकार कायदा, तसेच या कायद्यास अभिप्रेत सुशासन, कार्यतक्ता, कायदा पालनाच्या दृष्टीकोनातून कार्यालयीन बाबींमध्ये आवश्यक बदल इत्यादी विविध बाबींवर विस्तृत मार्गदर्शन केले.

या प्रशिक्षणाचे प्रास्ताविक उद्यानविद्या विभागाचे प्राध्यापक डॉ. विनय सुपे यांनी केले. याप्रसंगी शास्त्रज्ञ डॉ.सताप्पा खरबडे, डॉ. ज्योती यादव, डॉ.पल्लवी सूर्यवंशी, डॉ. सुनिता वाघमारे तसेच इतर कर्मचारी उपस्थित होते. आभार डॉ.चीरमे यांनी माणले.

उत्कर्ष २०१५-१६ सामाजिक-सांस्कृतिक स्पर्धेचे उद्घाटन संपन्न

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी आणि राष्ट्रीय सेवा योजना, उच्च व तंत्र शिक्षण विभाग, महाराष्ट्र शासन यांचे संयुक्त विद्यमाने राज्यस्तरीय उत्कर्ष २०१५-१६ सामाजिक-सांस्कृतिक स्पर्धेचे उद्घाटन जिल्हा अधिकारी श्री. अनिल कवडे यांचे हस्ते झाले. यावेळी व्यासपीठावर महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे अधिष्ठाता डॉ. भीमराव उल्मेक, रा.से.यो.चे विशेष कार्यकारी अधिकारी डॉ. अतुल साळुंके, कृषि अभियांत्रिकी महाविद्यालयाचे सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. प्रकाश तुरबतमठ, कुलसचिव श्री. सोपान कासार, नियंत्रक श्री. बी.जी. निर्मळ, कोल्हापूर कृषि महाविद्यालयाचे सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. गजानन खोत, विद्यार्थी कल्याण अधिकारी श्री. शरद पाटील उपस्थित होते.

प्रमुख मार्गदर्शन करतांना जिल्हाधिकारी श्री. अनिल कवडे म्हणाले खरे ऐश्वर्य आर्थिक संपत्तीत नसून सामाजिक संपत्तीत आहे. समर्पण, सेवाभाव, प्रामाणिकपणा, संस्कृतीचे जतन, कष्टाची तयारी, प्रेम, ज्ञान, सुविचार हे खरे मनाचे आणि आत्म्याचे दागिने आहे. राष्ट्रीय सेवा योजने द्वारे स्वयंसेवकांना या दागिन्यांचे संस्कार मिळतात. अधिष्ठाता डॉ. भीमराव उल्मेक म्हणाले, या दुष्काळ परिस्थितीत एनएसएस द्वारे विहिर व बोरवेल पुर्नभरणाचे तंत्रज्ञान प्रत्येक गावात पोहचविण्याचे काम

एनएसएस द्वारे होणे गरजेचे आहे. भावी काळ सुजलाम सुफलाम होण्यासाठी पावसाचा प्रत्येक थेंब संवर्धन करणे आणि जमिनीत मुरविणे गरजेचे आहे.

या कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक रा.से.यो.चे राज्य संपर्क अधिकारी डॉ. अतुल साळुंके यांनी केले. प्रमुख पाहुण्याची ओळख कुलसचिव श्री. सोपान कासार यांनी करून दिली. या राज्यस्तरीय सामाजिक आणि सांस्कृतिक स्पर्धेसाठी राज्यातुन १७ विद्यापीठातील १७ कार्यक्रम अधिकारी व ३२५ विद्यार्थी सहभागी झाले होते. या तीन दिवसीय स्पर्धेमध्ये निबंध, वकृत्व स्पर्धा, संकल्पना नृत्य, भिक्ती चित्र स्पर्धा, पथनाट्य सादरीकरण, कविता, भारतीय लोककला, लोकनाट्य, समुहगीत, छायाचित्रण स्पर्धा अशा विविध स्पर्धांचे आयोजन करण्यात आले होते. सकाळी सर्व विद्यापीठाच्या विद्यार्थ्यांनी विद्यापीठ परिसरामध्ये विविध संकल्पनेवर आधारीत प्रभात फेरी काढली यामध्ये पाणी वाचवा पाणी जिरवा, स्वच्छता, स्वच्छता अभियान, संस्कृती जतन, अंधश्रद्धा निर्मूलनचा समावेश होता. या कार्यक्रमाचे सुत्रसंचालन श्री.प्रेमनाथ चौहान यांनी केले तर आभार श्री. शरद पाटील यांनी मानले.

उत्कर्ष २०१५-१६ राज्यस्तरीय स्पर्धेचा बक्षिस वितरण समारंभ संपन्न

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी आणि राष्ट्रीय सेवा योजना, उच्च व तंत्र शिक्षण विभाग, महाराष्ट्र शासन यांचे संयुक्त विद्यमाने उत्कर्ष २०१५-१६ या राज्यस्तरीय सामाजिक-सांस्कृतिक स्पर्धेचा समारोप उत्साहात संपन्न झाला. या बक्षिस वितरण समारंभाचे अध्यक्षीयस्थान कुलगुरु डॉ. के.पी. विश्वनाथा यांनी भुषविले. या प्रसंगी व्यासपीठावर संचालक विस्तार शिक्षण डॉ. किरण कोकाटे, अधिष्ठाता डॉ. भीमराव उल्मेक, राज्यसंपर्क व विशेष कार्यकारी अधिकारी राष्ट्रीय सेवा योजना डॉ. अतुल साळुंके, संचालक संशोधन डॉ.राजेंद्र पाटील, सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. प्रकाश तुरबतमठ, विद्यार्थी कल्याण अधिकारी श्री. शरद पाटील उपस्थित होते.

अध्यक्षीय मार्गदर्शन करतांना डॉ. के.पी. विश्वनाथा म्हणाले राष्ट्रीय सेवा योजनेचा संदेश मी नव्हे तुम्ही हा तळागळात पोहचविणे गरजेचे आहे. राष्ट्रीय सेवा योजनेमुळे विद्यार्थ्यांचा व्यक्तीमत्व विकास होतोच त्याचबरोबर समाजाचा सुद्धा होतो. विद्यार्थ्यांच्या कलागुणांना आणि सुप्त गुणांना वाव देण्यासाठी हे व्यासपीठ महत्वाचे आहे. यावेळी अधिष्ठाता डॉ. भीमराव उल्मेक यांनी मार्गदर्शन केले आणि डॉ. अतुल साळुंके यांनी प्रास्ताविक केले.

या प्रसंगी तीन दिवस झालेल्या विविध सामाजिक आणि सांस्कृतिक स्पर्धेतील विजेत्यांना मान्यवरांच्या हस्ते प्रमाणपत्र, सन्मानचिन्ह आणि फिरते चषक देऊन गौरविण्यात आले. पुणे येथील सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठास सर्वोत्कृष्ट विजेता संघ आणि औरंगाबाद येथील डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडा विद्यापीठास सर्वोत्कृष्ट उप-विजेता संघ म्हणून फिरते चषक देऊ गौरविण्यात आले. सर्वोत्कृष्ट कलाकार म्हणून सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठची विद्यार्थीनी कु. घुले हर्षाली दामोदर यांना प्रमाणपत्र आणि मानचिन्ह देऊन गौरविण्यात आले. या स्पर्धेमध्ये संकल्पना नृत्य, पथनाट्य, समुहगीत, भारतीय लोकवाद्य, भारतीय लोककला, भीक्तीचित्र, निबंधस्पर्धा, वकृत्वस्पर्धा, कविता वाचन, छायाचित्र स्पर्धा, पथसंचलन, उत्कर्ष कार्य प्रसिद्धी अहवाल या विविध स्पर्धेचे आयोजन करण्यात आले होते. यावेळी संगीत गटात उत्कर्ष संघ म्हणून श्रीमती नाथीबाई दामोदर ठाकरसी महिला विद्यापीठ, मुंबई आणि डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडा विद्यापीठ, औरंगाबाद, नृत्य गटात उत्कृष्ट संघ म्हणून डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडा विद्यापीठ, औरंगाबाद, नाट्यगटात उत्कृष्ट संघ म्हणून भारतीय विद्यापीठ, पुणे, ललितकला गटात उत्कृष्ट संघ म्हणून सोलापूर विद्यापीठ, सोलापूर, साहित्य गटात उत्कृष्ट संघ म्हणून सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठ, पुणे यांना गौरविण्यात आले. या स्पर्धेमध्ये राज्यातील १५ विद्यापीठांचे ३०० विद्यार्थीसहभागी झाले होते. यास्पर्धेत वैयक्तिक आणि सामुहीक अशी एकुण ४० पारितोषिके प्रदान करण्यात आली. पारितोषिकांचे वाचन सहाय्यक नियंत्रक श्री. विश्वासराव जाधव यांनी केले आणि आभार श्री. शरद पाटील यांनी मांडले. या कार्यक्रमास राज्यातील १५ विद्यापीठांचे राष्ट्रीय सेवा योजनेचे कार्यक्रम समन्वयक, विद्यार्थी कर्मचारी मोठ्या संख्येने उपस्थित होते.

छत्रपती शिवाजी महाराजांची जयंती उत्साहात साजरी

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठात श्री. छत्रपती शिवाजी महाराजांची जयंती उत्साहात साजरी करण्यात आली. यावेळी प्रमुख पाहुणे म्हणून छत्रपती शिवाजी महाराजांचे गाढे अभ्यासक इंजिनिअर श्री. अभय भंडारी उपस्थित होते. कार्यक्रमाचे अध्यक्षस्थानी कुलगुरु डॉ. के. पी.

विश्वनाथा होते. या प्रसंगी व्यासपीठावर संचालक विस्तार शिक्षण डॉ. किरण कोकाटे, विभाग प्रमुख डॉ. राजीव नाईक, डॉ. मधुकर धोंडे, विद्यार्थी कल्याण अधिकारी, प्रा. शरद पाटील, डॉ. ए. पी.पाटील उपस्थित होते.

प्रमुख मार्गदर्शन करतांना श्री. अभय भंडारी म्हणाले जसे राम राज्य होते तसेच शिवराज्य होते. शिवाजी राजांमुळेच मराठी भाषेला आदराचे स्थान मिळाले. त्यांच्या काळात राज्य व्यवहारा कोषाची निर्मिती झाली. त्यांनी राज्याची संस्कृती घडविण्याचे काम केले. त्यांच्या प्रमाणे देश चालवला तर भारत देश नक्कीच महासत्ता होईल.

अध्यक्षीय मार्गदर्शन करतांना कुलगुरु डॉ. के.पी. विश्वनाथा म्हणाले शिवराज्य हे सर्वोत्तम राज्य होते. त्याकाळी शिवाजी महाराजांनी शेतीला संरक्षण आणि पशुपालनाला प्रोत्साहन दिले. त्यांचे तत्व विद्यार्थ्यांना अंगिकारावे असे आवाहन या वेळी कुलगुरुंनी केले. या कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक व प्रमुख पाहुण्यांची ओळख डॉ. किरण कोकाटे यांनी करून दिली. शिव जयंतीच्या निमित्ताने डॉ. अण्णासाहेब शिंदे कृषि अभियांत्रिकी महाविद्यालयाचे विद्यार्थ्यांनी शिवनेरी वरून १३० किलो मीटर पायी चालून शिवज्योत आणली. या शिवज्योतीची पुजा कुलगुरु डॉ. के.पी. विश्वनाथा आणि संचालक विस्तार शिक्षण डॉ. किरण कोकाटे यांनी केली. विद्यापीठ परिसरात या शिवज्योतीची भव्य मिरवणूक काढण्यात आली. या कार्यक्रमास विद्यापीठातील अधिकारी, कर्मचारी आणि विद्यार्थी मोठ्या संख्येने उपस्थित होते. या कार्यक्रमाचे सुत्रसंचालन श्री. उगले अक्षय आणि आभार प्रा. शरद पाटील यांनी मानले.

दंत चिकीत्सा व सल्ला शिबिराचे आयोजन

विद्यार्थी केंद्रित उपक्रमांतर्गत कृषि महाविद्यालय, पुणे व सिनर्जी डेंटल क्लिनिक, पुणे यांच्या संयुक्त विद्यमाने महाविद्यालयातील सर्व विद्यार्थी व कर्मचा-यांसाठी दिनांक १५ फेब्रुवारी, २०१६ रोजी एक दिवसांचे मोफत दंत चिकीत्सा व सल्ला शिबिर आयोजित केले. कृषि महाविद्यालयाचे सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. जगन्नाथ पाटील यांनी

शिबिराचे उदघाटन करून विद्यार्थ्यांना आहार व आरोग्यविषयी मार्गदर्शन केले. या शिबिरासाठी महाविद्यालयाच्या मानद वैद्यकीय अधिकारी डॉ. मनिषा सोनवणे यांच्यासह सिनर्जी डेंटल क्लिनिकच्या ७ तज्ञ डॉक्टरांनी सहभाग घेतला होता. या आरोग्य शिबिरास उत्तम प्रतिसाद मिळाला. डॉ. बाळासाहेब पवार, प्रभारी वैद्यकीय अधिकारी, यांनी कार्यक्रमाचे समन्वयन केले.

जागतिक महिला दिन साजरा

पदव्यत्तर कृषि महाविद्यालय आणि विद्यापीठाचे प्राथमिक उपचार केंद्र यांचे संयुक्त विद्यमाने जागतिक महिला दिना निमित्त हिमोग्लोबीन तपासणी शिबिराचे आयोजन करण्यात आले होते. या कार्यक्रमाचे अध्यक्षस्थान कुलगुरु डॉ. के.पी. विश्वनाथा यांनी भुषविले. यावेळी व्यासपीठावर अधिष्ठाता डॉ. भीमराव उल्मेक, प्रमुख पाहुणे म्हणून डॉ. हेमा वैरागर, जीवरसायनशास्त्र विभाग प्रमुख डॉ. राजीव नाईक, विद्यापीठ वैद्यकीय अधिकारी डॉ. वैशाली हिले, विस्तार शिक्षण विभाग प्रमुख डॉ. सुभाषचंद्र शिंदे उपस्थित होते. अध्यक्षीय मार्गदर्शन करतांना डॉ. के.पी. विश्वनाथा म्हणाले. महिलांना आर्थिक स्वायत्तता देणे गरजेचे आहे त्याचबरोबर त्यांची मानसिकता बदलणे तेवढेच महत्वाचे आहे. शिक्षणानेच हे शक्य होऊ शकतात. शिक्षणानेच स्त्रिया सक्षम होऊ शकतात असे प्रतिपादन त्यांनी केले.

प्रमुख पाहुण्या डॉ. हेमा वैरागर म्हणाल्या सावित्रीच्या लेकी म्हणून संबोधल्याआधी स्त्रियांनी शारीरिक दृष्ट्या सुदृढ, मनाने, शिक्षणाने, कर्तृत्वाने मोठे व्हावे. जगण्यासाठी खावे पण खाण्यासाठी जगु नये. अधिष्ठाता डॉ. भीमराव उल्मेक यांनी आपले मनोगत व्यक्त केले. याप्रसंगी विद्यार्थ्यांनी कु. सोनाली हाबडे आणि कु. स्नेहल वेताळ यांनी आपले मनोगत व्यक्त केले. कार्यक्रमाचे सुत्रसंचालन कु. सोनाली इंगवले आणि आभार कु. प्रियंका वाईकर यांनी मानले. याकार्यक्रमास प्राध्यापक, कर्मचारी, पदव्यत्तर महाविद्यालयाच्या आणि अभियांत्रिकी महाविद्यालयाच्या विद्यार्थ्यांनी मोठ्या संख्येने उपस्थित होत्या. यावेळी

सर्व विद्यार्थीनींची हिमोग्लोबीन तपासणी करण्यात आली.

डॉ.राम खर्चे, उपाध्यक्ष, महाराष्ट्र कृषि शिक्षण व संशोधन परिषद, पुणे यांची कृषि महाविद्यालयास भेट

कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूर येथे मा. डॉ. राम खर्चे, उपाध्यक्ष, महाराष्ट्र कृषि शिक्षण व संशोधन परिषद, पुणे यांनी भेट दिली. कृषि महाविद्यालयाचे सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. गजानन खोत यांनी त्यांचे स्वागत केले. डॉ.राम खर्चे यांच्या हस्ते कृषि महाविद्यालयाच्या मुख्य प्रवेशद्वाराजवळ सुरु करण्यात आलेल्या रसवंतीचे उद्घाटन करण्यात आले. तसेच मूल्याधारित शिक्षण घेत असलेल्या आठव्या सत्रातील विद्यार्थ्यांशी उस लागवड तंत्रज्ञानाविषयी संवाद साधला व विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन केले. डॉ. खर्चे यांनी कृषि महाविद्यालयातील विभाग प्रमुखांशी संवाद साधून विविध विभागांमध्ये राबविण्यात येत असलेल्या शिक्षण, संशोधन व विस्तार कार्याचा आढावा घेताला व प्राध्यापकांना मार्गदर्शन केले.

कृषि महाविद्यालयाचे सहयोगी अधिष्ठाता तथा प्राचार्य डॉ. गजानन खोत यांनी कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूर या महाविद्यालयास दिले जाणारे अनुदान, प्राध्यापक व कर्मचा-यांची उपलब्धता, बी. एस्सी (कृषि) व एम. एस्सी २०१५-१६ साठी विद्यार्थ्यांचा प्रवेश, वसविगृह व ग्रंथालयामध्ये उपलब्ध असलेल्या सोयी सुविधा, विद्यार्थ्यांना मिळालेल्या नोकरीच्या संधी कृषि महाविद्यालयाचे विविध योजनांची व कार्यक्रमाचे सादरीकरण केले. सदर कार्यक्रमासाठी सर्व अधिकारी, कर्मचारी आणि विद्यार्थी मोठया संख्येने उपस्थित होते.

अखिल भारतीय आंतर कृषि विद्यापीठ क्रीडा स्पर्धा २०१५-१६

अखिल भारतीय आंतर कृषि विद्यापीठ क्रीडा स्पर्धा दिनांक २२ ते २६ फेब्रुवारी २०१६ या कालावधीत तामिळनाडु कृषि विद्यापीठ कोईमतुर येथे संपन्न झाल्या. या स्पर्धेत महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाच्या मुलांच्या कबड्डी संघाने विजेतेपद, मुलींच्या खो-खो

आणि कबड्डी संघाने अनुक्रमे विजेते व उपविजेते पद पटकविले तसेच मुलींच्या बॅडमिंटन संघाने तृतीय क्रमांक मिळविला. मैदानी क्रिडा स्पर्धेत कु.मनिषा बाबासाहेब नवथर हिने लांब उडी या स्पर्धेत रौप्य पदक मिळविले. कृषि विद्यापीठाच्या मुलींच्या संघास सर्वसाधारण विजेते पद मिळाले. कृषि विद्यापीठाचे विद्यार्थीकल्याण अधिकारी प्रा. शरद पाटील शारिरिक, शिक्षण निर्देशक प्रा.लक्ष्मणराव अस्वले, प्रा. दिलीप गायकवाड, प्रा. पुष्पशिल शेळके यांचे विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन लाभले.

एक गाव एक वाण बिजोत्पादन कार्यक्रम

इक्रिसॅट, हैद्राबाद, महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ राहुरी, महाबिज, अकोला आणि कृषि विभाग, महाराष्ट्र राज्य यांचे संयुक्त विद्यमाने नारायणवाडी ता. नेवासा, जि. अहमदनगर येथे फुले वसुधा वाणांच्या ४०० हेक्टर क्षेत्रावर घेण्यात आलेला एक गाव एक वाण ग्रामबिजोत्पादन कार्यक्रमाची शिवार फेरी आयोजित करण्यात आली होती. या कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी कृषि विद्यापीठाचे संचालक संशोधन डॉ. राजेंद्र पाटील होते. या प्रसंगी संचालक विस्तार शिक्षण डॉ.किरण कोकाटे, अहमदनगर आत्माचे संचालक श्री. भाऊसाहेब बराटे, उपसंचालक श्री.संभाजी गायकवाड, वनस्पतीशास्त्र विभाग प्रमुख डॉ. रावसाहेब भारुड, महाबिज चे मॅनेजर श्री. चंद्रकांत शिंदे, ज्वारी सुधार प्रकल्पाचे ज्वारी पैदासकार डॉ.शरद गडाख उपस्थित होते.

संचालक संशोधन डॉ. राजेंद्र पाटील म्हणाले कृषि विद्यापीठाने कोरडवाहू रब्बी ज्वारीची १००% उत्पादकता वाढीसाठी शिफारस केलेल्या पंचसुत्री तंत्रज्ञानाचा बिजोत्पादन कार्यक्रमांमध्ये वापर करून नारायणवाडीतील शेतकऱ्यांनी एक गाव एक वाण बिजोत्पादन कार्यक्रम राबवून ग्राम बिजोत्पादनाचा आदर्श राज्याला घालवून दिला आहे. संचालक विस्तार शिक्षण डॉ. किरण कोकाटे म्हणाले या पद्धतीचा ग्रामबियोत्पादन कार्यक्रम रब्बी ज्वारी बरोबर इतर पिकांमध्ये घेण्याची गरज आहे. या कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक ज्वारी पैदासकार डॉ. शरद गडाख यांनी केले. या शिवार फेरी कार्यक्रमांमध्ये डॉ.सुभाष शिंदे, डॉ. विठल शेंडे, डॉ. सुभेदार जाधव, डॉ. मनाजी शिंदे, प्रा. सुदाम निर्मळ,श्री. विलास आवारी, श्री. व्ही.आर. पाटील, उपविभागीय कृषि अधिकारी श्री. लोखंडे, कृषि विभाग व महाबिजचे अधिकारी, शेतकरी मोठ्या संख्येने उपस्थित होते. या कार्यक्रमाचे सुत्रसंचालन डॉ.उत्तम चव्हाण तर आभार श्री. सुधीर शिंदे यांनी मानले

अतिरिक्त सांख्यिकी सल्लागार श्री. चंद्र कांत यांची कृषि विद्यापीठास भेट

नवी दिल्ली येथील केंद्रीय कृषि मंत्रालयातील अर्थशास्त्र व सांख्यिकी विभागातील अतिरिक्त सांख्यिकी सल्लागार श्री. चंद्र कांत यांनी कृषि विद्यापीठास दि.२१ ते२४ जानेवारी, २०१६ दरम्यान भेट दिली. याप्रसंगी संशोधन संचालक डॉ.राजेंद्र पाटील,कृषि अर्थशास्त्र विभाग प्रमुख तथा मानद संचालकडॉ. दादाभाउ यादव यांनी श्री. चंद्र कांत यांचे बरोबर बहुव्यापक योजनाविषयी सविस्तर चर्चा केली.

श्री. चंद्र कांत यांनी बहुव्यापक योजनेतील अहमदनगर, नाशिक, ठाणे, औरंगाबाद या जिल्हयातील विविध केंद्रांना भेटी देउन शेतक-यांशी संवाद साधला तसेच त्यांच्या शेतावर जाउन प्रत्यक्ष प्लॉट पाहणी करून सद्य पीक परिस्थिती व दुष्काळ सदृष्य स्थितीविषयी चर्चा केली व अडचणी जाणून घेतल्या.या भेटी दरम्यान डॉ. अरुण गवळी, श्री. बाबासाहेब कांबळे, डॉ. प्रकाश पवार, श्री. धनाजी

गायक्वाड,श्री.उमराव बोंदर, श्री. विजय वायवळ,श्री. के.पी.भागवत व इतर कर्मचारी व अधिकारी उपस्थित होते.

कृषि विद्यापीठाने संशोधीत केलेल्या तंत्रज्ञानाला बौध्दीक संपदेचा हक्क प्राप्त

कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूर येथे पशुसंवर्धन व दुग्धशास्त्र विभागात कार्यरत असणारे डॉ. ज्ञानेश्वर देवराव पंतगे यांनी त्यांच्या विद्या वाचस्पती (पीएड. डी.) करीता केलेल्या संशोधन तंत्रज्ञानाला नुकतेच भारत सरकारकडून बौध्दीक संपदेचा हक्क (पेटंट) प्राप्त झाला आहे. सदरील संशोधनात तुपापासुन कमी स्निग्धांशाच्या स्ट्रेडची (लोण्यासारखा पदार्थ)निर्मिती केली आहे. सदर संशोधन डॉ. पतंगे यांनी डॉ. ज्ञानेश्वर भोसले, माजी प्राध्यापक, प.स.दु.शा. विभाग, म.फु.कृ.वि. राहुरी आणि डॉ. अशोक पटेल. डॉ. गिरधारी पाटील, डॉ. रामसिंह, राष्ट्रीय दुध संशोधन संस्था कर्नाल,हरियाणा यांच्या मार्गदर्शनाखाली पुर्ण केले. सदरच्या संशोधनाचा पेटंट क्र. २७१४१७ असा आहे.

मागोवा - २०१५ चे आयोजन

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचा मागोवा-२०१५ आणि छायाचित्र प्रदर्शन या कार्यक्रमाचे उदघाटन नवी दिल्ली येथील पीक वाण संरक्षण आणि शेतकरी हक्क प्राधिकरणाचे अध्यक्ष डॉ. आर.आर. हंचीनाळ आणि पिक वाण संरक्षण आणि शेतकरी हक्क प्राधिकरणाचे रजिस्ट्रार जनरल डॉ. आर.सी. आग्रवाल यांचे हस्ते संपन्न झाले.या कार्यक्रमाचे अध्यक्षस्थान कुलगुरू डॉ. के.पी. विश्वनाथा यांनी भुषविले. याप्रसंगी व्यासपिठावर विस्तार शिक्षण संचालक आणि संचालक संशोधन डॉ. किरण कोकाटे, अधिष्ठाता (कृषि) डॉ. भीमराव उल्मेक, बिजापुर कृषि महाविद्यालयाचे अधिष्ठाता डॉ. एन.के. बीरादार, कुलसचिव श्री. सोपान कासार, नियंत्रक श्री. बी.जी. निर्मळ, विद्यापीठ अभियंता श्री. मिलिंद ढोके, नवी दिल्ली येथील पिक वाण संरक्षण आणि शेतकरी

हक्क प्राधिकरणाचे अधिकारी श्री. रवि प्रकाश, कृषि अभियांत्रिकी महाविद्यालयाचे सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. प्रकाश तुरबतमठ, कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूरचे डॉ. जे.जी. खोत, कृषि महाविद्यालय, धुळे व नंदूरबारचे सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. प्रमोद रसाळ, कृषि महाविद्यालय कराडचे डॉ. पिसाळ उपस्थित होते.

प्रमुख मार्गदर्शन करतांना डॉ. आर.आर. हंचीनाळ म्हणाले महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचा मागोवा हा कार्यक्रम स्तुत्य असून बाकीच्याही विद्यापीठांनी त्याचे अनुकरण करावे. कृषि विद्यापीठांनी कृषिच्या वेगवेगळ्या विषयांमध्ये पदविका अभ्यासक्रम सुरु करणे गरजेचे आहे. यामुळे विद्यार्थी शेतीपुरक उद्योगाकडे वळतील व ग्रामीण भागातील युवकांना ग्रामीण भागातच रोजगाराची निर्मिती होऊन शहराकडे जाणाऱ्या युवकांची संख्या कमी होईल.

अध्यक्षीय मार्गदर्शन करताना कुलगुरु डॉ. के.पी. विश्वनाथा म्हणाले कृषि पदवीधरांमध्ये उद्योगशीलता वाढविण्यासाठी विद्यापीठ स्तरावर प्रयत्न होणे गरजेचे आहे. कृषि आधारीत उद्योग, कृषि मालाचे मुख्यवर्धन असे दुय्यम शेती उद्योगाला प्रोत्साहन देणे गरजेचे आहे. कृषि विद्यापीठांचे वाण आणि तंत्रज्ञान फार सरस आहे. यामुळे शेतकऱ्यांचे उत्पन्न वाढून जीवनमान सुधारले आहे. विद्यापीठाच्या या वाणांचे आणि तंत्रज्ञानांचे मुख्यमापन होणे गरजेचे आहे.

यावेळी विद्यापीठामधील दहा जिल्हयातील शिक्षण, संशोधन, विस्तार, विकास कामे, कार्यासंदर्भातील प्रदर्शनाचे प्रमुख पाहुण्याचे हस्ते उद्घाटन करण्यात आले. यावेळी प्रमुख पाहुण्याचे स्वागत, परिचय, प्रास्ताविक, विस्तार शिक्षण संचालनालयाचा आणि संशोधन संचालनालयाचा गत वर्षाचा आढावा संचालक विस्तार शिक्षण डॉ. किरण कोकाटे यांनी सादर केला. अधिष्ठाता डॉ. भीमराव उल्मेक यांनी गत वर्षाचा शिक्षणाचा, श्री. सोपान कासार यांनी प्रशासन विभागाचा, श्री. बी.जी. निर्मळ यांनी वित्त विभागाचा आणि श्री मिलींद ढोके यांनी बांधकाम विभागाचा गतवर्षाचा आढावा सादर केला. या निमित्ताने विद्यापीठाचे लोकप्रिय प्रकाशन 'कृषिदर्शनी २०१६' चे मान्यवरांच्या हस्ते विमोचन करण्यात आले. या कार्यक्रमात विद्यापीठाच्या कार्यक्षेत्रातील दहाही जिल्हयातील अधिकारी, शास्त्रज्ञ, कर्मचारी आणि विद्यार्थी मोठ्या संख्येने उपस्थित होते. या कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन डॉ. आनंद सोळंके यांनी तर आभार डॉ. गोरक्ष ससाणे यांनी मानले.

विस्तार शिक्षण संचालनालयाची आढावा बैठक संपन्न

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी येथे विस्तार शिक्षण संचालनालयाची आढावा बैठक संपन्न झाली. या बैठकीला प्रमुख

पाहुणे म्हणून कुलगुरु डॉ. के.पी. विश्वनाथा उपस्थित होते. या बैठकीच्या अध्यक्षस्थानी संचालक विस्तार शिक्षण डॉ. किरण कोकाटे होते. प्रमुख मार्गदर्शन करतांना कुलगुरु डॉ. के.पी. विश्वनाथा म्हणाले रासायनिक खतांच्या अती वापरामुळे शेत जमिनीचे आरोग्य खराब होत आहे. जमिनीची सुपीकता व आरोग्य सुधारावयाचे असेल तर जमिनीचा सेंद्रिय कर्ब वाढविणे गरजेचे आहे. त्यासाठी कंपोस्ट आणि सेंद्रिय खत बनविणे आणि त्याच्या वापराला प्रोत्साहन देणे आवश्यक आहे.

यावेळी संचालक विस्तार शिक्षण डॉ. किरण कोकाटे यांनी विस्तार शिक्षण संचालनालयांतर्गत सुरु असलेल्या विस्तार कार्याचा आढावा सादर केला. याप्रसंगी प्रसारण केंद्र प्रमुख डॉ. जी.के.ससाणे, कृषि तंत्रज्ञान माहिती केंद्राचे व्यवस्थापक डॉ. आनंद सोळंके, सर्व विभागीय विस्तार केंद्राचे विस्तार कृषि विद्यावेत्ता, सर्व जिल्हा विस्तार केंद्राचे प्रभारी अधिकारी, सर्व कृषि विज्ञान केंद्राचे कार्यक्रम समन्वयक उपस्थित होते. या कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन डॉ. भगवान देशमुख आणि आभार डॉ. जी.के.ससाणे यांनी मानले.

प्रशिक्षणाचे आयोजन

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी आणि कृषि मंत्रालय, भारत सरकार, नवी दिल्ली यांच्या संयुक्त विद्यमाने कृषि विद्यापीठामध्ये प्रशिक्षणाचे आयोजन करण्यात आले होते. या कार्यक्रमाच्या उद्घाटन

प्रसंगी विद्यापीठाचे विस्तार शिक्षण संचालक डॉ. किरण कोकाटे म्हणाले की, कृषि क्षेत्रात वृद्धीचा दर ४ टक्के वाढविण्यासाठी शेतकरी बंधु व कृषि विद्यापीठांनी आणि सर्व कृषि विस्तार यंत्रणा यांनी एकत्रितपणे काम करणे आवश्यक आहे. याशिवाय हवामान बदलांच्या परिणामांना सामोरे जाताना शाश्वत शेतीसाठी एकात्मिक शेती पद्धतीचा अवलंब करणे आवश्यक आहे. या प्रसंगी कृषि विद्या विभाग प्रमुख डॉ. मधुकर धोंडे यांनी आपले मनोगत व्यक्त केले. सदरील कार्यक्रमासाठी महाराष्ट्रातून कृषि विभागातील अधिकारी, कृषि विज्ञान केंद्रातील शास्त्रज्ञ व इतर विस्तार केंद्रातील अधिकारी यांनी सहभाग घेतला.

कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक डॉ. आनंद सोळंके यांनी, सुत्रसंचालन डॉ. अरुण कांबळे यांनी तर कार्यक्रमासाठी विस्तार विभाग प्रमुख डॉ. सुभाषचंद्र शिंदे, कृषि विद्या विभाग आणि विस्तार शिक्षण संचालनालयाचे कर्मचारी, अधिकारी, शास्त्रज्ञ उपस्थित होते.

वाकोद येथे कृषि प्रदर्शन

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, कृषि विभाग आणि गौराई कृषि तंत्र महाविद्यालयातर्फे वाकोद येथे कृषि प्रदर्शन आणि शेतकरी मेळाव्याचे आयोजन करण्यात आले होते. संचालक विस्तार शिक्षण तथा संचालक संशोधन डॉ. किरण कोकाटे, यांच्या हस्ते कृषि प्रदर्शन आणि शेतकरी मेळाव्याचे उद्घाटन करण्यात आले. या प्रसंगी जैन इरिगेशनचे कृषि शास्त्रज्ञ श्री. के.बी. पाटील, डॉ. अण्णासाहेब शिंदे कृषि अभियांत्रिकी महाविद्यालयाचे सहाय्यी अधिष्ठाता डॉ. पी.ए. तुरबतमठ, जिल्हा अधीक्षक कृषि अधिकारी श्री. विवेक सोनवणे, तालुका कृषि अधिकारी श्री. रमेश जाधव, प्राचार्य देवेन्द्र चौधरी, गौराई कृषि तंत्रनिकेतनचे वरिष्ठ कृषितज्ज्ञ डॉ. अनिल ढाके उपस्थित होते. यावेळी शिवार फेरीचे आयोजन करण्यात आले होते. या शेतकरी मेळाव्यास व कृषि प्रदर्शनास शेतकरी मोठ्या संखने उपस्थित होते.

महात्मा कृषि विद्यापीठाकडून कांदा पीक प्रात्याक्षिक

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाच्या विभागीय विस्तार केंद्र मार्फत नंदुरबार जिल्ह्यात रब्बी पिकांचे ४१६ पीक प्रात्याक्षिक कार्यक्रम आयोजित करण्यात आले होते. यात महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे संचालक विस्तार शिक्षण तथा संचालक संशोधन डॉ. किरण कोकाटे यांनी धनराट गावी भेट देऊन शेतक-यांना कांदा पिकांचे प्रात्याक्षिक दिले. मार्गदर्शन करतांना डॉ. किरण कोकाटे म्हणाले आदिवासी शेतक-यांनी दुष्काळी वर्षात पाण्याचा कार्यक्षम वापर होण्यास ठिबक व तुषार सिंचनाचा वापर करावा. आदिवासी महिला बचत गटांनी स्वच्छ भारत अभियानातर्गत गोळा केलेला कच-याचे व्यवस्थापन करण्यासाठी विस्तार केंद्रमार्फत कंपोस्ट तयार करण्याचे प्रात्यक्षिक दाखविण्यात आले. यावेळी धुळे येथील कृषि महाविद्यालयाचे अधिष्ठाता डॉ. प्रमोद रसाळ, डॉ. मुरलीधर महाजन, मधुकर पन्हाळे, सुभाष साळवे, तालुका कृषि अधिकारी श्री. बापू गावीत, प्रा.श्रीधर देसले, प्रा. भालचंद्र म्हस्के, माजी सरपंच श्री. प्रकाश गावीत, श्री. विशाल गावीत, श्री. देवराम गावीत उपस्थित होते.

डालिंब पिकावरील कार्यशाळेचे आयोजन

कृषि विज्ञान केंद्र, मोहोळ आणि तंत्रज्ञान व्यवस्थापन यंत्रणा (आत्मा), सोलापुर यांच्या संयुक्त विद्यमाने कृषि विज्ञान केंद्र, मोहोळ

येथे दोन दिवसीय डाळिंब पिकावरील कार्यशाळेचे आयोजन करण्यात आले होते. याप्रसंगी प्रमुख पाहुणे म्हणून सोलापूर येथील आत्मा प्रकल्पाचे संचालक श्री. विजय बरबडे, मोहोळचे तालुका कृषि अधिकारी श्री सी.बी. मंगरूळे उपस्थित होते. या कार्यशाळेच्या अध्यक्षस्थानी कृषि विज्ञान केंद्राचे प्रकल्प समन्वयक श्री.दिनेश नांद्रे होते.

श्री. विजय बरबडे म्हणाले कृषि विज्ञान केंद्र, मोहोळ च्या माध्यमातून कृषि उद्योजकतेला चालना मिळत आहे.अध्यक्षीय मार्गदर्शन करताना डॉ. दिनेश नांद्रे म्हणाले कृषि विज्ञान केंद्राद्वारे, कौशल्य आधारित प्रशिक्षणावर भर दिला जाणार आहे. या कार्यशाळेत विविध विषयांवर शेतक-यांना मार्गदर्शन करण्यात आले. यावेळी राष्ट्रीय डाळिंब संशोधन केंद्र, सोलापूर येथे भेटीचे आयोजन करण्यात आले.या कार्यशाळेस सोलापूर जिल्ह्यातील शेतकरी बहुसंख्येने उपस्थित होते. डॉ. तानाजी वळकुडे, विषय विशेषज्ञ यांनी सूत्र संचालन केले तर श्री. अजय दिघे यांनी आभार मानले.

चिंगळी कांदा उत्पादन तंत्रज्ञान प्रशिक्षण वर्ग संपन्न

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी आणि कृषि विभाग, महाराष्ट्र शासन यांच्या संयुक्त विद्यमाने राष्ट्रीय कृषि विकास योजनेअंतर्गत फार्मर्स फर्स्ट या प्रकल्पाच्या चिंगळी कांदा उत्पादन तंत्रज्ञान या विषयांवर प्रशिक्षण वर्गाचे आयोजन करण्यात आले होते. या प्रशिक्षण वर्गाचे उद्घाटन संचालक विस्तार शिक्षण तथा संचालक संशोधन डॉ. किरण कोकाटे यांच्या हस्ते झाले.अध्यक्ष मार्गदर्शन करतांना संचालक विस्तार शिक्षण डॉ. किरण कोकाटे म्हणाले शाश्वत पिक उत्पादनांसाठी शेतकऱ्यांनी एकात्मिक पिक पद्धतीचा अवलंब करावा. चिंगळी कांदा तंत्रज्ञानाचा लाभ जास्तीत जास्त शेतकऱ्यांनी घ्यावा असे आवाहन त्यांनी याप्रसंगी केले.यावेळी डॉ. कोकाटे यांच्या शुभहस्ते शेतकऱ्यांना फुले समर्थ व बसवंत-७८० या वाणाचे कांद्याचे बियाणे वाटप करण्यात आले.

प्रकल्पाचे प्रमुख समन्वयक डॉ. आनंद सोळुंके यांनी प्रास्ताविक केले. डॉ. पंडित खर्डे, सहसमन्वयक यांनी सदर कार्यक्रमाचे सुत्रसंचालन केले व डॉ. दत्तात्रय पाचारणे यांनी आभार मानले. याप्रसंगी विस्तार शिक्षण विभाग प्रमुख डॉ. सुभाषचंद्र शिंदे, भाजीपाला पैदासकार डॉ. मधूकर भालेकर, कृषि विभागाचे श्री. गायकवाड आणि श्री. डोखे हे उपस्थित होते.प्रशिक्षणार्थींना डॉ. भालेकर व प्रा. मंजाबापू गावडे यांनी मार्गदर्शन केले. या प्रशिक्षण वर्गाला राहुरी व शेवगाव तालुक्यातील शेतकरी मोठ्या संख्येने उपस्थित होते.

शेतकरी दिन साजरा

मोहोळच्या कृषि विज्ञान केंद्राच्या वतीने पांढरेवाडी येथे ज्वारी पिकावर शेतकरी दिनाचे आयोजन करण्यात आले होते. या कार्यक्रमाचे प्रमुख पाहुणे म्हणून रब्बी ज्वारी संशोधन केंद्राचे प्रमुख डॉ. प्रभाकर उपस्थित होते. कृषि विज्ञान केंद्राचे प्रमुख समन्वयक डॉ. दिनेश नांद्रे, राष्ट्रीय डाळिंब संशोधन केंद्राचे वरिष्ठ शास्त्रज्ञ डॉ. के.के.शर्मा, श्री लिंबोरे, कृषि विज्ञान केंद्राचे विशेषज्ञ प्रा. प्रविण चव्हाण, प्रा.दिनेश क्षीरसागर, श्री.अजय दिघे आदी उपस्थित होते.

प्रमुख मार्गदर्शन करताना डॉ. प्रभाकर म्हणाले ज्वारी आपल्या आहारातील महत्वाचे अन्नपिक आहे. शेतक-यांना दुहेरी उत्पन्न देणारे हे पिक आहे. डॉ.दिनेश नांद्रे म्हणाले विद्यापीठाने विकसीत केलेल्या पंचसुत्रीचा उपयोग करून ज्वारीची लागवड केल्यास फायदेशीर ठरते. विद्यापीठाने विकसीत केलेले ज्वारीचे वाणाचा शेतक-यांनी प्रसार करावा असे आवाहन केले. डॉ.शर्मा, प्रा.चव्हाण, प्रा.क्षीरसागर यांनीही शेतक-यांना मार्गदर्शन केले.यावेळी पांढरेवाडीतील शेतक-यांच्या शेतावर घेतलेले ज्वारीचे आद्यरेखा प्रात्यक्षिकांना भेट देण्यात आली.यावेळी विद्यापीठाने ज्वारी काढण्यासाठी विकसित केलेल्या ज्वारी काढणी चिमट्याचे प्रात्यक्षिक दाखविण्यात आले.याप्रसंगी शेतकरी मोठ्या संख्येने उपस्थित होते.

कृषि विज्ञान केंद्रांच्या वार्षिक कार्यशाळा

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ आणि कृषि तंत्रज्ञान अवलंबन संशोधन संस्था, विभाग-५, हैद्राबाद यांच्या संयुक्त विद्यमाने कृषि विद्यापीठाच्या कार्यक्षेत्रातील १६ कृषि विज्ञान केंद्रांचे दोन दिवसीय कार्यशाळेचे आयोजन करण्यात आले होते. या कार्यशाळेचे उद्घाटन संचालक विस्तार शिक्षण तथा संचालक संशोधन डॉ. किरण कोकाटेयांच्या हस्ते झाले. याप्रसंगी व्यासपीठावर हैद्राबाद येथील कृषि तंत्रज्ञान अवलंबन संशोधन संस्थेचे वरिष्ठ शास्त्रज्ञ डॉ. राजेंद्र रेड्डी, कृषि अर्थशास्त्र विभाग प्रमुख डॉ. दादाभाऊ यादव, कृषि विद्या विभाग प्रमुख डॉ. मधुकर धोंडे, प्रसारण केंद्र प्रमुख डॉ. गोरक्ष ससाणे उपस्थित होते. आध्यक्षिय मार्गदर्शन करतांना डॉ. किरण कोकाटे म्हणाले सेंद्रिय खत निर्मितीला स्वच्छ भारत अभियानाची जोड द्यावी. यामुळे सेंद्रिय खत निर्मितीला प्रोत्साहन मिळून पीक उत्पादन वाढेल. शेतकऱ्यांचा पीक उत्पादन खर्च कसा कमी होईल यावर भर देणे गरजेचे आहे.

वरिष्ठ शास्त्रज्ञ डॉ. राजेंद्र रेड्डी, म्हणाले, कृषि विज्ञान केंद्रांनी शेतकऱ्यांच्या कौशल्य विकासावर, प्रकिया उद्योगावर, छोटे यंत्र व अवजारांचे प्रशिक्षण देऊन त्याचा प्रसार यावर भर देणे आवश्यक आहे. नफ्याशिवाय उत्पादनाला अर्थ नाही, त्यासाठी कमीत कमी निविष्टांतून जास्त उत्पादन तंत्रज्ञानावर भर देणे गरजेचे आहे. यावेळी अर्थशास्त्र विभाग प्रमुख डॉ. दादाभाऊ यादव यांनी आपले मनोगत व्यक्त केले. या कार्यशाळेच्या उद्घाटन प्रसंगी विद्यापीठातील सर्व विभाग प्रमुख, विद्यापीठाच्या कार्यक्षेत्रातील एकूण १६ कृषि विज्ञान केंद्रांचे कार्यक्रम समन्वयक, विशेष विशेषज्ञ, फार्म मॅनेजर, कार्यक्रम सहाय्यक (संगणक), शास्त्रज्ञ, कर्मचारी उपस्थित होते. या दोन दिवसीय कार्यशाळेत कृषि विज्ञान केंद्रांचा मागील वर्षाचा आराखडा व पुढील वर्षाचे संशोधन व विस्ताराचे नियोजन निर्धारित होणार आहे. या कार्यक्रमाचे आभार, प्रसारण केंद्र प्रमुख डॉ. गोरक्ष ससाणे यांनी मानले तर सूत्रसंचालन डॉ. भगवान देशमुख यांनी केले.

जागतिक जल दिन साजरा

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठातील आंतरविद्याशाखा जलसिंचन व्यवस्थापन विभागातर्गत जागतिक जल दिना निमित्त शेतकरी कार्यशाळेचे आयोजन करण्यात आले होते. या कार्यशाळेच्या अध्यक्षस्थानी कुलगुरु डॉ. के.पी. विश्वनाथा होते. यावेळी व्यासपीठावर संचालक विस्तार शिक्षण तथा संचालक संशोधन डॉ. किरण कोकाटे, अधिष्ठाता डॉ. भीमराव उल्मेक, नेटॅफिम इंडियाचे वरीष्ठ व्यवस्थापक श्री. अरुण देशमुख, कृषिअभियांत्रिकी महाविद्यालयाचे सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. प्रकाश तुरबतमठ, कृषि महाविद्यालय कोल्हापूरचे सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. गजानन खोत, आंतरविद्या शाखा जलसिंचन व्यवस्थापनाचे विभाग प्रमुख डॉ. डी. डी. पवार उपस्थित होते.

अध्यक्षिय मार्गदर्शन करतांना कुलगुरु डॉ. के.पी. विश्वनाथा म्हणाले जंगलतोड, शहरीकरण, पाण्याच्या दुरुपयोगामुळे पाण्याचे दुर्भिक्ष दिवसेंदिवस वाढत आहे. पाण्याच्या दुर्भिक्षामुळे मोठ्याप्रमाणावर जैवविविधतेचा नाश होत आहे. पाणी हेच जीवन आहे म्हणून पाण्याचा सर्वांनी काटकसरीने वापर करावा. याप्रसंगी उपस्थित शेतकरी शास्त्रज्ञ आणि कर्मचाऱ्यांनी जल प्रतिज्ञा घेतली. यावेळी कै. भवरलाल जैन यांना श्रद्धांजली वाहण्यात आली. मान्यवरांच्या हस्ते जल पुजन करण्यात आले. यावेळी संचालक विस्तार शिक्षण आणि संचालक संशोधन डॉ. किरण कोकाटे म्हणाले ज्या देशांमध्ये पाण्याचे काटेकोर नियोजन केलेले आहे, त्या देशांची प्रगती झालेली आहे. उपलब्ध पाणी वाचविणे म्हणजेच पाणी कमवीणे. याप्रसंगी श्री. अरुण देशमुख यांनी पाण्याची उपयोगीता, उपलब्धता, वापर, शेतीमध्ये सुक्ष्म सिंचनाची गरज यावर सादरीकरण केले. यावेळी डॉ. भीमराव उल्मेक, शंकरराव चौधरी यांनी आपले मनोगत व्यक्त केले. याप्रसंगी सर्व विभागांचे विभाग प्रमुख, शेतकरी, शास्त्रज्ञ, विद्यार्थी उपस्थित होते. या कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक डॉ. डि.डि. पवार यांनी केले. कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन कु. ज्योत्सना घरत आणि आभार कु. प्रियंका भगत यांनी मानले.

एकदिवसीय कार्यशाळा संपन्न

अहमदनगर जिल्हा परिषद, कृषी विभाग आणि महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी यांचे संयुक्त विद्यमाने सेंद्रिय शेती प्रशिक्षण वर्ग व अपारंपारिक ऊर्जा माहिती व जनजागृतीच्या एकदिवसीय कार्यशाळेचे आयोजन करण्यात आले होते. अध्यक्षीयस्थानी कुलगुरु डॉ.के.पी. विश्वनाथा होते. यावेळी व्यासपीठावर अहमदनगर जिल्हा परिषद अध्यक्ष सौ.मंजुषाताई गुंड,संचालक विस्तार शिक्षण डॉ.किरण कोकाटे, अर्थ व बांधकाम समिती सभापती श्री.बाबासाहेब दिघे समाजकल्याण समिती सभापती सौ.मिराताई चकोर, कृषी व पशुसंवर्धन समिती सभापती श्री. शरद नवले, कृषी विकास अधिकारी श्री. विकास नलगे, श्री. संजय देशमुख उपस्थित होते. आध्यक्षिय मार्गदर्शन करतांना कुलगुरु डॉ. के.पी. विश्वनाथा म्हणाले,शेतक-यांनी एकात्मिक पीक पध्दतीचा वापर करावा,सेंद्रिय शेती आणि अपारंपारिक उर्जेचा वापर करून कृषी उत्पादनाला मुल्यवर्धनाची जोड दिली तर नक्कीच शेती फायदेशीर होईल.

जिल्हा परिषद अध्यक्ष सौ. मंजुषाताई गुंड म्हणाल्या सेंद्रिय कृषि उत्पादनाचे ब्रॅन्डींग होणे गरजेचे आहे.याप्रसंगी संचालक विस्तार शिक्षण डॉ. किरण कोकाटे यांनी आपले मनोगत व्यक्त केले.या प्रसंगी सभापती श्री. शरदराव नवले यांनी आपले मनोगत व्यक्त केले. यावेळी नगरजिल्हयातील प्रगतशील शेतकरी कृषीभूषण डॉ दत्तात्रय वने,कृषीभूषण श्री विष्णूपंत जरे,श्री.बाळासाहेब देशमुख,सौ शकुंतला गिरमे यांचे मान्यवरांचे हस्ते सत्कार करण्यात आला.या एकदिवसीय कार्यशाळेमध्ये जैविकखतांचा सेंद्रिय शेती मध्ये वापर,सेंद्रिय खते तयार करण्याच्या पध्दती,सेंद्रिय शेती प्रमाणिकरण व गट प्रमाणिकरण,सेंद्रियशेतीसाठी माती परिक्षण व सुक्ष्म अन्नद्रव्यांचा वापर इत्यादी विषयांवर तज्ञांचे व्याख्याने झाली. विद्यापीठाच्या विविध जैविक प्रयोगशाळांना शेतक-यांनी भेटी दिल्या. या कार्यशाळेस अहमदनगर जिल्हयातील शेतकरी मोठया संख्येने उपस्थित होते.

औषधी व सुगंधी वनस्पतीवर शेतकरी प्रशिक्षण वर्ग संपन्न

विभागीय कृषि संशाधन केंद्र, इगतपुरी जि. नाशिक येथे औषधी व सुगंधी वनस्पती प्रकल्प, व सुपारी विकास निर्देशालय,केरळ यांच्यासंयुक्त विद्यमाने शेतकरी प्रशिक्षण कार्यक्रमांचे आयोजन करण्यात आले होते.या प्रशिक्षण कार्यक्रमाला प्रमुख पाहुणे म्हणून श्री.सुभाष नागरे, प्रकल्प संचालक आत्मा उपस्थित होते.डॉ.प्रशांत बोडके,प्रभारी सहयोगी संशोधन संचालक यांच्या अध्यक्षतेखाली शेतकरी प्रशिक्षण कार्यक्रम आयोजित करण्यात आला होता. आध्यक्षिय मार्गदर्शन करतांना डॉ. प्रशांत बोडके म्हणाले बदलत्या आयुष मंत्रालयाच्या उद्दीष्टांना अनुसरून आर्युवेदीक औषधांच्या वाढीकरीता शाश्वत खरेदी व्यवस्था निर्माण होणे गरजेचे आहे.

श्री. सुभाष नागरे यांनी शासनाच्या ५०% अनुदानाच्या योजनांची माहिती दिली. यावेळी डॉ. शशिकांत चौधरी, डॉ. राकेश सोनवणे यांनी शेतक-यांना मार्गदर्शन केले. सदर कार्यक्रमाकरीता वाकी, वारंगुशी, पेंडशेत, टाकेत, कांचनगाव, खेडभैरव, बेलगाव इ. गावातील १०० हुन अधिक शेतक-यांनी प्रशिक्षणाचा लाभ घेतला.सदर कार्यक्रमाचे सुत्रसंचालन श्री. रंगनाथ बागुल यांनी केले तर डॉ.शशिकांत चौधरी यांनी आभार मानले.

६. पारितोषिक/ पुरस्कार / नियुक्ती

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाच्या कुलगुरूपदी डॉ. के.पी. विश्वनाथा

बंगळूर येथील कृषि विज्ञान विद्यापीठाचे संशोधन संचालक डॉ.के.पी. विश्वनाथा यांची विद्यापीठाच्या कुलगुरूपदी निवड झाली. मा.राज्यपाल तथा कृषि विद्यापीठाचे कुलपती सी. विद्यासागर राव यांनी डॉ.के.पी. विश्वनाथा यांच्या नावाची घोषणा केली. डॉ. के.पी.विश्वनाथा यांनी बंगळूर येथील कृषि विज्ञान विद्यापीठातून पीएच.डी.प्राप्त केली आहे. तमिळनाडू येथील अन्नमलाई विद्यापीठातून बौद्धिक मालमत्ता हक्क या विषयातदेखील त्यांनी पीएच.डी. मिळवली आहे. शिक्षण, संशोधन, विस्तार व प्रशासन या क्षेत्राचा व्यापक अनुभव डॉ. विश्वनाथा यांना आहे.

संचालक विस्तार शिक्षण डॉ. किरण कोकाटे “कृषि सन्मान” पुरस्काराने सन्मानित

कृषि विद्यापीठाचे संचालक विस्तार शिक्षण डॉ. किरण दत्तात्रय कोकाटे यांना प्रतिष्ठेचा समजला जाणारा मेडिया रुटस् आणि मेडिया विंगस्, पुणे यांचा ‘कृषि सन्मान’ पुरस्काराने गौरविण्यात आले. पुणे येथील बालगंधर्व रंगमंदिरात दिमाखदार सोहळ्यात त्यांना डॉ. बाळासाहेब सावंत कोकण कृषि विद्यापीठाचे माजी कुलगुरु डॉ. शंकरराव मगर यांच्या हस्ते सन्मान चिन्ह देऊन गौरविण्यात आले.

डॉ. किरण कोकाटे याअधी पाच वर्षे नवी दिल्ली येथील भारतीय कृषि अनुसंधान परिषदेत विस्तार विभागाचे उपमहासंचालक म्हणून कार्यरत होते. भारतीय कृषि अनुसंधान परिषदेतील उप महासंचालक हे पद केंद्राच्या कृषि मंत्रालयातील अतिरिक्त सचिवाच्या समकक्ष असलेले हे पद भुषविणारे ते महाराष्ट्र राज्यातील पहिले अधिकारी ठरले आहे.

सन २००९ साली त्यांची उपमहासंचालक पदावर निवड झाली होती. त्यांच्या कार्यकाळात त्यांनी देशातील ६३१ कृषि विज्ञान केंद्रांचे नेतृत्व करून त्याअंतर्गत असलेले दहा हजार प्रकल्प समन्वयक आणि विषय विशेषज्ञांद्वारे देशाच्या कृषि विस्ताराला नवी दिशा दिली. बाराव्या पंचवार्षिक योजनेत त्यांनी कृषि विज्ञान केंद्राच्या सहा पदामध्ये वाढ केली. त्यामुळे देशभरात तीन हजार पदांची निर्मिती झाली. तसेच त्यांच्या प्रयत्नांमुळे विभागीय प्रकल्प संचालनालयाचे नामांतर कृषि तंत्रज्ञान उपयोजन संशोधन संस्थेत (अटारी) झाले. तसेच देशात आठ वरून अकरा कृषि तंत्र उपयोजन संशोधन संस्था (अटारी) निर्माण केल्या. त्यात आपल्या राज्यात पुणे येथे एक अटारी संस्था मंजूर झाली आहे. उपमहासंचालक असताना त्यांनी कृषि विज्ञान केंद्राद्वारे देशात कृषि संशोधन आणि विस्ताराचे बळकटीकरण केले आहे. त्यांच्या या दुरदृष्टी व प्रभावशाली कार्यपद्धतीमुळे त्यांना कृषि विज्ञान केंद्राचे शिल्पकार संबोधले जाते. त्यांच्या या योगदानामुळे त्यांना ‘कृषि सन्मान’ पुरस्काराने गौरविण्यात आले आहे.

कृषि विद्यापीठाच्या राष्ट्रीय सेवा योजनेस राज्यस्तरीय पुरस्कार प्रदान

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाच्या राष्ट्रीय सेवा योजनेस चार राज्यस्तरीय पुरस्कारांनी सन्मानित करण्यात आले. महाराष्ट्र शासनाचा राष्ट्रीय सेवा योजना २०१३-१४ साठीचा उत्कृष्ट विद्यापीठ पुरस्कार महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाला प्रदान करण्यात आला. राज्याचे उच्च व तंत्रशिक्षण मंत्री श्री. विनोद तावडे यांचे हस्ते कुलगुरु डॉ. तुकाराम मोरे यांनी हा पुरस्कार स्विकारला. राष्ट्रीय सेवा योजना २०१३-१४ चे उत्कृष्ट कार्यक्रम समन्वयक म्हणून कृषि विद्यापीठाचे विद्यार्थी कल्याण अधिकारी, प्रा. शरद पाटील, उत्कृष्ट स्वयंसेवक म्हणून विद्यार्थी श्री. दिप लहामगे आणि २०१२-१३ चा उत्कृष्ट स्वयंसेवक म्हणून विद्यार्थी श्री. आबासाहेब देशमुख यांना पुरस्कारांनी सन्मानित करण्यात आले.

बियाणे तंत्रज्ञान संशोधन योजना सर्वोत्कृष्ट केंद्र या पुरस्काराने सन्मानित

भारतीय कृषी अनुसंधान परिषदेच्या राष्ट्रीय बियाणे प्रकल्प, बियाणे संचालनालय, मऊ (मध्यप्रदेश) तर्फे राहुरी विद्यापीठातील बियाणे तंत्रज्ञान संशोधन योजनेला सर्वोत्कृष्ट पुरस्काराने सन्मानित करण्यात आले. वार्षिक बैठकीमध्ये डॉ.एस.अय्यपन, सचिव, कृषी संशोधन व शिक्षण विभाग भारत सरकार आणि महासंचालक भारतीय कृषी अनुसंधान परिषद, नवी दिल्ली तसेच डॉ. राजेंद्र प्रसाद, प्रकल्प संचालक, बियाणे संचालनालय, मऊ (मध्यप्रदेश) यांचे हस्ते हा पुरस्कार देण्यात आला. बियाणे तंत्रज्ञान विषयक विविध शिफारशी या केंद्राच्या माध्यमातून देण्यात आल्या आहे. बियाणे तंत्रज्ञान केंद्रातर्फे २६ संशोधन लेख आणि ७ पुस्तकांचे प्रकाशन करण्यात आले आहे. या सर्व कामाबद्दल राहुरी बियाणे तंत्रज्ञान संशोधन योजनेस २०१४-१५ चे उत्कृष्ट केंद्र म्हणून सन्मानित करण्यात आले.

क्षमता असलेल्या व दुर्लक्षित पिकांवरील संशोधन प्रकल्पास उत्कृष्ट संशोधन केंद्र पुरस्कार प्रदान

विद्यापीठातील वनस्पतीशास्त्र विभागांतर्गत कार्यरत असलेल्या क्षमता असलेल्या पिकांवरील अखिल भारतीय समन्वीत संशोधन प्रकल्पास उत्कृष्ट संशोधन केंद्र पुरस्कार देवून गौरविण्यात आले.

ओरीसा राज्यातील भुवनेश्वर येथील कृषि विद्यापीठामध्ये १० व ११ एप्रिल, २०१५ या कालावधीत आयोजित करण्यात आलेल्या २६ व्या राष्ट्रीय कार्यशाळेत हा पुरस्कार प्रदान करण्यात आला. डॉ. जे.एस. चौहान, सहाय्यक महासंचालक (सीड), भारतीय कृषि संशोधन परिषद, नवी दिल्ली डॉ. आर.एस. सोळंकी, सहाय्यक महासंचालक (एफ.एफ.सी.) भारतीय कृषि संशोधन परिषद, नवी दिल्ली, प्रा. एम.कार, मा. कुलगुरु, ओरीसा कृषि व तंत्र विद्यापीठ, भुवनेश्वर व डॉ. बी.एस. फोगट, प्रकल्प समन्वयक, क्षमता असलेल्या पिकांवरील अखिल भारतीय समन्वीत संशोधन प्रकल्प, एन.बी.पी.जी.आर., नवी दिल्ली यांचे हस्ते हा पुरस्कार स्विकारला. हा प्रकल्प सन १९९० पासून महात्मा फुले कृषि विद्यापीठात कार्यरत असून या प्रकल्पामध्ये राजगिरा, सिमारुबा, कटौली, भात, घेवडा व चारधारी वाल या पाच दुर्लक्षित परंतु क्षमतावाण पिकांवर संशोधन प्रयोग राबविण्यात येतात. राजगिरा पिकाचा अधिक उत्पादन देणारा महाराष्ट्रातील पहिला वाण फुले कार्तिकी या प्रकल्पामार्फत २०१० मध्ये विकसीत करण्यात आला.

डॉ पंडित खर्डे यांचे राष्ट्रीय परिसंवादात यश

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाच्या विस्तार शिक्षण विभागाचे सहयोगी प्राध्यापक डॉ पंडित खर्डे यांना गुजरातमधील जुनागड कृषि विद्यापीठात आयोजित राष्ट्रीय परिसंवादात उत्कृष्ट शोधनिबंध सादरकरण पुरस्काराने गौरविण्यात आले आहे. जुनागड कृषि विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. ए.एल. पाठक यांच्या शुभहस्ते डॉ. खर्डे यांना प्रशस्तीपत्र आणि स्मृतीचिन्हाने गौरविण्यात आले.

डॉ. राहुल जगन्नाथ देसले यांना अॅग्रो केअरआयडॉल पुरस्कार प्रदान

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठातील पशुसंवर्धन व दुग्धशास्त्र विभागाचे सहाय्यक प्राध्यापक डॉ. राहुल जगन्नाथ देसले यांना अॅग्रो केअर कृषि मंच, महा अॅग्रो टेक, आत्मा आणि महाराष्ट्र शासन कृषि विभाग यांचा राज्यस्तरीय अॅग्रो केअर आयडॉल पुरस्काराने गौरविण्यात आले. सटाणा येथे झालेला ७ वा राज्यस्तरीय अॅग्रो केअर आयडॉल पुरस्कार सोहळ्यात खासदार मा. सुभाष भांबरे यांच्या हस्ते

हा पुरस्कार देण्यात आला. त्यांच्या शिक्षण, संशोधन आणि विस्तार कार्याची दखल घेवून त्यांना या पुरस्काराने गौरविण्यात आले आहे.

डॉ. संदिप पाटील यांचे राष्ट्रीय परिसंवादात यश

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे जनसंपर्क अधिकारी डॉ. संदिप पाटील यांना गुजरातमधील जुनागड कृषि विद्यापीठात आयोजित राष्ट्रीय परिसंवादात उत्कृष्ट शोधनिबंध सादरकरण पुरस्काराने गौरविण्यात आले आहे. जुनागड कृषि विद्यापीठाचे कुलगुरू डॉ. ए.एल. पाठक यांच्या शुभहस्ते डॉ. पाटील प्रशस्तीपत्र आणि स्मृतीचिन्हाने

गौरविण्यात आले.

डॉ. मधुकर बेडिस यांना कृषिरत्न पुरस्कार प्रदान

जय किसान फार्मर्स फोरम तर्फे डॉ. मधुकर राजाराम बेडिस यांना कृषि संशोधनात उल्लेखनीय कार्याबद्दल डॉ. पंजाबराव देशमुख प्रेरणा कृषिरत्न पुरस्काराने गौरविण्यात आले. प्रसिध्द कायदेतज्ञ तथा विशेष सरकारी वकिल अॅड. उज्ज्वल निकम यांचे हस्ते जळगांव येथील कांताई सभागृहात हा पुरस्कार प्रदान करण्यात आला.

डॉ. विजय रामदास शेलार यांना वसंतराव नाईक स्मृती पुरस्कार

वसंतराव नाईक स्मृती प्रतिष्ठान, पुसद यांचे तर्फे दिला जाणारा वसंतराव नाईक कृषि शास्त्रज्ञ पुरस्कार राहुरीच्या महात्मा फुले कृषि विद्यापीठातील बियाणे संशोधन अधिकारी डॉ. विजय शेलार यांना पुसद येथे पार पडलेल्या कार्यक्रमात मा.ना. श्री. एकनाथ खडसे, कृषि, महसूल, दुग्ध, व्यवसाय, फलोत्पादन मंत्री, यांचे हस्ते

देण्यात आला.

डॉ. अनिल दुर्गुडे यांची नवी दिल्ली येथील भारतीय मृदा शास्त्र संस्थेवर कॉन्सीलर म्हणून निवड

डॉ. अनिल दुर्गुडे मृदा शास्त्रज्ञ यांची नवी दिल्ली येथील भारतीय मृदा शास्त्र संस्थेवर कॉन्सीलर म्हणून २०१६ व २०१७ या वर्षासाठी निवड झाली आहे. डॉ. अनिल दुर्गुडे हे महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ येथील मृदा विज्ञान व कृषि रसायन शास्त्र विभागात विश्लेषक रसायनशास्त्रज्ञ सुक्ष्मअन्नद्रव्ये संशोधन योजना येथे कार्यरत आहे.

डॉ. संजय कोळसे फेलो ऑफ इंडियन सोसायटी ऑफ प्लॅंट पॅथॉलॉजीस्टने सन्मानित

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठातील फळपिके संशोधन प्रकल्पातील वनस्पती रोगशास्त्रज्ञ डॉ. संजय कोळसे यांना नुकतेच हैद्राबाद येथे फेलो ऑफ इंडियन सोसायटी ऑफ प्लॅंट पॅथॉलॉजीस्ट ने सन्मानित करण्यात आले.

७. मनुष्यबळ

७.१ कार्यकारी अधिकारी

१	कुलपती	मा. श्री. विद्यासागर राव	३० ऑगस्ट २०१४ ते आजपर्यंत
२	प्रतिकुलपती	मा. श्री. एकनाथराव खडसे	३१ ऑक्टोबर २०१४ ते आजपर्यंत
३	कुलगुरु	मा. डॉ. टी. ए. मोरे	१ एप्रिल २०१४ ते ३० डिसेंबर २०१५
		मा. डॉ. के. पी. विश्वनाथा	३१ डिसेंबर २०१५ ते आज पर्यंत

७.२ कार्यकारी परिषद सदस्य (१ एप्रिल, २०१५ ते ३१ मार्च, २०१६)

अ. क्र.	संवर्ग	मा. सदस्यांचे नाव	पत्ता	कालावधी
१	पदसिद्ध अध्यक्ष	मा. कुलगुरु	मफुकृवि, राहुरी	
२	पदसिद्ध सदस्य	मा. कृषि संचालक (नि. व. गु. नि.)	कृषि आयुक्तालय, मध्यवर्ती इमारत, पुणे- ४११००१	
३	पदसिद्ध सदस्य	मा. प्रादेशिक पशुसंवर्धन सहसंचालक	जनावरांचा दवाखाना, अशोक स्तंभाजवळ, नाशिक	
४	पदसिद्ध सदस्य	मा. फलोत्पादन संचालक	महाराष्ट्र राज्य अधीक्षक कृषि अधिकारी यांचे कार्यालयाजवळ, नरवीर तानाजी मार्ग, शिवाजीनगर, पुणे- ५	
५	पदसिद्ध सदस्य	मा. मुख्य वनसंरक्षक (प्रादेशिक)	जुना मुंबई-आग्रा मार्ग, त्र्यंबक नाका, आदिवासी विकास भवनसमोर, नाशिक- ४२२००२	
६	पदसिद्ध सदस्य	मा. संचालक संशोधन	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी	
७	पदसिद्ध सदस्य	मा. अधिष्ठाता (कृषि)	डॉ. अ. शि. कृ. अ. म., राहुरी	
८	नामवंत कृषि वैज्ञानिक	मा. डॉ. एस. बी. दानदिन	Ex-Vice Chancellor, H. No. 449, Nisarga, Ramtirthanagar, Balgaum - 590016	दि. २२ मे २०१३ ते दि. २१ मे २०१६
९	प्रगतशील शेतकरी एकूण ०५	मा. श्री. प्रकाश शामराव पाटील	अध्यक्ष, माळशिरस तालुका काँग्रेस (आय), अकलुज, जि. सोलापूर	दि. २२ ऑगस्ट २०१४ ते २१ ऑगस्ट २०१७
१०		मा. श्री. भाऊसाहेब वाकचौरे	साई अर्पण बंगला, साईश्रद्धा हौसिंग सोसायटीजवळ, साईबाबा भक्त निवासामागे, मु. पो. शिर्डी, ता. राहाता, जि. अहमदनगर, पिन- ४२३१०९	दि. ४ सप्टेंबर २०१४ ते दि. ३ सप्टेंबर २०१७

११		मा. श्री. तुषार बाळासाहेब पवार	मु. पो. बेलवडे हवेली, ता. कराड, जि. सातारा	दि. ३० ऑगस्ट २०१४ ते दि. २९ ऑगस्ट १७
१२		रिक्त	-	-
१३		रिक्त	-	-
१४	भारतीय कृषि अनुसंधान परिषदेचा प्रतिनिधी (०१ पद)	डॉ. एस. डी. सावंत	संचालक, राष्ट्रीय द्राक्ष संशोधन केंद्र, सोलापूर रोड, पुणे	दि. १ जानेवारी २०१४ ते दि. ३१ डिसेंबर २०१६
१५	कृषि उद्योजक	मा. अॅड. श्री. कृष्णाजी दशरथ यादव	मु. पो. इंदापूर, जि. पुणे	४ सप्टेंबर २०१४ ते ३ सप्टेंबर २०१७
१६	महाराष्ट्र विधानसभा प्रतिनिधी (एकूण ०३)	मा. श्री. शिवाजीराव कर्डिले	मु.पो. बृहाणनगर, ता.जि. अहमदनगर	दि. २१ डिसेंबर २०१५ ते विधानसभेचे सदस्य असेपर्यंत
१७		मा. श्री. भाऊसाहेब मल्हारी कांबळे	गोंधोनी, वार्ड नं.१, श्रीरामपूर, जि. अहमदनगर	दि. २१ डिसेंबर २०१५ ते आज पर्यंत
१८		मा. श्री. राहुल जगन्ताप	मु.पो.पिंपळगांव पिसा, ता. श्रीगोंदा, जि.अहमदनगर	दि. २१ डिसेंबर २०१५ ते विधानसभेचे सदस्य असेपर्यंत
१९	महाराष्ट्र विधानपरिषद	मा. आ. श्री. सुधीर भास्कर तांबे	गल्ली नं. १, इंदिरानगर, ता. संमनेर, जि. अहमदनगर	१४ डिसेंबर २०१० ते ५ डिसेंबर २०१६ पर्यंत
२०	प्रतिनिधी (एकूण ०२)	मा. श्री. प्रकाश गजभिषे	साईप्रभु अपार्टमेंट, रवि नगर चौक, नागपूर-४४००१०	दि. ५ ऑक्टोबर २०१५ ते ६ जून २०२०
२१	जिल्हा परिषदेच्या	रिक्त	-	-
२२	कृषि समितीचे सभापती (एकूण ०२)	रिक्त	-	-
२३	पदसिद्ध सदस्य सचिव	मा. कुलसचिव	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी	-
२४	पदसिद्ध सदस्य	प्रादेशिक दुग्धव्यवसाय विकास अधिकारी	नाशिक विभाग, शासकीय दूध योजना आवार, त्र्यंबक रोड, नाशिक- ४२२००२	-
२५	पदसिद्ध सदस्य	प्रादेशिक उपआयुक्त मत्स्यव्यवसाय	जुनी शासकीय अश्विन बैरेक क्र. १३, महसूल आयुक्त कार्यालयाजवळ, आयएसपीजवळ, नाशिक रोड-१	-
२६	निमंत्रित	मा. नियंत्रक	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी	-

७.३ विद्या परिषद सदस्य (१ एप्रिल, २०१५ ते ३१ मार्च, २०१६)

अ.क्र.	संवर्ग	मा. सदस्यांचे नाव	पत्ता
१.	पदसिद्ध अध्यक्ष	मा. कुलगुरू	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी
२.	पदसिद्ध सदस्य	मा. संचालक विस्तार शिक्षण	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी
३.	पदसिद्ध सदस्य	मा. संचालक शिक्षण	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी
४.	पदसिद्ध सदस्य	मा. संचालक संशोधन	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी
५.	पदसिद्ध सदस्य	मा. अधिष्ठाता (कृषि)	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी
६.	पदसिद्ध सदस्य	मा. अधिष्ठाता (कृषि अभियांत्रिकी)	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी
७.	पदसिद्ध सदस्य	सहयोगी अधिष्ठाता (प. म.)	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी
८.	पदसिद्ध सदस्य	सहयोगी अधिष्ठाता (कृ. अ. म.)	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी
९.	पदसिद्ध सदस्य	सहयोगी अधिष्ठाता (निकृषि)	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी
१०.	पदसिद्ध सदस्य	सहयोगी अधिष्ठाता तथा प्राचार्य	कृषि महाविद्यालय, पुणे
११.	पदसिद्ध सदस्य	सहयोगी अधिष्ठाता तथा प्राचार्य	कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूर
१२.	पदसिद्ध सदस्य	सहयोगी अधिष्ठाता तथा प्राचार्य	कृषि महाविद्यालय, धुळे
१३.	पदसिद्ध सदस्य	सहयोगी अधिष्ठाता तथा प्राचार्य	कृषि महाविद्यालय, नंदुरबार
१४.	पदसिद्ध सदस्य	सहयोगी अधिष्ठाता तथा प्राचार्य	कृषि महाविद्यालय, कराड
१५.	पदसिद्ध सदस्य	सहयोगी अधिष्ठाता तथा प्राचार्य	कृषि महाविद्यालय, मुक्ताईनगर
१६.	पदसिद्ध सदस्य	प्रमुख कृषि विद्या विभाग	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी
१७.	पदसिद्ध सदस्य	प्रमुख, पशुसंवर्धन व दुग्धशास्त्र विभाग	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी
१८.	पदसिद्ध सदस्य	प्रमुख वनस्पतीशास्त्र विभाग	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी
१९.	पदसिद्ध सदस्य	प्रमुख, मृदशास्त्र व रसायनशास्त्र विभाग	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी
२०.	पदसिद्ध सदस्य	प्रमुख, कृषि अर्थशास्त्र विभाग	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी
२१.	पदसिद्ध सदस्य	प्रमुख, कृषि अभियांत्रिकी विभाग	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी
२२.	पदसिद्ध सदस्य	प्रमुख, कृषि कीटकशास्त्र विभाग	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी
२३.	पदसिद्ध सदस्य	प्रमुख, कृषि विस्तार विभाग	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी
२४.	पदसिद्ध सदस्य	प्रमुख, उद्यानविद्या विभाग	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी
२५.	पदसिद्ध सदस्य	प्रमुख, वनस्पती विकृतीशास्त्र विभाग	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी
२६.	पदसिद्ध सदस्य	प्रमुख, अन्नविज्ञान व तंत्र विभाग	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी
२७.	पदसिद्ध सदस्य	प्रमुख, जीवसायनशास्त्र विभाग	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी
२८.	पदसिद्ध सदस्य	प्रमुख, आंतरविद्याशाखा पाणी व्यवस्थापन विभाग	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी
२९.	पदसिद्ध सदस्य	प्रमुख, कृषि हवामानशास्त्र विभाग	कृषि महाविद्यालय, पुणे
३०.	पदसिद्ध सदस्य	प्रमुख, कृषितंत्रे व शक्ती विभाग	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी
३१.	पदसिद्ध सदस्य	प्रमुख, जलसिंचन व निचरा अभियांत्रिकी विभाग	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी
३२.	पदसिद्ध सदस्य	प्रमुख, मृद व जलसंधारण अभियांत्रिकी विभाग	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी
३३.	पदसिद्ध सदस्य	प्रमुख, कृषि प्रक्रिया अभियांत्रिकी विभाग	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी
३४.	पदसिद्ध सदस्य	प्रमुख, प्रक्षेत्र आखणी, ग्रामीण विद्युतीकरण अभियांत्रिकी विभाग	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी

३५.	पदसिद्ध सदस्य	मृद विशेषज्ञ	कृषि संशोधन केंद्र, सोलापूर
३६.	पदसिद्ध सदस्य	ऊस विशेषज्ञ	मध्यवर्ती ऊस संशोधन केंद्र, पाडेगाव
३७.	पदसिद्ध सदस्य	तेलबिया विशेषज्ञ	तेलबिया संशोधन केंद्र, जळगाव
३८.	पदसिद्ध सदस्य	गहू विशेषज्ञ	गहू संशोधन केंद्र, निफाड
३९.	पदसिद्ध सदस्य	विद्यार्थी कल्याण अधिकारी	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी
४०.	पदसिद्ध सदस्य	डॉ. ए. ए. अत्रे, सहयोगी प्राध्यापक	मृद व जलसंधारण अभियांत्रिकी, डॉ. अ. शिं. कृ. अ. म. मफुकृवि, राहुरी (कृषि अभियांत्रिकी विद्याशाखा निर्वाचित) (दि. १ नोव्हेंबर २०१३ ते ३१ ऑक्टोबर २०१६)
४१.	पदसिद्ध सदस्य सचिव	कुलसचिव	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी
निमंत्रित सदस्य (दि. १५-०२-१९९६ रोजीच्या विद्या परिषदेच्या बैठकीतील विषय क्र. ०२ अन्वये)			
४२.	निमंत्रित सदस्य	सहयोगी संशोधन संचालक	रा. कृ. सं. प्र., शेंडा पार्क, कोल्हापूर
४३.	निमंत्रित सदस्य	सहयोगी संशोधन संचालक	रा. कृ. सं. प्र., विभागीय फळ संशोधन केंद्र, गणेशखिंड, पुणे-७
४४.	निमंत्रित सदस्य	सहयोगी संशोधन संचालक	रा. कृ. सं. प्र., कृषि संशोधन केंद्र, इगतपुरी
४५.	निमंत्रित सदस्य	सहयोगी संशोधन संचालक	रा. कृ. सं. प्र., ९७, रविवार पेठ, सोलापूर- ०२
४६.	निमंत्रित सदस्य	प्राचार्य	उद्यानविद्या महाविद्यालय, कृषि महाविद्यालय परिसर, पुणे
४७.	निमंत्रित सदस्य	सहयोगी संशोधन संचालक	संशोधन संचालनालय, मफुकृवि, राहुरी दि. १४ फेब्रुवारी २०१३ रोजीच्या विद्या परिषद ९८ व्या बैठकीच्या निर्णयापासून
स्वीकृत सदस्य (दि. १५ नोव्हेंबर २०१३ रोजी झालेल्या विद्या परिषदेच्या ९९ व्या बैठकीतील विषय क्र. ९ अन्वये)			
४८.	स्वीकृत सदस्य	डॉ. पी. यू. कृष्णराज	प्राध्यापक, जैवतंत्रज्ञान विभाग, कृषि विद्यापीठ, धारवाड
४९.	स्वीकृत सदस्य	इंजि. राजीव कुमार राॅय	फ्लॉट नं. १३, व्हिक्टोरियन मिडो, बगीचा रिसॉर्टमागे, विमानतळ, वारथूर रोड, बेंगलोर- ५६००३७
५०.	स्वीकृत सदस्य	डॉ. व्ही. एम. मायंदे	बी-५०४, मॉंट व्हर्ट, बाररिटजू-२, बाणेर-पाषाण रोड, पुणे- ४११०२१
५१.	स्वीकृत सदस्य	डॉ. आर. के. पाल	संचालक, राष्ट्रीय डाल्जिब संशोधन केंद्र, राष्ट्रीय महामार्ग क्र. ०९, सोलापूर- पुणे रोड, सोलापूर
संलग्न महाविद्यालयांचे प्राचार्य			
५२.	सदस्य	प्राचार्य	कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन महाविद्यालय, नारायणगाव, जि. पुणे.
५३.	सदस्य	प्राचार्य	कृषि महाविद्यालय, अकलूज, जि. सोलापूर
५४.	सदस्य	प्राचार्य	कृषि महाविद्यालय, बारामती, जि. पुणे
५५.	सदस्य	प्राचार्य	कृषि महाविद्यालय, आंबी, ता. वडगाव मावळ, जि. पुणे

७.४ विद्याविषयी अधिकारी

अ. क्र.	पदाचे नाव	अधिकाऱ्याचे नाव	सुधारित वेतनश्रेणी	कालावधी	
				पासुन	पर्यंत
१.	अधिष्ठाता	डॉ. बी. आर. उल्मेक (अतिरिक्त पदभार)	३७४००-६७०००, ग्रेड वेतन १००००	०१.४.२०१५	३१.३.२०१६
२.	संचालक संशोधन	डॉ. के. डी. कोकाटे (अतिरिक्त पदभार)	३७४००-६७०००, ग्रेड वेतन १००००	१५.२.२०१६	३१.३.२०१६
३.	संचालक विस्तार शिक्षण	डॉ. के. डी. कोकाटे	३७४००-६७०००, ग्रेड वेतन १००००	०१.४.२०१५	३१.३.२०१६
४.	सहयोगी अधिष्ठाता (पम)	डॉ. बी. आर. उल्मेक	३७४००-६७०००, ग्रेड वेतन १००००	०१.४.२०१५	३१.३.२०१६
५.	सहयोगी अधिष्ठाता (अभि.)	डॉ. पी. ए. तुरबतमठ (अतिरिक्त पदभार)	३७४००-६७०००, ग्रेड वेतन १००००	०१.४.२०१५	३१.३.२०१६
६.	सहयोगी अधिष्ठाता (निकृशि)	डॉ. एस. जी. बोरकर (अतिरिक्त पदभार)	३७४००-६७०००, ग्रेड वेतन १००००	०१.४.२०१५	३१.३.२०१६
७.	सहयोगी अधिष्ठाता, धुळे	डॉ. पी. एन. रसाळ (अतिरिक्त पदभार)	३७४००-६७०००, ग्रेड वेतन १००००	०१.४.२०१५	३१.३.२०१६
८.	सहयोगी अधिष्ठाता, पुणे	डॉ. जे.व्ही. पाटील (अतिरिक्त पदभार)	३७४००-६७०००, ग्रेड वेतन १००००	०१.४.२०१५	३१.३.२०१६
९.	सहयोगी अधिष्ठाता, कोल्हापुर	डॉ. जी. जी. खोत	३७४००-६७०००, ग्रेड वेतन १००००	०१.४.२०१५	३१.३.२०१६

७.५ विभाग प्रमुख व पीक विशेषज्ञ

अ. क्र.	पदाचे नाव	अधिकाऱ्याचे नाव	सुधारित वेतनश्रेणी	कालावधी	
				पासुन	पर्यंत
१.	कृषिविद्या	डॉ. एम. बी. धोंडे (अतिरिक्त पदभार)	३७४००-६७०००, ग्रेड वेतन १००००	०१.४.२०१५	३१.३.२०१६
२.	कृषि रसायन व मृदशास्त्र	डॉ. ए. एल. फरांदे	३७४००-६७०००, ग्रेड वेतन १००००	०१.४.२०१५	३१.३.२०१६
३.	वनस्पतीशास्त्र	डॉ. आर. डब्ल्यु. भारुड (अतिरिक्त पदभार)	३७४००-६७०००, ग्रेड वेतन १००००	०१.४.२०१५	१६.२.२०१६
		डॉ. एस. आर. गडाख (अतिरिक्त पदभार)	३७४००-६७०००, ग्रेड वेतन १००००	१७.२.२०१६	३१.३.२०१६
४.	कृषि किटक शास्त्र	डॉ. एस. एस. जाधव (अतिरिक्त पदभार)	३७४००-६७०००, ग्रेड वेतन १००००	०१.४.२०१५	३१.३.२०१६
५.	वनस्पती विकृती शास्त्र	डॉ. एस. जी. बोरकर	३७४००-६७०००, ग्रेड वेतन १००००	०१.४.२०१५	३१.३.२०१६

अ. क्र.	पदाचे नाव	अधिकाऱ्याचे नाव	सुधारित वेतनश्रेणी	कालावधी	
				पासुन	पर्यंत
६.	उद्यानविद्या	डॉ. एस. ए. रणपीसे (अतिरिक्त पदभार)	३७४००-६७०००, ग्रेड वेतन १००००	०१.४.२०१५	३१.३.२०१६
७.	पशुविज्ञान व दुग्धशास्त्र	डॉ. वाय. जी. फुलपगारे (अतिरिक्त पदभार)	३७४००-६७०००, ग्रेड वेतन १००००	०१.४.२०१५	३१.३.२०१६
८.	अन्नविज्ञान व तंत्रज्ञान	डॉ. एस. एस. थोरात (अतिरिक्त पदभार)	३७४००-६७०००, ग्रेड वेतन १००००	०१.४.२०१५	३१.३.२०१६
९.	कृषि अभियांत्रिकी	डॉ. पी. ऐ. तुरबतमठ	३७४००-६७०००, ग्रेड वेतन १००००	०१.४.२०१५	३१.३.२०१६
१०.	कृषि हवामान शास्त्रातील प्रगत केंद्र	डॉ. डी. डब्ल्यु. ठवाळ (अतिरिक्त पदभार)	३७४००-६७०००, ग्रेड वेतन १००००	०१.४.२०१५	३१.३.२०१६
११	विस्तार शिक्षण	डॉ. एस. बी. शिंदे (अतिरिक्त पदभार)	३७४००-६७०००, ग्रेड वेतन १००००	०१.४.२०१५	३१.३.२०१६
१२.	कृषि अर्थशास्त्र	डॉ. डी. बी. यादव	३७४००-६७०००, ग्रेड वेतन १००००	०१.४.२०१५	३१.३.२०१६
१३.	ऊस विशेषज्ञ, पाडेगाव	डॉ. एस.एम. पवार (अतिरिक्त पदभार)	३७४००-६७०००, ग्रेड वेतन १००००	०१.४.२०१५	३१.३.२०१६

७.६ इतर अधिकारी

अ. क्र.	पदाचे नाव	अधिकाऱ्यांचे नाव	सुधारित वेतनश्रेणी	कालावधी	
				पासुन	पर्यंत
१.	कुलसचिव	श्री. एस. आर. वानखेडे	३७४००-६७०००, ग्रेड वेतन ८७००	०१.४.२०१५	२६.६.२०१५
		डॉ. डी.डी. पवार (अतिरिक्त पदभार)	३७४००-६७०००, ग्रेड वेतन ८७००	२७.६.२०१५	०६.९.२०१५
		श्री. पी. बी. पवार	३७४००-६७०००, ग्रेड वेतन ८७००	०७.९.२०१५	२२.१२.२०१५
		श्री. एस.आर. कासार	३७४००-६७०००, ग्रेड वेतन ८७००	२३.१२.२०१५	३१.३.२०१६
२.	नियंत्रक	श्री. बी. जी. निर्मळ	१५६००-३९१००, ग्रेड वेतन ६६००	०१.४.२०१५	३१.३.२०१६
३.	विद्यार्थी कल्याण अधिकारी	श्री. एस. व्ही. पाटील (अतिरिक्त पदभार)	१५६००-३९१००, ग्रेड वेतन ६६००	०१.४.२०१५	३१.३.२०१६
४.	विद्यापीठ ग्रंथपाल	श्री. पी. ऐ. शिंदे	३७४००-६७०००, ग्रेड वेतन १००००	०१.४.२०१५	३१.३.२०१६
५.	विद्यापीठ अभियंता	श्री. एम. पी. डोके	१५६००-३९१००, ग्रेड वेतन ६६००	०१.४.२०१५	३१.३.२०१६

७.७ विद्यापीठ मनुष्यबळ

अ. क्र.	पदाचे नाव	वेतनश्रेणी (पे बँड व ग्रेड पे सह)	मंजूर पदे	भरलेली पदे	रिक्त पदे	शेरा
१	२	३	४	५	६	
गट - अ						
१	कुलगुरु	रु.७५,०००, विशेष वेतन रु.५,०००	१	१	०	
२	कुलसचिव	रु.३७,४००-६७,०००, ग्रेड पे. रु.८,७००	१	०	१	
३	संशोधन संचालक	रु.३७,४००-६७,०००, ग्रेड वेतन. रु.१०,०००, विशेष भत्ता-४,०००	१	०	१	
४	संचालक, विस्तार शिक्षण	रु.३७,४००-६७,०००, ग्रेड वेतन रु.१०,०००, विशेष भत्ता-४,०००	१	१	०	
५	अधिष्ठाता (कृषि)	रु.३७,४००-६७,०००, ग्रेड वेतन रु.१०,०००, विशेष भत्ता-४,०००	१	०	१	
६	सहयोगी अधिष्ठाता (कृषि)	रु.३७,४००-६७,०००, ग्रेड वेतन रु.१०,०००, विशेष भत्ता-३,०००	७	१	६	
७	सहयोगी अधिष्ठाता (कृषि अभियांत्रिकी)	रु.३७,४००-६७,०००, ग्रेड वेतन रु.१०,०००, विशेष भत्ता-३,०००	१	०	१	
८	विभाग प्रमुख	रु.३७,४००-६७,०००, ग्रेड वेतन रु.१०,०००	१२	४	८	
९	प्राध्यापक, कृषि विद्या	रु.३७,४००-६७,०००, ग्रेड वेतन रु.१०,०००	११	३	८	
१०	प्राध्यापक, मृदशास्त्र व कृषि रसायनशास्त्र	रु.३७,४००-६७,०००, ग्रेड वेतन रु.१०,०००	६	२	४	
११	प्राध्यापक, जीव रसायनशास्त्र	रु.३७,४००-६७,०००, ग्रेड वेतन रु.१०,०००	१	०	१	
१२	प्राध्यापक, अन्नशास्त्र व तंत्रज्ञान	रु.३७,४००-६७,०००, ग्रेड वेतन रु.१०,०००	१	१	०	
१३	प्राध्यापक, आंतरविद्या शाखा पाणी व्यवस्थापन	रु.३७,४००-६७,०००, ग्रेड वेतन रु.१०,०००	१	०	१	
१४	प्राध्यापक, कृषि वनस्पतीशास्त्र	रु.३७,४००-६७,०००, ग्रेड वेतन रु.१०,०००	१६	६	१०	
१५	प्राध्यापक, कृषि किटकशास्त्र	रु.३७,४००-६७,०००, ग्रेड वेतन रु.१०,०००	६	२	४	
१६	प्राध्यापक, वनस्पती रोगशास्त्र	रु.३७,४००-६७,०००, ग्रेड वेतन रु.१०,०००	९	३	६	
१७	प्राध्यापक, उद्यानविद्या	रु.३७,४००-६७,०००, ग्रेड वेतन रु.१०,०००	८	४	४	
१८	प्राध्यापक, पशुविज्ञान व दुग्धशास्त्र	रु.३७,४००-६७,०००, ग्रेड वेतन रु.१०,०००	७	१	६	
१९	प्राध्यापक, कृषि अर्थशास्त्र	रु.३७,४००-६७,०००, ग्रेड वेतन रु.१०,०००	५	२	३	
२०	प्राध्यापक, कृषि विस्तार	रु.३७,४००-६७,०००, ग्रेड वेतन रु.१०,०००	५	४	१	
२१	प्राध्यापक, संख्याशास्त्र	रु.३७,४००-६७,०००, ग्रेड वेतन रु.१०,०००	२	१	१	
२२	प्राध्यापक, मृद जलसंधारण कृषि अभियांत्रिकी	रु.३७,४००-६७,०००, ग्रेड वेतन रु.१०,०००	२	०	२	
२३	प्राध्यापक, कृषि प्रक्रीया अभियांत्रिकी	रु.३७,४००-६७,०००, ग्रेड वेतन रु.१०,०००	२	०	२	
२४	प्राध्यापक, जलसिंचन व निस्सारण अभियांत्रिकी	रु.३७,४००-६७,०००, ग्रेड वेतन रु.१०,०००	२	०	२	
२५	प्राध्यापक, कृषि शक्ती व यंत्रे	रु.३७,४००-६७,०००, ग्रेड वेतन रु.१०,०००	५	०	५	
२६	प्राध्यापक, भौतिकशास्त्र	रु.३७,४००-६७,०००, ग्रेड वेतन रु.१०,०००	१	०	१	

अ. क्र.	पदाचे नाव	वेतनश्रेणी (पे बँड व ग्रेड पे सह)	मंजूर पदे	भरलेली पदे	रिक्त पदे	शेरा
२७	प्राध्यापक, विद्युत अभियांत्रिकी	रु.३७,४००-६७,०००, ग्रेड वेतन रु.१०,०००	१	०	१	
२८	प्राध्यापक, स्थापत्य अभियांत्रिकी	रु.३७,४००-६७,०००, ग्रेड वेतन रु.१०,०००	१	०	१	
२९	प्राध्यापक, गणित	रु.३७,४००-६७,०००, ग्रेड वेतन रु.१०,०००	१	०	१	
३०	सहयोगी संशोधन संचालक	रु.३७,४००-६७,०००, ग्रेड वेतन रु.१०,०००	३	०	३	
३१	विद्यापीठ ग्रंथपाल	रु.३७,४००-६७,०००, ग्रेड वेतन रु.१०,०००	१	१	०	
३२	सहयोगी प्राध्यापक, कृषि विद्या	रु.३७,४००-६७,०००, ग्रेड वेतन रु.९,०००	४२	२९	१३	
३३	सहयोगी प्राध्यापक, कृषि वनस्पतीशास्त्र	रु.३७,४००-६७,०००, ग्रेड वेतन रु.९,०००	३२	२५	७	
३४	सहयोगी प्राध्यापक, जीव रसायनशास्त्र	रु.३७,४००-६७,०००, ग्रेड वेतन रु.९,०००	३	३	०	
३५	सहयोगी प्राध्यापक, मृदशास्त्र व कृषि रसायनशास्त्र	रु.३७,४००-६७,०००, ग्रेड वेतन रु.९,०००	२२	१५	७	
३६	सहयोगी प्राध्यापक, कृषि किटकशास्त्र	रु.३७,४००-६७,०००, ग्रेड वेतन रु.९,०००	१५	८	७	
३७	सहयोगी प्राध्यापक, वनस्पती रोगशास्त्र	रु.३७,४००-६७,०००, ग्रेड वेतन रु.९,०००	१८	११	७	
३८	सहयोगी प्राध्यापक, पशुविज्ञान व दुग्धशास्त्र	रु.३७,४००-६७,०००, ग्रेड वेतन रु.९,०००	१६	१०	६	
३९	सहयोगी प्राध्यापक, कृषि अर्थशास्त्र	रु.३७,४००-६७,०००, ग्रेड वेतन रु.९,०००	१०	७	३	
४०	सहयोगी प्राध्यापक, उद्यानविद्या	रु.३७,४००-६७,०००, ग्रेड वेतन रु.९,०००	२९	२२	७	
४१	सहयोगी प्राध्यापक, कृषि विस्तार	रु.३७,४००-६७,०००, ग्रेड वेतन रु.९,०००	१०	५	५	
४२	सहयोगी प्राध्यापक, संख्याशास्त्र	रु.३७,४००-६७,०००, ग्रेड वेतन रु.९,०००	२	१	१	
४३	सहयोगी प्राध्यापक, इंग्रजी	रु.३७,४००-६७,०००, ग्रेड वेतन रु.९,०००	१	०	१	
४४	सहयोगी प्राध्यापक, मराठी /हिंदी	रु.३७,४००-६७,०००, ग्रेड वेतन रु.९,०००	२	०	२	
४५	सहयोगी प्राध्यापक, अन्नशास्त्र व तंत्रज्ञान	रु.३७,४००-६७,०००, ग्रेड वेतन रु.९,०००	१	१	०	
४६	सहयोगी प्राध्यापक, मृद व जलसंधारण अभियांत्रिकी	रु.३७,४००-६७,०००, ग्रेड वेतन रु.९,०००	६	४	२	
४७	सहयोगी प्राध्यापक, कृषि प्रक्रीया अभियांत्रिकी	रु.३७,४००-६७,०००, ग्रेड वेतन रु.९,०००	६	४	२	
४८	सहयोगी प्राध्यापक, कृषि शक्ती व यंत्रे	रु.३७,४००-६७,०००, ग्रेड वेतन रु.९,०००	४	२	२	
४९	सहयोगी प्राध्यापक, जलसिंचन व निस्सारण अभियांत्रिकी	रु.३७,४००-६७,०००, ग्रेड वेतन रु.९,०००	५	४	१	
५०	सहयोगी प्राध्यापक, भौतिकशास्त्र	रु.३७,४००-६७,०००, ग्रेड वेतन रु.९,०००	१	०	१	
५१	सहयोगी प्राध्यापक, पशुवैद्यकीय शास्त्र	रु.३७,४००-६७,०००, ग्रेड वेतन रु.९,०००	२	२	०	
५२	सहाय्यक प्राध्यापक, कृषि विद्या	रु.१५,६००-३९,१००, ग्रेड वेतन. रु.६,०००	६५	४४	२१	
५३	सहाय्यक प्राध्यापक, मृदशास्त्र व कृषि रसायनशास्त्र	रु.१५,६००-३९,१००, ग्रेड वेतन. रु.६,०००	३७	२७	१०	
५४	सहाय्यक प्राध्यापक, जीव रसायनशास्त्र	रु.१५,६००-३९,१००, ग्रेड वेतन. रु.६,०००	४	३	१	
५५	सहाय्यक प्राध्यापक, अन्नशास्त्र व तंत्रज्ञान	रु.१५,६००-३९,१००, ग्रेड वेतन. रु.६,०००	१	१	०	
५६	सहाय्यक प्राध्यापक, कृषि वनस्पतीशास्त्र	रु.१५,६००-३९,१००, ग्रेड वेतन. रु.६,०००	५१	३४	१७	
५७	सहाय्यक प्राध्यापक, कृषि किटकशास्त्र	रु.१५,६००-३९,१००, ग्रेड वेतन. रु.६,०००	४७	३०	१७	
५८	सहाय्यक प्राध्यापक, वनस्पती रोगशास्त्र	रु.१५,६००-३९,१००, ग्रेड वेतन. रु.६,०००	४५	२९	१६	
५९	सहाय्यक प्राध्यापक, पशुविज्ञान व दुग्धशास्त्र	रु.१५,६००-३९,१००, ग्रेड वेतन. रु.६,०००	२४	१३	११	
६०	सहाय्यक प्राध्यापक, कृषि अर्थशास्त्र	रु.१५,६००-३९,१००, ग्रेड वेतन. रु.६,०००	२०	११	९	

अ. क्र.	पदाचे नाव	वेतनश्रेणी (पे बँड व ग्रेड पे सह)	मंजूर पदे	भरलेली पदे	रिक्त पदे	शेरा
६१	सहाय्यक प्राध्यापक, उद्यानविद्या	रु.१५,६००-३९,१००, ग्रेड वेतन. रु.६,०००	४७	३६	११	
६२	सहाय्यक प्राध्यापक, कृषि विस्तार	रु.१५,६००-३९,१००, ग्रेड वेतन. रु.६,०००	१९	८	११	
६३	सहाय्यक प्राध्यापक, पशुवैद्यकीय शास्त्र	रु.१५,६००-३९,१००, ग्रेड वेतन. रु.६,०००	७	४	३	
६४	सहाय्यक प्राध्यापक, संख्याशास्त्र	रु.१५,६००-३९,१००, ग्रेड वेतन. रु.६,०००	९	५	४	
६५	सहाय्यक प्राध्यापक, गणित	रु.१५,६००-३९,१००, ग्रेड वेतन. रु.६,०००	२	२	०	
६६	सहाय्यक प्राध्यापक, हवामानशास्त्र	रु.१५,६००-३९,१००, ग्रेड वेतन. रु.६,०००	२	१	१	
६७	सहाय्यक प्राध्यापक, इंग्रजी	रु.१५,६००-३९,१००, ग्रेड वेतन. रु.६,०००	३	३	०	
६८	सहाय्यक प्राध्यापक, गृहविज्ञान	रु.१५,६००-३९,१००, ग्रेड वेतन. रु.६,०००	०	१	-१	
६९	विद्यार्थी कल्याण अधिकारी (महाविद्यालयीन स्तर)	रु.१५,६००-३९,१००, ग्रेड वेतन. रु.६,०००	१	०	१	*
७०	सहाय्यक प्राध्यापक, मृद व जलसंधारण अभियांत्रिकी	रु.१५,६००-३९,१००, ग्रेड वेतन. रु.६,०००	१०	८	२	
७१	सहाय्यक प्राध्यापक, कृषि प्रक्रीया अभियांत्रिकी	रु.१५,६००-३९,१००, ग्रेड वेतन. रु.६,०००	६	४	२	
७२	सहाय्यक प्राध्यापक, कृषि शक्ती व यंत्रे	रु.१५,६००-३९,१००, ग्रेड वेतन. रु.६,०००	७	४	३	
७३	सहाय्यक प्राध्यापक, जलसिंचन व निस्सारण अभियांत्रिकी	रु.१५,६००-३९,१००, ग्रेड वेतन. रु.६,०००	११	९	२	
७४	सहाय्यक प्राध्यापक, भौतिकशास्त्र	रु.१५,६००-३९,१००, ग्रेड वेतन. रु.६,०००	१	०	१	
७५	सहाय्यक प्राध्यापक, विद्युत अभियांत्रिकी	रु.१५,६००-३९,१००, ग्रेड वेतन. रु.६,०००	१	१	०	
७६	सहाय्यक प्राध्यापक, स्थापत्य अभियांत्रिकी	रु.१५,६००-३९,१००, ग्रेड वेतन. रु.६,०००	१	०	१	
७७	सहाय्यक प्राध्यापक, यंत्रशास्त्र अभियांत्रिकी	रु.१५,६००-३९,१००, ग्रेड वेतन. रु.६,०००	१	०	१	
७८	विद्यार्थी कल्याण अधिकारी (विद्यापीठ स्तर)	रु.१५,६००-३९,१००, ग्रेड वेतन. रु.६,६००	१	०	१	
७९	उप-कुलसचिव	रु.१५,६००-३९,१००, ग्रेड वेतन. रु.६,६००	२	२	०	
८०	वैद्यकीय अधिकारी	रु.९,३००-३४,८००, ग्रेड वेतन रु.५,४०० (एमबीबीएस) रु.९,३००-३४,८००, ग्रेड वेतन रु.४,६०० (इतरांसाठी)	२	१	१	
८१	सहाय्यक कुलसचिव / सहाय्यक नियंत्रक	रु.९,३००-३४,८००, ग्रेड वेतन रु.४,६००	२०	१६	४	
८२	उप-विद्यापीठ अभियंता	रु.१५,६००-३९,१००, ग्रेड वेतन. रु.६,९००	१	०	१	
८३	क्रिडा अधिकारी	रु.१५,६००-३९,१००, ग्रेड वेतन. रु.६,६००	१	१	०	
८४	सुरक्षा अधिकारी	रु.९,३००-३४,८००, ग्रेड वेतन रु.४,६००	१	०	१	
८५	कुलगुरु यांचे स्वीय सहाय्यक	रु.९,३००-३४,८००, ग्रेड वेतन रु.४,६००	१	०	१	
८६	सहाय्यक अभियंता (स्थापत्य)	रु.९,३००-३४,८००, ग्रेड वेतन रु.५,४००	१	१	०	
८७	शारिरिक शिक्षण निर्देशक	रु.१५,६००-३९,१००, ग्रेड वेतन रु.६,०००	६	५	१	
८८	महाविद्यालयीन ग्रंथपाल	रु.१५,६००-३९,१००, ग्रेड वेतन रु.६,०००	५	३	२	
८९	विद्यापीठ अभियंता	रु.३७,४००-६७,०००, ग्रेड वेतन रु.७,६००	१	१	०	
९०	नियंत्रक	रु.३७,४००-६७,०००, ग्रेड वेतन रु.६,६००	१	१	०	
९१	अधिदान व लेखा अधिकारी	रु.९,३००-३४,८००, ग्रेड वेतन रु.४,६००	३	३	०	
एकूण गट अ			८१७	५०१	३१६	

अ. क्र.	पदाचे नाव	वेतनश्रेणी (पे बँड व ग्रेड पे सह)	मंजूर पदे	भरलेली पदे	रिक्त पदे	शेरा
गट - ब						
१	कार्यालय अधीक्षक	९३००-३४८०० ग्रेडवेतन ४४००	३६	२९	७	
२	लघुलेखक (उच्चश्रेणी)	९३००-३४८०० ग्रेडवेतन ४४००	१०	५	५	
३	सहाय्यक अधीक्षक	९३००-३४८०० ग्रेडवेतन ४४००	५५	३६	१९	
४	लघुलेखक (निम्नश्रेणी)	९३००-३४८०० ग्रेडवेतन ४४००	१९	९	१०	
५	वरिष्ठ तांत्रिक सहाय्यक	९३००-३४८०० ग्रेडवेतन ४४०० ९३००-३४८०० ग्रेडवेतन ४३००	२	१	१	
६	कनिष्ठ अभियंता / शाखा अभियंता (स्थापत्य/ विद्युत / यांत्रिकी)	५२००-२०२०० ग्रेडवेतन २८०० ९३००-३४८०० ग्रेडवेतन ४४०० ५ वर्षांच्या सेवेनंतर	१६	१४	२	
७	मुख्य कलाकार	९३००-३४८०० ग्रेडवेतन ४३००	१	१	०	
८	चलत छायाचित्रकार	९३००-३४८०० ग्रेडवेतन ४३००	१	१	०	
९	वरिष्ठ संशोधन सहाय्यक	९३००-३४८०० ग्रेडवेतन ४४००	१४५	१३३	१२	
१०	पशुवैद्यकीय अधिकारी	९३००-३४८०० ग्रेडवेतन ४४०० (पदवीधर) ९३००-३४८०० ग्रेडवेतन ४३०० (इतरांसाठी)	३	१	२	
एकूण गट - ब			२८८	२२९	५९	
गट - क						
१	प्रमुख तालिकाकार (ग्रंथालय)	५२००-२०२०० ग्रेड वेतन २८००	७	१	६	
२	तांत्रिक सहाय्यक (ग्रंथालय)	५२००-२०२०० ग्रेड वेतन २८००	१	०	१	
३	वरिष्ठ लिपीक	५२००-२०२०० ग्रेड वेतन २४००	१५४	१२३	३१	
४	लघु टंकलेखक	५२००-२०२०० ग्रेड वेतन २४००	१५	३	१२	
५	निर्माण सहाय्यक (ग्रंथालय)	५२००-२०२०० ग्रेड वेतन २०००	९	५	४	
६	लिपीक-नि-टंकलेखक	५२००-२०२०० ग्रेड वेतन १९००	२३९	१४३	९६	
७	प्रक्षेत्र यांत्रिक	५२००-२०२०० ग्रेड वेतन २४००	४	१	३	
८	तांत्रिक सहाय्यक	५२००-२०२०० ग्रेड वेतन २८००	४	४	०	
९	संगणक चालक	९३००-३४८०० ग्रेड वेतन ४२००	३	०	३	
१०	परिचारीका	५२००-२०२०० गे.वे.२८००	१	१	०	
११	वरिष्ठ कलाकार	५२००-२०२०० ग्रेड वेतन २८००	१	१	०	
१२	कलाकार / छायाचित्रकार	५२००-२०२०० ग्रेड वेतन २८००	४	३	१	
१३	छायाचित्रकार	५२००-२०२०० ग्रेड वेतन २८००	२	२	०	
१४	आरेखक	५२००-२०२०० ग्रेड वेतन २८०० ९३००-३४८०० ग्रेड वेतन ४२०० ४ वर्षांच्या अर्हताकारी सेवेनंतर	८	६	२	
१५	यांत्रिक पर्यवेक्षक	५२००-२०२०० ग्रेड वेतन २८००	१	१	०	
१६	कार्यदेशक निर्देशक	५२००-२०२०० ग्रेड वेतन २८००	२	१	१	
१७	सहाय्यक सुरक्षा अधिकारी	५२००-२०२०० ग्रेड वेतन २८००	१	१	०	

अ. क्र.	पदाचे नाव	वेतनश्रेणी (पे बँड व ग्रेड पे सह)	मंजूर पदे	भरलेली पदे	रिक्त पदे	शेरा
१८	मिश्रक (वैद्यकीय)	५२००-२०२०० ग्रेड वेतन २८००	२	२	०	
१९	प्रशिक्षण सहाय्यक	५२००-२०२०० ग्रेड वेतन २४००	-		०	
२०	वरिष्ठ यांत्रिक	५२००-२०२०० ग्रेड वेतन २४००	४	३	१	
२१	यांत्रिकी	५२००-२०२०० ग्रेड वेतन २४००	१	१	०	
२२	जोडारी	५२००-२०२०० ग्रेड वेतन २४००	६	५	१	
२३	जोडारी तथा यांत्रिक	५२००-२०२०० ग्रेड वेतन २४००	१	०	१	
२४	कातारी	५२००-२०२०० ग्रेड वेतन २४००	३	२	१	
२५	सांधाता	५२००-२०२०० ग्रेड वेतन २४००	३	२	१	
२६	ओतारी	५२००-२०२०० ग्रेड वेतन २४००	३	१	२	
२७	अंधार खोली सहाय्यक	५२००-२०२०० ग्रेड वेतन २४००	२	२	०	
२८	दृकश्राव्य चालक	५२००-२०२०० ग्रेड वेतन २४००	४	२	२	
२९	मिश्रक (पशुवैद्यकीय)	५२००-२०२०० ग्रेड वेतन २४००	४	३	१	
३०	लोहार	५२००-२०२०० ग्रेड वेतन २४०० ५२००-२०२०० ग्रेडवेतन २००० इतरांसाठी	६	२	४	
३१	वीजतंत्री	५२००-२०२०० ग्रेड वेतन २४००	३	१	२	
३२	तारतंत्री	५२००-२०२०० ग्रेड वेतन २४०० ५२००-२०२०० ग्रेडवेतन १९०० इतरांसाठी	२४	१५	९	
३३	यांत्रिक-नि-वीजतंत्री	५२००-२०२०० ग्रेड वेतन २४००	१	१	०	
३४	सुतार	५२००-२०२०० ग्रेड वेतन २४०० ५२००-२०२०० ग्रेड वेतन २००० इतरांसाठी	१२	११	१	
३५	सर्वेक्षक (मोजणीदार)	५२००-२०२०० ग्रेड वेतन २४००	१	१	०	
३६	दुरध्वनी चालक	५२००-२०२०० ग्रेड वेतन २०००	२	१	१	
३७	अनुरेखक	५२००-२०२०० ग्रेड वेतन २००० ५२००-२०२०० ग्रेडवेतन २४०० ७ वर्षांच्या अर्हताकारी सेवेनंतर	७	४	३	
३८	छपाईकार	५२००-२०२०० ग्रेड वेतन २०००	१	१	०	
३९	जुळणीकार	५२००-२०२०० ग्रेड वेतन २०००	२	२	०	
४०	कृषियंत्र चालक	५२००-२०२०० ग्रेड वेतन २०००	१६	८	८	
४१	वाहन चालक	५२००-२०२०० ग्रेड वेतन १९००	७४	४५	२९	
४२	इंजिन चालक	५२००-२०२०० ग्रेड वेतन १९००	-	-		
४३	मिस्त्री	५२००-२०२०० ग्रेड वेतन १९००	१२	७	५	
४४	कनिष्ठ यांत्रिक	५२००-२०२०० ग्रेड वेतन १९००	३	२	१	
४५	नळ कारागीर	५२००-२०२०० ग्रेड वेतन १९००	६	३	३	
४६	पंप चालक	५२००-२०२०० ग्रेड वेतन १९००	३	२	१	
४७	कनिष्ठ संशोधन सहाय्यक	९३००-३४८०० ग्रेड वेतन ४२००	१८४	१३५	४९	

अ. क्र.	पदाचे नाव	वेतनश्रेणी (पे बँड व ग्रेड पे सह)	मंजूर पदे	भरलेली पदे	रिक्त पदे	शेरा
४८	कृषि सहाय्यक	५२००-२०२०० ग्रेड वेतन २४०० ५२००-२०२०० ग्रेडवेतन २८०० ७ वर्षांच्या सेवेनंतर	६११	५२३	८८	
४९	पशुधन पर्यवेक्षक	५२००-२०२०० ग्रेड वेतन २४००	८	७	१	
५०	कनिष्ठ पशुवैद्यकीय अधिकारी	९३००-३४८०० ग्रेड वेतन ४४०० (पदवीधर) ९३००-३४८०० ग्रेडवेतन ४३०० (इतरांसाठी)	२	१	१	
एकुण गट - क			१४६७	१०९१	३७६	
गट - ड						
१	माळी	५२००-२०२०० ग्रेड वेतन १८०० (माळी पदविका प्रमाणपत्र उत्तीर्ण) ४४४०-७४४० ग्रेड वेतन १३०० (इतरांसाठी)	५८	२९	२९	
२	गणक	४४४०-७४४० ग्रेड वेतन १६००	५४	३८	२२	
३	खानसामा	४४४०-७४४० ग्रेड वेतन १६००	५	१	४	
४	खलाशी	४४४०-७४४० ग्रेड वेतन १६००	२	०	२	
५	प्रयोगशाळा परिचर	५२००-२०२०० ग्रेड वेतन १९०० (माध्यमिक शालांत परिक्षा उत्तीर्ण) ४४४०-७४४० ग्रेड वेतन १३०० (इतरांसाठी)	४६	३६	१०	
६	प्रयोगशाळा सेवक	४४४०-७४४० ग्रेड वेतन १३००	७५	५४	२१	
७	परिचर	४४४०-७४४० ग्रेड वेतन १३००	१४	३	११	
८	परिचारक	४४४०-७४४० ग्रेड वेतन १३००	१	१	०	
९	अतिथीगृह परिचर	४४४०-७४४० ग्रेड वेतन १३००	२	०	२	
१०	ग्रंथालय परिचर	५२००-२०२०० ग्रेड वेतन १९०० (माध्यमिक शालांत परिक्षा उत्तीर्ण व ग्रंथालय प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम पूर्ण) ४४४०-७४४० ग्रेड वेतन १३०० (इतरांसाठी)	८	३	५	
११	मदतनीस	४४४०-७४४० ग्रेड वेतन १३००	१२	११	१	
१२	तारतंत्री मदतनीस	४४४०-७४४० ग्रेड वेतन १३००	८	४	४	
१३	क्लीनर	४४४०-७४४० ग्रेड वेतन १३००	३	२	१	
१४	बेलदार	४४४०-७४४० ग्रेड वेतन १३००	२	१	२	
१५	संदेश वाहक	४४४०-७४४० ग्रेड वेतन १३००	३	२	१	
१६	सुरक्षा रक्षक	४४४०-७४४० ग्रेड वेतन १३००	१५	१०	५	
१७	स्वच्छक	४४४०-७४४० ग्रेड वेतन १३००	२३	२२	१	
१८	शिपाई	४४४०-७४४० ग्रेड वेतन १३००	२७३	१९२	८१	
१९	बैलवाला	४४४०-७४४० ग्रेड वेतन १३००	८६	६३	२३	
२०	नांगरवाला	४४४०-७४४० ग्रेड वेतन १३००	२७	२१	६	
२१	पहारेकरी	४४४०-७४४० ग्रेड वेतन १३००	१५६	१०५	५१	
२२	पशूपरिचर	४४४०-७४४० ग्रेड वेतन १३००	१५	१०	५	
२३	मिल्कमन	४४४०-७४४० ग्रेड वेतन १३००	१३	६	७	

अ. क्र.	पदाचे नाव	वेतनश्रेणी (पे बँड व ग्रेड पे सह)	मंजूर पदे	भरलेली पदे	रिक्त पदे	शेरा
२४	हमाल	४४४०-७४४० ग्रेड वेतन १३००	२	२	०	
२५	ब्रणोपचारक	४४४०-७४४० ग्रेड वेतन १३००	४	०	४	
२६	रोपसंग्राहक	४४४०-७४४० ग्रेड वेतन १३००	५	२	३	
२७	पशुवैद्यकीय परिचर	४४४०-७४४० ग्रेड वेतन १३००	३	२	१	
२८	भांडार मदतनीस	४४४०-७४४० ग्रेड वेतन १३००	१	१	०	
२९	संग्रहालय सेवक	४४४०-७४४० ग्रेड वेतन १३००	१	१	०	
३०	फिल्ड सर्व्हन्ट	४४४०-७४४० ग्रेड वेतन १३००	२	२	०	
३१	डिलीव्हरीमन	४४४०-७४४० ग्रेड वेतन १३००	२	१	१	
३२	डेअरीमन	४४४०-७४४० ग्रेड वेतन १३००	६	१	५	
३३	गवळी	४४४०-७४४० ग्रेड वेतन १३००	३	३	०	
३४	हर्डसमन	४४४०-७४४० ग्रेड वेतन १३००	३	२	१	
३५	कुक्कुटपाल	४४४०-७४४० ग्रेड वेतन १३००	४	२	२	
३६	दवाखाना परिचर	४४४०-७४४० ग्रेड वेतन १३००	१	१	०	
३७	गवंडी	४४४०-७४४० ग्रेड वेतन १६००	४	१	३	
३८	वासरेराखी	४४४०-७४४० ग्रेड वेतन १३००	३	२	१	
३९	बांधणीकार	४४४०-७४४० ग्रेड वेतन १६००	१	०	१	
४०	वार्ड सर्व्हन्ट	४४४०-७४४० ग्रेड वेतन १३००	१	१	०	
४१	कार्यशाळा मजूर	४४४०-७४४० ग्रेड वेतन १३००	४	३	१	
४२	प्रक्षेत्र मजूर/फिल्डमन	४४४०-७४४० ग्रेड वेतन १३००	१	०	१	
४३	मजूर	४४४०-७४४० ग्रेड वेतन १३००	१३४२	७६३	५७९	
४४	मेंढपाळ	४४४०-७४४० ग्रेडवेतन १३००	-	-	०	
४५	नाईक	४४४०-७४४० ग्रेड वेतन १६००	४	२	२	
	एकुण गट - ड		२२९४	२२९८	१४००	८९८

८. पायाभूत सुविधा निर्मिती (वार्षिक अहवाल २०१५-१६)

अ. क्र.	कामाचे नांव	अंदाजपत्रकीय रक्कम	अनुदान शिर्ष
१.	कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूर येथे मुलींच्या वसतीगृहाचे आणि ब - १२ निवासस्थानाचे नुतनीकरण करणे.	२५५४०६.००	आय.सी.ए.आर. - एस.ए.यु.
२.	कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूर येथे मुलींच्या वसतीगृहाचे आणि ब - ९ निवासस्थानाचे नुतनीकरण करणे.	२५५४०६.००	आय.सी.ए.आर. - एस.ए.यु.
३.	कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूर येथे मुलींच्या वसतीगृहाचे आणि ब - ११ निवासस्थानाचे नुतनीकरण करणे.	२५५४०६.००	आय.सी.ए.आर. - एस.ए.यु.
४.	मध्यवर्ती परिसर, राहुरी येथे मा. अधिष्ठाता यांच्या दालनाचे रंगकाम व फरशीचे काम करणे.	७६३९१.००	आय.सी.ए.आर. - एस.ए.यु.
५.	कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूर येथील डेअरी विभागातील अॅनालॉटिकल प्रयोगशाळेचे दुरुस्तीचे व नुतनीकरणाचे काम करणे.	२९३८४६.००	आय.सी.ए.आर. - अनुभव आधारीत शिक्षण
६.	कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूर येथील डेअरी विभागामध्ये प्रोसेसिंग प्रयोगशाळेचे नुतनीकरण करणे.	९९५२२.००	आय.सी.ए.आर. - अनुभव आधारीत शिक्षण
७.	कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूर येथे विद्यार्थी वसतीगृहाचे छताचे वॉटर प्रुफिंगचे काम करणे.	८८८६००.००	देखभाल व दुरुस्ती
८.	कृषि महाविद्यालय, पुणे येथे शताब्दी इमारतीच्या वाहनतळासाठी ग्रीलचे काम करणे.	२८५५९२.००	देखभाल व दुरुस्ती
९.	कृषि महाविद्यालय, पुणे येथील फार्म चाळ येथे क-४ ते क-९ मजूर निवासस्थानांचे फरशी व किचन ओट्याचे बांधकाम करणे.	२८५१६०.००	देखभाल व दुरुस्ती
१०.	कृषि महाविद्यालय, पुणे येथे मजूर निवासस्थानाचे पाईप लाईन व इतर कामे करणे.	२८२३३५.००	देखभाल व दुरुस्ती
११.	कृषि महाविद्यालय, पुणे येथे ई वसतीगृहाच्या व्हरांड्याचे नुतनीकरण करणे.	२८५५६०.००	देखभाल व दुरुस्ती
१२.	कृषि महाविद्यालय, धुळे येथे धुळे - पारोळा रस्त्याचे उजव्या बाजूने चेनलिक तारेचे कुंपन करणे.	२९९५३०.००	देखभाल व दुरुस्ती
१३.	प्रादेशिक फळ संशोधन केंद्र, गणेशखिड पुणे येथे वाहन तळाचे बांधकाम करणे.	९५०२१५.००	देखभाल व दुरुस्ती
१४.	प्रादेशिक फळ संशोधन केंद्र, गणेशखिड पुणे येथे अवजारगृहाचे बांधकाम करणे.	७९५०६०.००	देखभाल व दुरुस्ती
१५.	प्रादेशिक फळ संशोधन केंद्र, गणेशखिड, पुणे येथील प्रक्षेत्रावरील रस्त्यांचे नुतनीकरण करणे.	६८५१६५.००	देखभाल व दुरुस्ती
१६.	कृषि महाविद्यालय, धुळे येथील अभियांत्रिकी विभागातील जीवशास्त्र व रसायनशास्त्र विभागाकरीता महिला प्रसाधनगृहाचे बांधकाम करणे.	२९९२०१.००	देखभाल व दुरुस्ती
१७.	मध्यवर्ती परिसर राहुरी येथील शरद कॉलनीतील निवासस्थान क्र. ग-७४, ग -८६, ग -८९, ग -९९, ग -१०२, ग -१०४, ग -११७, ग -१२०, ग -१२८, ग -१३२ नुतनीकरण करणे.	२९५४२९.००	देखभाल व दुरुस्ती
१८.	कृषि तंत्र विद्यालय, पुणतांबा येथील विद्यार्थीनी वसतीगृहाच्या पहिल्या मजल्याचे विद्युतीकरण करणे.	२७२४८५.००	देखभाल व दुरुस्ती
१९.	मध्यवर्ती परिसर, राहुरी येथे शेती अवजारे व यंत्र चाचणी केंद्राकरीता प्रशिक्षण कक्ष व संग्रहालय बांधणे.	६८२५०००.००	राष्ट्रीय कृषि विकास योजना
२०.	मध्यवर्ती परिसर, राहुरी येथे जैव नियंत्रण प्रयोगशाळेकरीता पहिल्या मजल्याचे बांधकाम करणे.	२७०००००.००	राष्ट्रीय कृषि विकास योजना
२१.	मध्यवर्ती परिसर, राहुरी येथे जैव नियंत्रण प्रयोगशाळेकरीता पहिल्या मजल्याचे विद्युतीकरण करणे.	२७००००.००	राष्ट्रीय कृषि विकास योजना
२२.	मध्यवर्ती परिसर, राहुरी येथे उद्यानविद्या विभागाकरीता कार्यालयातील इमारतीचे बांधकाम करणे.	२९५००००.००	फिरता निधी - उद्यानविद्या
२३.	मध्यवर्ती परिसर, राहुरी येथे इंडो - इस्त्राईल योजने अंतर्गत कार्यालय इमारतीचे बांधकाम करणे.	७५०००००.००	इंडो - इस्त्राईल
२४.	मध्यवर्ती परिसर राहुरी येथील मृद विज्ञान व रसायनशास्त्र विभागातील उंदीर प्रतिबंधक गोदामासाठी विद्युतीकरण करणे.	६९६००.००	महसुली उत्पन्न
२५.	कृषि महाविद्यालय, पुणे येथे मिथीला बंगल्याचे रंगकाम व दरवाजाचे काम करणे.	२८५३२५.००	महसुली उत्पन्न
२६.	कृषि महाविद्यालय, पुणे येथील मिथीला बंगल्याचे निवासस्थान क्र. १ व २ चे प्रसाधन गृहाचे नुतनीकरण करणे.	२८५२४२.००	महसुली उत्पन्न
२७.	कृषि महाविद्यालय, पुणे येथील मिथीला बंगल्याचे सिलींगचे काम करणे.	२८५००३.००	महसुली उत्पन्न
२८.	मध्यवर्ती परिसर, राहुरी येथील वसंत विद्यार्थी वसतीगृहाला रंगकाम करणे.	२९९८७५.००	Student Council A. D. PGI
२९.	मध्यवर्ती परिसर, राहुरी येथील हेमंत विद्यार्थी वसतीगृहाला रंगकाम करणे.	२९९८७५.००	Student Council A. D. PGI
३०.	मध्यवर्ती परिसर, राहुरी येथील वसंत व शिशिर विद्यार्थी वसतीगृहासाठी रंगकाम, ग्रील वर्क व कपाटांची कामे करणे.	२९९५४५.००	Student Council A. D. PGI
३१.	मध्यवर्ती परिसर, राहुरी येथील हेमंत विद्यार्थी वसतीगृहासाठी रंगकाम, ग्रील वर्क व कपाटांची कामे करणे.	१४९७७२.००	Student Council A. D. PGI
३२.	मध्यवर्ती परिसर, राहुरी येथील शिशिर विद्यार्थी वसतीगृहासाठी रंगकाम, ग्रील वर्क व कपाटांची कामे करणे.	२९९८७५.००	Student Council A. D. PGI
३३.	मध्यवर्ती परिसर, राहुरी येथील उद्यानविद्या नर्सरी विभागातील कार्यालयाचे नुतनीकरण करणे.	२८२५००.००	फिरता निधी - उद्यानविद्या

३४.	मध्यवर्ती परिसर, राहुरी येथील उद्यानविद्या विभागातील बियाणे पैदासकार कार्यालय व कांदा पैदासकार कार्यालयाचे दुरुस्ती व नुतनीकरण करणे.	२८४९५०.००	फिरता निधी - उद्यानविद्या
३५.	कृषि महाविद्यालय, धुळे येथील उद्यानविद्या विभागाकरीता काटेरी तारेचे कुंपन करणे.	२८५४६३.००	फिरता निधी - कृषि महाविद्यालय, धुळे
३६.	मध्यवर्ती परिसर, राहुरी येथील आंतरराष्ट्रीय विद्यार्थी वसतीगृहातील खोल्यांना व पॅसेजला रंगकाम करणे.	२९८६७९.००	Institutional Charges (PGI)
३७.	कृषि महाविद्यालय, धुळे येथे उद्यानविद्या नर्सरी विभागामध्ये स्टोअर शेडचे बांधकाम करणे.	८८५४७५.००	फिरता निधी - उद्यानविद्या, कृषि महाविद्यालय, धुळे
३८.	लिंबू वर्गीय फळझाडे संशोधन केंद्र, रैनतपुर, ता. श्रीरामपूर जि. अहमदनगर येथे प्रवेशद्वार व कमानीचे काम करणे.	२१००५९.००	Revolving fund AICRP on Fruits MPKV, Rahuri.
३९.	कृषि महाविद्यालय, धुळे येथे पांझरा उपसा योजनेतील जॅकवेल मधील गाळ काढणे व खोली वाढविणे.	१५४०००.००	एस.ए.यु - कृषि महाविद्यालय, धुळे
४०.	कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूर येथील अभियांत्रिकी विभागामध्ये महिला व पुरुष प्रसाधन गृहाचे दुरुस्ती व नुतनीकरण करणे.	२९९०२८.००	एस.ए.यु - कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूर
४१.	कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूर येथील जिमखाना विभागासाठी अॅल्युमिनीअम खिडकी व व्हॅटीलेटरचे काम करणे.	२९०३०७.००	एस.ए.यु - कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूर
४२.	कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूर येथील उद्यानविद्या विभागासाठी महिला व पुरुष प्रसाधन गृहाचे दुरुस्ती व नुतनीकरण करणे.	२९९०२८.००	एस.ए.यु - कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूर
४३.	कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूर येथील मेट्रॉलॉजिकल ऑब्जरव्हेटरी करीता कुंपन करणे.	२९६३०७.००	एस.ए.यु - कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूर
४४.	कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूर येथील जिमखान्या मधील प्रसाधन गृहाचे नुतनीकरण करणे.	२९८९६६.००	एस.ए.यु - कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूर
४५.	कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूर येथील उद्यानविद्या प्रक्षेत्रावरील प्रसाधन गृहाचे नुतनीकरण करणे.	२९८९६६.००	एस.ए.यु - कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूर
४६.	कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूर येथील जिमखान्यास रंगकाम करणे.	२९०९२५.००	एस.ए.यु - कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूर
४७.	कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूर येथे जिमखाना व टेबल टेनीस हॉल करीता फरशी बसविणे.	२९०३३१.००	एस.ए.यु - कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूर
४८.	कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूर येथील बास्केट बॉल कोर्टचे नुतनीकरण करणे.	२९८९५२.००	एस.ए.यु - कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूर
४९.	कृषि महाविद्यालय, नंदुरबार येथे प्रशासकीय इमारत व वसतीगृहाकरीता गेट व संरक्षक जाळी बसविणे.	२८३४८९.००	महाराष्ट्र शासन
५०.	मध्यवर्ती परिसर, राहुरी येथील उद्यानविद्या विभागातील सीएएफटी प्रयोगशाळेचे नुतनीकरण करणे.	२३४८४५.००	फिरता निधी - उद्यानविद्या
५१.	मध्यवर्ती परिसर, राहुरी येथे भाजीपाला विभागामध्ये स्टोअर शेडचे बांधकाम करणे.	२९७८३८.००	फिरता निधी - उद्यानविद्या
५२.	मध्यवर्ती परिसर, राहुरी येथील उद्यानविद्या विभागातील टेकडी प्रक्षेत्र येथे फार्म शेडचे बांधकाम करणे.	४७५०८४.००	फिरता निधी - उद्यानविद्या
५३.	कृषि महाविद्यालय, धुळे येथील शेड क्र. १ व २ चे नुतनीकरण करणे.	२४२६६५.००	फिरता निधी-उद्यानविद्या-कृषि महाविद्यालय, धुळे.
५४.	मध्यवर्ती परिसर, राहुरी येथील कांदा साठवण योजना कार्यालय क्र. १ चे दुरुस्ती व नुतनीकरण करणे.	२८४२८०.००	फिरता निधी - उद्यानविद्या
५५.	मध्यवर्ती परिसर, राहुरी येथील कांदा साठवण योजना कार्यालय क्र. २ चे दुरुस्ती व नुतनीकरण करणे.	२८३६३०.००	फिरता निधी - उद्यानविद्या
५६.	मध्यवर्ती परिसर, राहुरी येथील राष्ट्रीय कृषि विकास योजने अंतर्गत सिंचन पाणी गरज सल्ला प्रकल्पातील ऊस प्रक्षेत्राच्या उत्तर - पूर्व बाजूस चैनलिक कुंपण करणे.	२९९७२५.००	राष्ट्रीय कृषि विकास योजना
५७.	मध्यवर्ती परिसर, राहुरी येथील राष्ट्रीय कृषि विकास योजने अंतर्गत सिंचन पाणी गरज सल्ला प्रकल्पातील ऊस प्रक्षेत्राच्या दक्षिण बाजूस चैनलिक कुंपण करणे.	१८४२०६.००	राष्ट्रीय कृषि विकास योजना
५८.	मध्यवर्ती परिसर, राहुरी येथील राष्ट्रीय कृषि विकास योजने अंतर्गत सिंचन पाणी गरज सल्ला प्रकल्पातील ऊस प्रक्षेत्राच्या उत्तर - पश्चिम बाजूस चैनलिक कुंपण करणे.	२९२९६५.००	राष्ट्रीय कृषि विकास योजना
५९.	मध्यवर्ती परिसर, राहुरी येथील राष्ट्रीय कृषि विकास योजने अंतर्गत सिंचन पाणी गरज सल्ला प्रकल्पातील गहू प्रक्षेत्राकरीता चैनलिक कुंपण करणे.	२९८५९७.००	राष्ट्रीय कृषि विकास योजना
६०.	मध्यवर्ती परिसर, राहुरी येथील जिमखाना क्रिडांगणास चैनलिक तारेचे कुंपन करणे.	१०२३३२९.००	विद्यार्थी कल्याण निधी
६१.	मध्यवर्ती परिसर, राहुरी येथील लिंबू संशोधन विभागातील कार्यालयाचे छताचे व व्हरांड्याचे काम करणे.	२९५५४५.००	फिरता निधी - उद्यानविद्या
६२.	मध्यवर्ती परिसर, राहुरी येथील लिंबू संशोधन कार्यालयाचे फरशीचे, ग्रीलचे व व्हरांड्याचे काम करणे.	१०४९१०.००	फिरता निधी - उद्यानविद्या
६३.	मध्यवर्ती परिसर, राहुरी येथील विद्यार्थी वसतीगृहाला चैनलिक तारेचे कुंपन करणे.	४०२०४९.००	Institutional charges
६४.	मध्यवर्ती परिसर, राहुरी येथील कापूस पैदासकार विभागामध्ये अवजारागृहाचे बांधकाम करणे.	४४३७००.००	Product Testing

९. कृषि विद्यापीठाचे आर्थिक समालोचन

विद्यापीठास प्रामुख्याने महाराष्ट्र राज्य शासन, भारतीय कृषि अनुसंधान परिषद, नवी दिल्ली व केंद्र शासनाकडून अनुदान प्राप्त होते. सन २०१५-१६ या आर्थिक वर्षाकरिता राज्य शासन, भारतीय कृषि अनुसंधान परिषद, नवी दिल्ली व केंद्र शासनाकडून एकूण रू. ३५१४२९५ हजार एवढे अनुदान मंजूर होवून वितरीत करण्यात आले. तसेच महात्मा फुले कृषि विद्यापीठास सन २०१५-१६ या आर्थिक वर्षात रू. २२०७२२ हजार महसुली उत्पन्न जमा झाले. उपरोक्त एकूण अनुदानापैकी रू. ३५२३४५४ हजार खर्च करण्यात आले. विद्यापीठास प्राप्त झालेले अनुदान, महसुली उत्पन्न आणि झालेल्या खर्चाची विभागणी खाली नमूद करण्यात आली आहे.

अ. क.	लेखा शिर्ष	सन २०१५-१६ करिता प्राप्त अनुदान	झालेला खर्च
अ)	राज्य शासन ०१- पीक संवर्धन (योजनेतर)		
१.	निवृत्ती वेतन	१०४,८७,६०,०००	१०२,२५,१३,०००
२.	परिभाषित अं.नि.वे.योजना	२,५०,००,०००	२,५०,००,०००
३.	वेतन	१२८,६९,४६,०००	१२७,१५,२४,०००
४.	आकस्मिक खर्च	१३,२६,४५,०००	१३,२६,४५,०००
	एकूण रू.	२४९,३३,५१,०००	२४५,१६,८२,०००
ब)	राज्य शासन ०३-पशु संवर्धन (योजनेतर)		
१.	वेतन	२,३८,५७,०००	२,३८,५७,०००
२.	आकस्मिक खर्च	११,५६,०००	११,५६,०००
	एकूण रू .	२,५०,१३,०००	२,५०,१३,०००
	एकूण रू . अ + ब	२५१,८३,६४,०००	२४७,६६,९५,०००
क)	राज्य शासन ०१- पीक संवर्धन (योजनांतर्गत)		
१.	भा.कृ.अ.प. अर्थसहाय्यीत योजनांकरीता राय शासनाचा २५ % हिस्सा	४,८३,००,०००	४,८३,००,०००
२.	कृषि महाविद्यालय, कराड	५,११,००,०००	४,९०,७९,९८८
३.	कृषि महाविद्यालय, मुक्ताईनगर	३,३६,०१,०००	०
४.	जीन बँक बळकटीकरण	१०,००,००,०००	०
५.	सिंचन सुविधांचे बळकटीकरण	२४,५०,०००	२४,५०,०००
	एकूण रू .	२३,५४,५१,०००	९,९८,२९,९८८
ड)	राय शासन (ढड्डा) कृषि महाविद्यालय, नंदुरबार	६,२८,००,०००	३,५०,००,०००
	एकूण रू .	६,२८,००,०००	३,५०,००,०००
इ)	राज्य शासन (विविध योजने अंतर्गत)		
१.	राष्ट्रीय कृषि विकास योजना	३,४२,०३,६००	३,४२,०३,६००
२.	इंडो - ईस्त्रायल प्रोजेक्ट	३०,००,०००	३०,००,०००
३.	आर्थिकदृष्ट्या मागासवर्ग विद्यार्थांची शैक्षणिक शुल्क प्रतीपूर्ती	१७,७९,७५,२१७	१७,७९,७५,२१७
४.	राष्ट्रीय सेवा योजना	१९,०४,१५०	१९,०४,१५०
५.	कृषि आयुक्तालय, महा. शासन मार्फत अनुदान	६९,६५,८००	६९,६५,८००
६.	राज्यातील इतर संस्थाकडून प्राप्त अनुदान	१,०६,५७,३०७	१,०६,५७,३०७
	एकूण रू .	२३,४७,०६,०७४	२३,४७,०६,०७४

फ)	भारतीय कृषि अनुसंधान परिषद, नवी दिल्ली		
१.	७५ : २५ % अनुदानीत योजना	२२,२८,९४,५९९	२२,२८,९४,५९९
२.	१०० % अनुदानीत योजना	१८,४६,१५,९१९	१८,४६,१५,९१९
	एकुण रू .	४०,७५,१०,५१८	४०,७५,१०,५१८
ग)	केंद्र शासन अनुदानीत योजना		
१.	केंद्र शासन अनुदानीत योजना	५,५४,६३,७७२	५,५४,६३,७७२
	एकुण रू.	५,५४,६३,७७२	५,५४,६३,७७२
ह)	विद्यापीठ महसुली उत्पन्न		
१.	महसुली उत्पन्न	२२,०७,२२,००७	२१,४२,५६,२३९
	एकुण रू .	२२,०७,२२,००७	२१,४२,५६,२३९
	एकुण रू.(अ+ब+क+ड+इ+ फ +ग)	३७३,५०,१७,३७९	३५२,३४,५३,५९९

विद्यापीठ प्रकाशने

कृषी तंत्रज्ञान डि.व्ही.डी.

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ

राहुरी - ४१३ ७२२, जि. अहमदनगर (महाराष्ट्र)

www.mpkv.ac.in